

Het Nationaal Vleesonderzoek

Onderzoek naar de opinies
en percepties van de
Nederlandse bevolking

69% van de Nederlandse bevolking geeft aan dat Nederland haar vleessector ook voor de toekomst sterk moet houden!

Inhoudsopgave

	Pagina
Onderzoeksopzet	5
Aanleiding	6
Doelstelling	7
Doelgroep en benaderingswijze	8
Responsoverzicht	11
Nederland Vleesland en de aangesloten partners	12
Het eten van vlees	13
Vegetariërs, pescotariërs en veganisten	28
Koopgedrag	35
Keurmerk	45
Alternatieven voor vlees	51
Vlees en gezondheidsaspecten	58
De prijs	68
Wist u dat?	71
Voor- en tegenstanders	73
Duurzaamheid	77
Gedrag	81

	Pagina
Megastallen	85
Slachterijen	91
Opbrengsten vleessector	98
Maatschappelijke discussie	106
Import /export	108
Saneren	115
Welzijn	119
Transport	126
Milieu	128
Bereikbaarheid en betaalbaarheid	141
Voedselzekerheid	147
Toekomst	151
Overheid en politiek	155
Waardering	158
Media	162
Conclusies	165

Onderzoeksoptzet

Aanleiding

Een beeld hebben van het maatschappelijk draagvlak voor de vleessector, vlees en alternatieven daarvoor in Nederland is cruciaal voor Nederland Vleesland en de gehele vleessector.

Om deze reden heeft Nederland Vleesland een uitgebreid en representatief onderzoek uit laten voeren onder de Nederlandse bevolking om te toetsen wat de opinies en percepties van de Nederlandse bevolking zijn.

Dit onderzoek bouwt voort op de eerdere opinieonderzoeken van de Producentenorganisatie Varkenshouderij (POV), uitgevoerd in de jaren 2021 en 2022, alsmede het opinieonderzoek van de pluimveesector van 2021.

Kortom:
Nederland Vleesland wil weten hoe er gedacht wordt over de vleessector, vlees en vleesvervangers in Nederland.

Doelstellingen

Het uitvoeren van een representatief onderzoek onder de Nederlandse bevolking met als doel het inzichtelijk maken van:

- De mate waarin de Nederlandse bevolking vlees en vleesvervangers eet
- Welke motieven de Nederlandse bevolking heeft bij de aankoop van vlees en vleesvervangers
- De mate waarin de Nederlandse bevolking bekend is met allerlei vlees gerelateerde maatschappelijke / politieke thema's
- De mate waarin de Nederlandse bevolking voor- of tegenstander is van allerlei vlees gerelateerde maatschappelijke / politieke thema's
- Hoe de Nederlandse bevolking denkt over diverse vraagstukken rond vlees in relatie tot natuur, milieu, dierenwelzijn, gezondheid, export, betaalbaarheid, de stikstofproblematiek, de rol van de media etc.

Doelgroep en benaderingswijze

Voor dit online onderzoek is een doorsnee van de Nederlandse bevolking benaderd met een juiste balans ten aanzien van leeftijd, opleiding en geslacht. Er is een minimale leeftijd gehanteerd van 18 jaar. Uitnodigingen zijn representatief verzonden.

De meting vond kwantitatief plaats. Via een uitnodiging wordt men geattendeerd op het onderzoek. In de teksten en vragen is op geen enkele manier melding gemaakt van het feit, dat het om een onderzoek van Nederland Vleesland ging. Ook het logo en huisstijlelementen van de Nederland Vleesland zijn niet toegepast. In de uitnodiging is een link opgenomen naar een online vragenlijst.

Er zijn zoveel uitnodigingen verstuurd aan panelleden tot er een respons van $\pm$ 2.500 volledig ingevulde vragenformulieren was gerealiseerd. De ervaringen van de afgelopen jaren leert dat onderzoeken als deze bij een respons van 1.000 tot 3.000 volledig ingevulde vragenformulieren een representatief beeld opleveren.

Het monitoren van de respons

Tijdens het onderzoek zijn procedures gehanteerd om inconsistente invulgedrag van respondenten op te sporen. Hier kan worden gedacht aan respondenten die de vragenlijst zo snel invullen dat niet kan worden aangenomen dat de vragen ook daadwerkelijk gelezen zijn of respondenten die overal de eerste invulmogelijkheid bij een vraag hebben ingevuld.

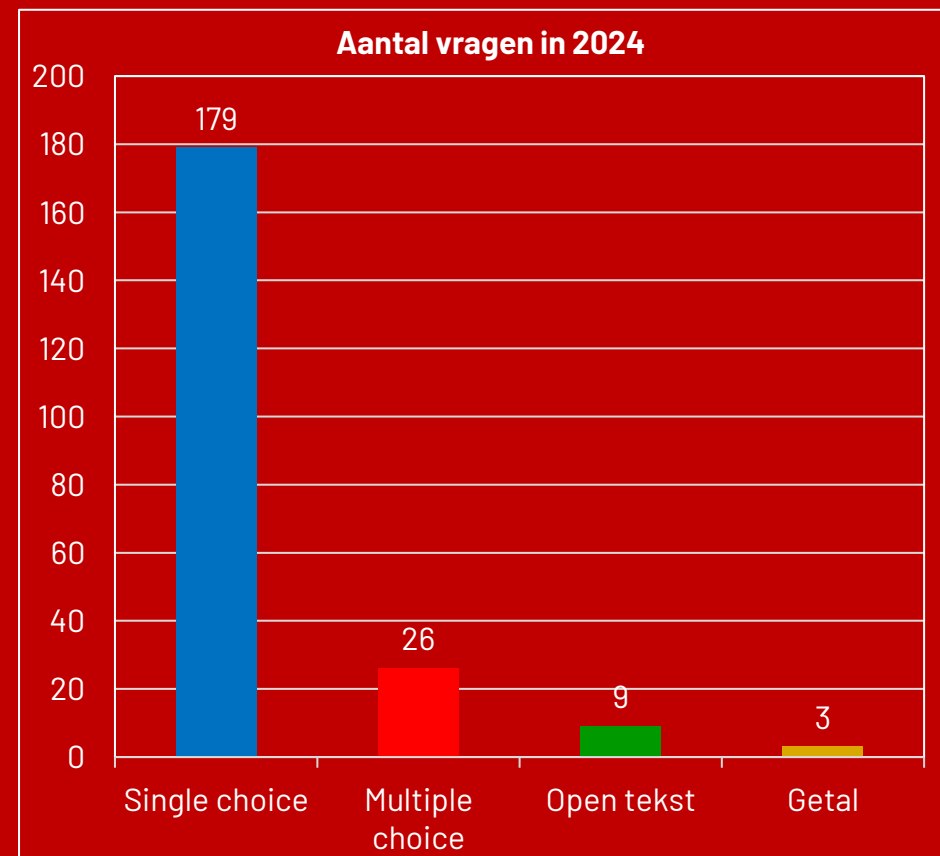

Opstellen vragenlijst

De vragenlijst is in samenwerking met betrokkenen binnen Nederland Vleesland opgesteld. De vragenlijst bestond in 2021 uit 157 vragen en in 2022 uit 115 vragen. Het onderzoek van 2024 omvat 217 vragen.

Veldwerkperiode

Het veldwerk is uitgevoerd tussen 6 februari en 13 februari 2024. In eerste instantie zijn er 100 uitnodigingen verstuurd als test. Na de test zijn nog eens 2.881 uitnodigingen in verschillende batches verstuurd.

Representativiteit

Dit onderzoek staat niet op zich. 2.550 respondenten hebben in februari van dit jaar meegewerkt aan het invullen van een uitgebreide digitale vragenlijst van Nederland Vleesland op het internet. In 2021 hebben 2.098 respondenten een vergelijkbare vragenlijst van de POV volledig ingevuld en in 2022 is een vragenlijst ingevuld door 1.531 respondenten. In 2021 is daarnaast een vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd voor de pluimveesector in Nederland met 2.117 respondenten. De uitkomsten van deze vier onderzoeken met totaal 8.296 respondenten liggen in lijn met elkaar.

Hierdoor ontstaat een behoorlijk beeld over de opinies en percepties van de Nederlandse bevolking. Anders gezegd: de onderzoeken geven een goed beeld hoe de bevolking denkt over de vlees, de vleessector en vleesvervangers in Nederland.

In 2021 en 2022 was het onderzoek vooral gericht op varkensvlees. In het onderzoek van 2024 is het woord varkensvlees vervangen door vlees daar waar dat relevant is.

Weging resultaten

Om verschillen tussen de samenstelling van de steekproef en de samenstelling van de Nederlandse bevolking te corrigeren, is gebruik gemaakt van een weging op de kenmerken leeftijd, geslacht en opleiding. Uitgegaan wordt van een betrouwbaarheidsniveau van 95%. Bij dit niveau bedraagt de foutmarge ongeveer 2%. In 2021 en 2022 is de weging op dezelfde wijze uitgevoerd.

Responsverantwoording	Onderzoek POV		Onderzoek POV		Onderzoek Nederland Vleesland	
	Aantallen (#)	Procenten (%)	Aantallen (#)	Procenten (%)	Aantallen (#)	Procenten (%)
	Februari 2021		September 2022		Februari 2024	
Totaal aantal respondenten	3.365	100%	2.381	100%	2.981	100%
Respondenten, maar non-starts	95	3%	34	1%	8	0,3%
Respondenten die gestart zijn met het invullen van de vragenlijst	3.270	97%	2.347	99%	2.973	99%
Respondenten die ergens zijn gestopt met het invullen van de vragenlijst of vragenlijsten die zijn verwijderd door de survey validator*	1.172	35%	816	34%	334	11%
Respondenten die de vragenlijst volledig hebben ingevuld (completes)	2.098	62%	1.531	64%	2.550	89%
Gemiddelde invultijd	18 minuten en 46 seconden		16 minuten en 25 seconden		26 minuten en 25 seconden	

*Indien bij het invullen van de vragenlijst afwijkend invulgedrag wordt geconstateerd (bijvoorbeeld een respondent vult overal de eerste invoermogelijkheid in of de respondent vult de vragenlijst in bijvoorbeeld 5 minuten in), dan worden dergelijke vragenlijsten verwijderd uit het onderzoeksbestand en derhalve niet gebruikt voor de analyses en rapportages.

Legenda

In de legenda's worden drie kleuren toegepast. ■ Staat voor resultaten uit het onderzoek van 2021.

■ Staat voor resultaten uit het onderzoek van 2022. ■ Staat voor resultaten uit het onderzoek van 2024.

Nederland Vleesland

Duizenden ondernemers, producenten, leveranciers zetten zich elke dag in om consumenten onbezorgd te laten genieten van een belangrijk, hoogwaardig voedingsmiddel. Geproduceerd met zorg en aandacht voor mens, dier en milieu. De manier waarop we dat doen, daar zijn we trots op. We delen graag onze verhalen, feiten en cijfers over hoe we dit doen en gaan hier graag het gesprek over aan. Smaken verschillen. Veganisten en vegetariërs eten geen vlees of andere dierlijke producten. Dat zijn persoonlijke keuzes en dat moet zo blijven. Zo ook het eten van vlees.

De partners van Nederland Vleesland zijn:

- Koninklijke Nederlandse Slagers
- Stichting Brancheorganisatie Kalversector
- Vee&Logistiek Nederland (Respectvee)
- Producentenorganisatie Varkenshouderij (the Pig Story, Stichting Voorlichting Varkensketen)
- Centrale Organisatie voor de Vleessector (Vlees.nl)
- Vereniging voor de Nederlandse Vleeswarenindustrie (vleeschwaar.nl)
- Stichting Ketenorganisatie Schapenhouderij Nederland
- LTO

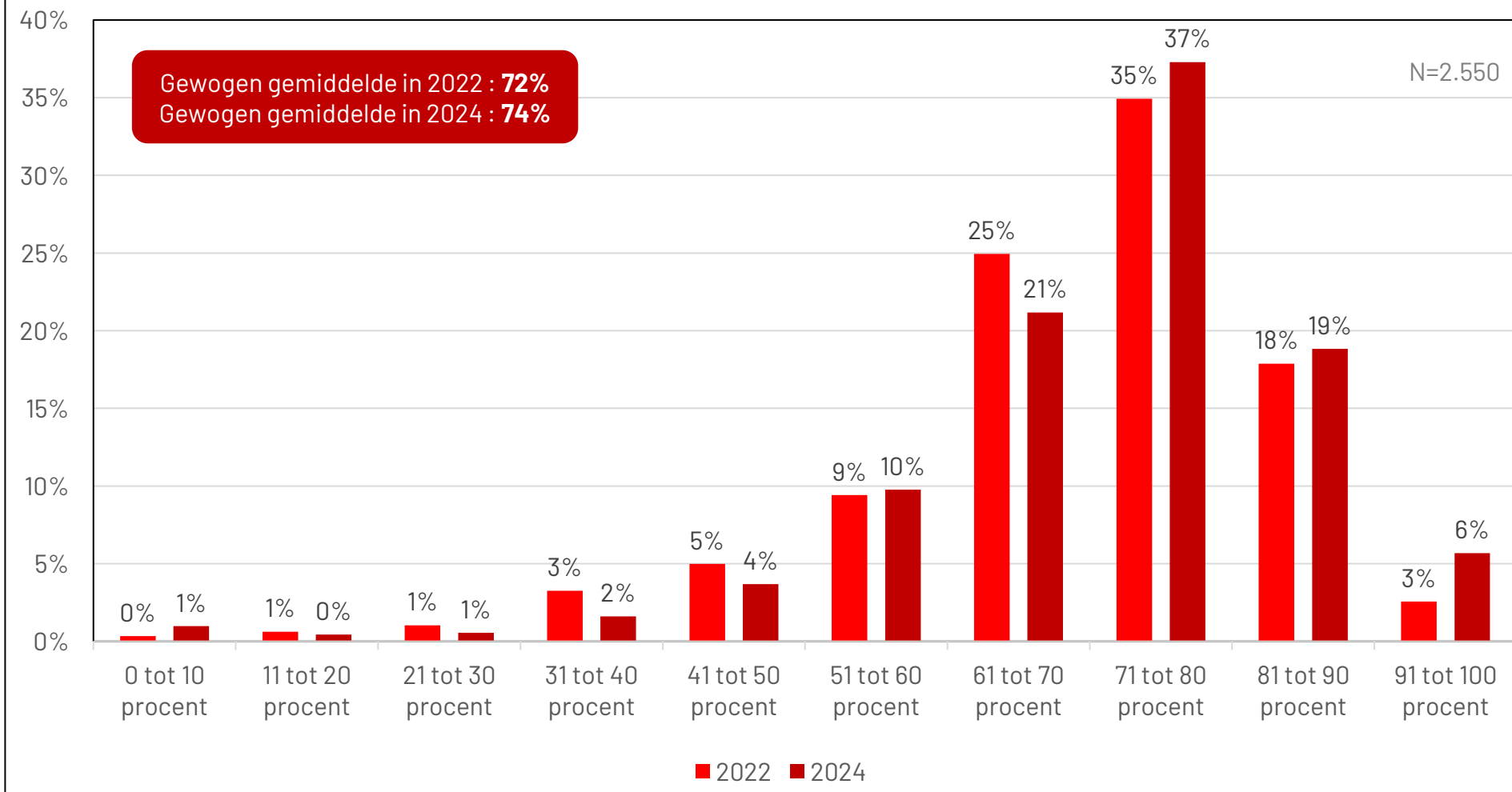
Nederland Vleesland is een communicatieplatform voor een goede maatschappelijke dialoog over vlees en de productie daarvan. Wij gaan graag op een evenwichtige manier het gesprek aan!

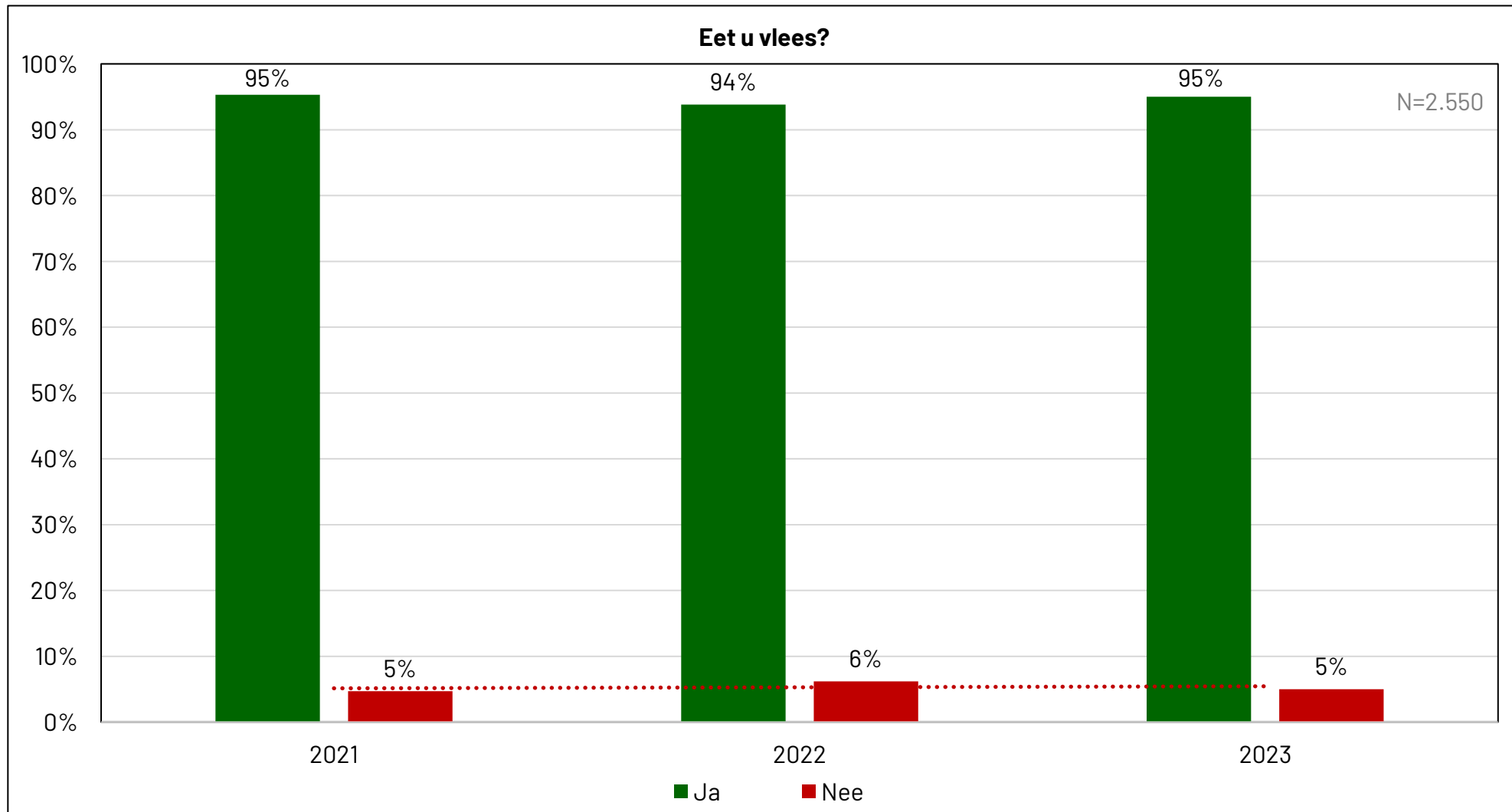

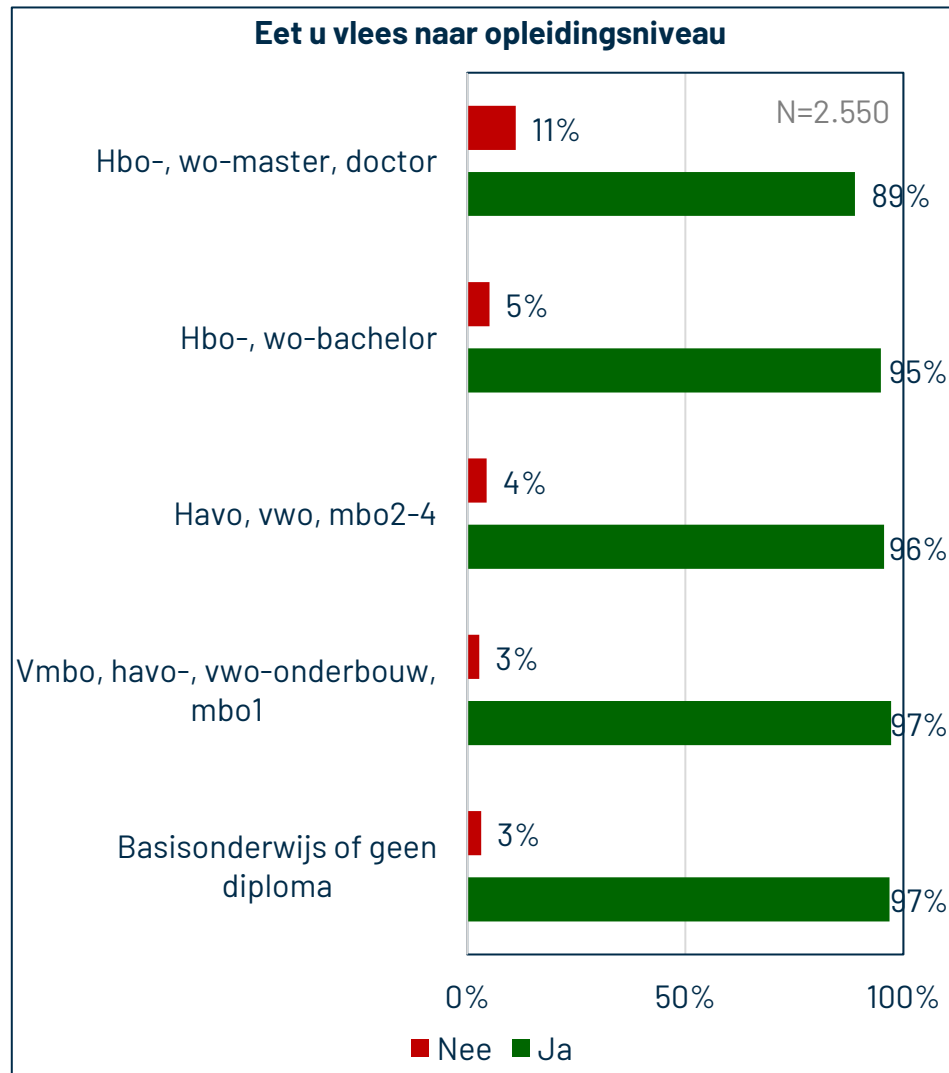
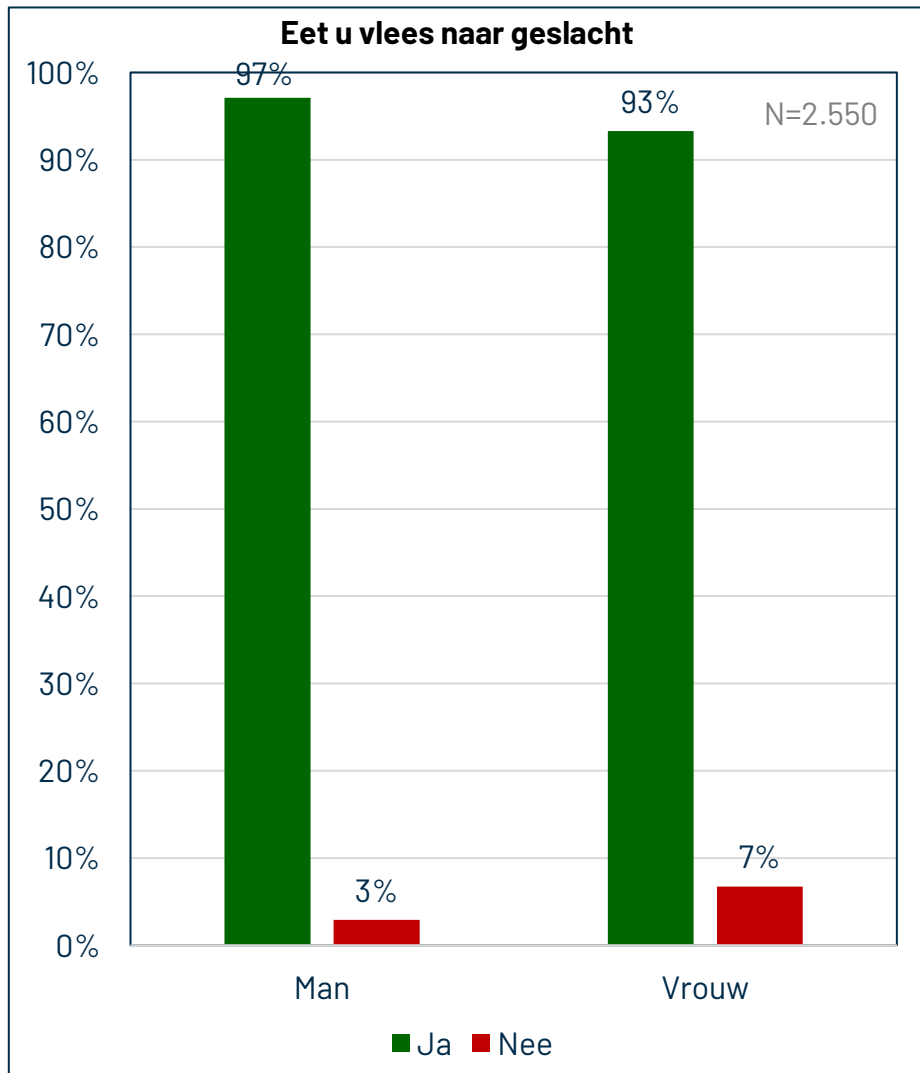

Het eten van vlees

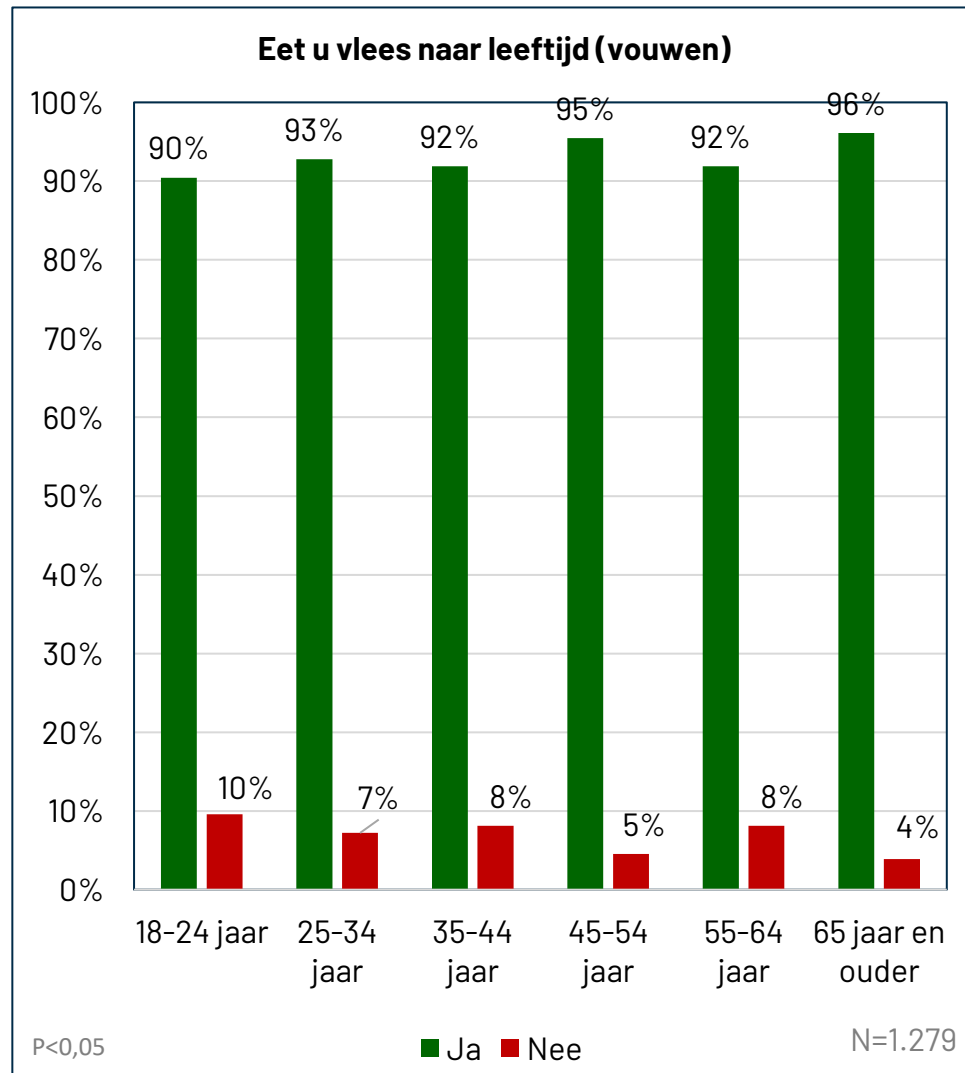
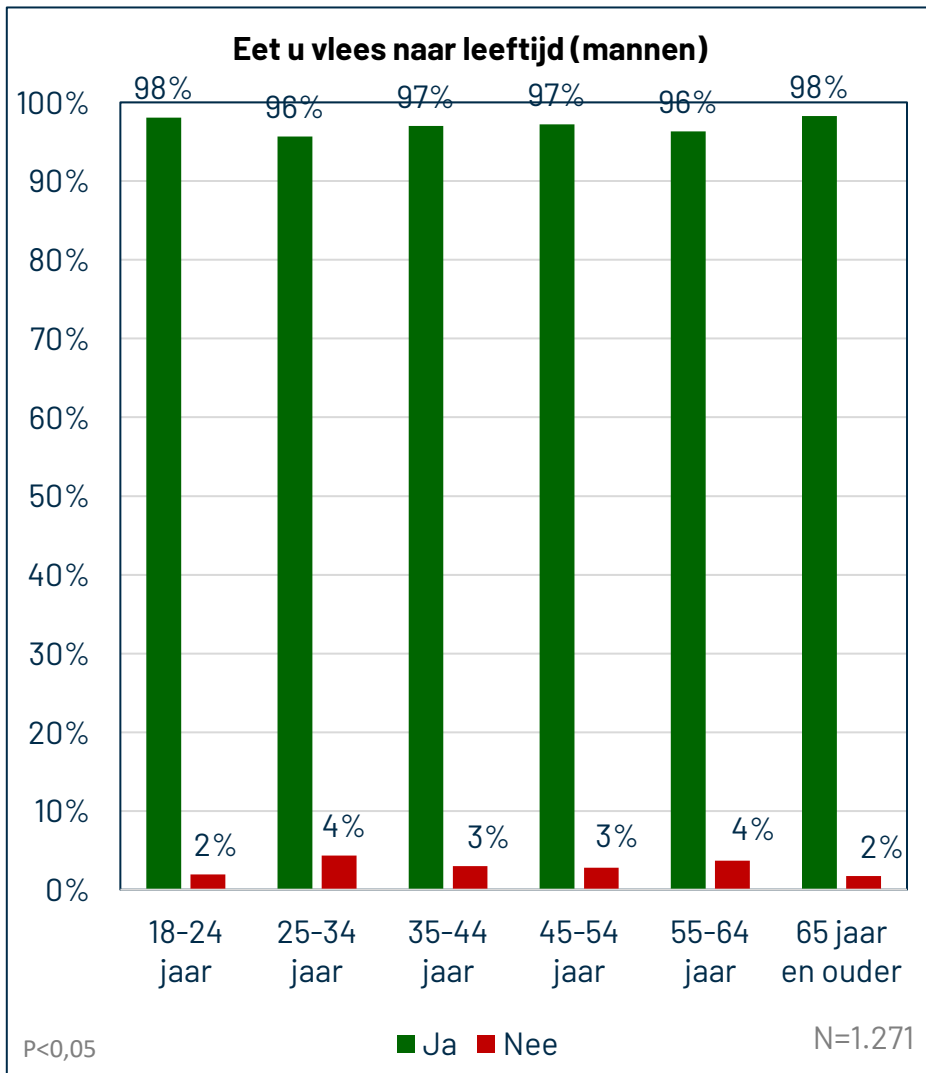
Hoeveel procent van de Nederlanders eet nog vlees? Vul een percentage in

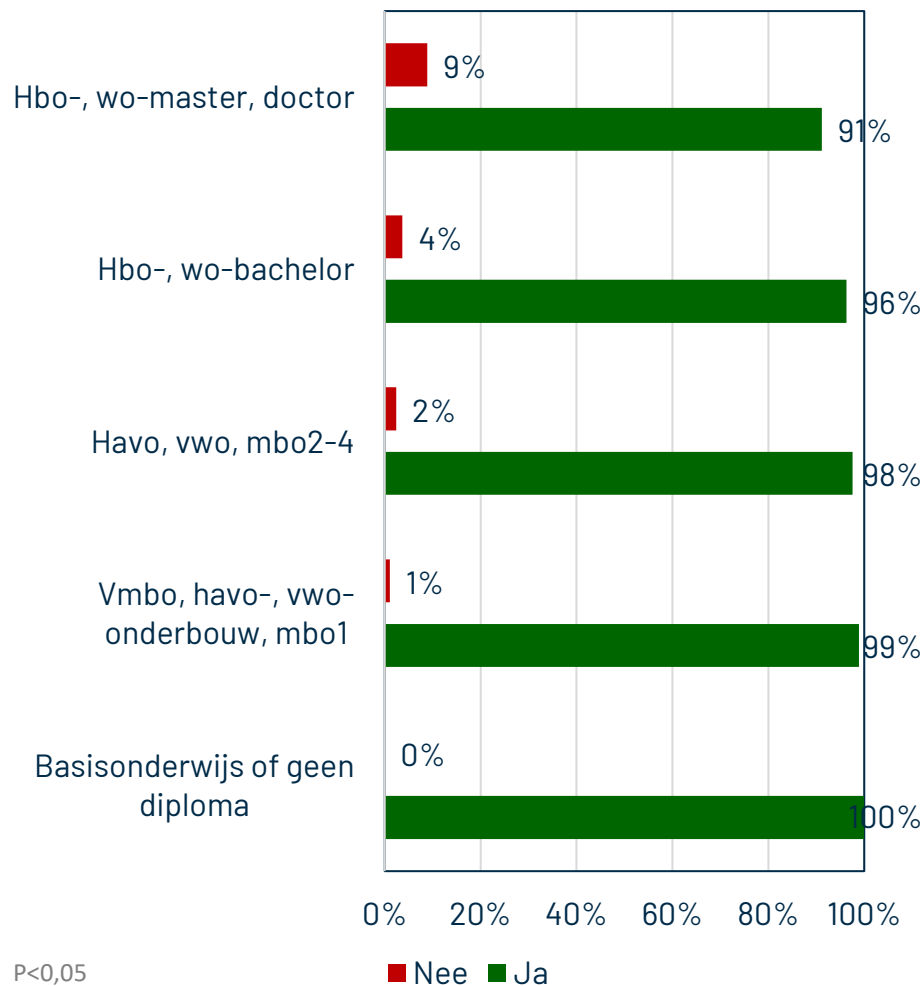

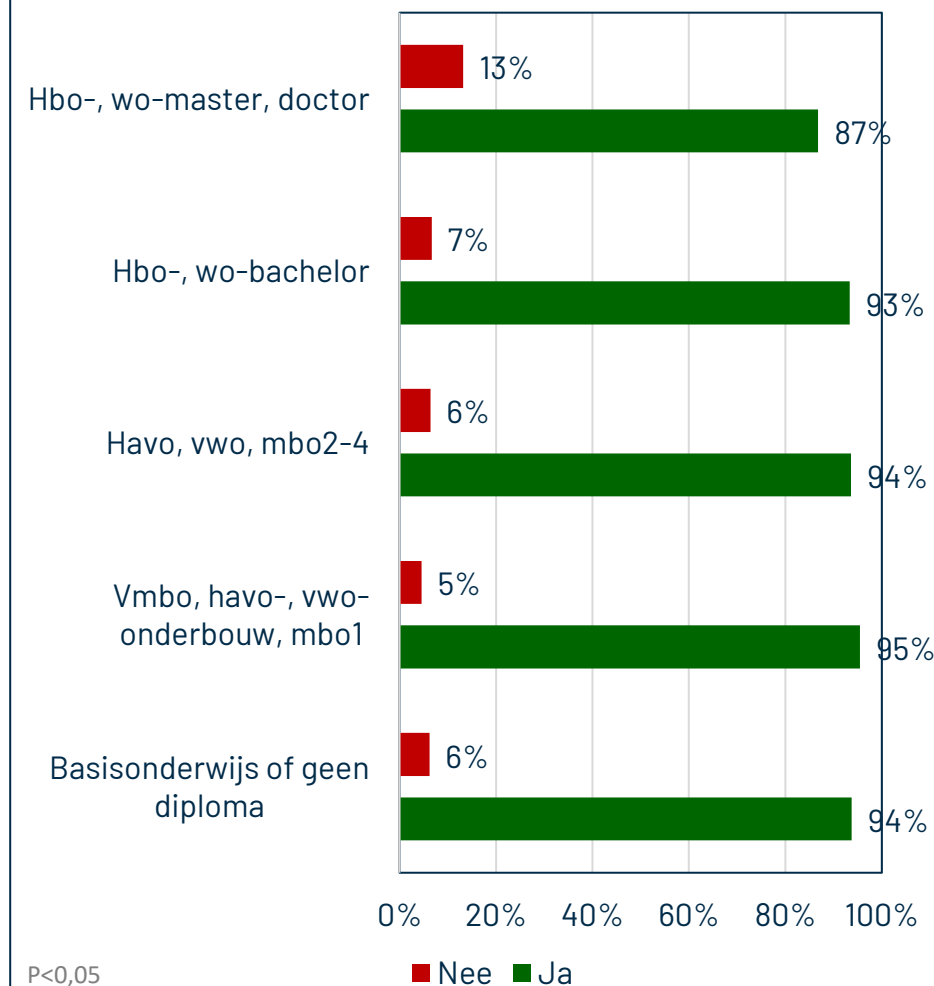

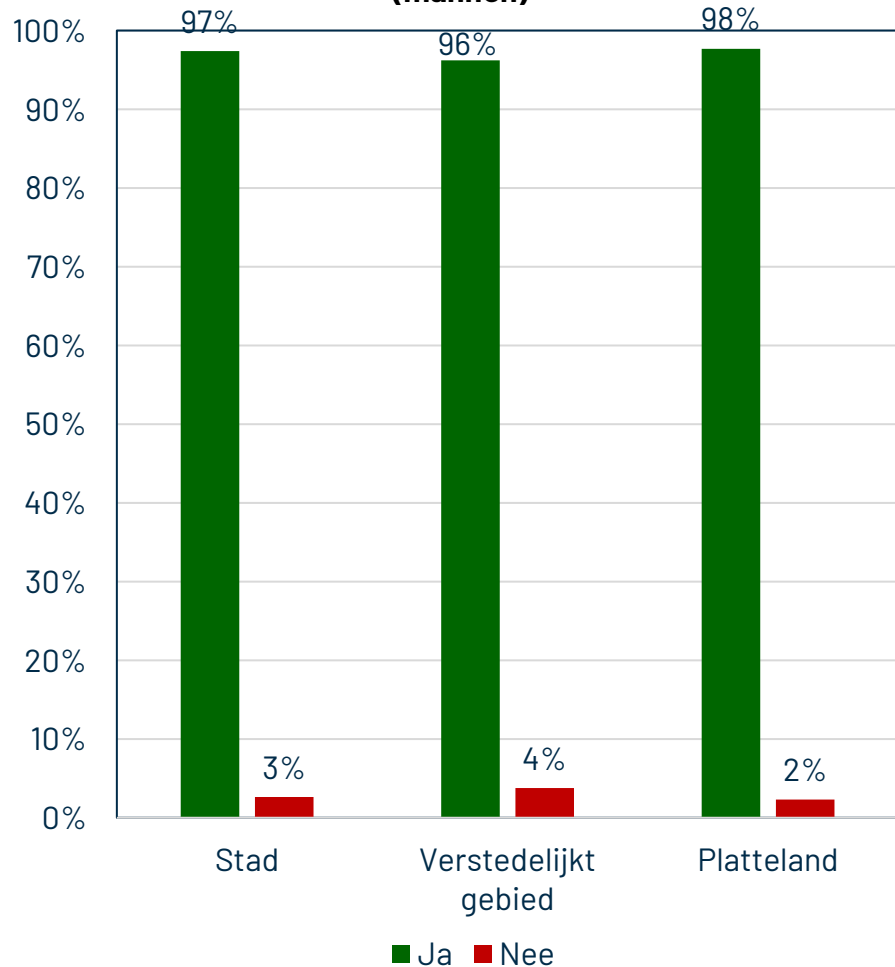
Eet u vlees naar opleidingsniveau (mannen)

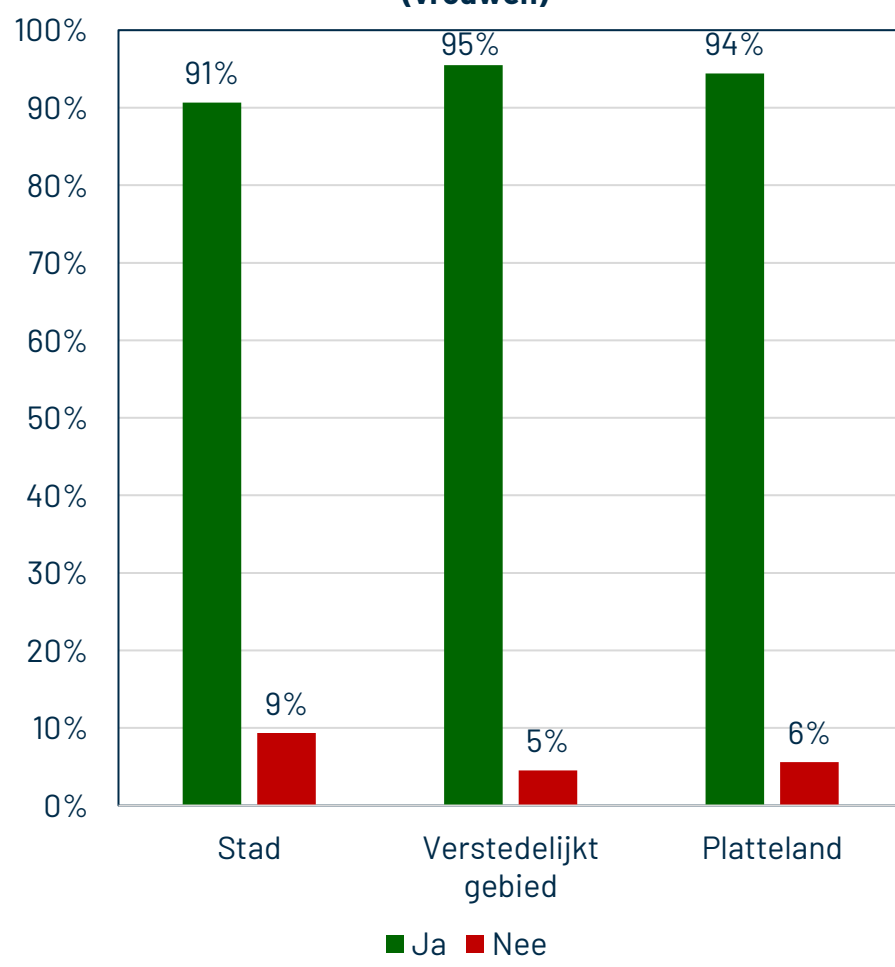
Eet u vlees naar opleidingsniveau (vrouwen)

Eet u vlees naar het gebied waar men woonachtig is (mannen)

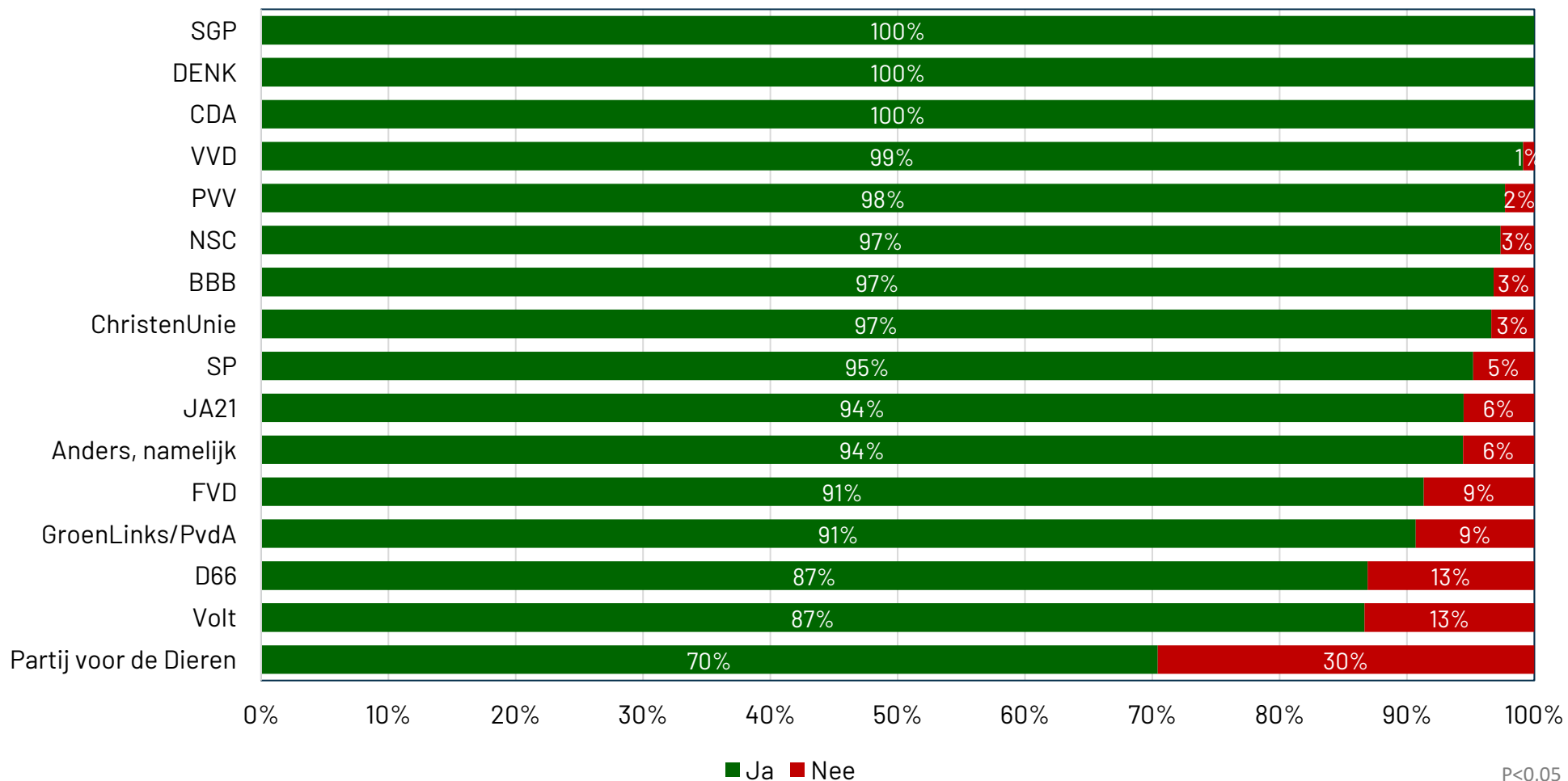

Eet u vlees naar het gebied waar men woonachtig is (vrouwen)

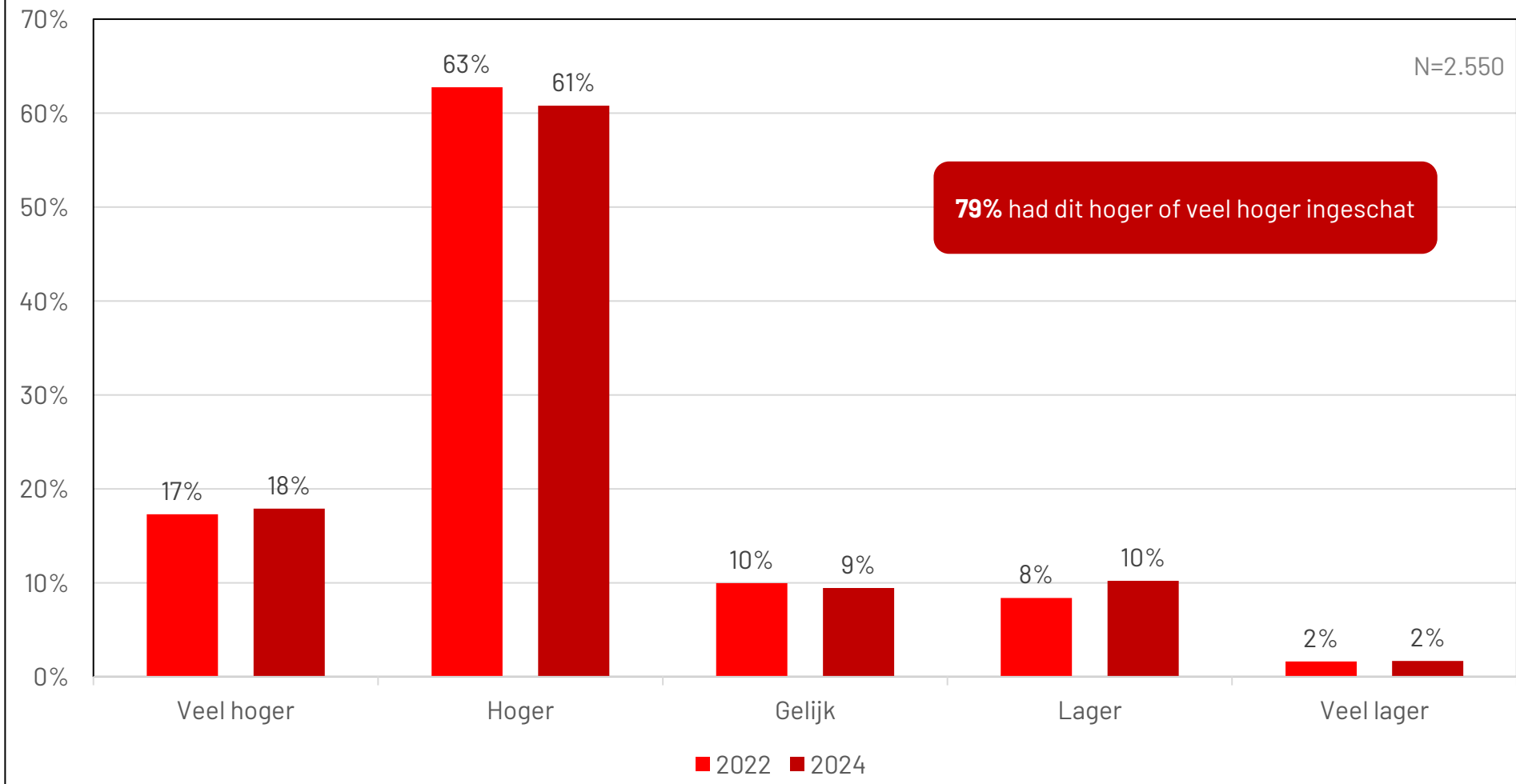

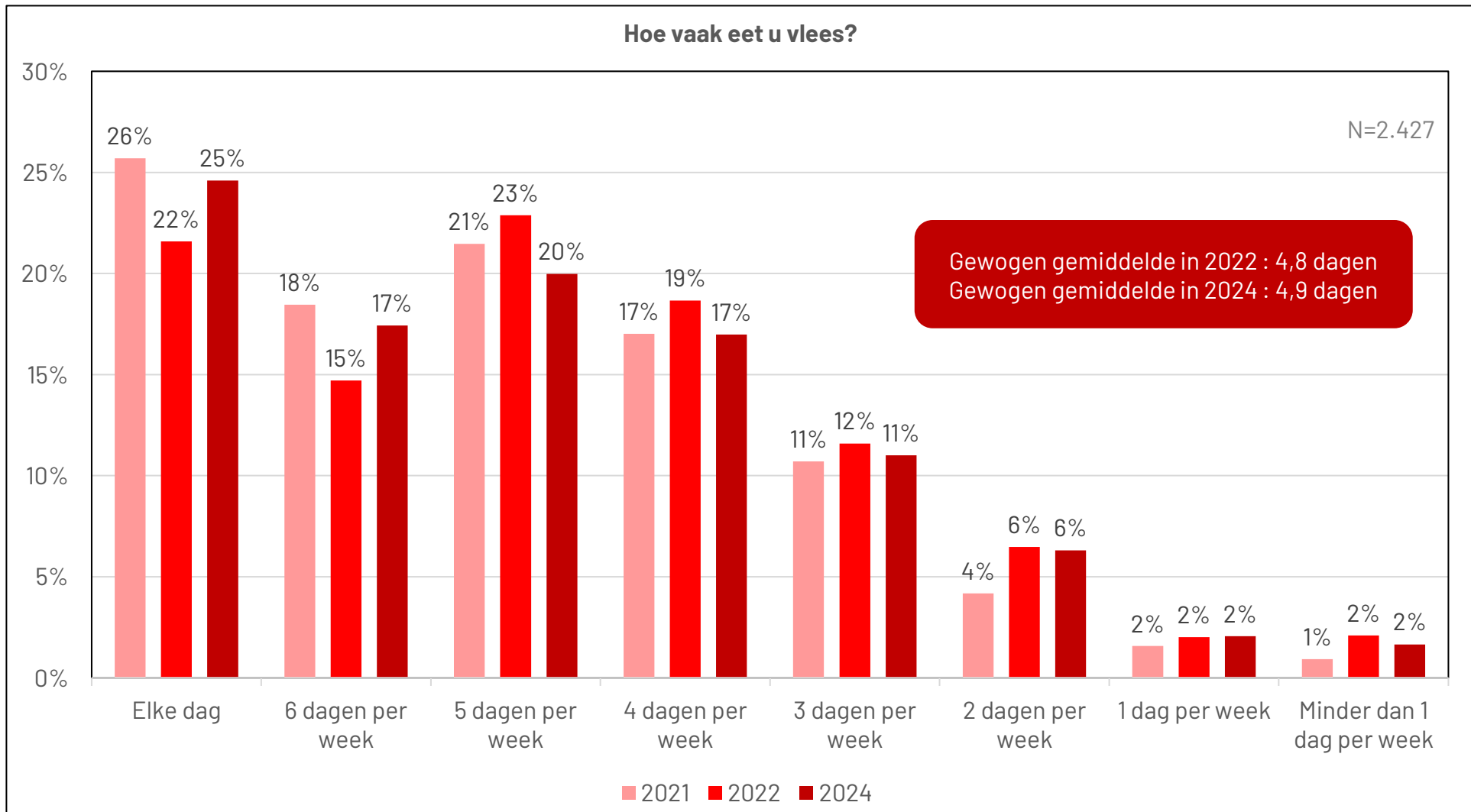
Eet u vlees naar de politieke partij welke de respondent aanhangt

N=2.550

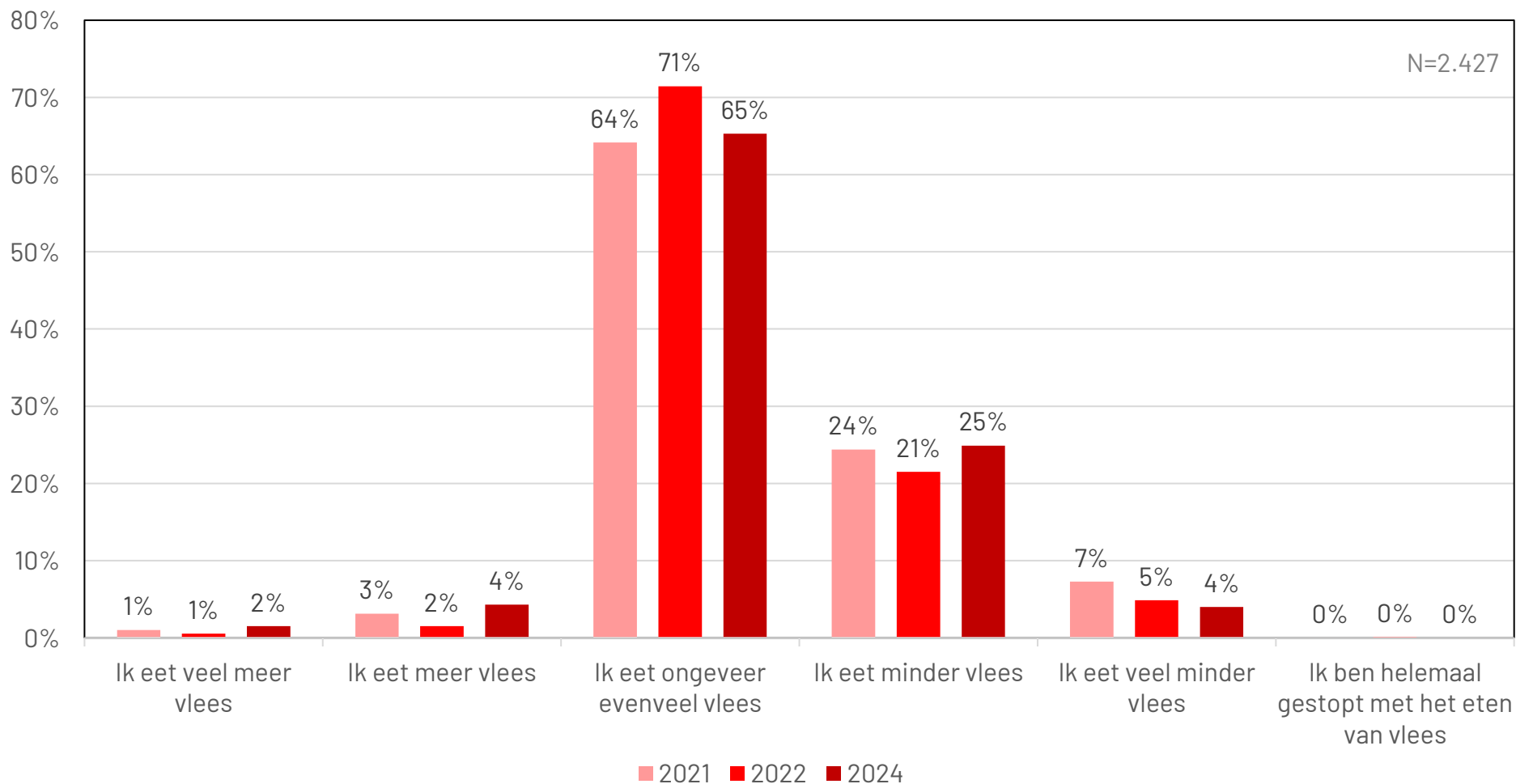

Ongeveer 5% van de Nederlanders eet geen vlees. Had u dit hoger of lager ingeschat?

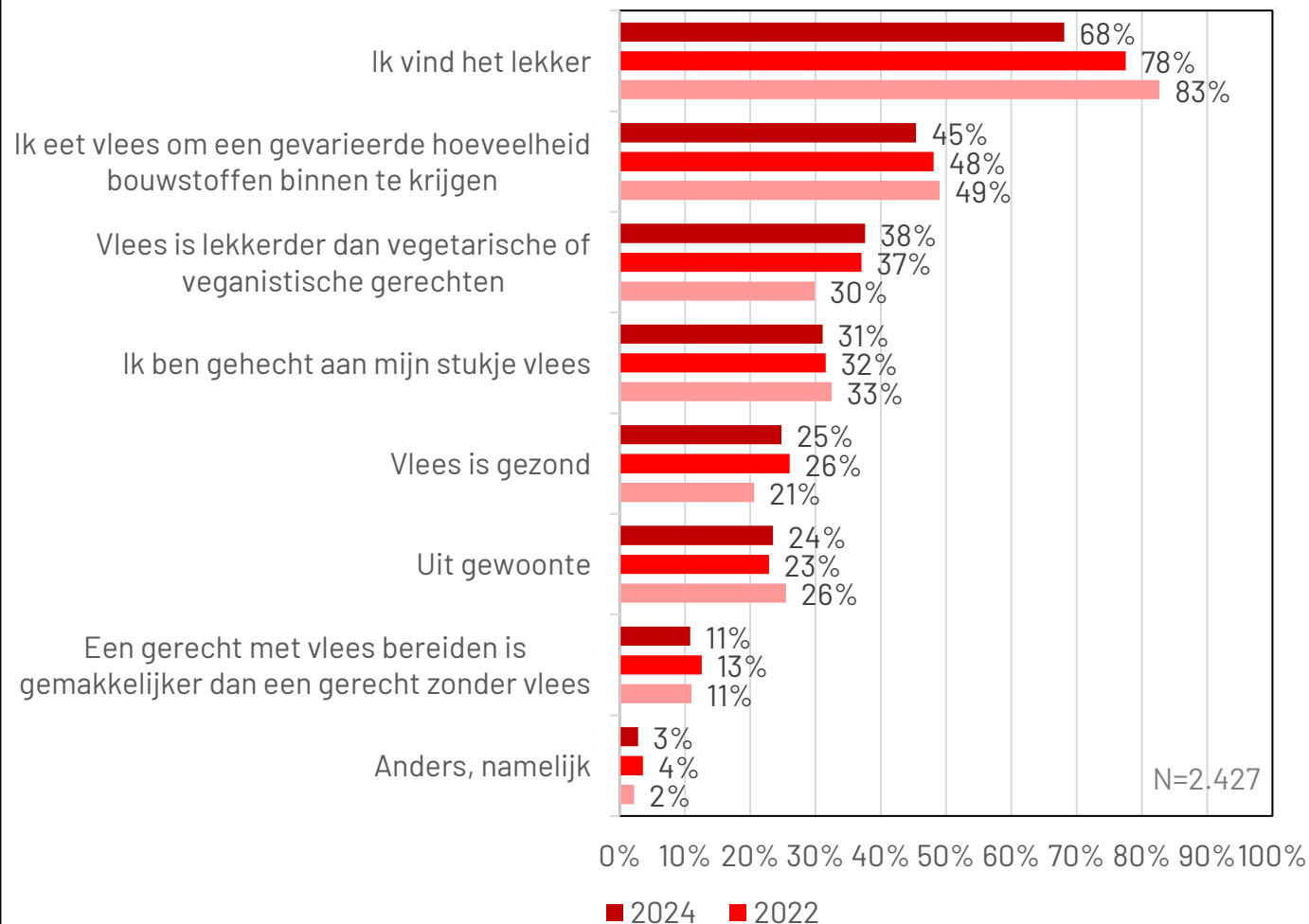

Als u denkt aan uw eetpatroon van een jaar geleden, wat is dan het meest op u van toepassing?

Waarom eet u vlees?

De belangrijkste reden waarom respondenten vlees eten:

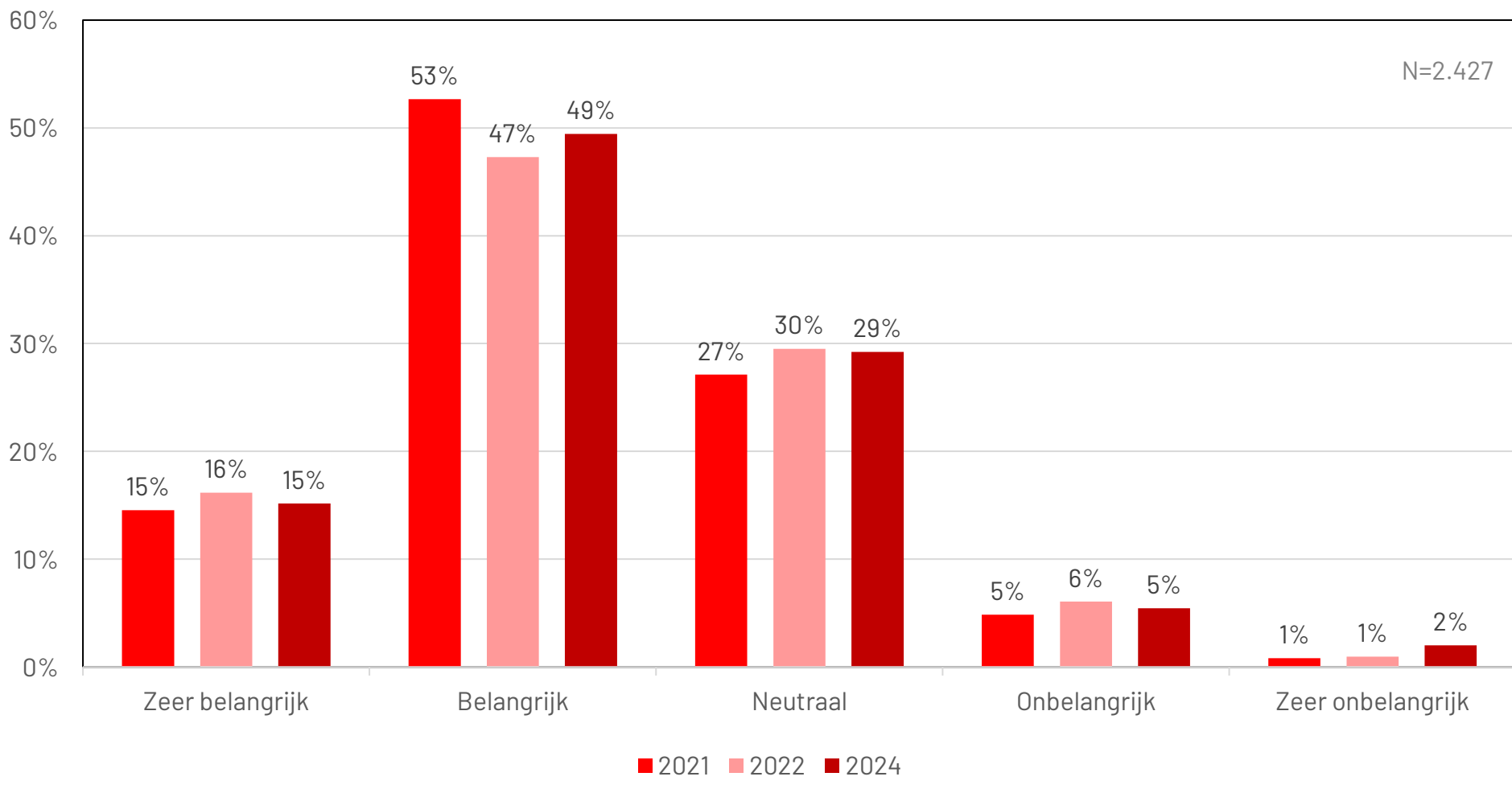
Ik vind het lekker

Uitgesplitst naar aanhangers per politieke partij

JA21	79%
VVD	73%
Anders, namelijk	72%
ChristenUnie	71%
PVV	71%
GroenLinks/PvdA	70%
Volt	70%
D66	69%
NSC	68%
SP	63%
BBB	62%
FVD	61%
SGP	61%
CDA	60%
Partij voor de Dieren	58%
DENK	50%

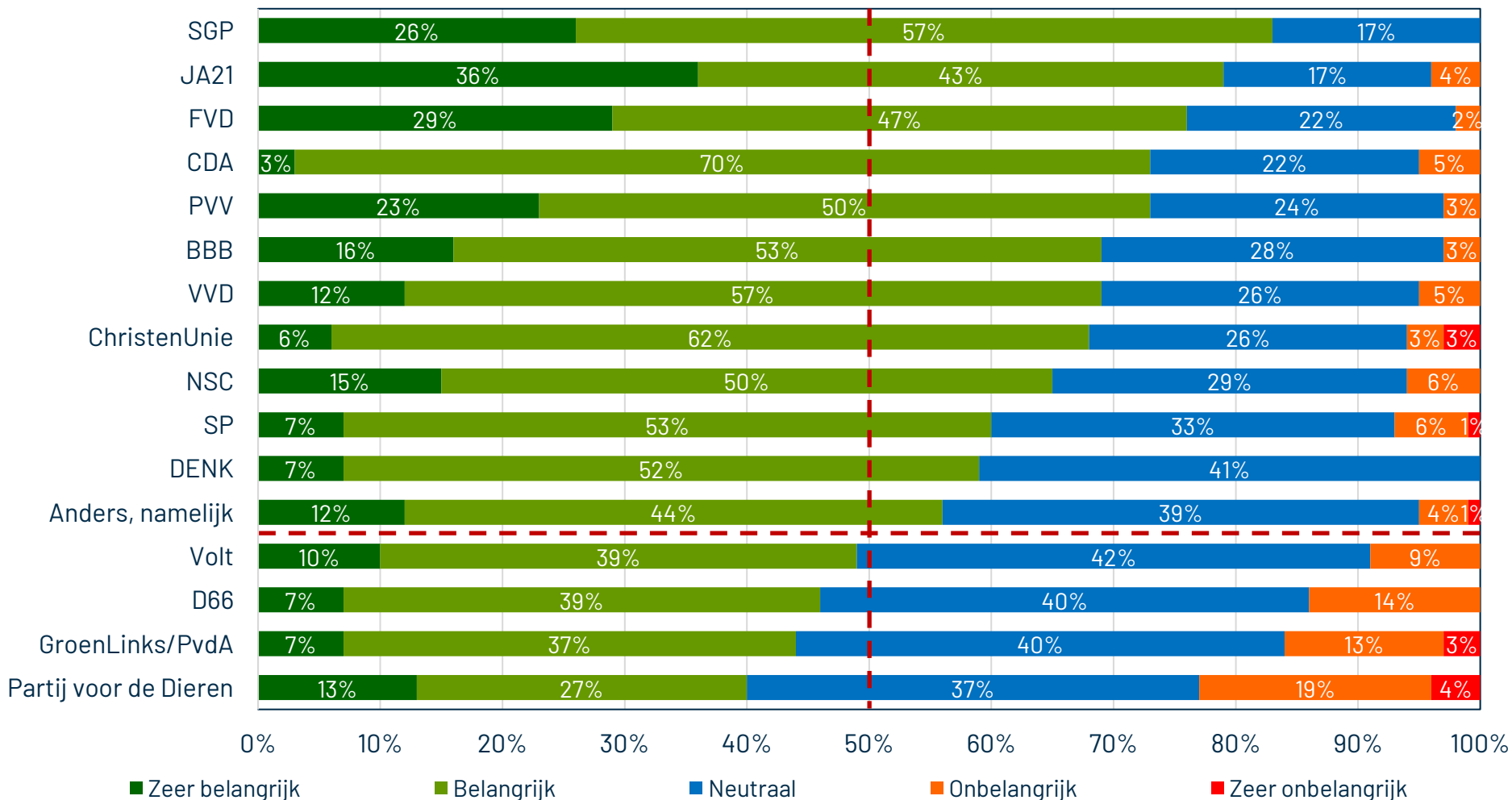

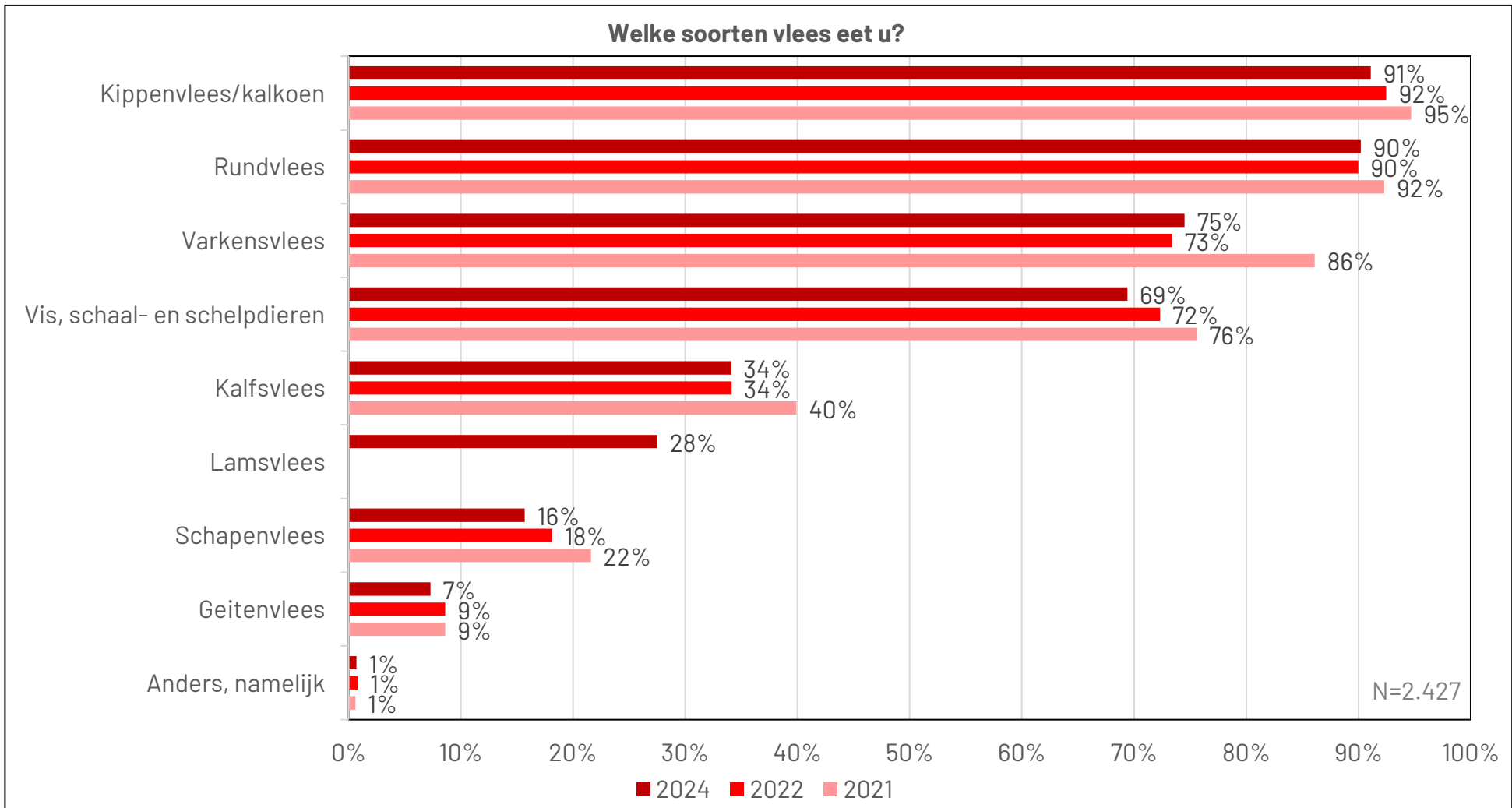
Hoe belangrijk vindt u het om vlees te eten?

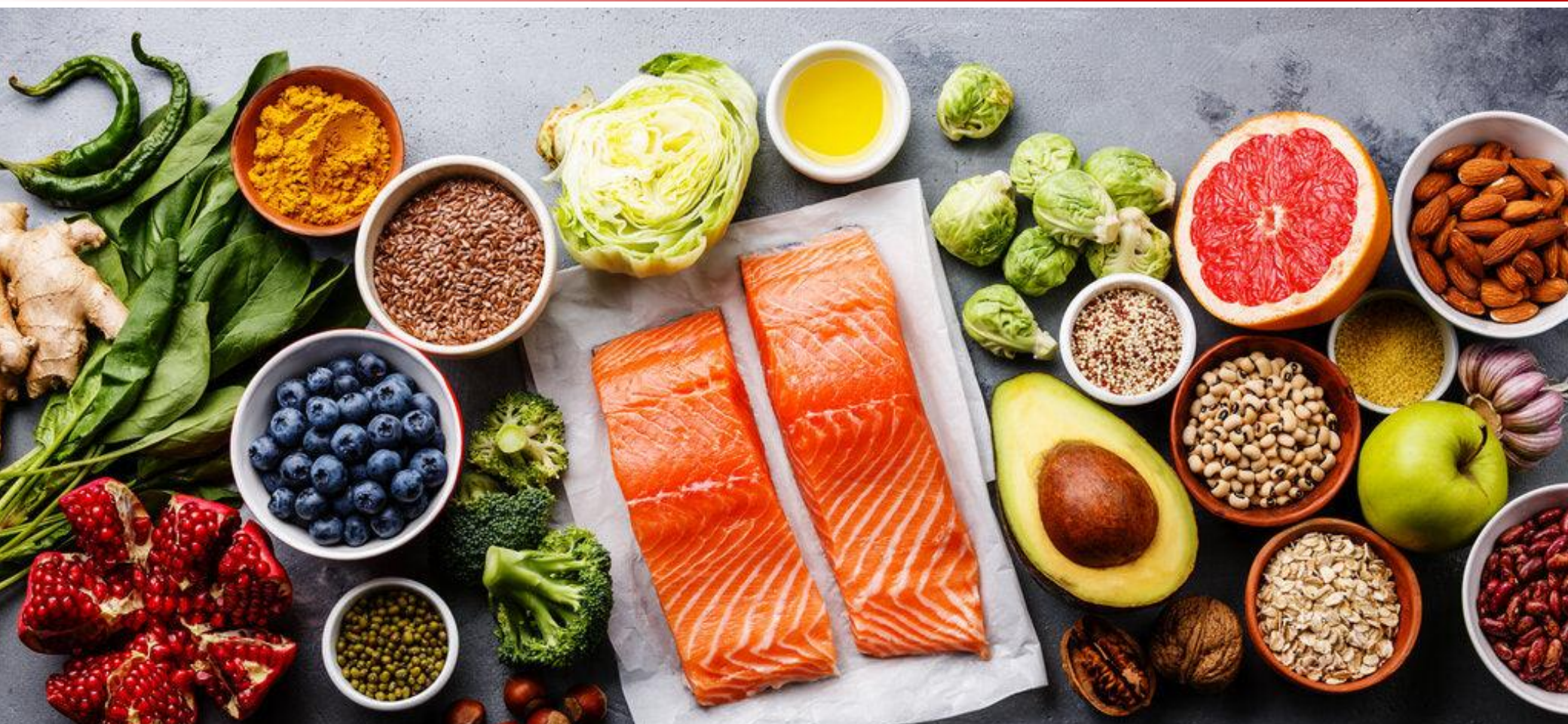

Hoe belangrijk vindt u het om vlees te eten naar welke politieke partij de respondent aanhangt?

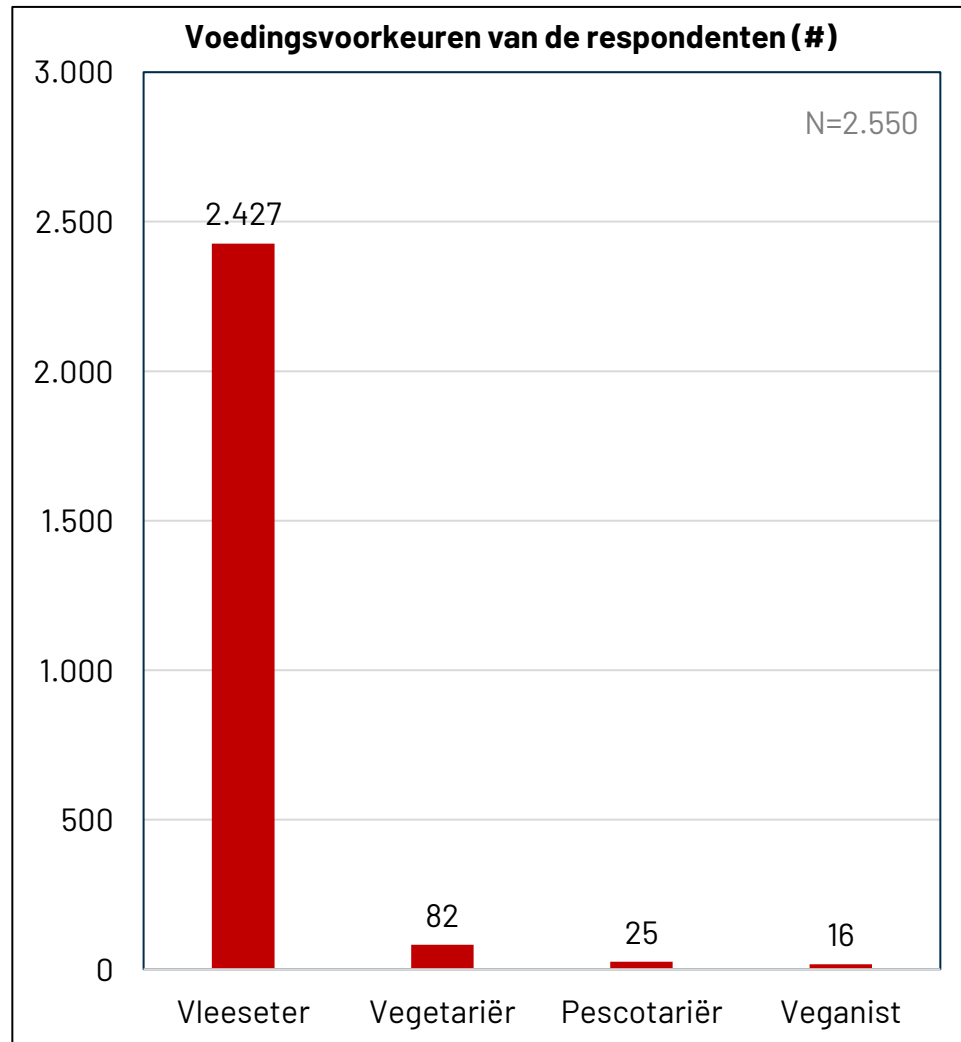
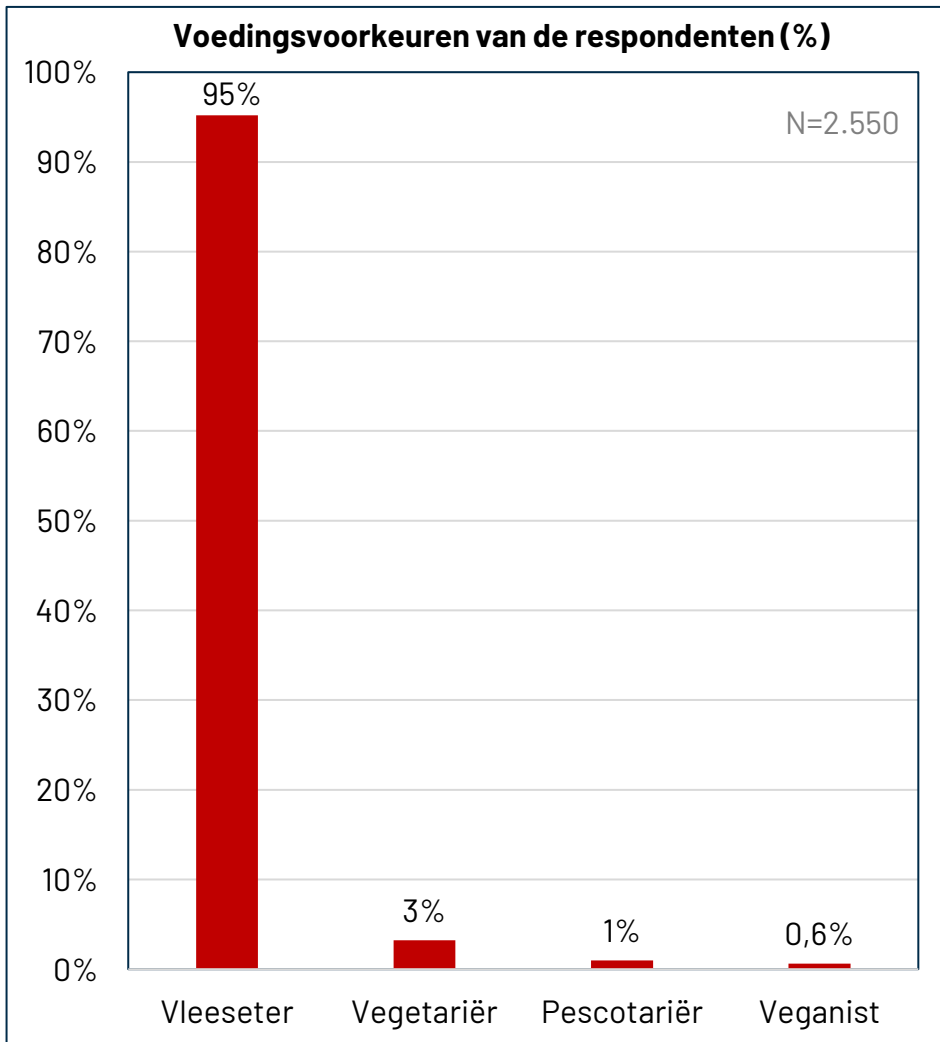
N=2.420

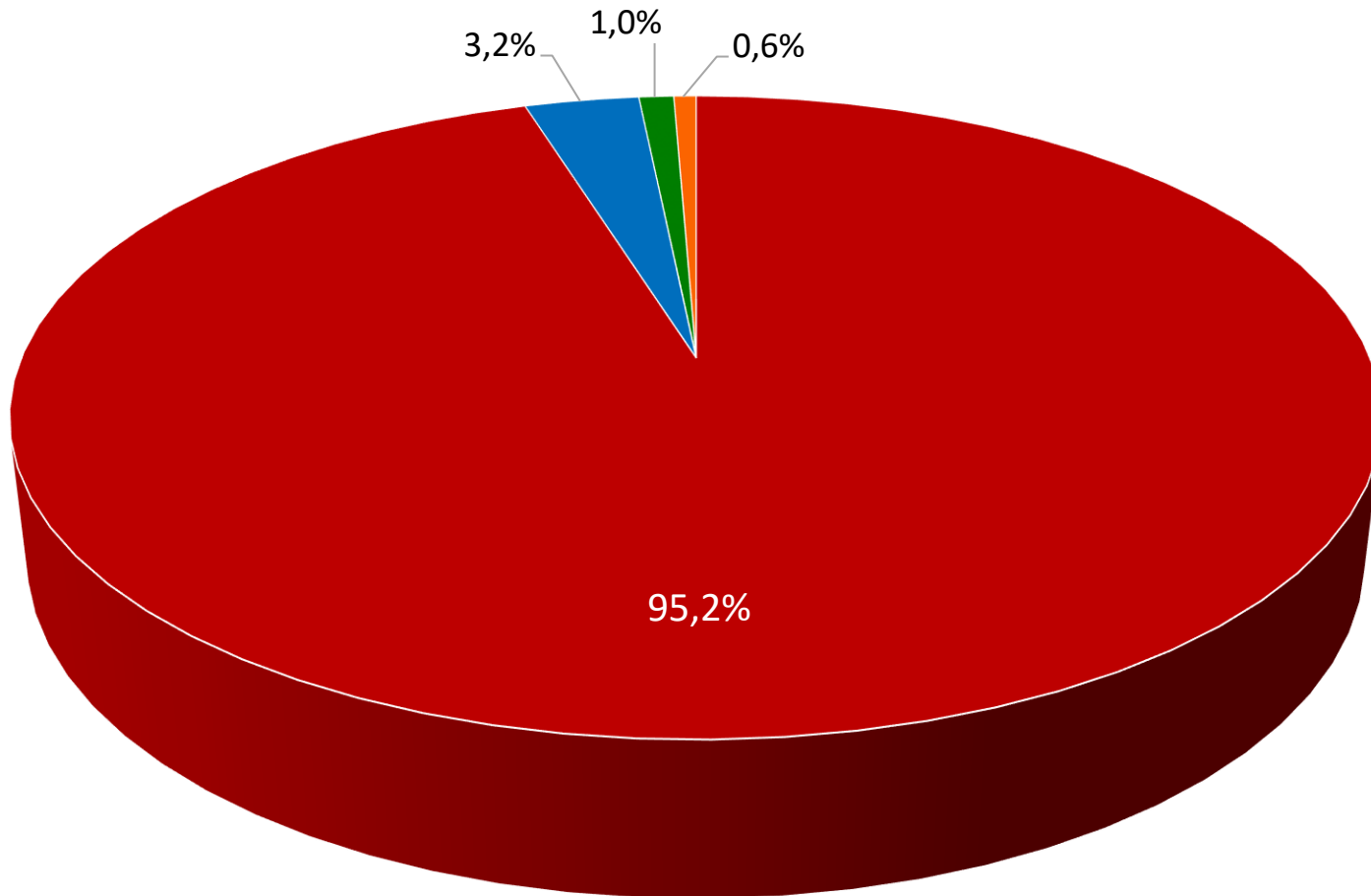

Vegetariërs, pescotariërs en veganisten

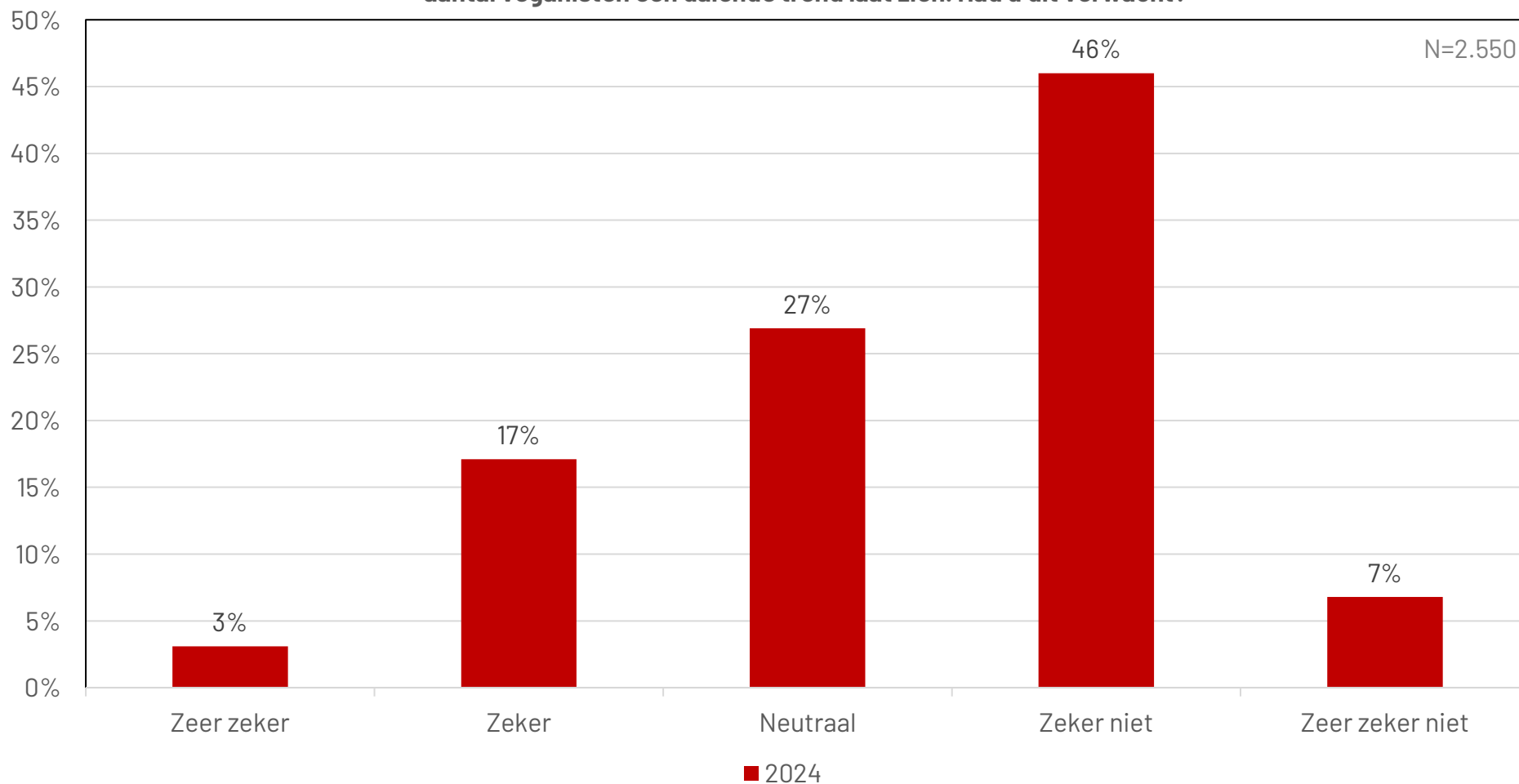
Voedingsvoorkeuren van de respondenten

N=2.550

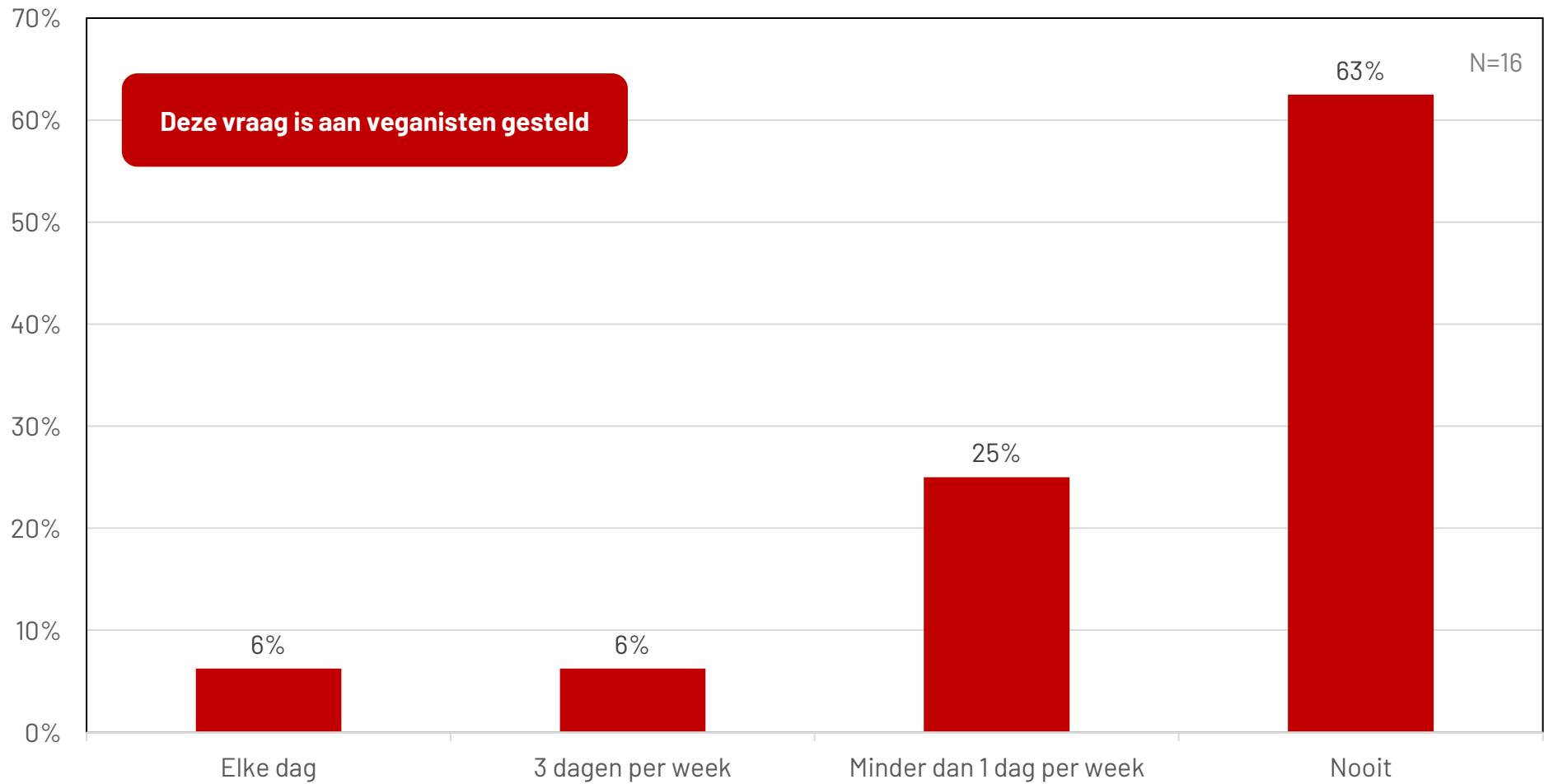

■ Vleeseter ■ Vegetariër ■ Pescotariër ■ Veganist

In de Agrifoodmonitor 2022 van Wageningen Economic Research zien we dat het aantal flexitariërs en het aantal veganisten een dalende trend laat zien. Had u dit verwacht?

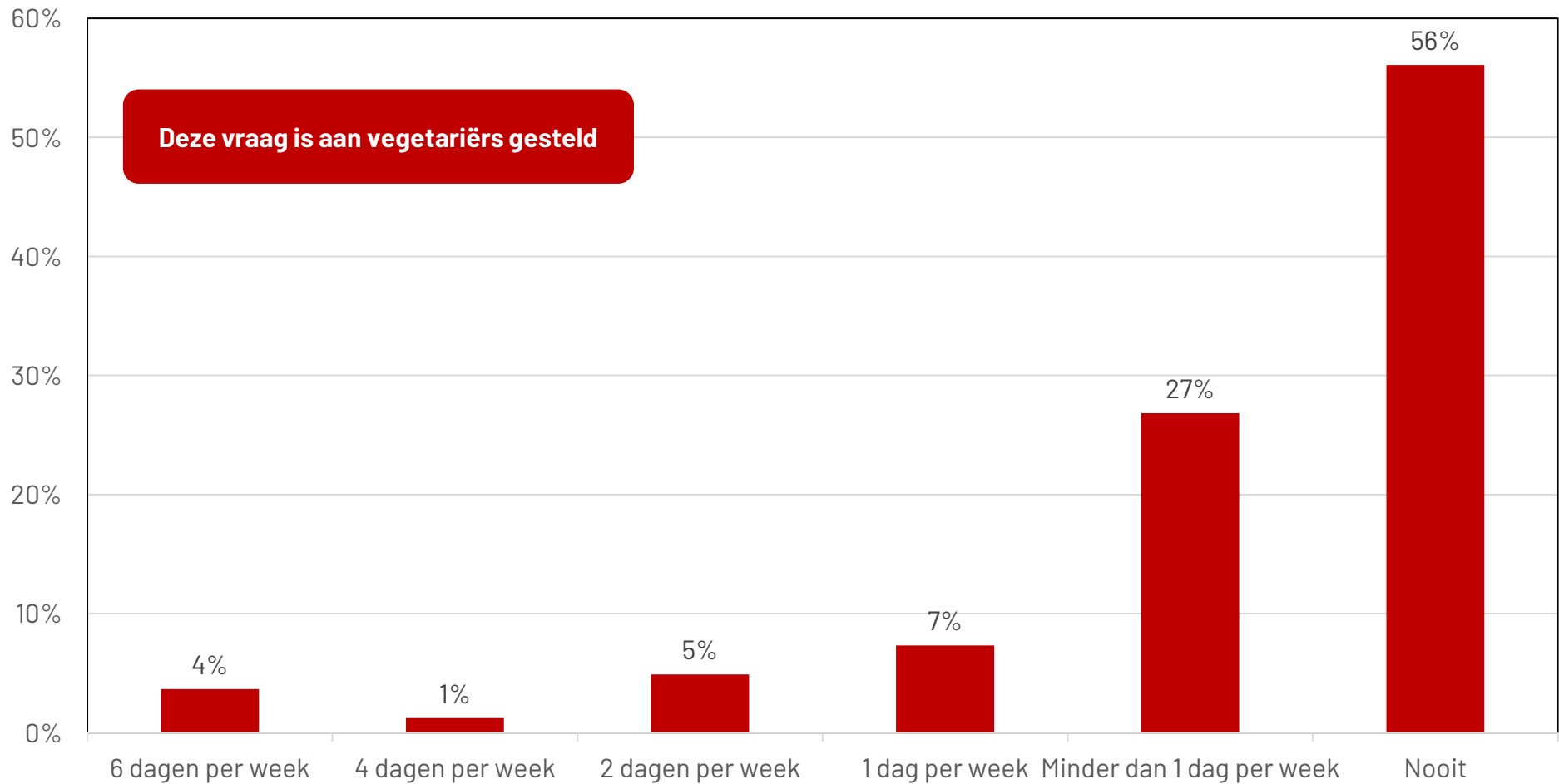
Hoe vaak eet u nog dierlijk eiwit?

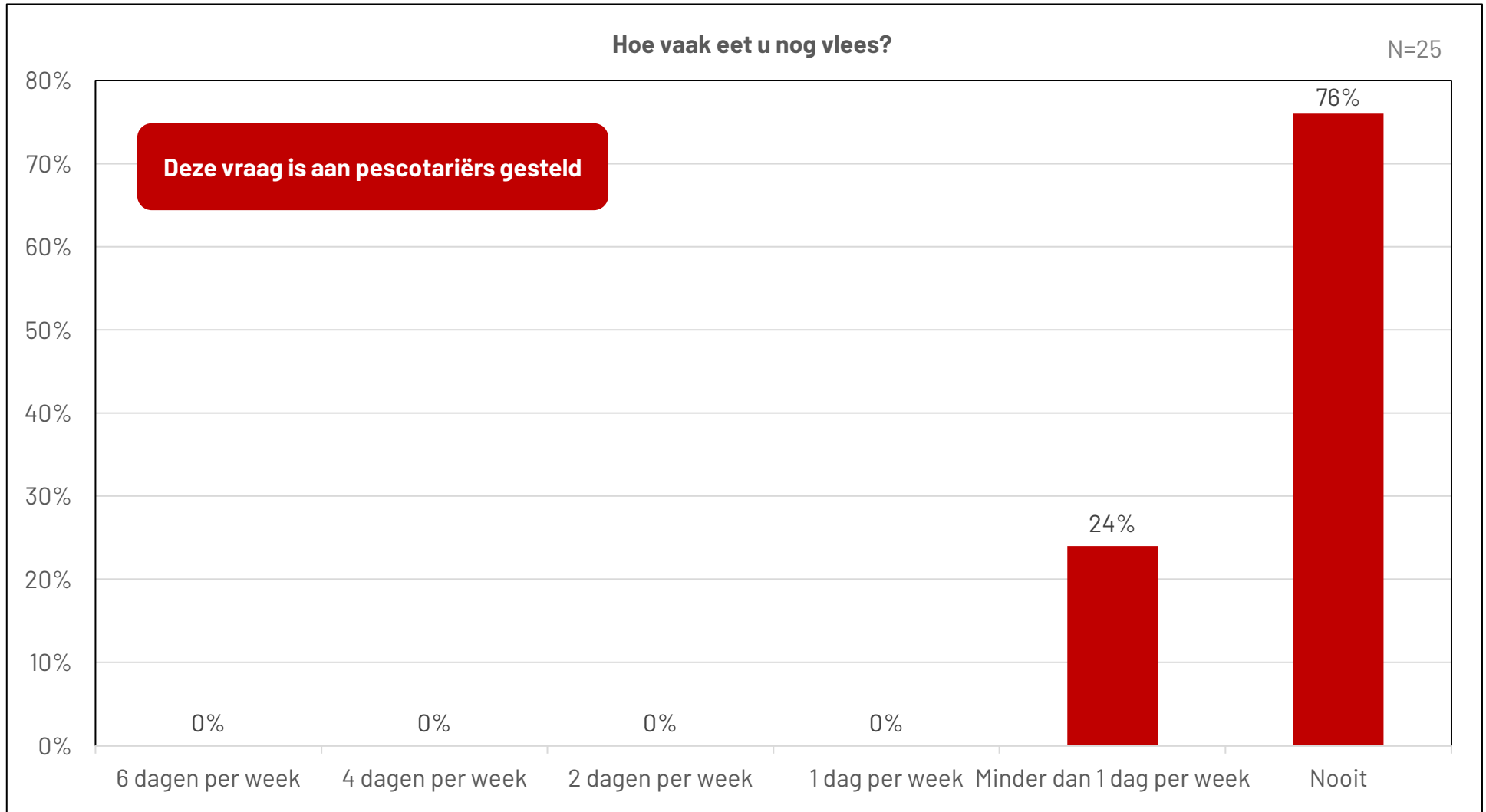

Hoe vaak eet u nog vlees en vis?

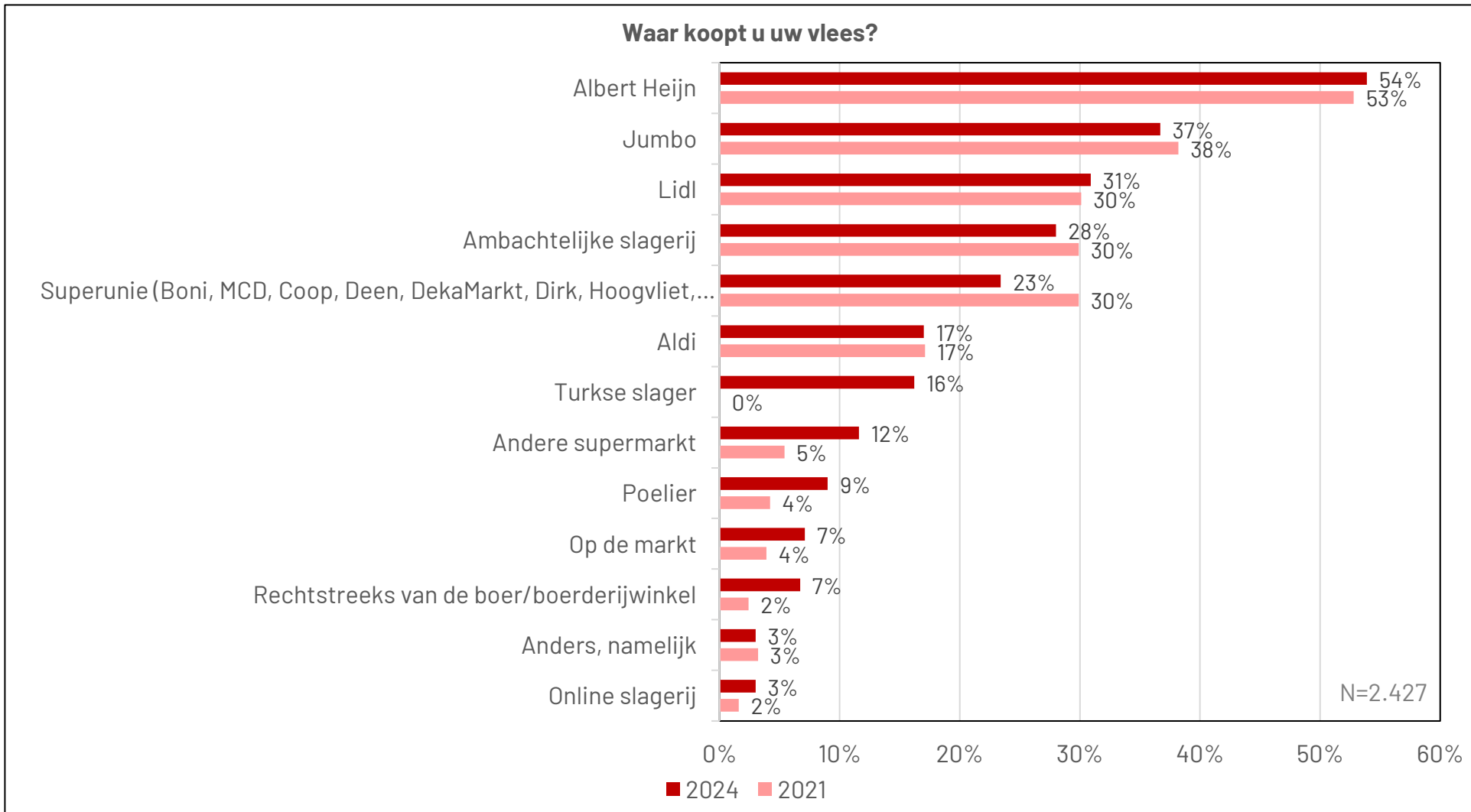
N=82

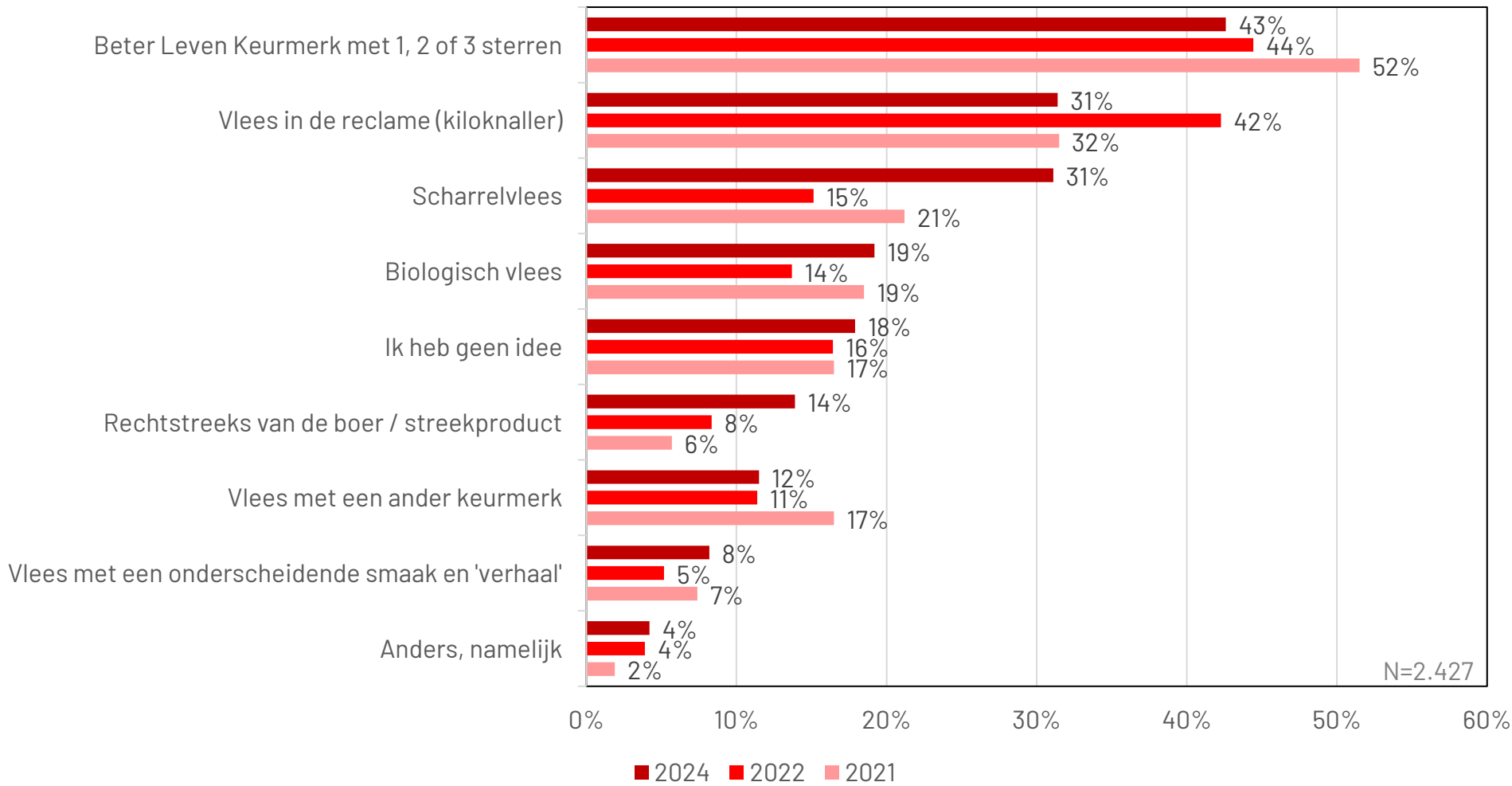

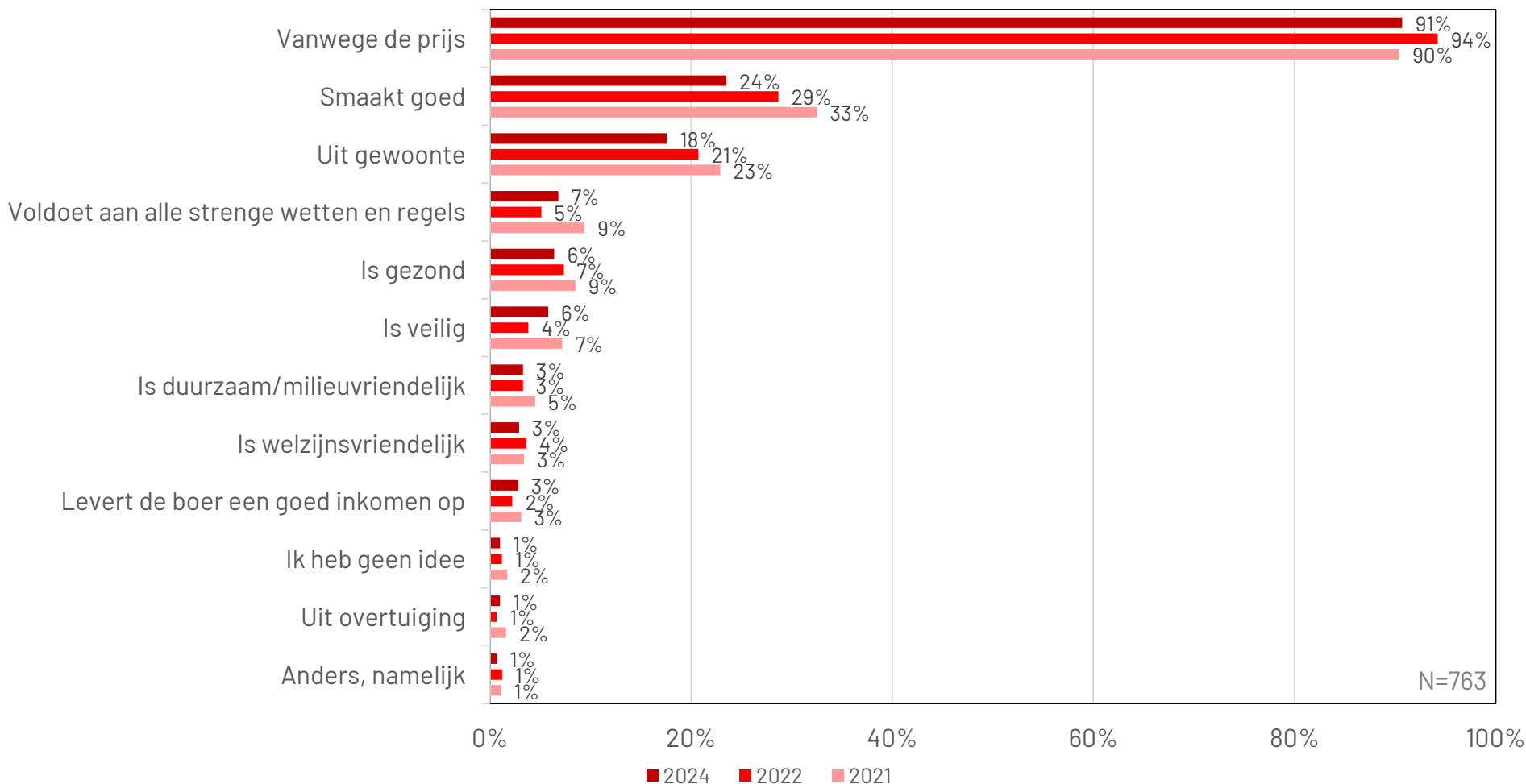
Koopgedrag

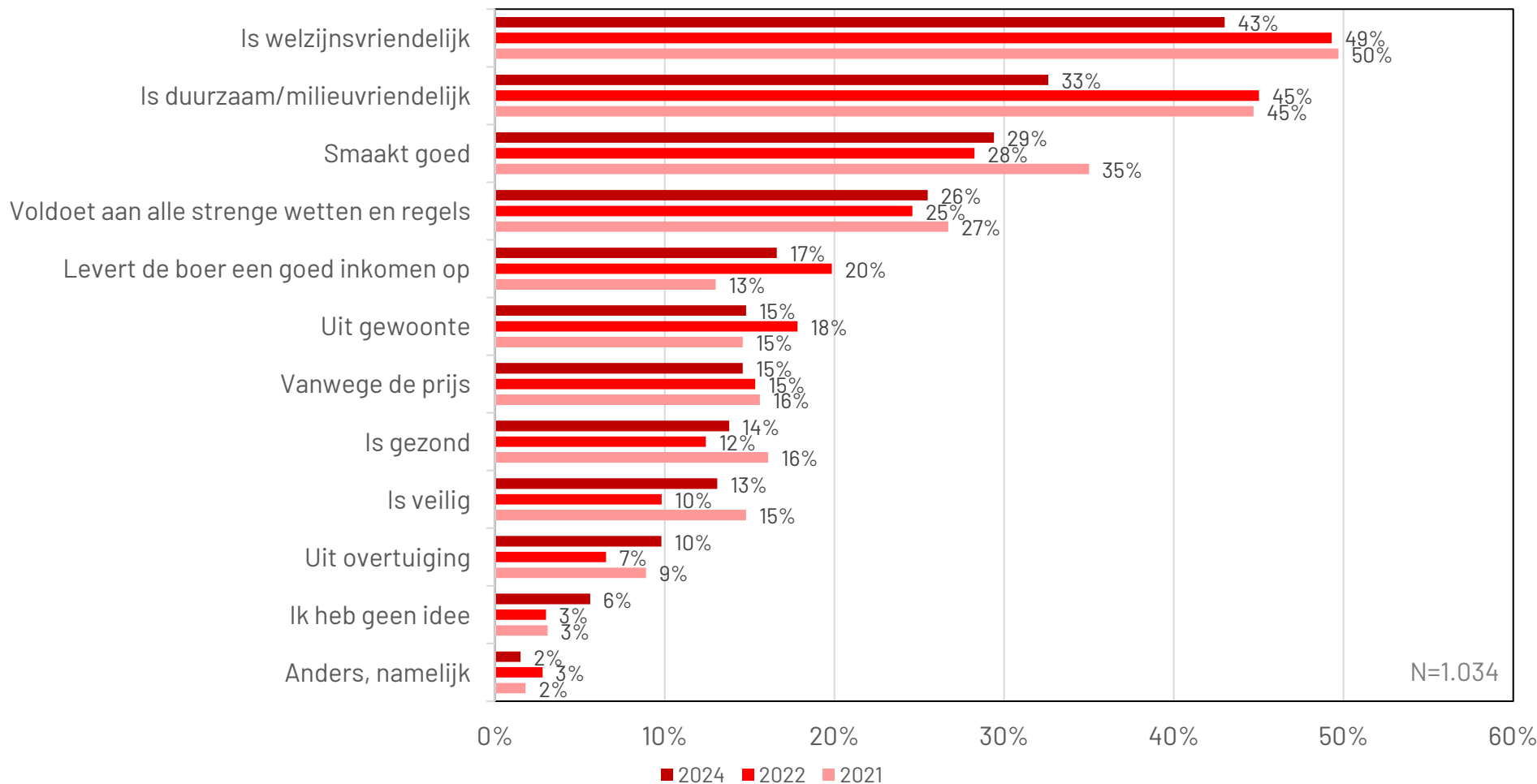
Wat voor soort vlees koopt u?

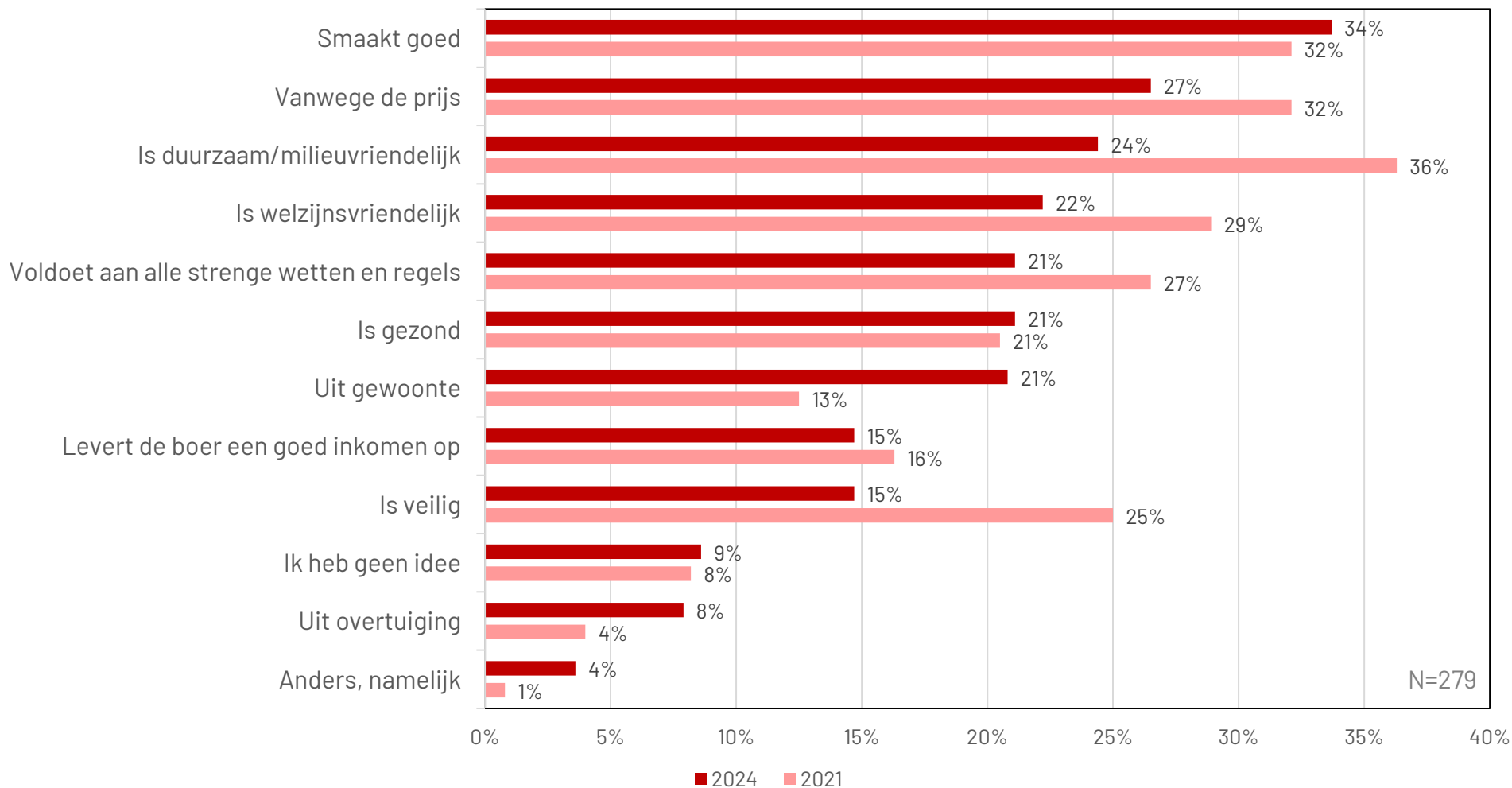
Waarom eet u vlees in de reclame (kiloknaller)?

Waarom eet u vlees met het Beter Leven Keurmerk met 1, 2 of 3 sterren?

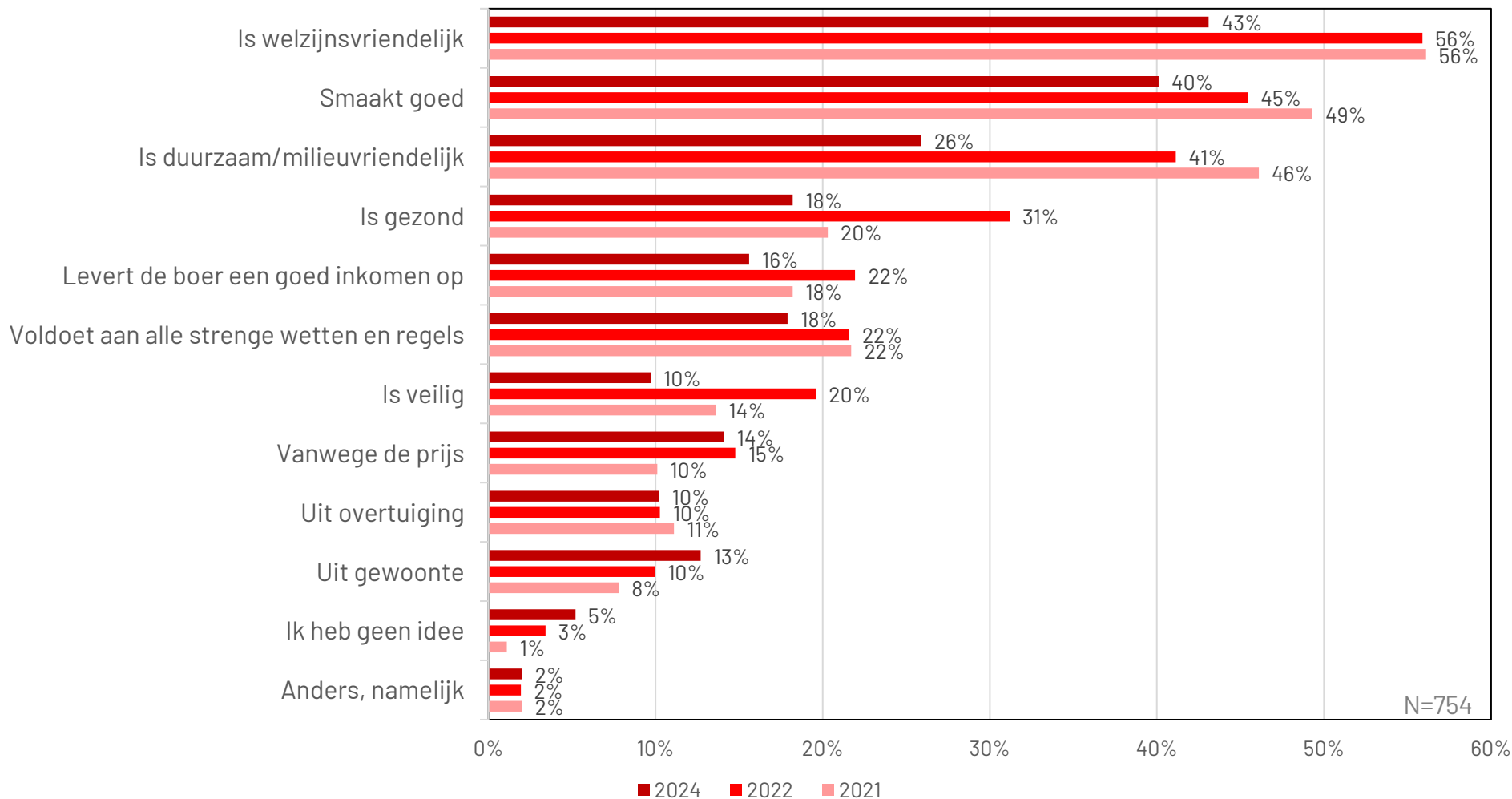

Waarom eet u vlees met een ander keurmerk?

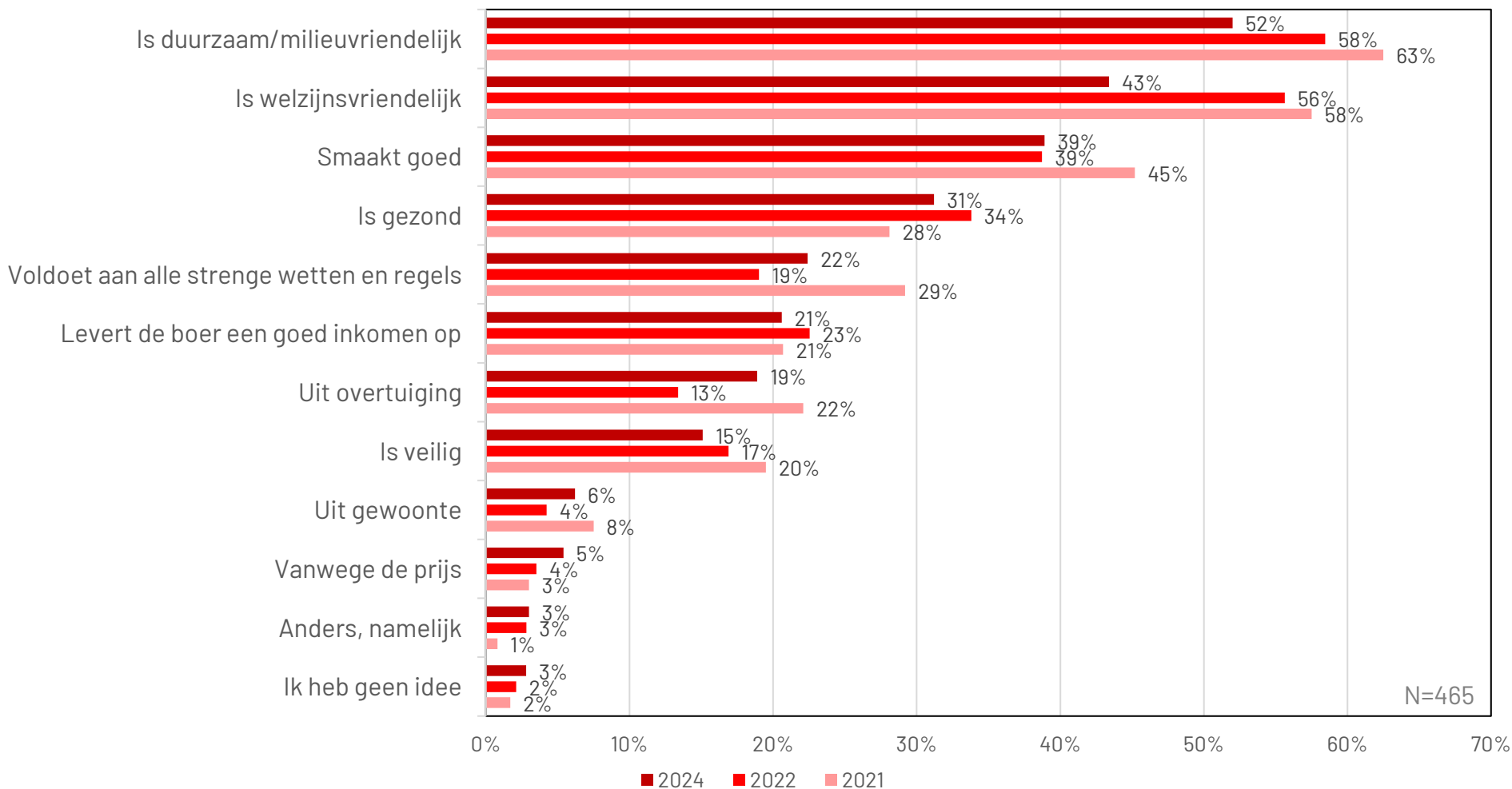

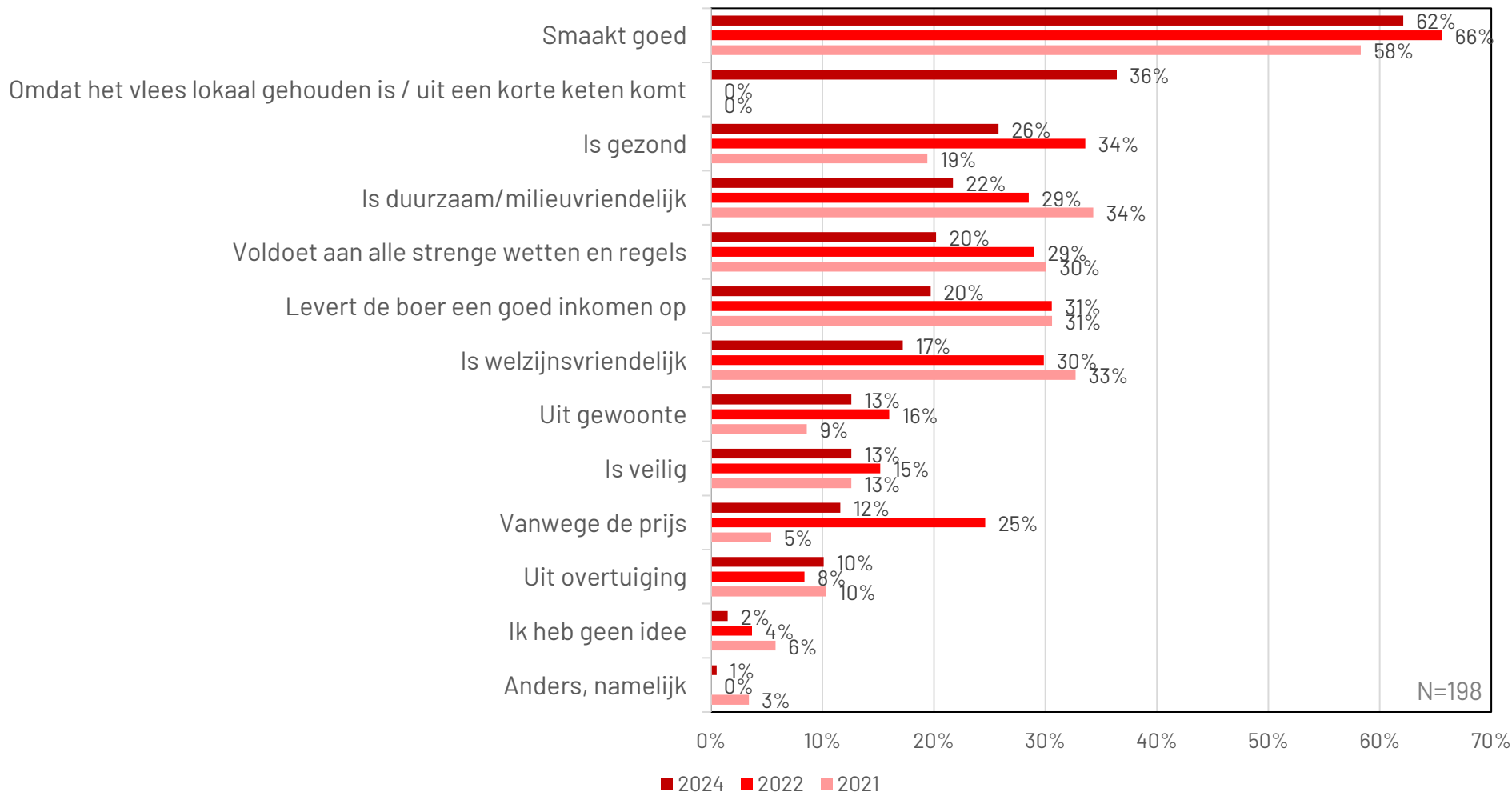
Waarom eet u scharrelvlees?

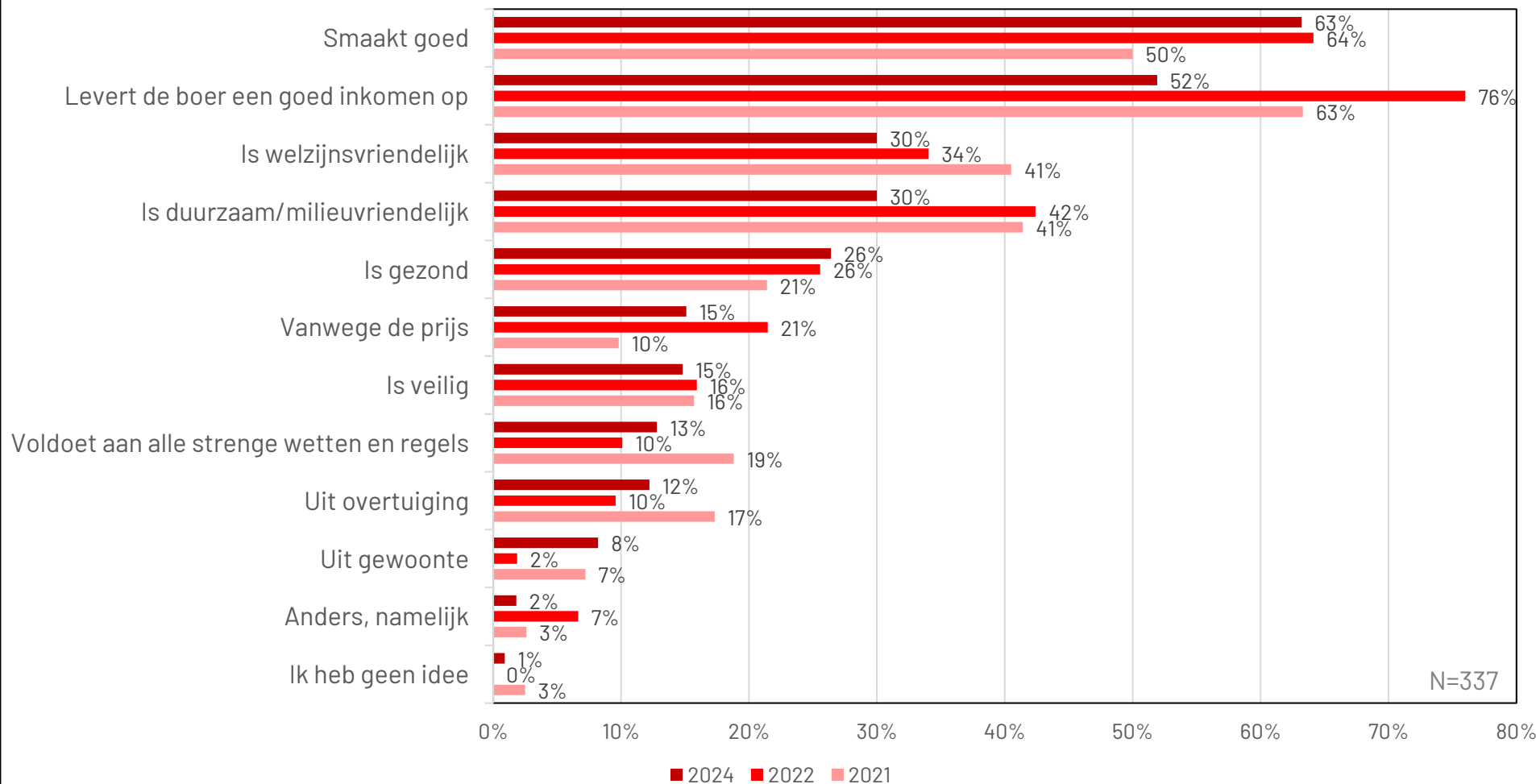
Waarom eet u biologisch vlees?

Waarom eet u vlees met een onderscheidende smaak en 'verhaal'?

Waarom eet u vlees rechtstreeks van de boer / streekproduct?

Hamletz
Lekkerder!

Goed
smaakt
beter

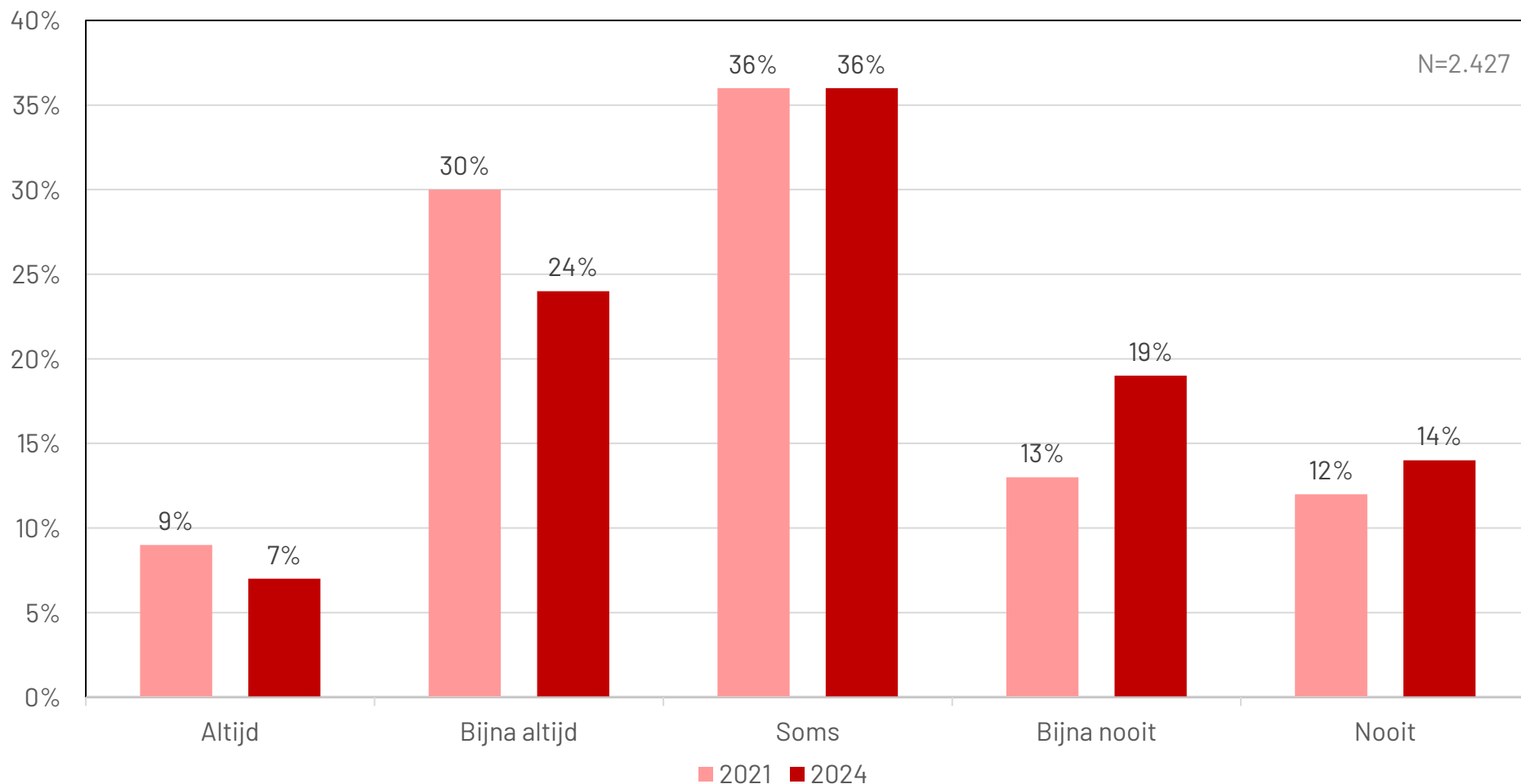
Bereidingsadvies:
zie onderzijde

www.hamletz.nl

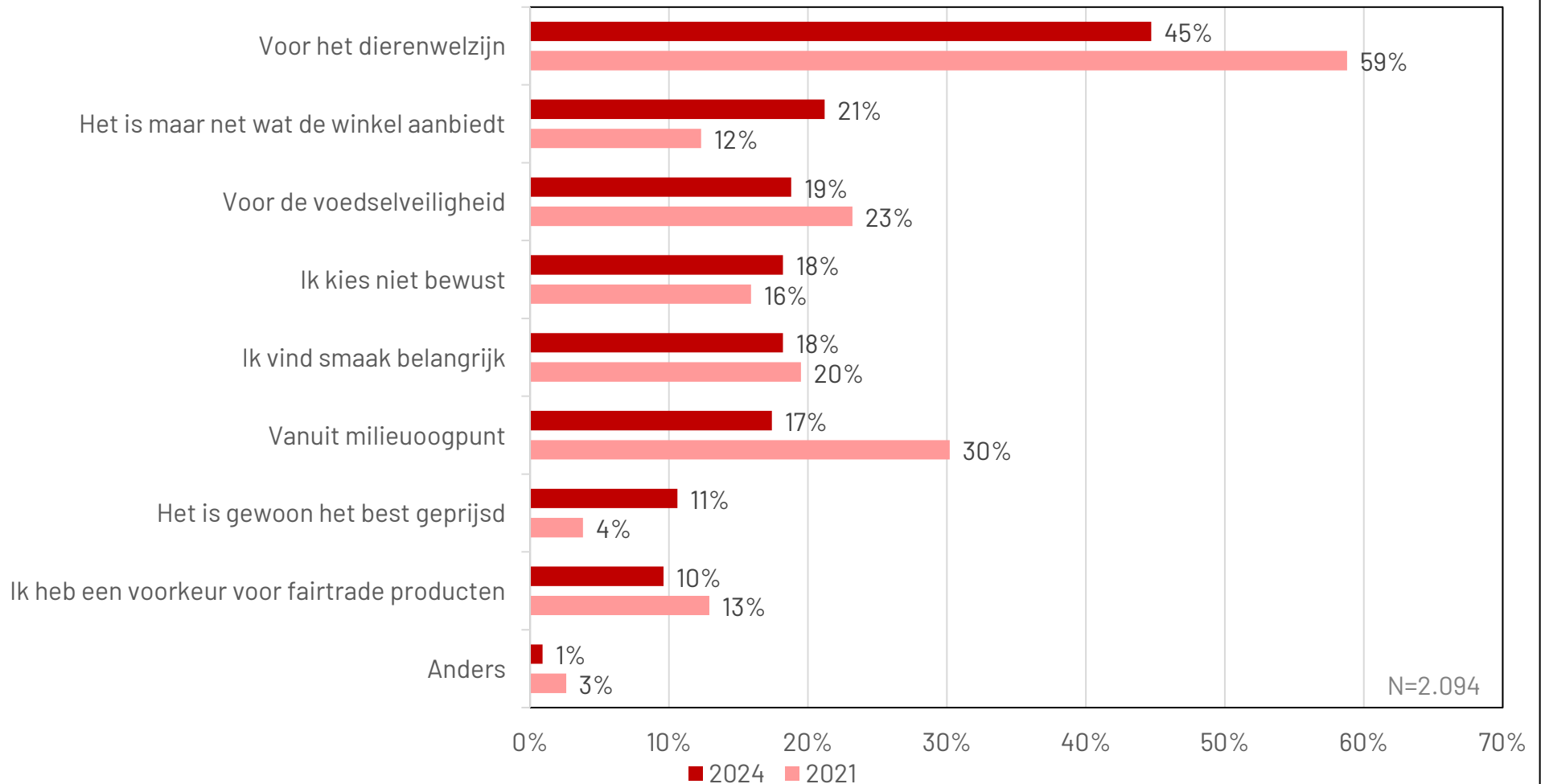
VARKENROSBOTTELET 2 KG
MET REZIEEL EN JUK
25-10-18
0,350 12,90 € 4,52

Keurmerk

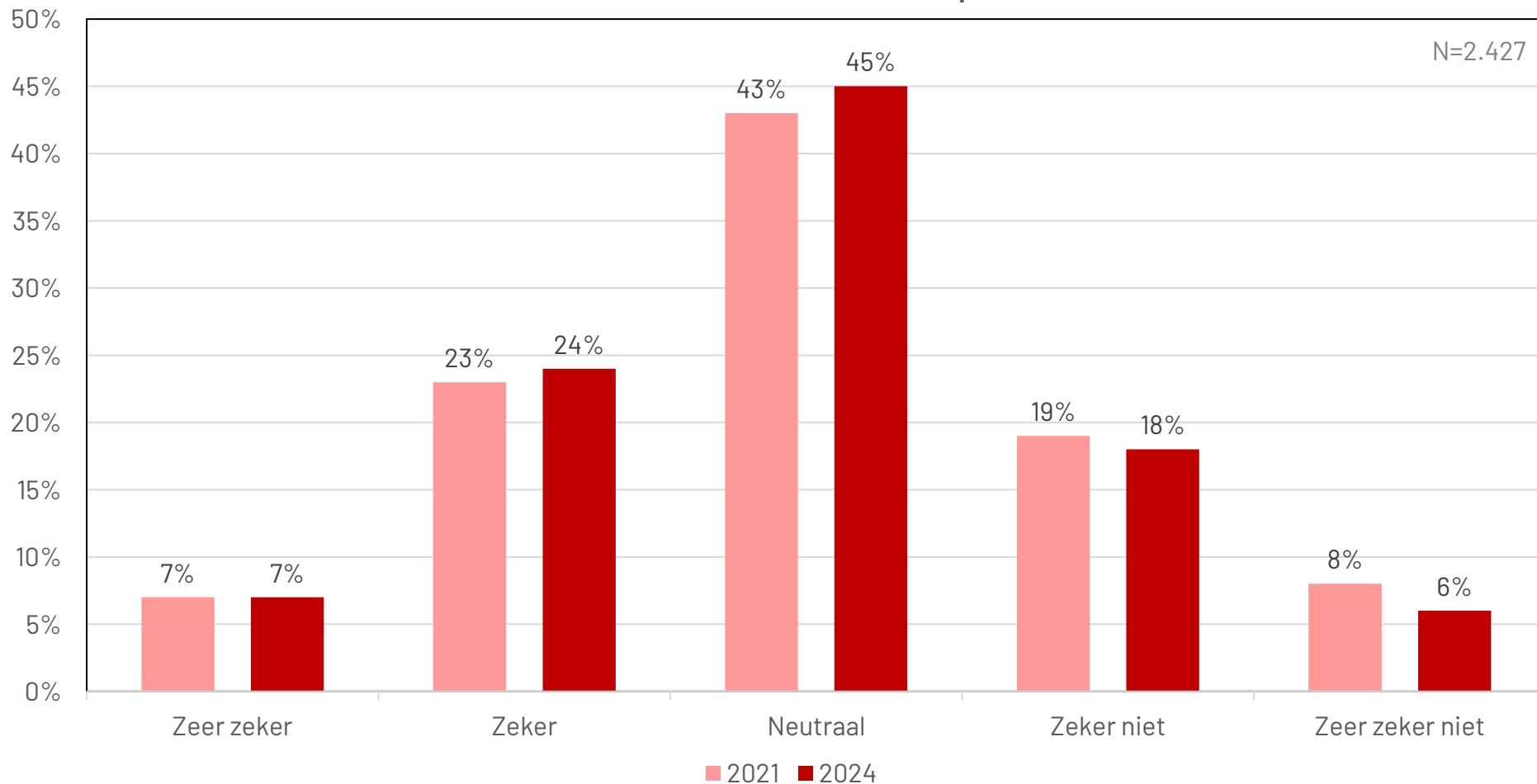
Koopt u vlees op basis van een keurmerk?

Waarom kiest u voor een keurmerk?

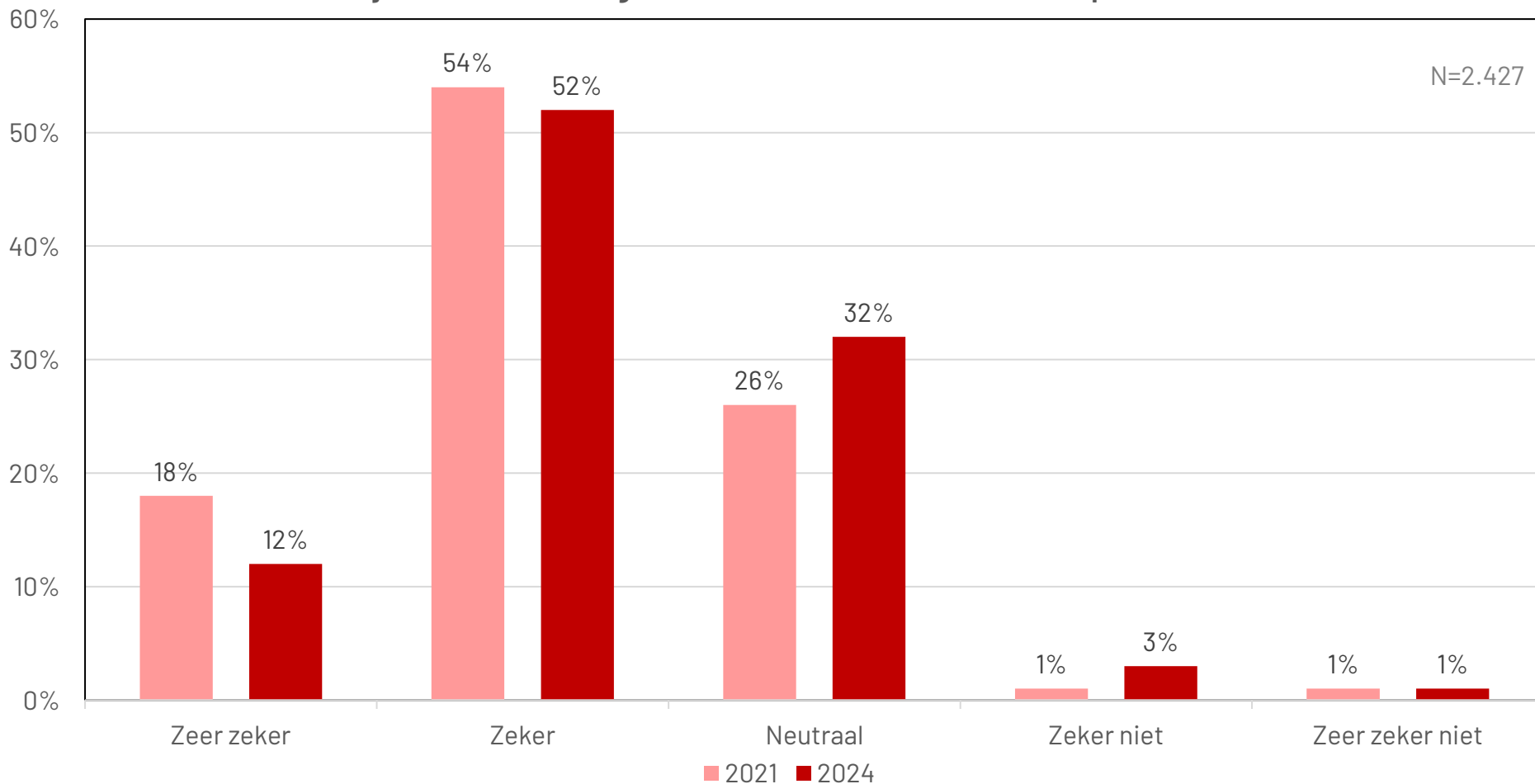

Als er nog vlees zonder keurmerk in de supermarkt verkocht zou worden tegen lagere tarieven dan vlees met een keurmerk, zou u dit dan kopen?

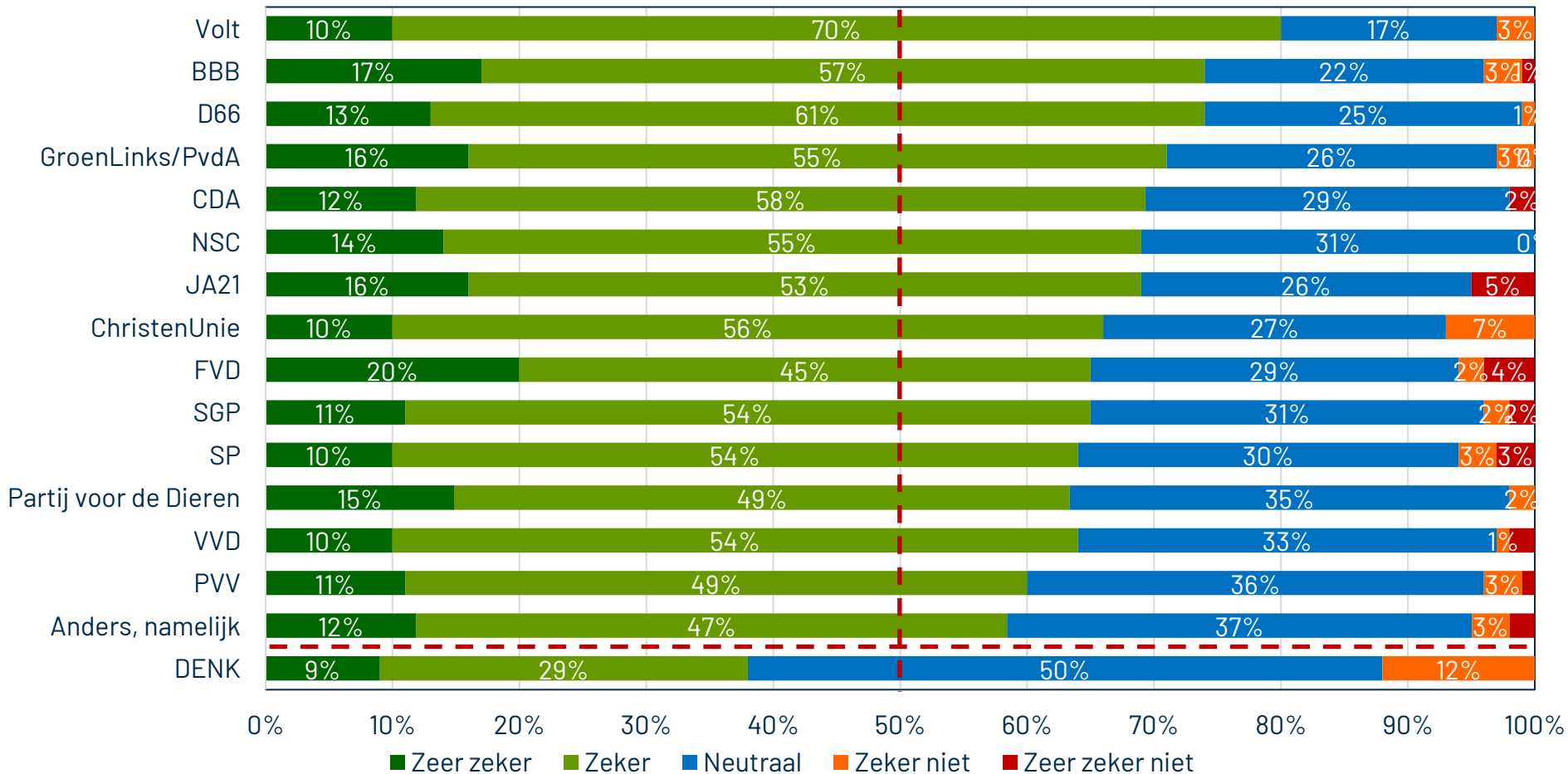

Vindt u dat een veehouder die aantoonbaar voldoet aan extra eisen van een keurmerk een betere prijs voor zijn vlees moet ontvangen die de meerkosten ruimschoots compenseert?

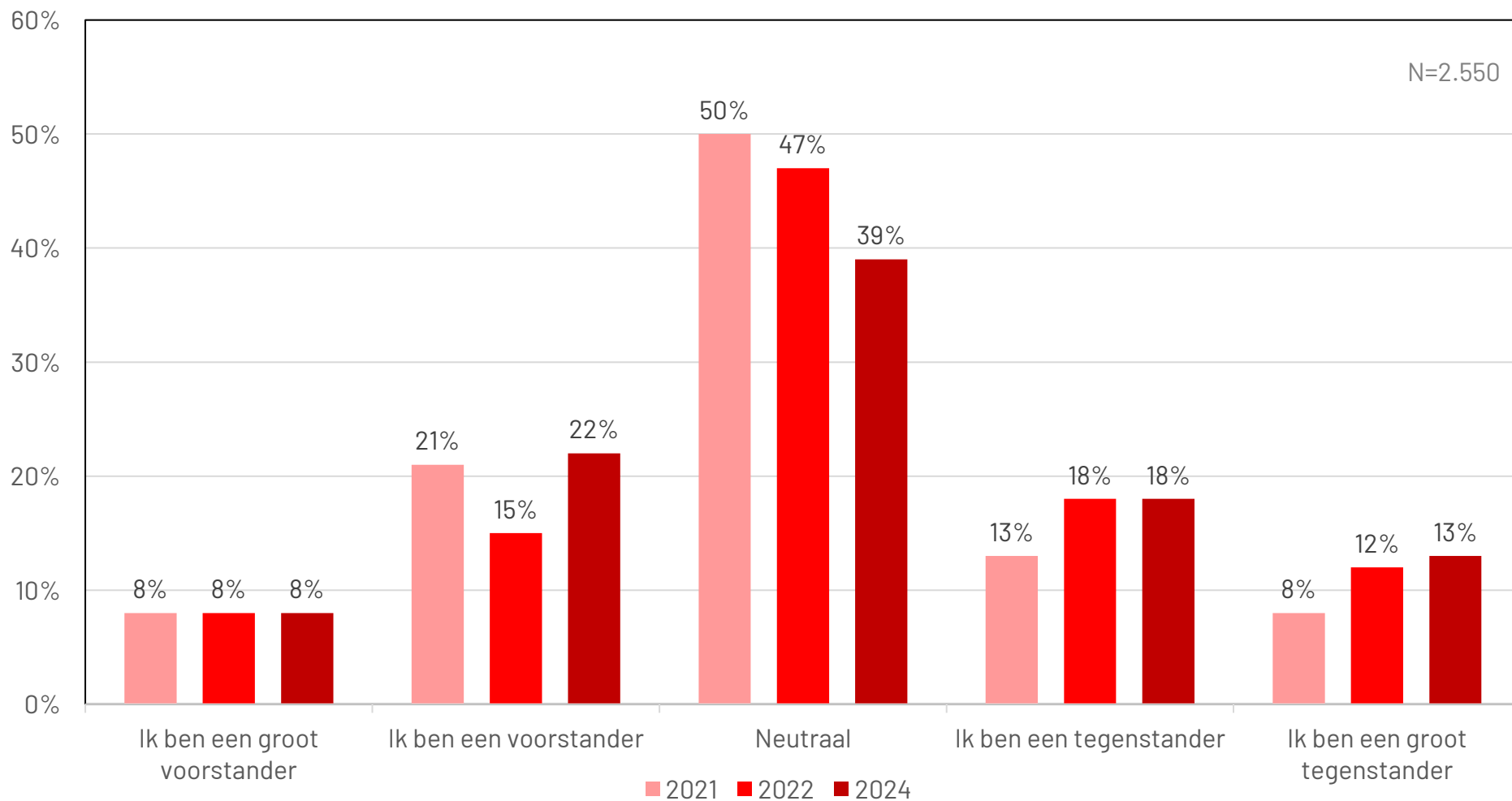
Vindt u dat een veehouder die aantoonbaar voldoet aan extra eisen van een keurmerk een betere prijs voor zijn vlees moet ontvangen die de meerkosten ruimschoots compenseert naar de politieke partij die de respondenten aanhangen

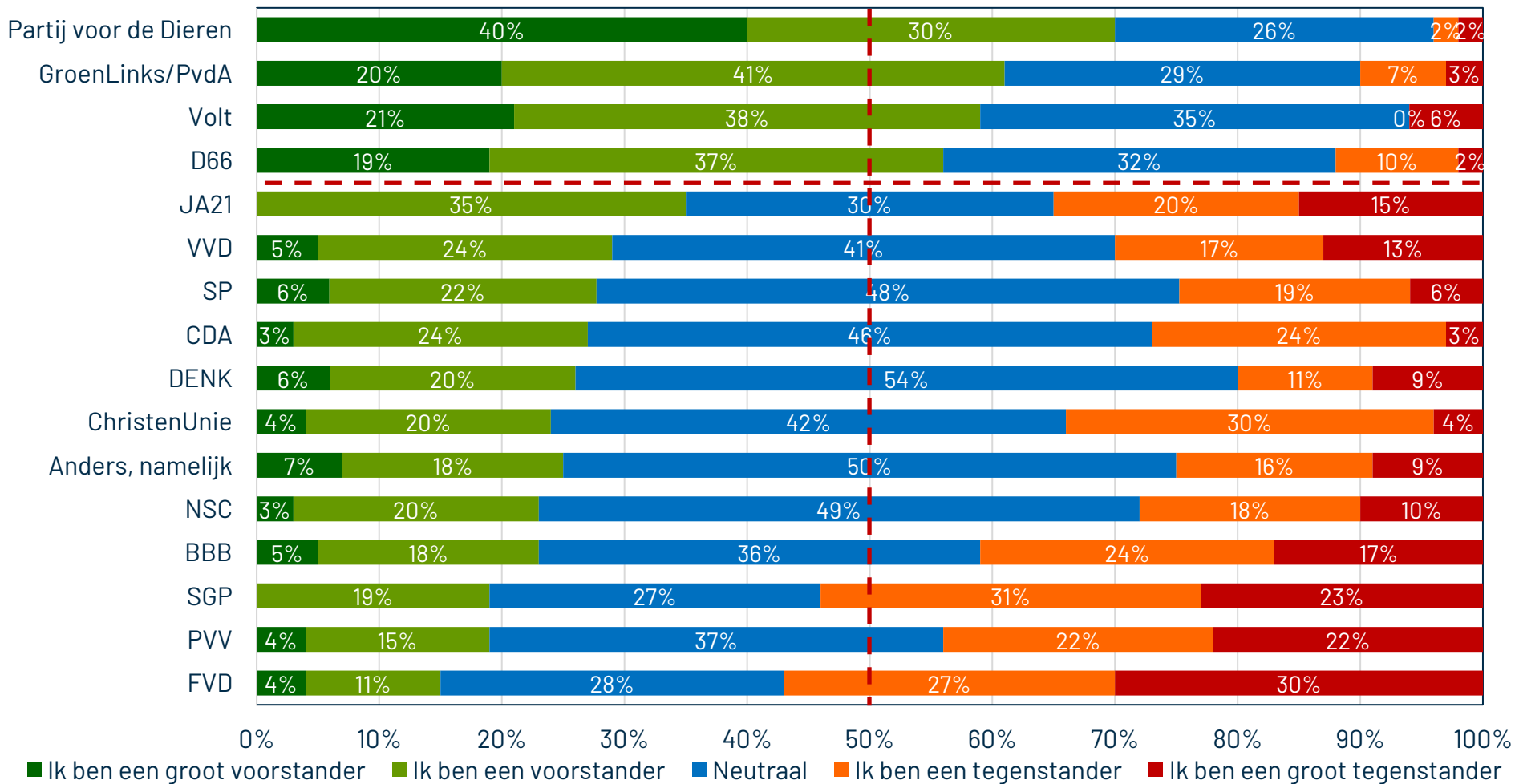

Alternatieven voor vlees

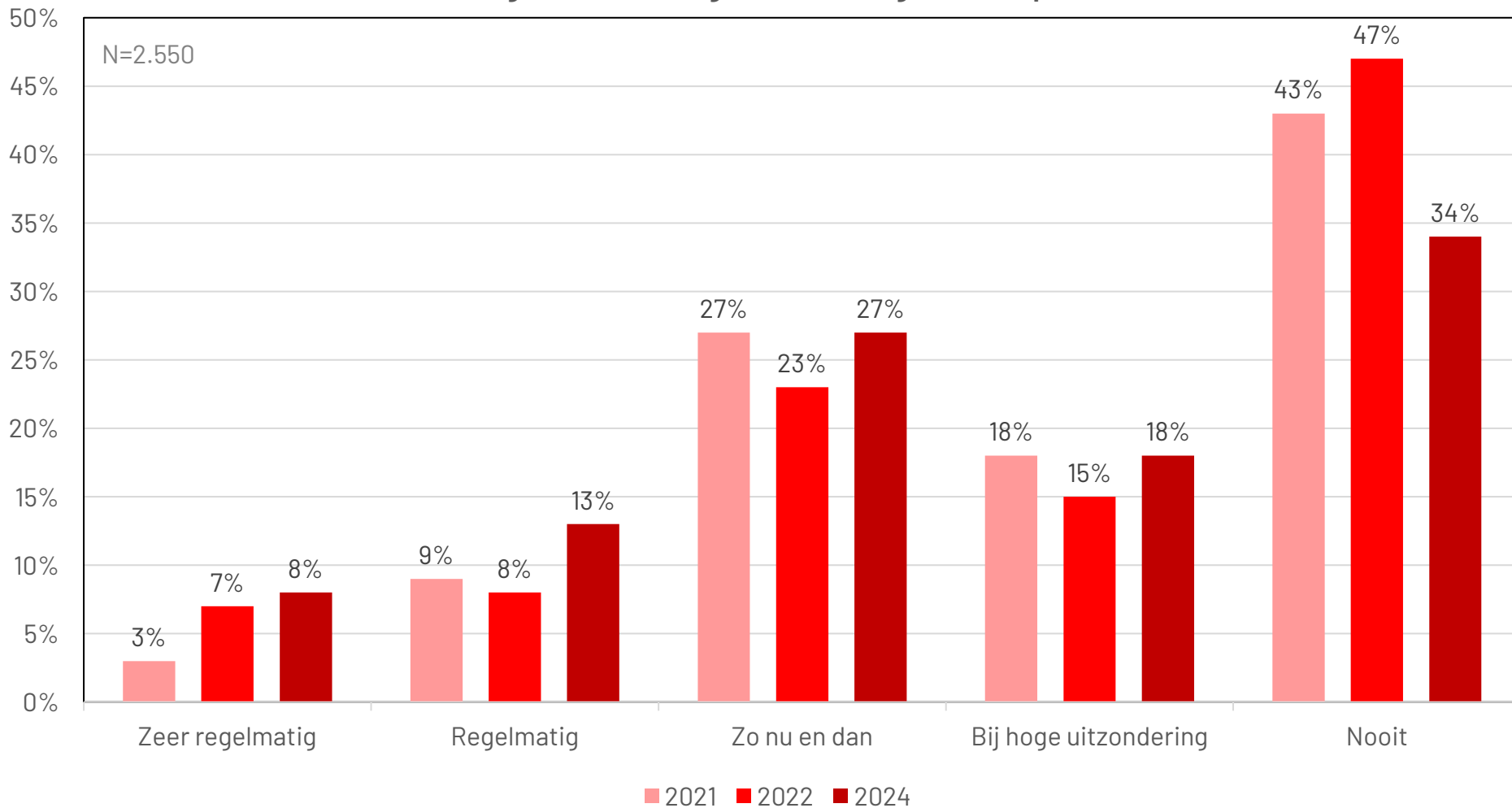
Mensen moeten vaker vlees vervangen door vegetarische/vega producten?

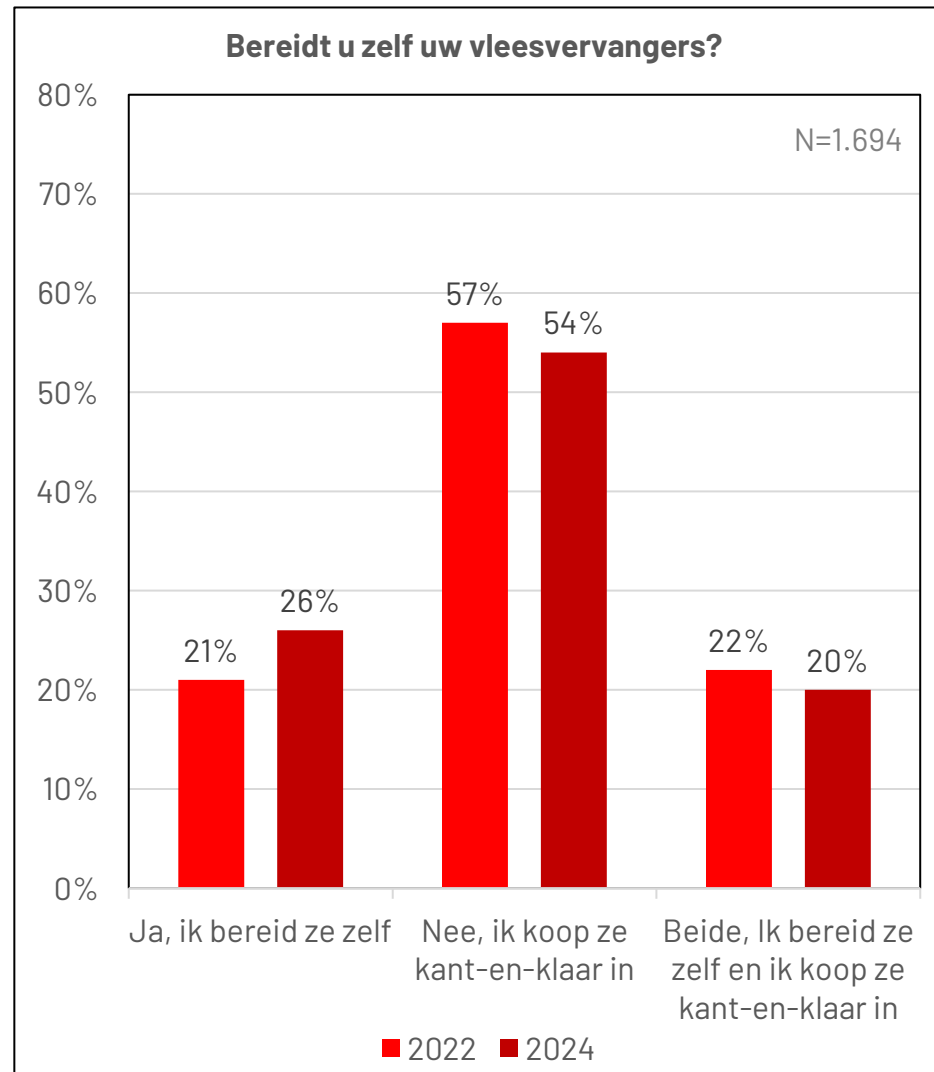
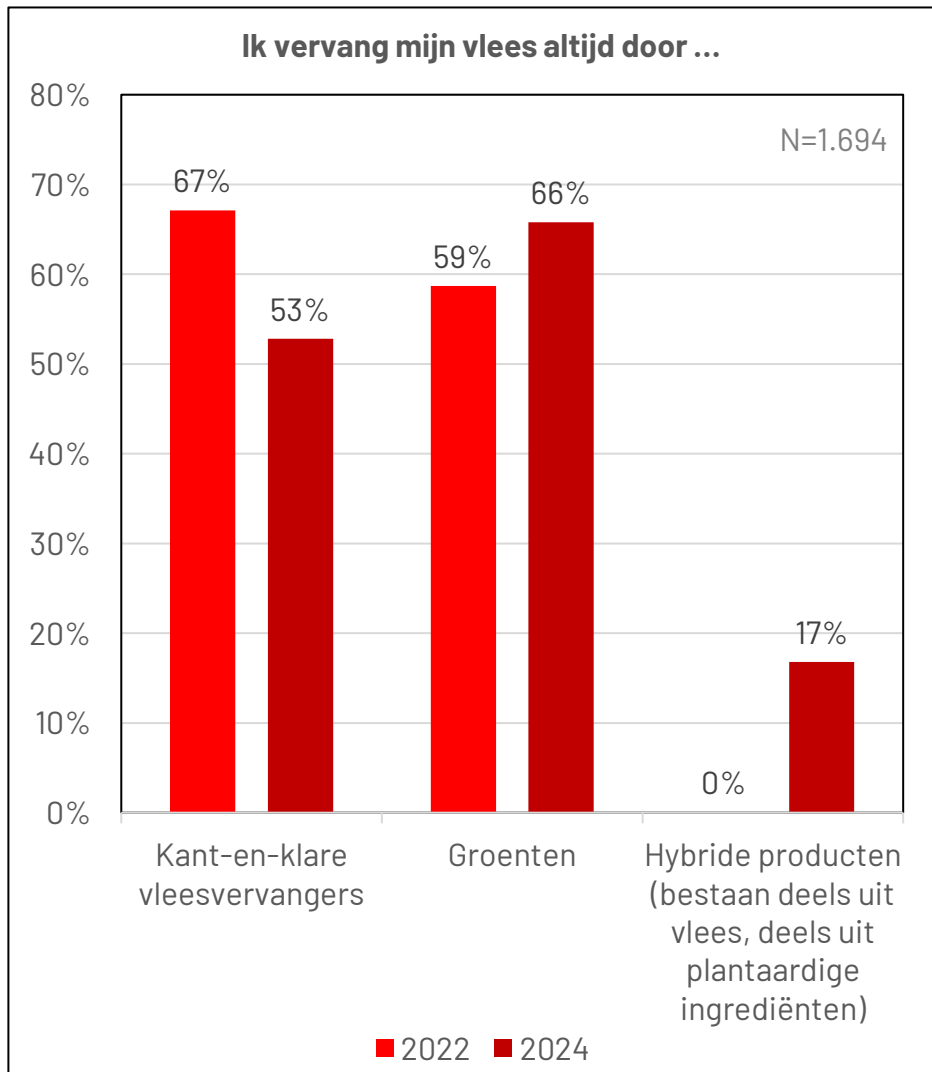

Mensen moeten vaker vlees vervangen door vegetarische/vega producten naar de politieke partij die de respondenten aanhangen

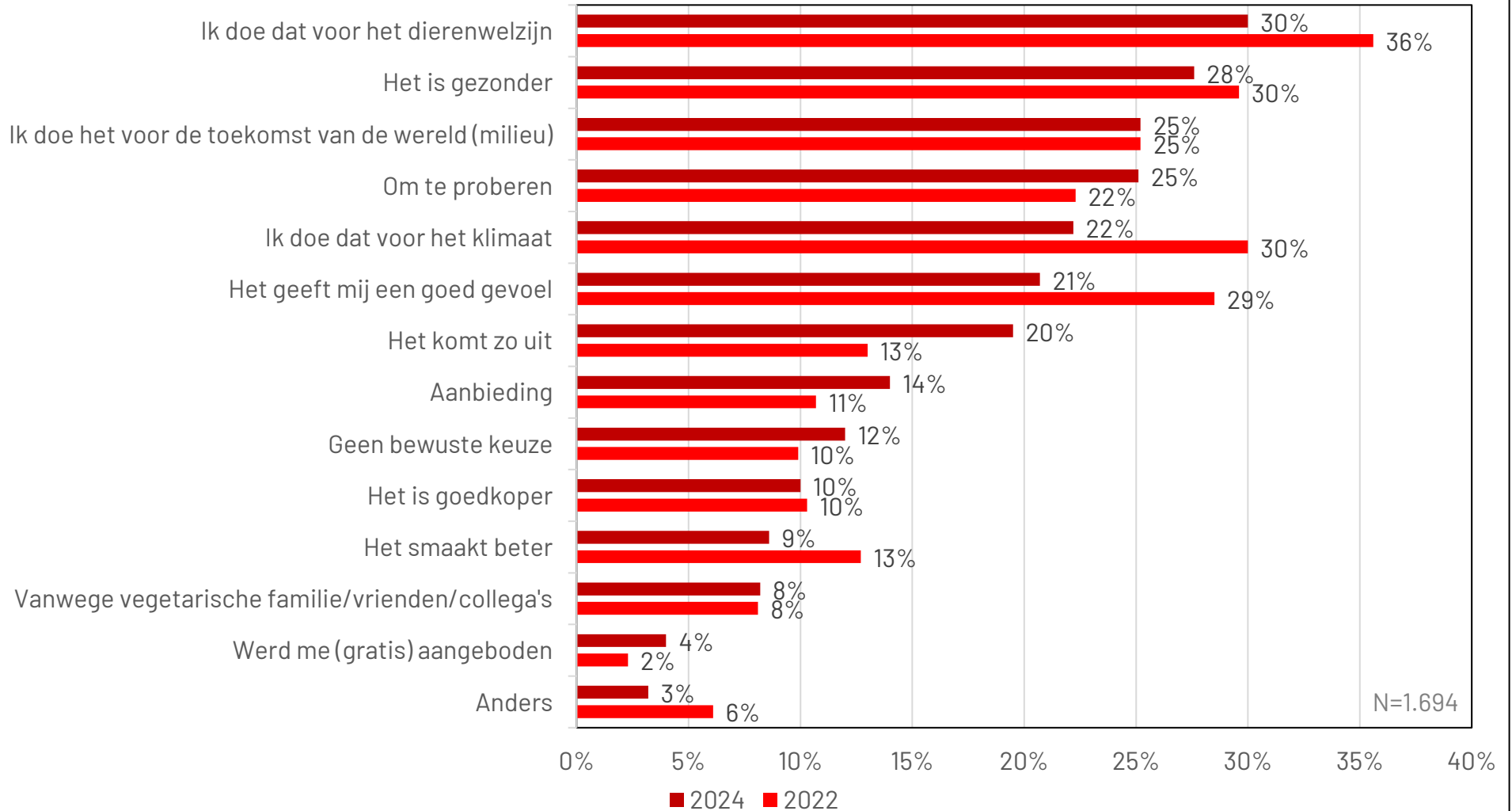

Vervangt u vlees door vegetarische of veganistische producten?

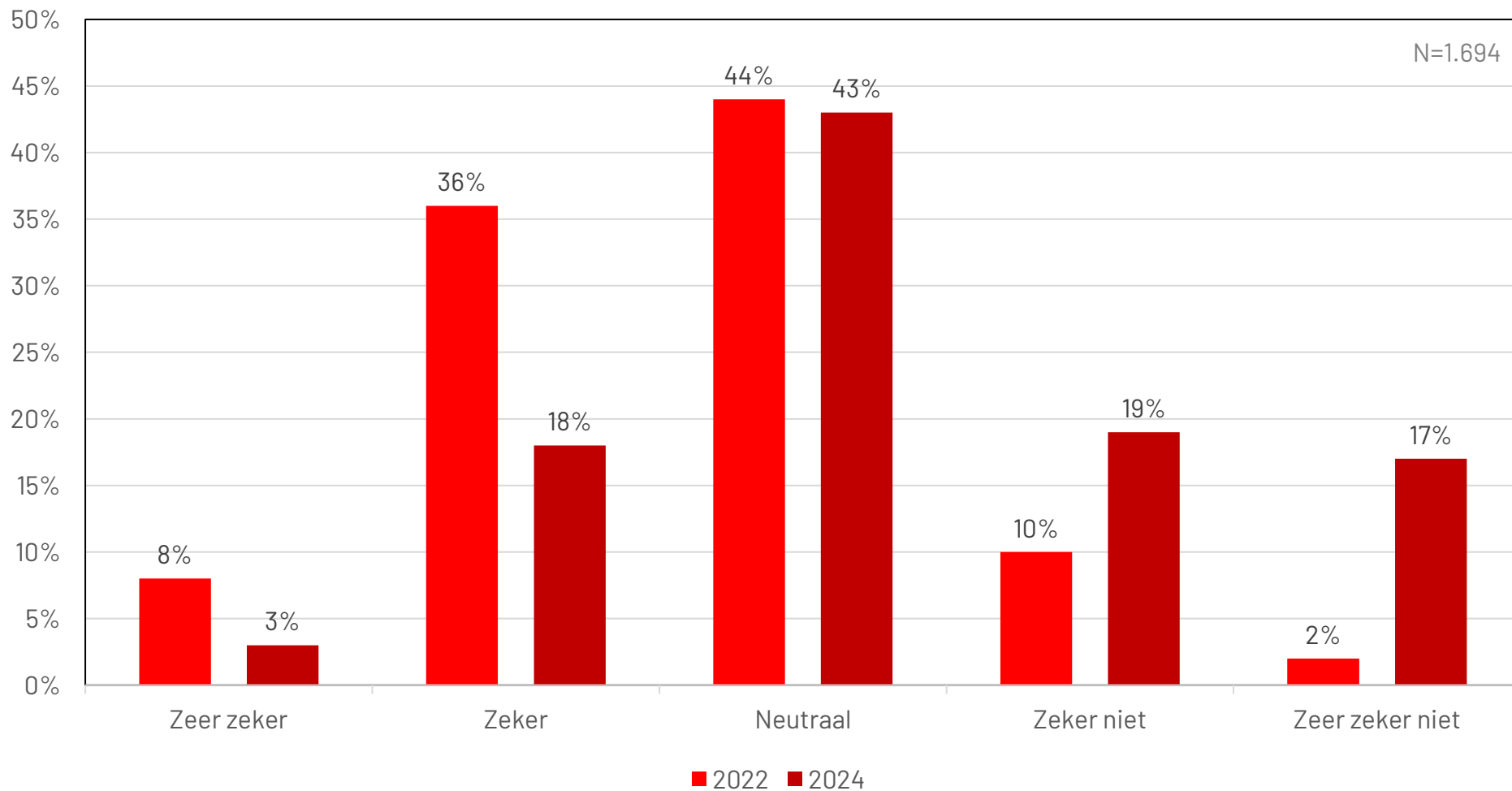

Waarom eet u plantaardige producten ter vervanging van vlees?

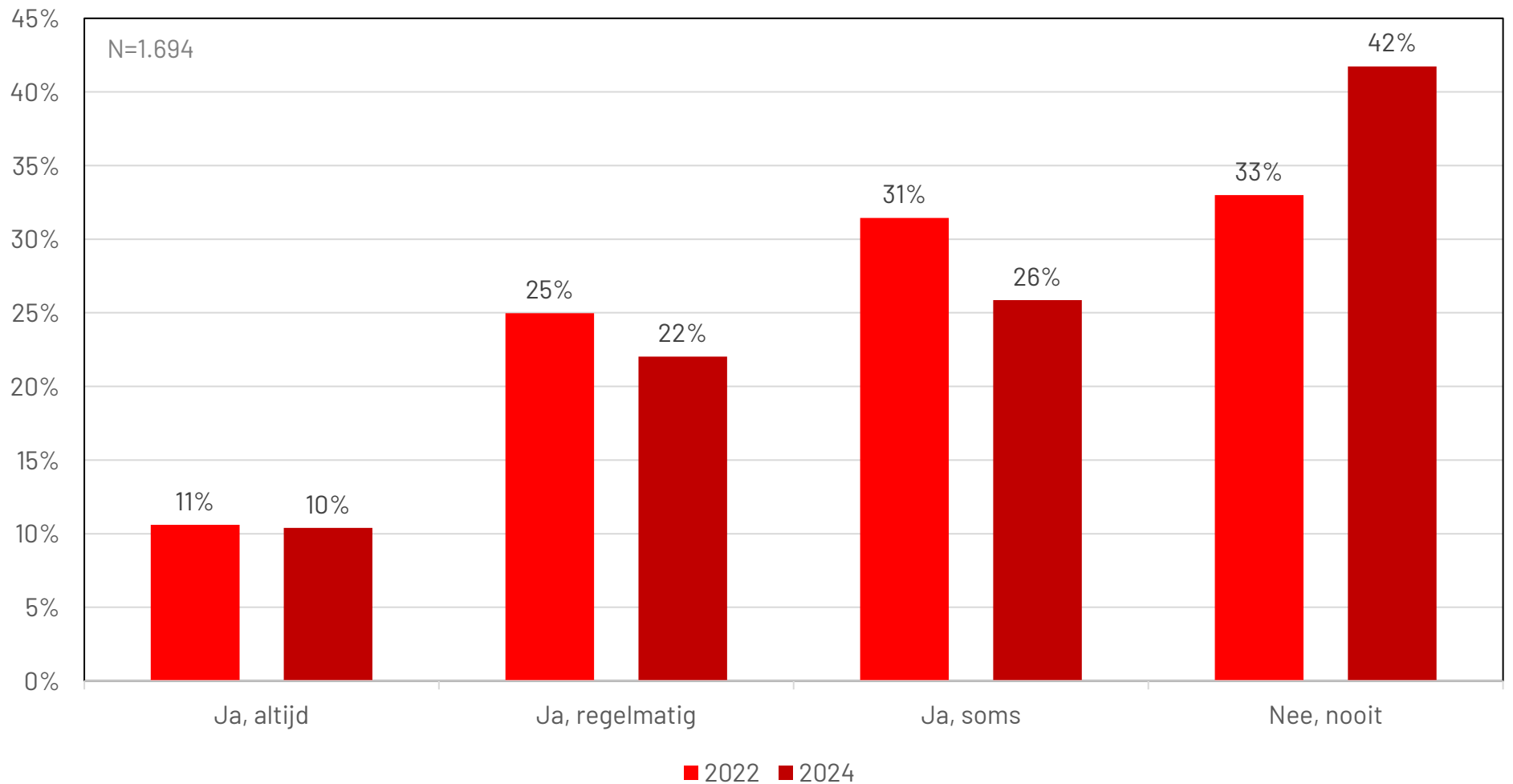
Voelt u zich gezond bij het eten van vleesvervangers?

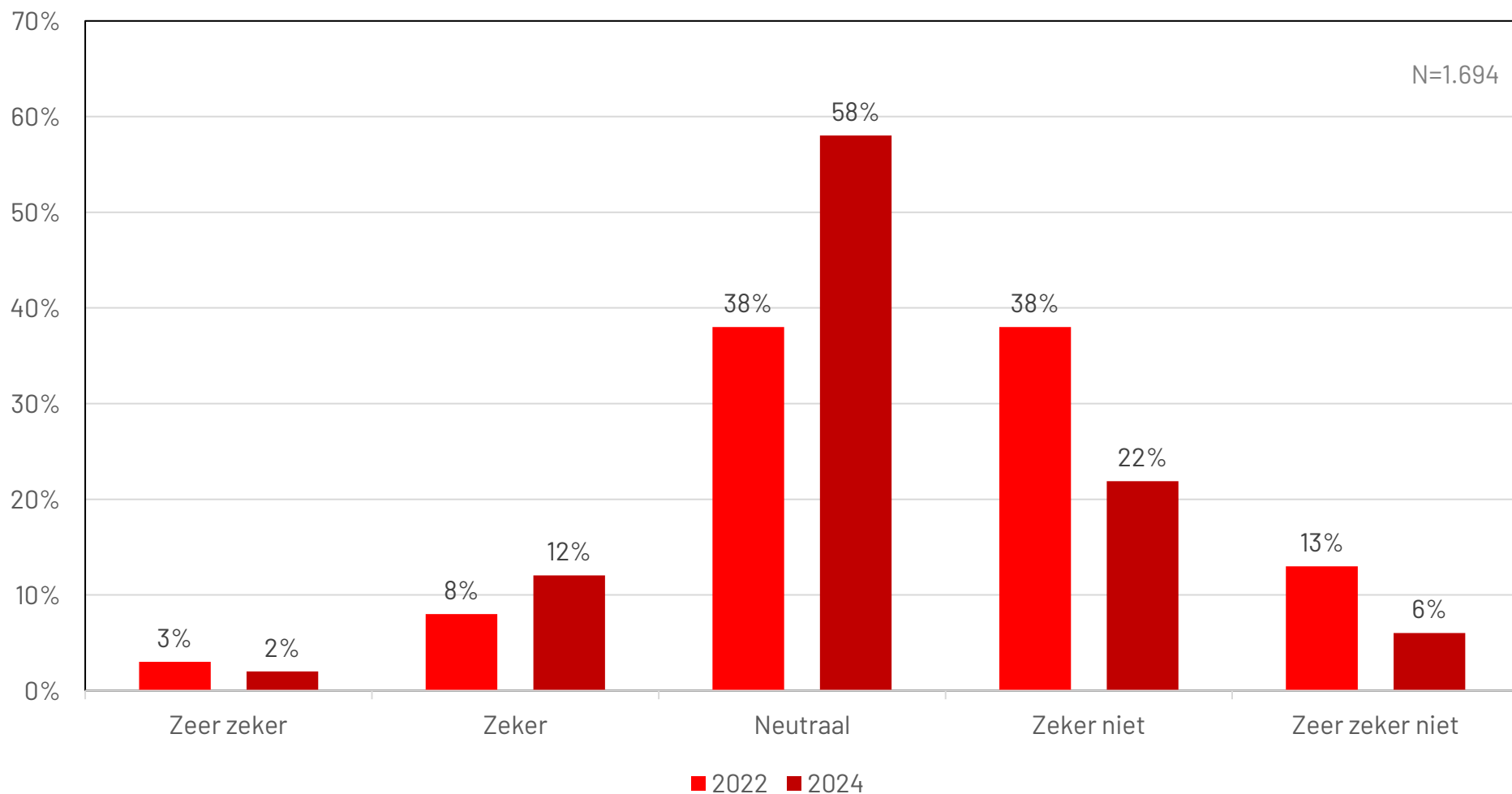

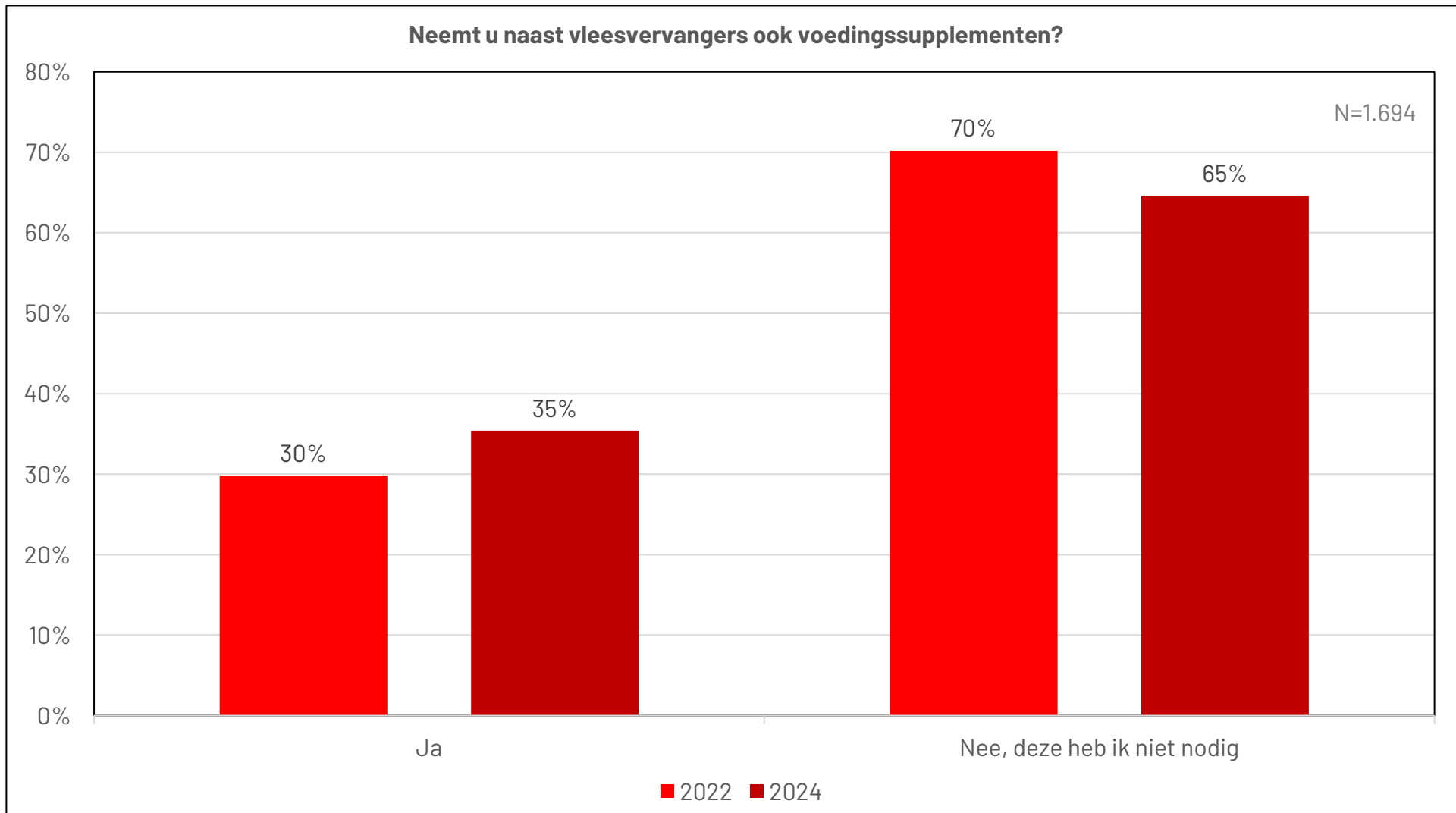
Vlees en gezondheidsaspecten

Let u op de hoeveelheid zout en vet in een kant-en-klare vleesvervanger?

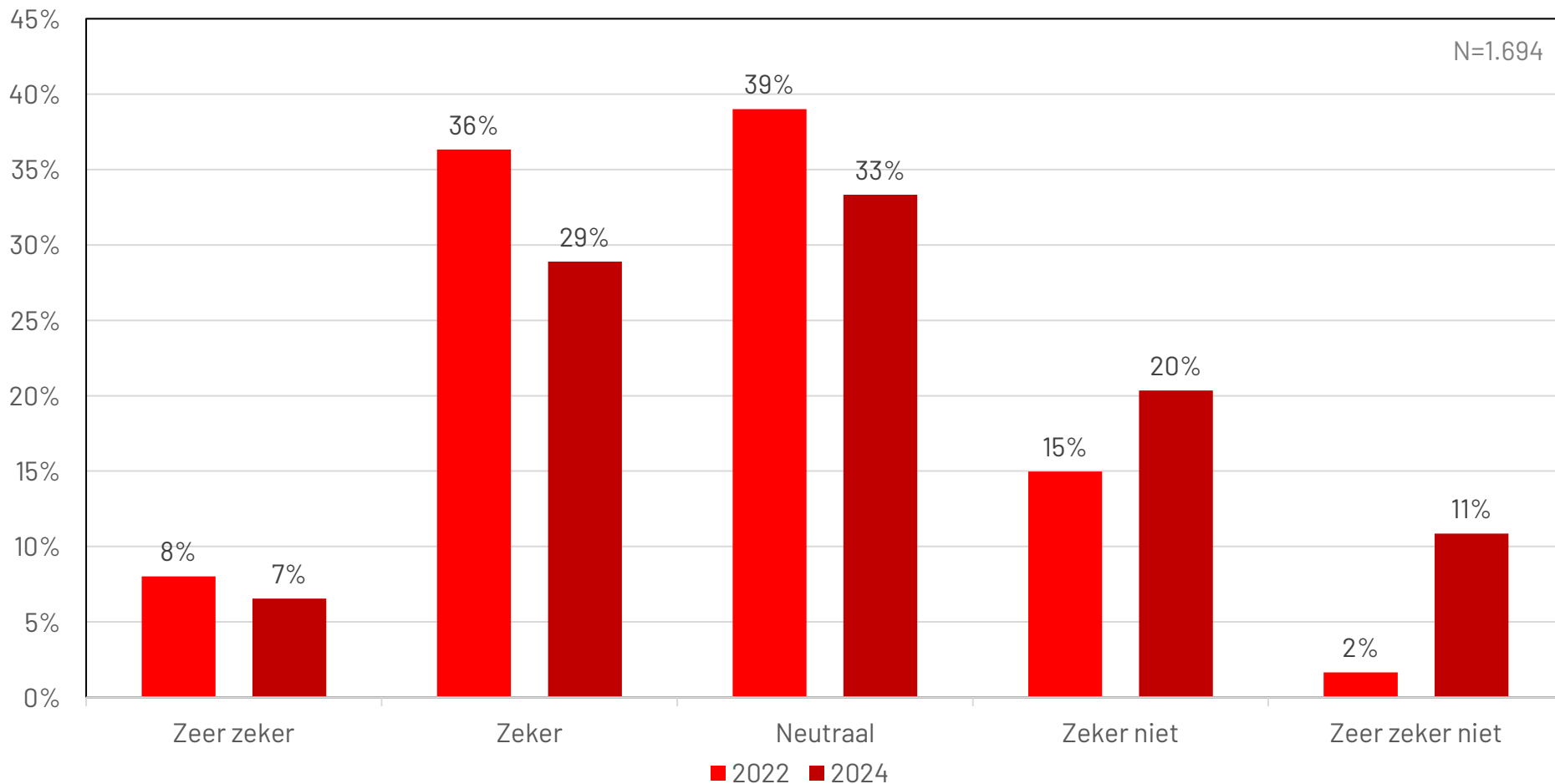

Is een vegetarisch kant-en-klaar product volgens u gezonder dan vlees?

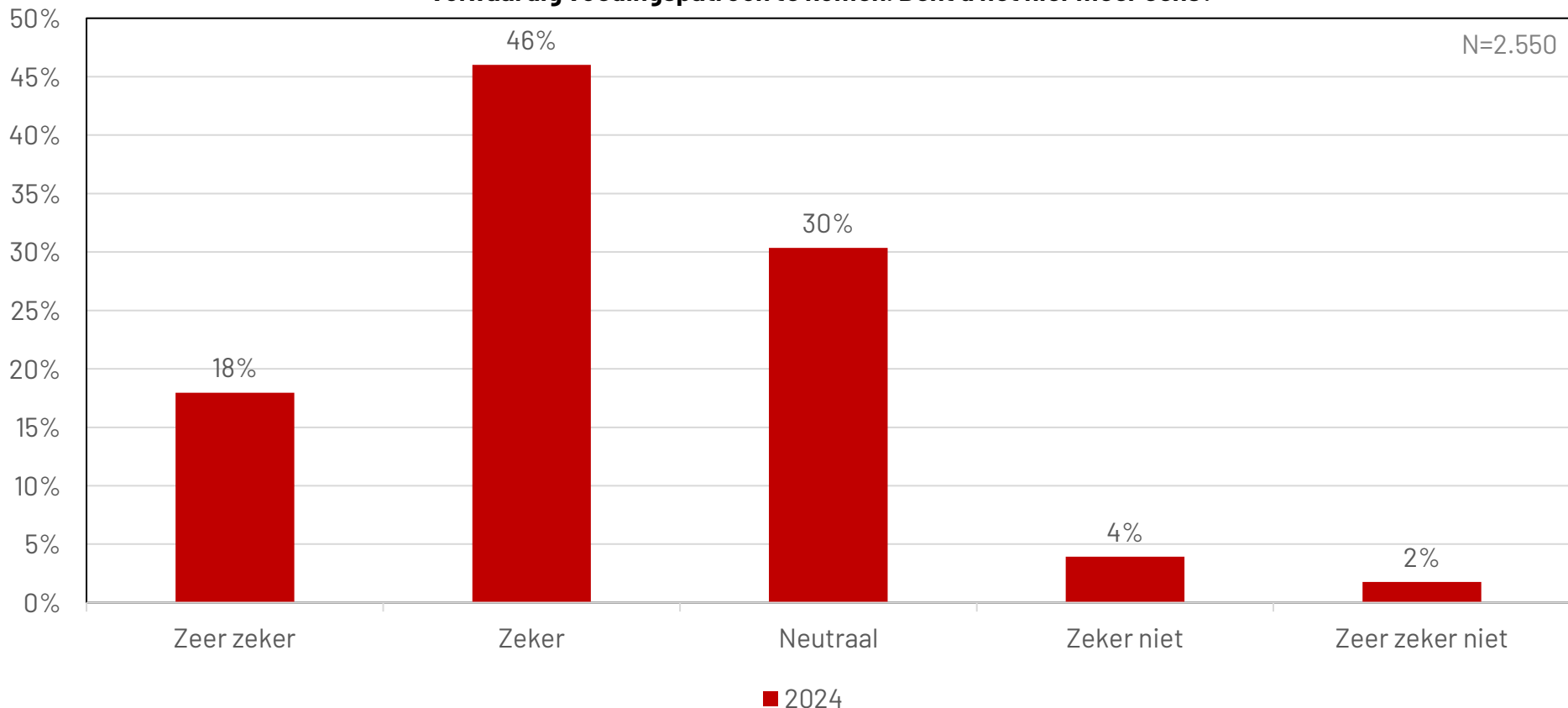

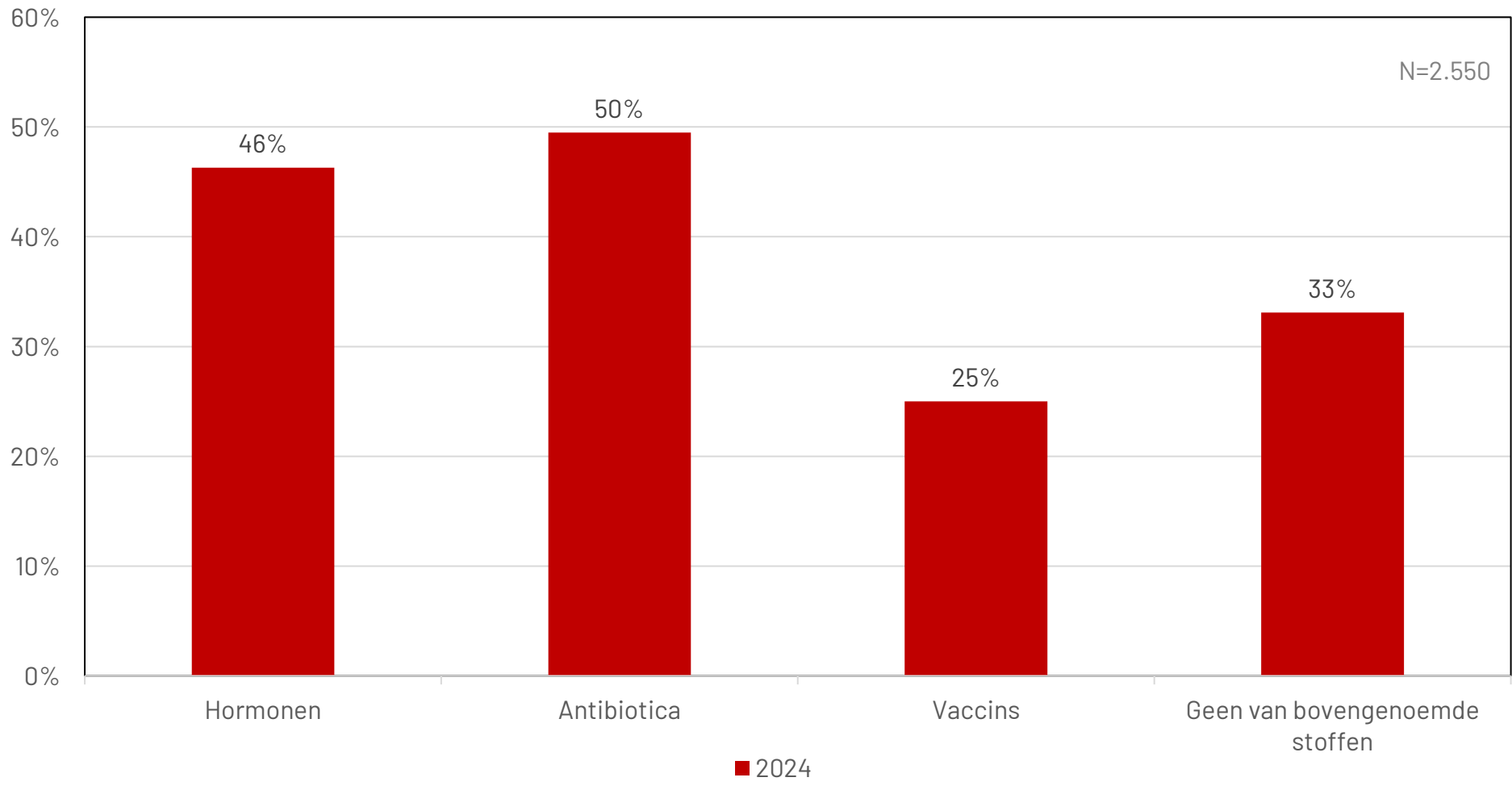
Denkt u dat met het eten van vleesvervangers, eventueel aangevuld met voedingssupplementen, voldoende voedingsstoffen binnen te krijgen voor een gezonde levensstijl?

Veel essentiële voedingsstoffen, zoals ijzer, zink, vitamine B12 en omega-3-vetzuren, zijn overwegend aanwezig in dierlijke voedingsmiddelen. Vitamine B12, cruciaal voor hersenen en zenuwstelsel, is alleen te vinden in vlees en vis. IJzer en zink in plantaardig voedsel worden minder efficiënt opgenomen. Omega-3-vetzuren, belangrijk voor hersengezondheid, komen alleen voor in dierlijke producten. Veganisten moeten deze aanvullen om tot een volwaardig voedingspatroon te komen. Bent u het hier meer eens?

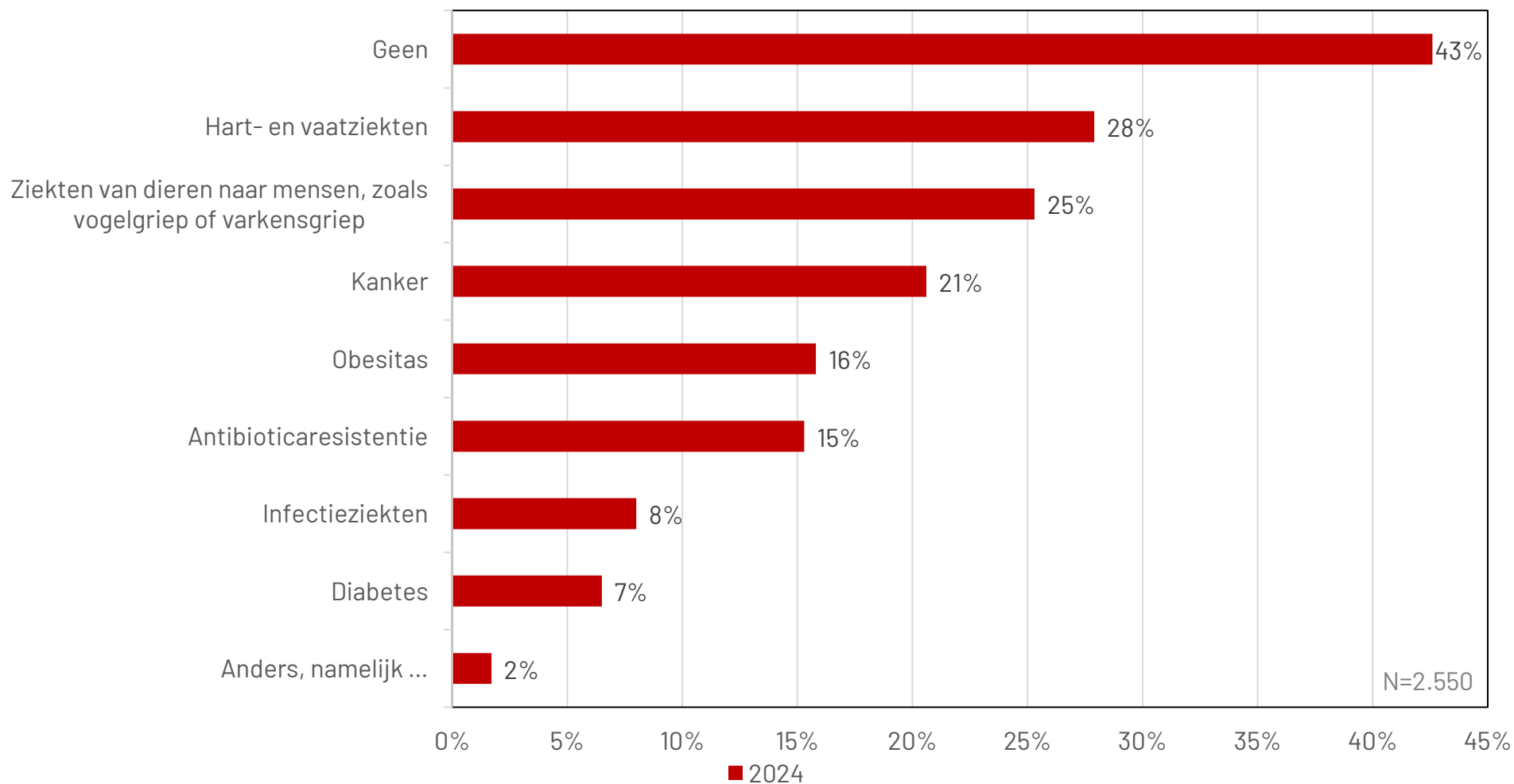

Welke stoffen zitten in Nederlands vlees dat verkocht wordt in bijvoorbeeld de supermarkt of bij de slager?

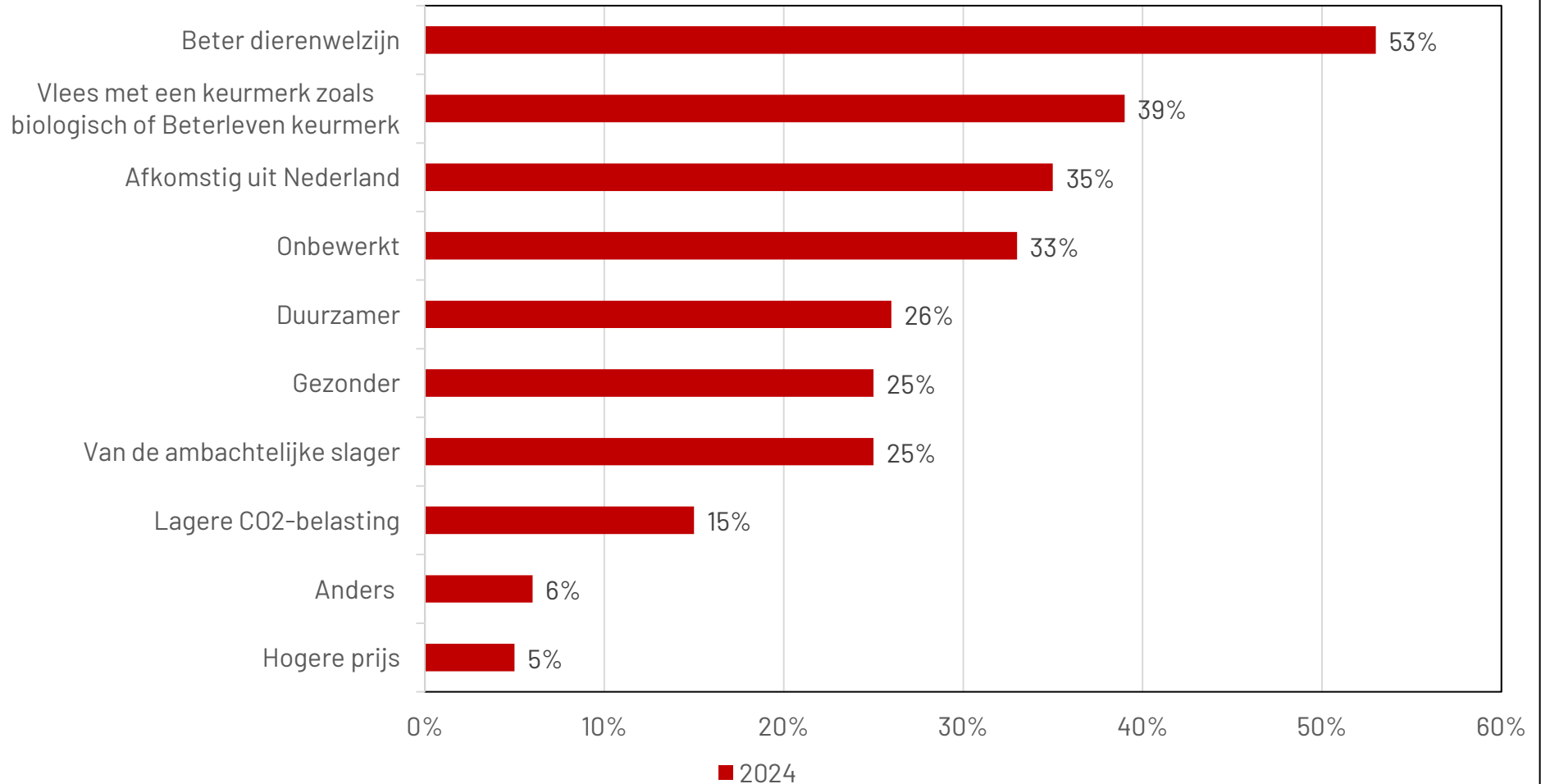

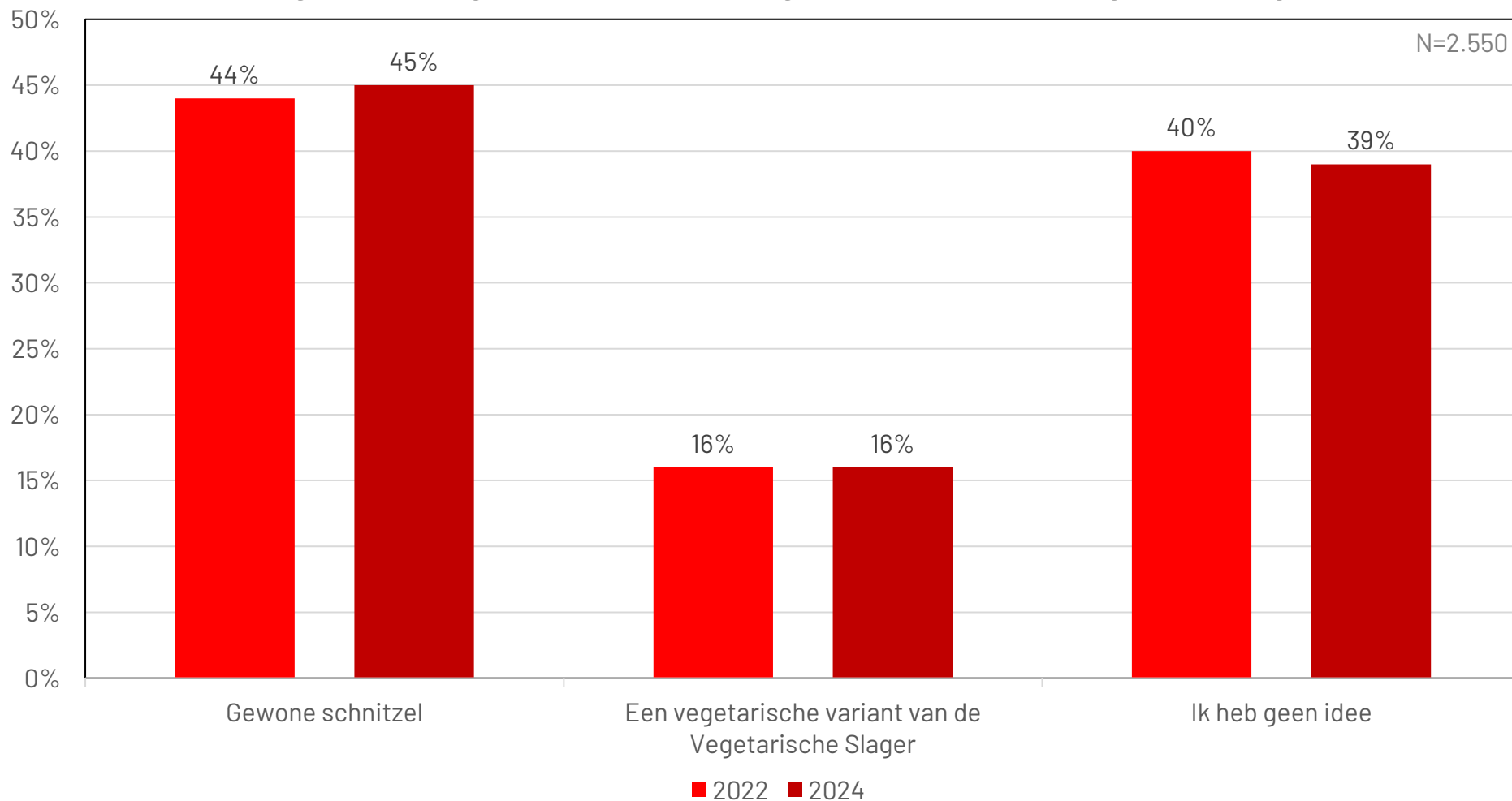
Welke ziekten associeert u met het eten van vlees?

Vaak wordt gesproken over beter vlees. Welke kenmerken zouden vlees voor u beter maken?

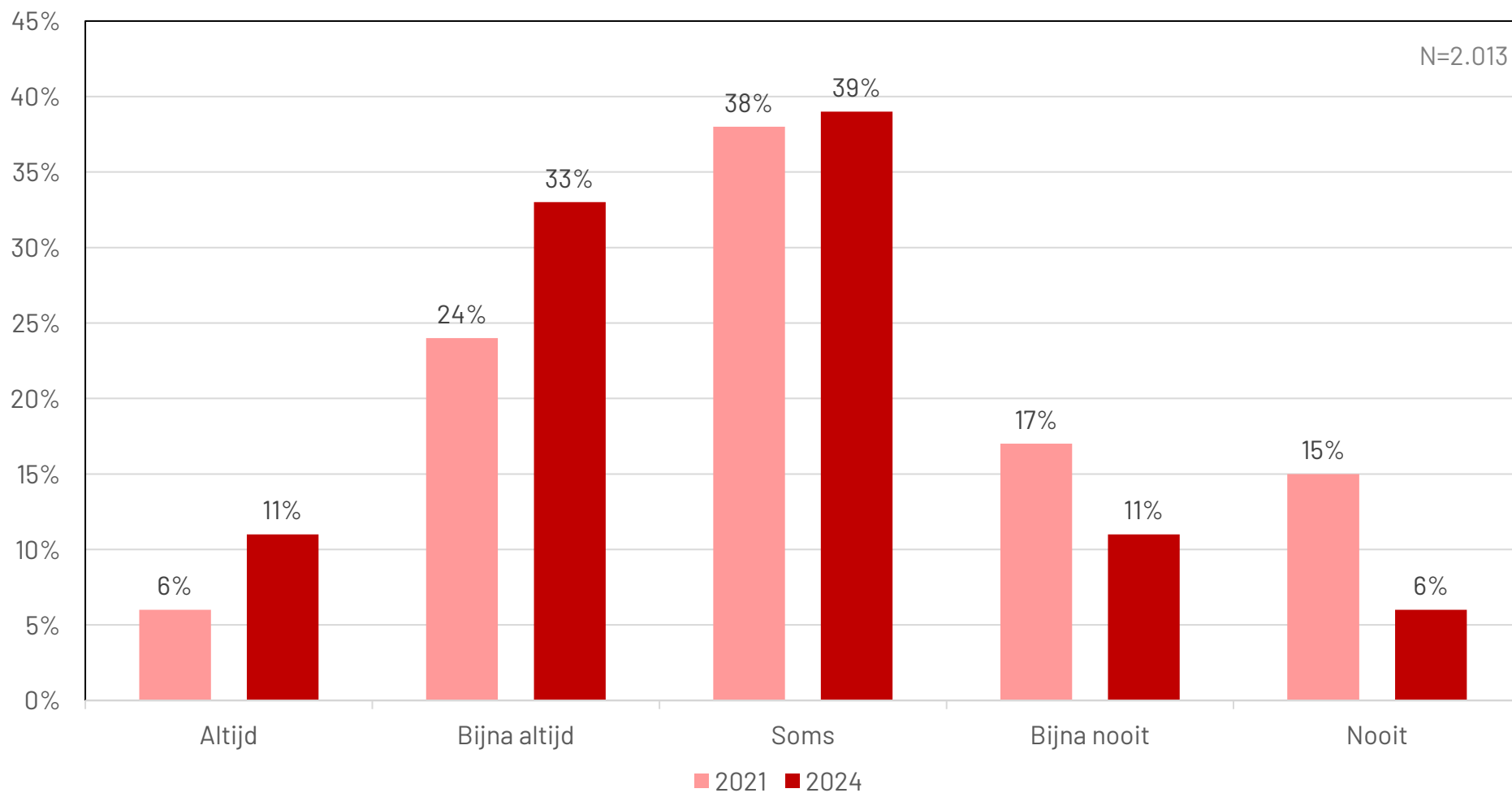
Wat is gezonder? Een gewone schnitzel of een vegetarische variant van de Vegetarische Slager?

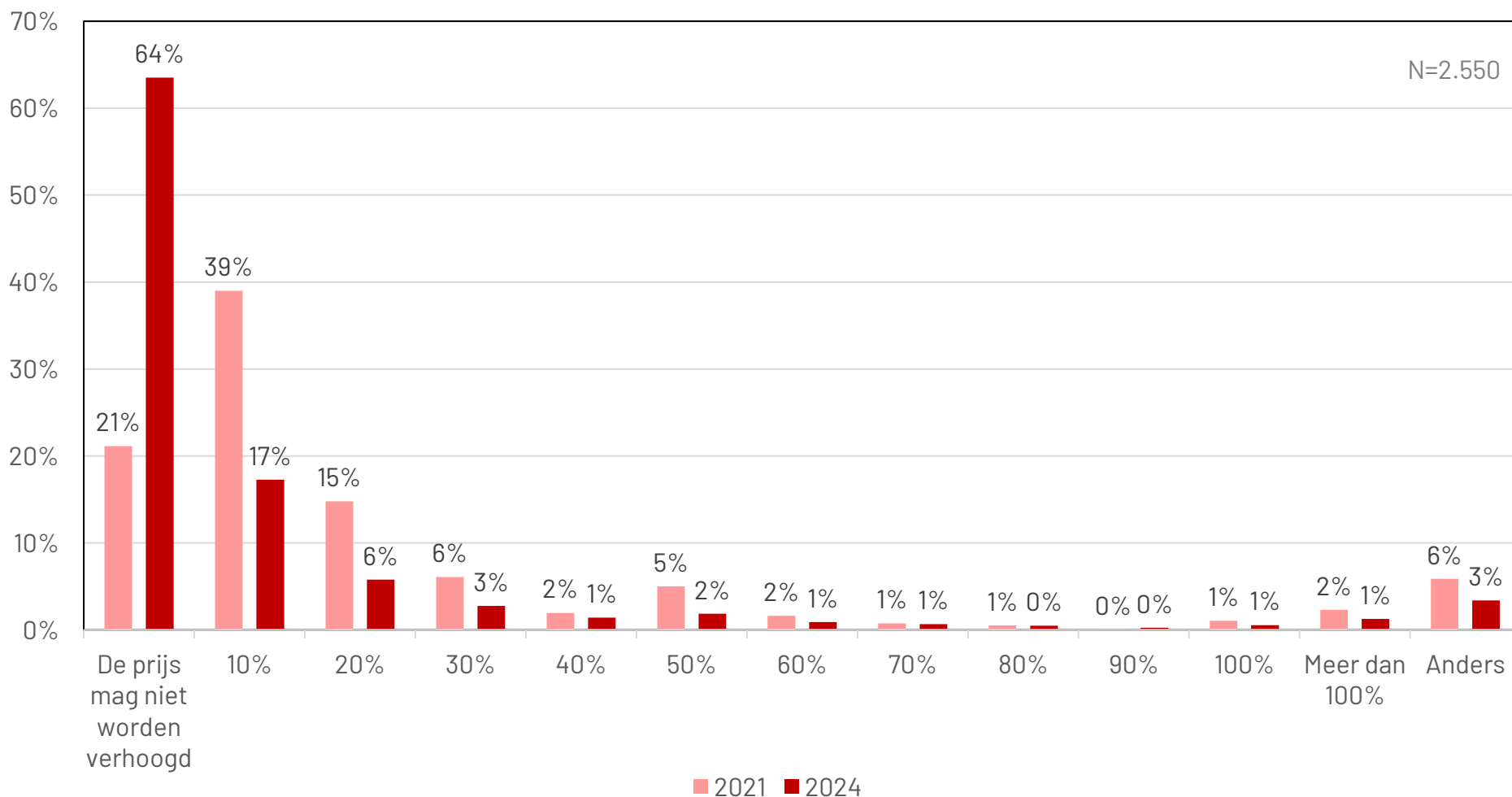

De prijs

Kiest u vlees in de schappen op basis van prijs?

Door accijns (belasting) te gaan heffen, mag de prijs van vlees worden verhoogd met:

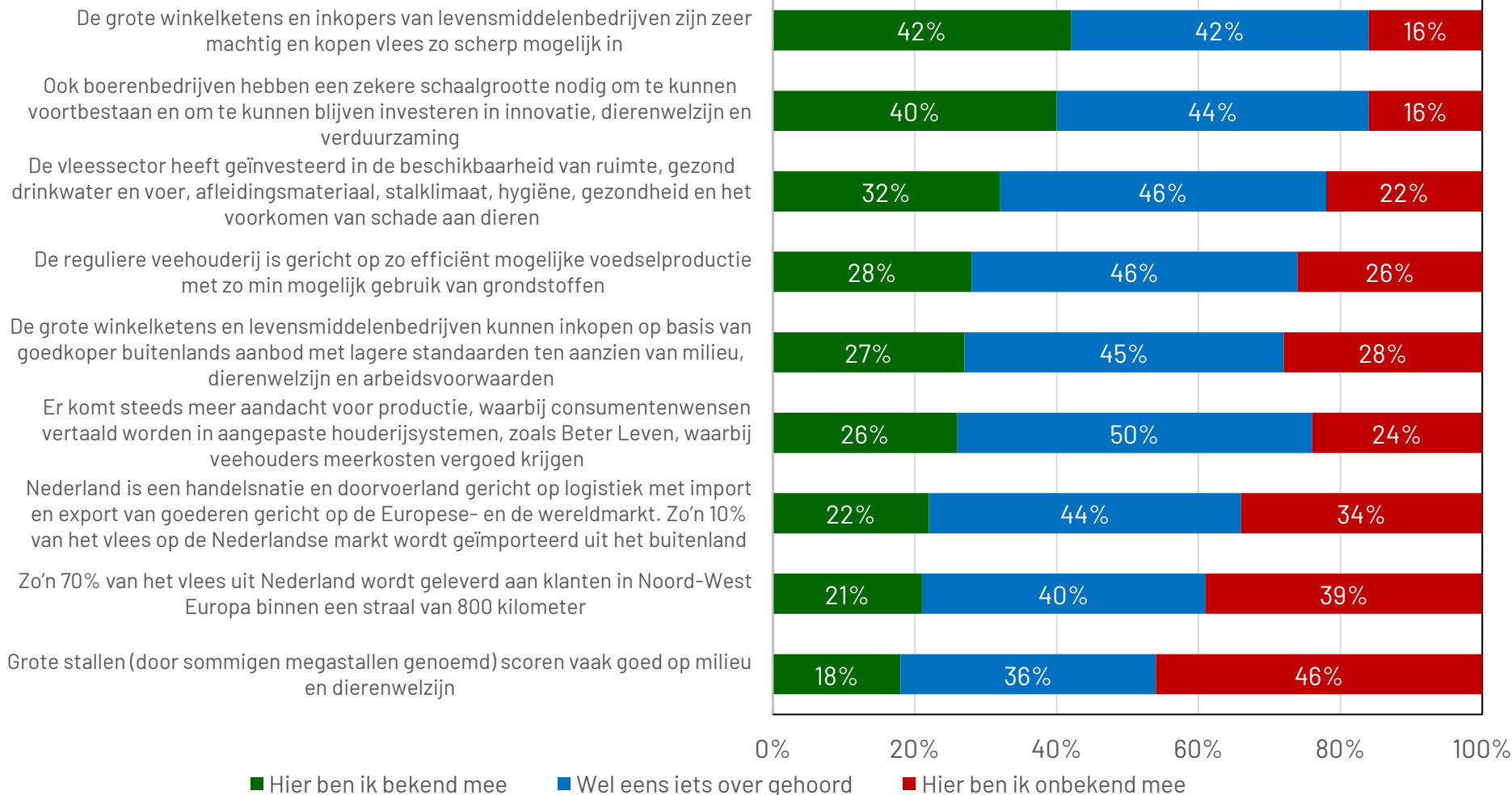

Wist u dat?

Wist u dat?

N=2.550

Voor- en tegenstanders

Voor- of tegenstander

N=2.550

De vleessector heeft geïnvesteerd in de beschikbaarheid van ruimte, gezond drinkwater en voer, afleidingsmateriaal, stalklimaat, hygiëne, gezondheid en het voorkomen van schade aan dieren

Er komt steeds meer aandacht voor productie, waarbij consumentenwensen vertaald worden in aangepaste houderijsystemen, zoals Beter Leven, waarbij veehouders meerkosten vergoed krijgen

Ook boerenbedrijven hebben een zekere schaalgrootte nodig om te kunnen voortbestaan en om te kunnen blijven investeren in innovatie, dierenwelzijn en verduurzaming

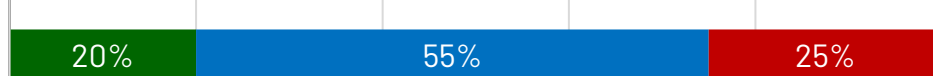
De reguliere veehouderij is gericht op zo efficiënt mogelijke voedselproductie met zo min mogelijk gebruik van grondstoffen

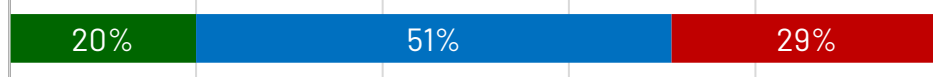
Grote stallen (door sommigen megastallen genoemd) scoren vaak goed op milieu en dierenwelzijn

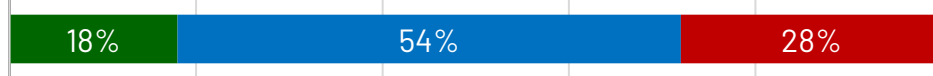
Nederland is een handelsnatie en doorvoerland gericht op logistiek met import en export van goederen gericht op de Europese- en de wereldmarkt. Zo'n 10% van het vlees op de Nederlandse markt wordt geïmporteerd uit het buitenland

Zo'n 70% van het vlees uit Nederland wordt geleverd aan klanten in Noord-West Europa binnen een straal van 800 kilometer

De grote winkelketens en inkopers van levensmiddelenbedrijven zijn zeer machtig en kopen vlees zo scherp mogelijk in

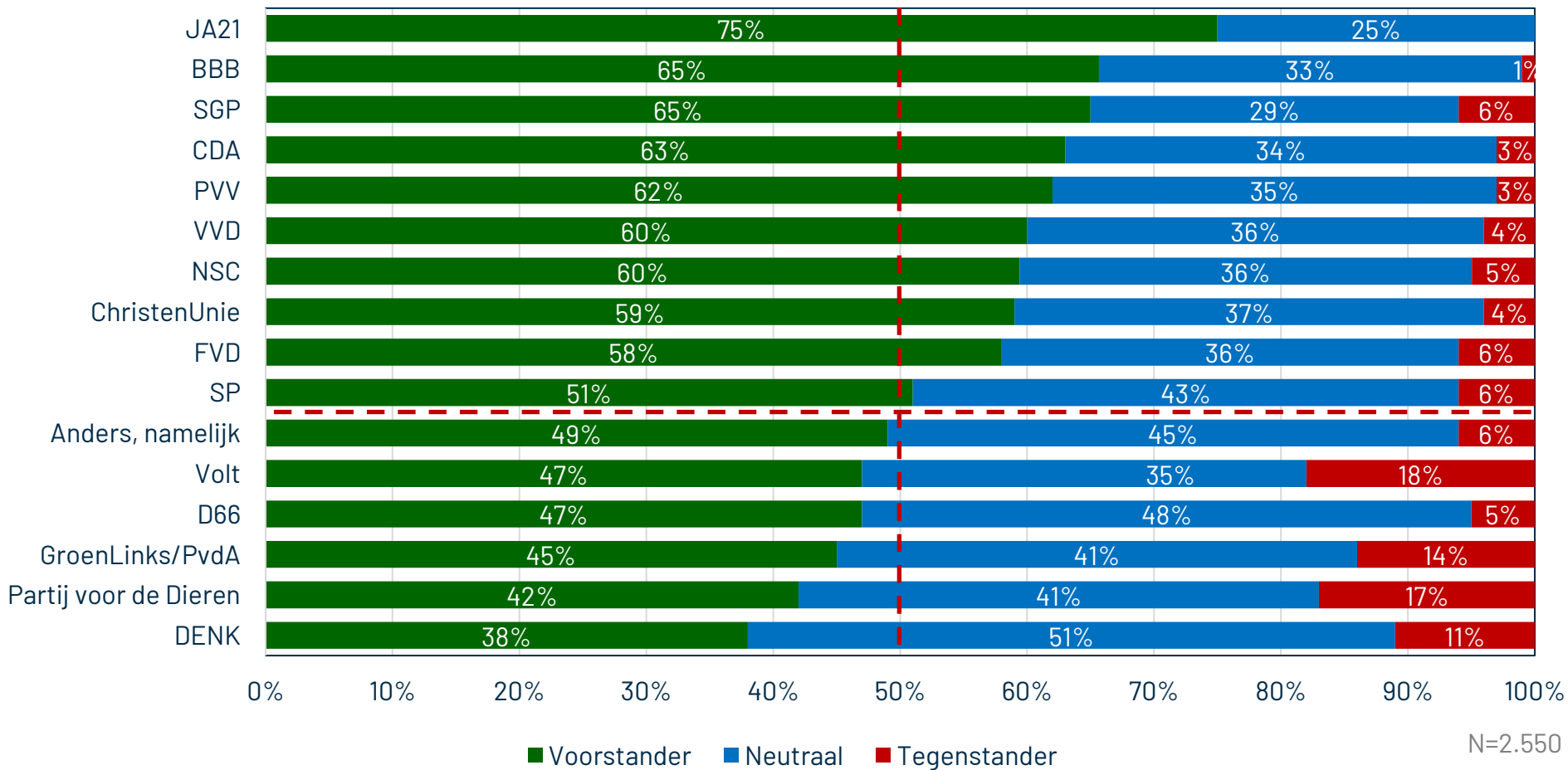
De grote winkelketens en levensmiddelenbedrijven kunnen inkopen op basis van goedkoper buitenlands aanbod met lagere standaarden ten aanzien van milieu, dierenwelzijn en arbeidsvoorwaarden

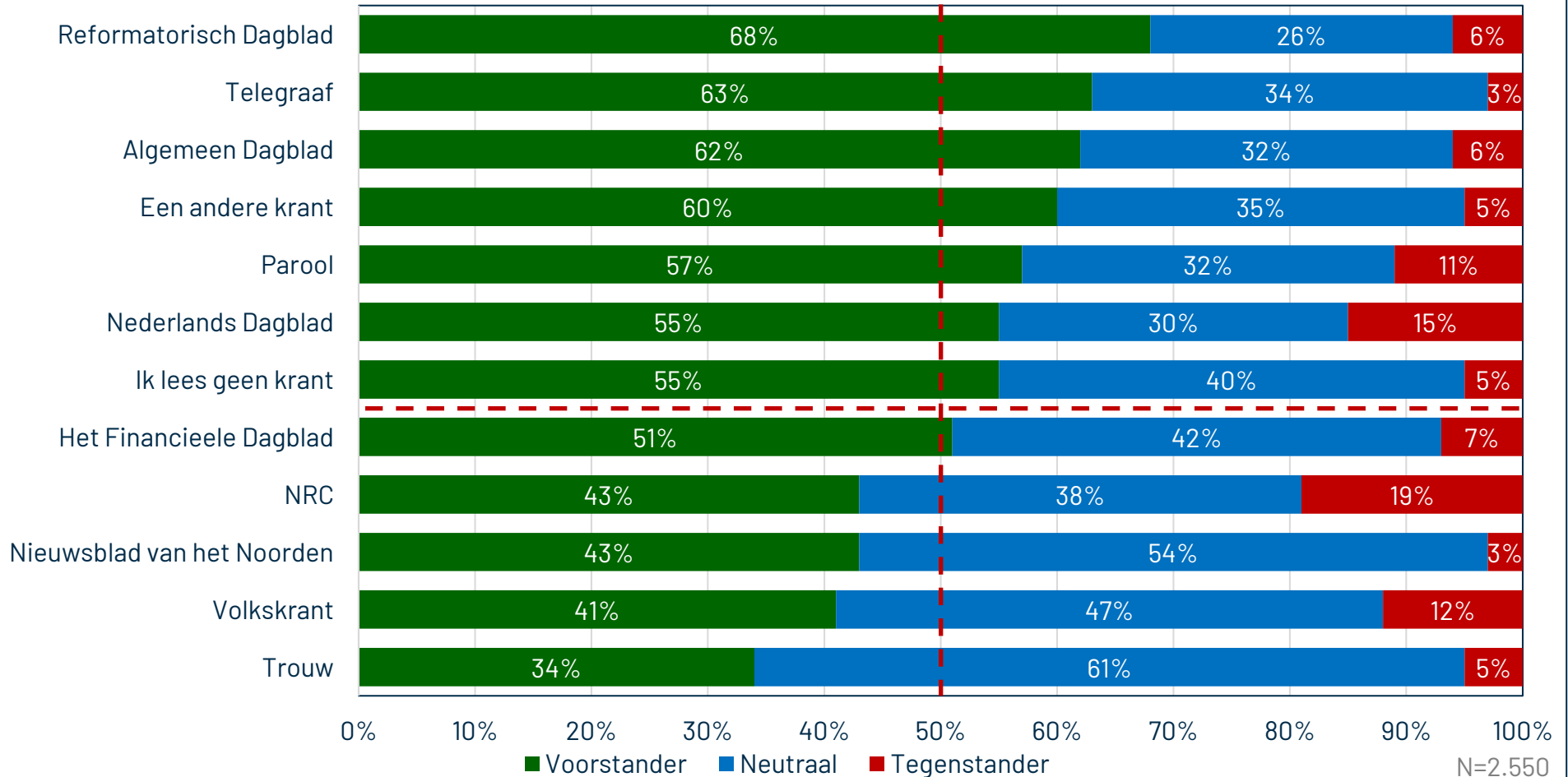
0% 20% 40% 60% 80% 100%

■ Voorstander ■ Neutraal ■ Tegenstander

Ook boerenbedrijven hebben een zekere schaalgrootte nodig om te kunnen voortbestaan en om te kunnen blijven investeren in innovatie, dierenwelzijn en verduurzaming naar politieke de partij die de respondenten aanhangen

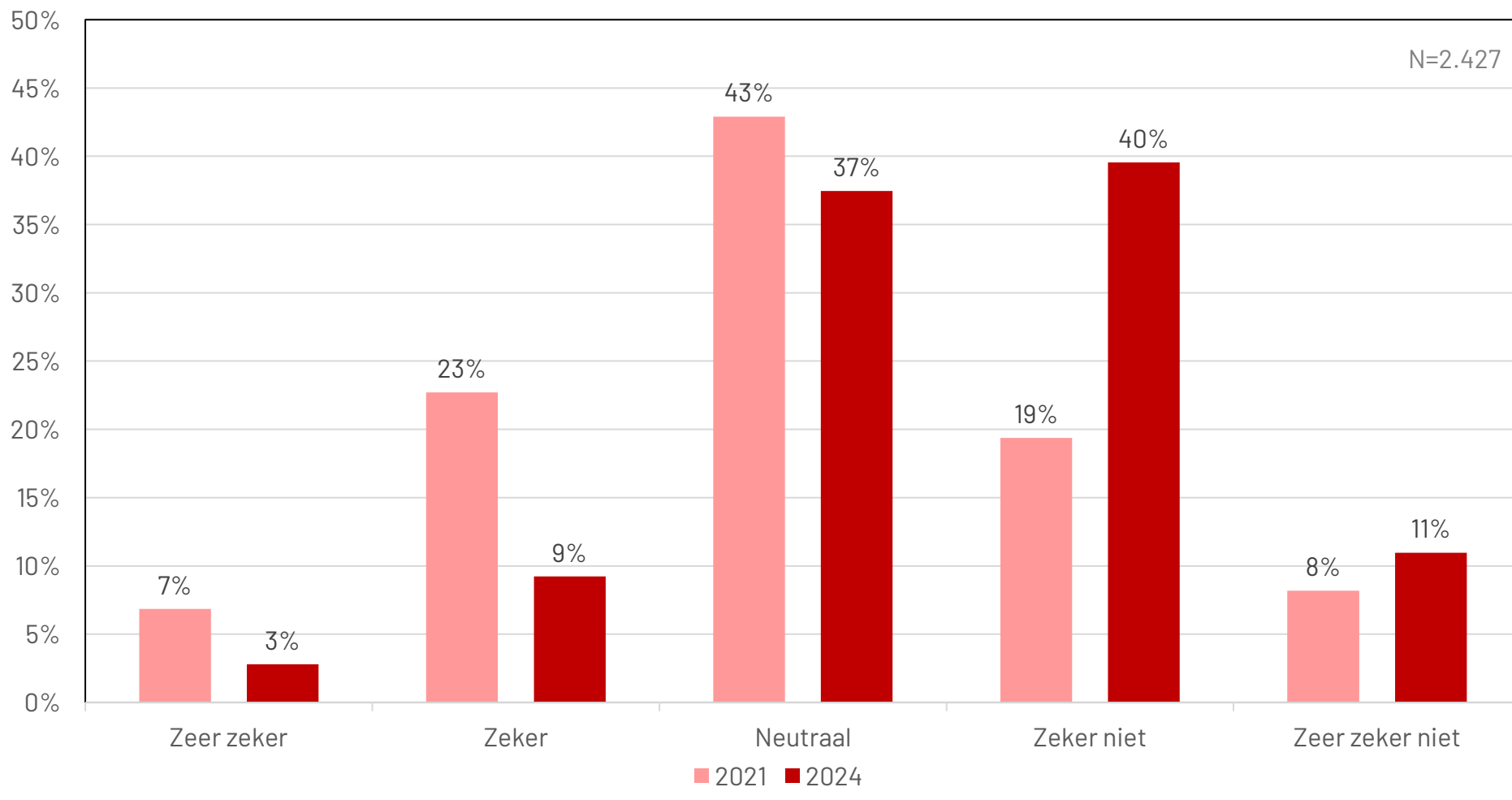
Ook boerenbedrijven hebben een zekere schaalgrootte nodig om te kunnen voortbestaan en om te kunnen blijven investeren in innovatie, dierenwelzijn en verduurzaming naar de krant die respondenten lezen

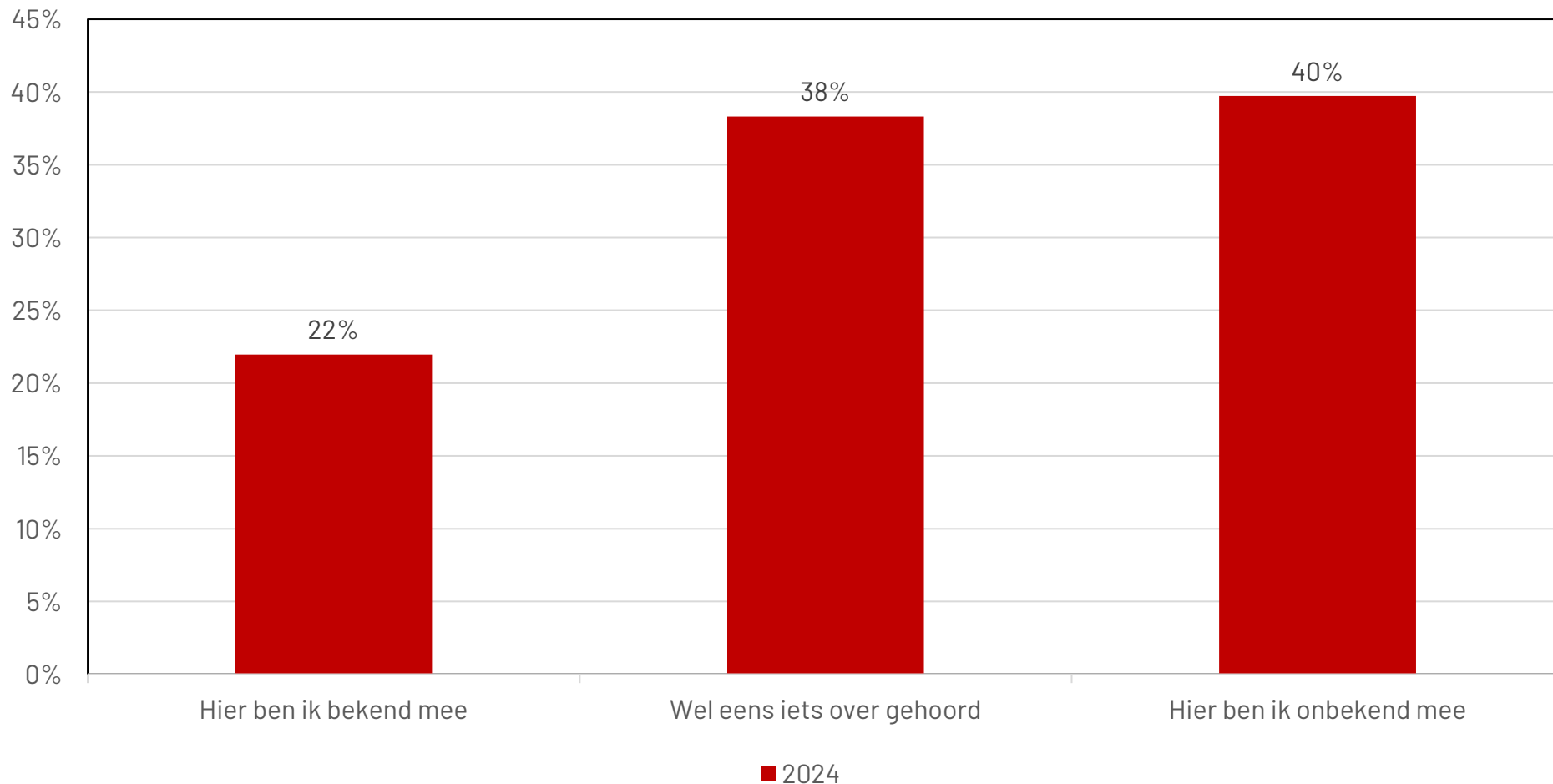

Duurzaamheid

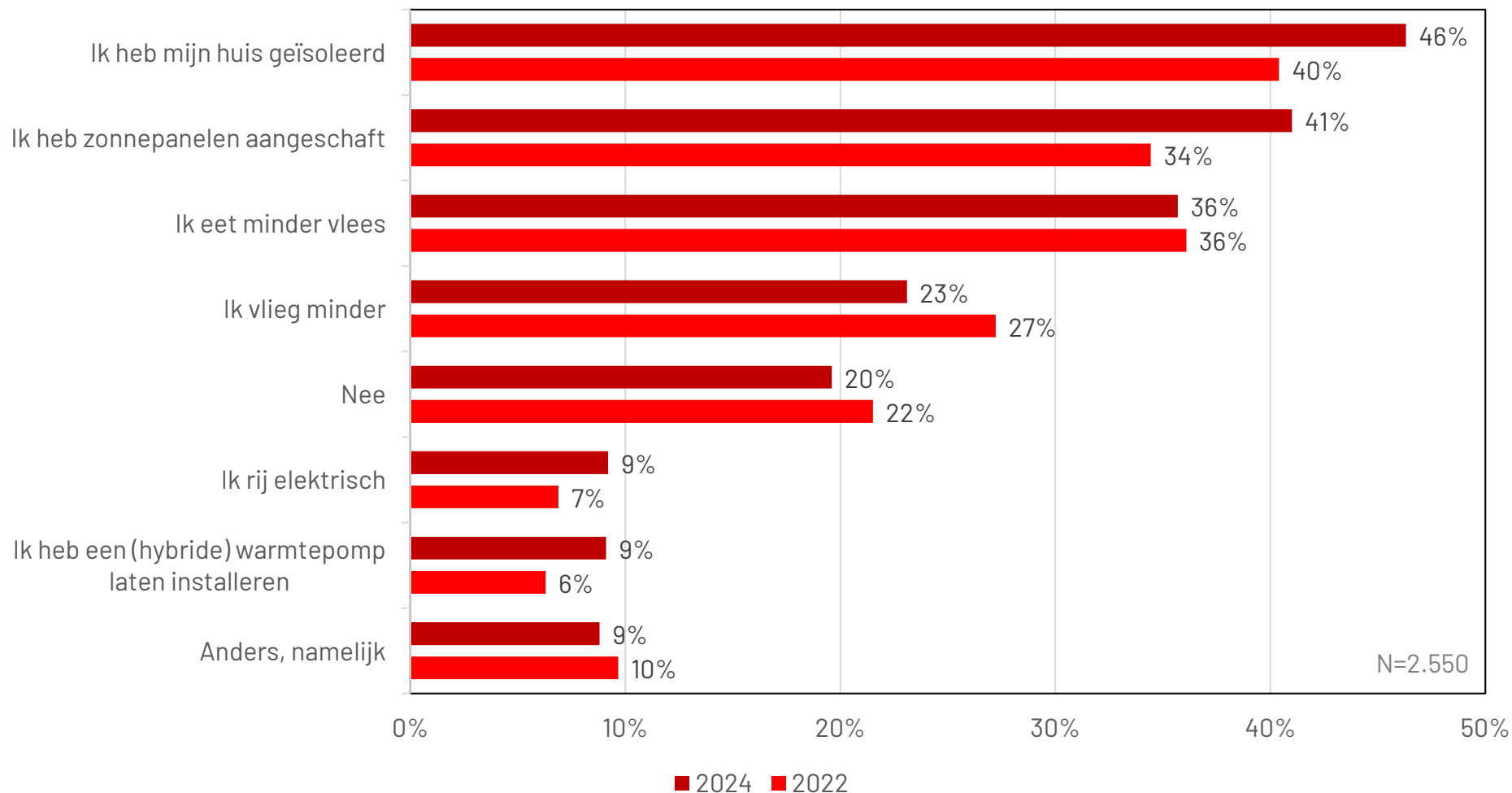
Zou u vlees kopen uit landen met lagere standaarden voor dierwelzijn en milieu dan Nederland?

De meeste vleesvervangers hebben sojabonen als belangrijkste grondstof. Het proces om eiwitten uit de sojaboon te krijgen is bewerkelijk en vaak weinig duurzaam. De restproducten van het bewerkingsproces zoals sojahullen worden verwerkt tot veevoeders. Het is dus niet waar dat sojabonen alleen voor de veehouderij worden geteeld.

Heeft u stappen gezet richting een duurzamer leven?

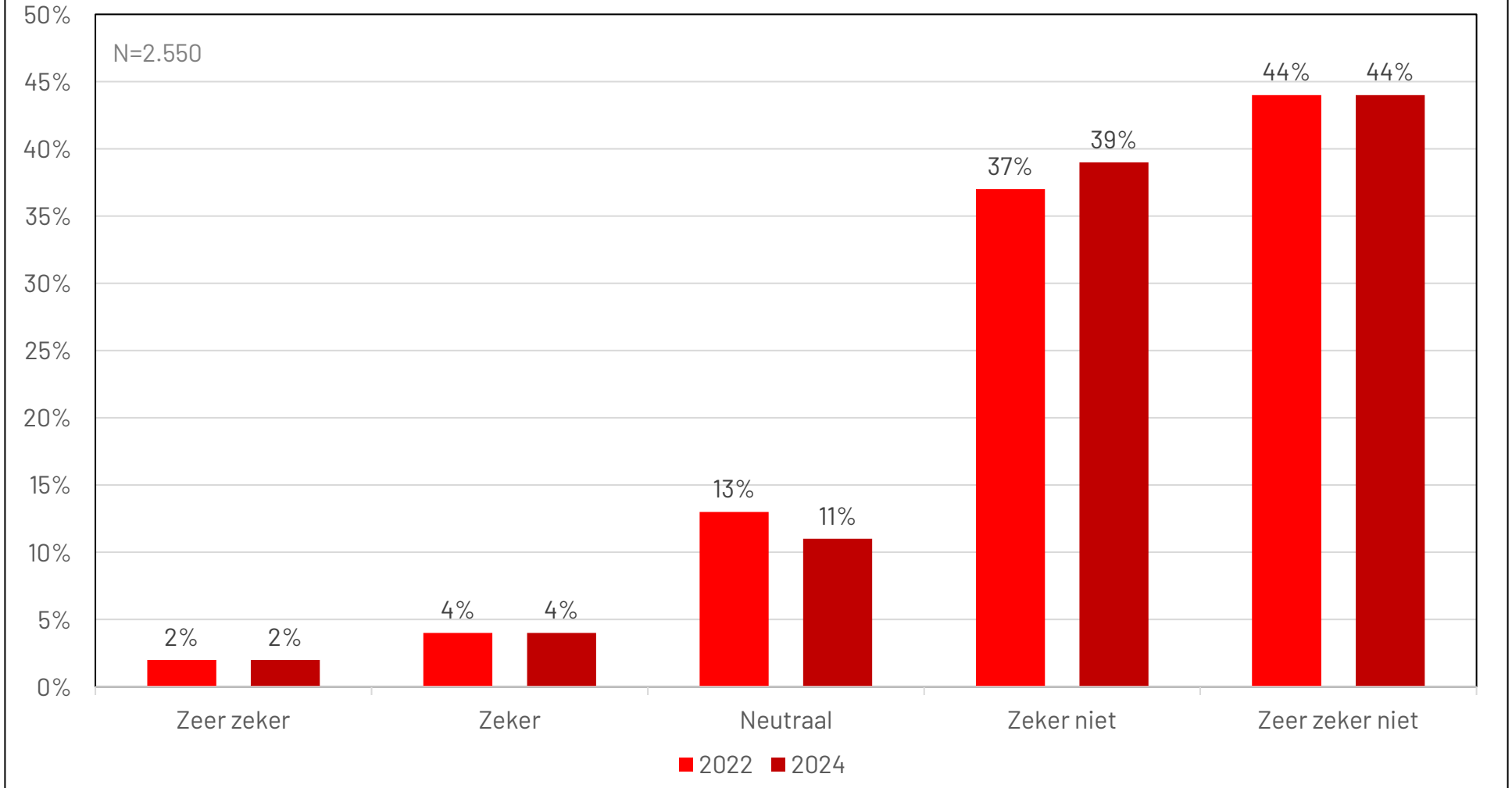

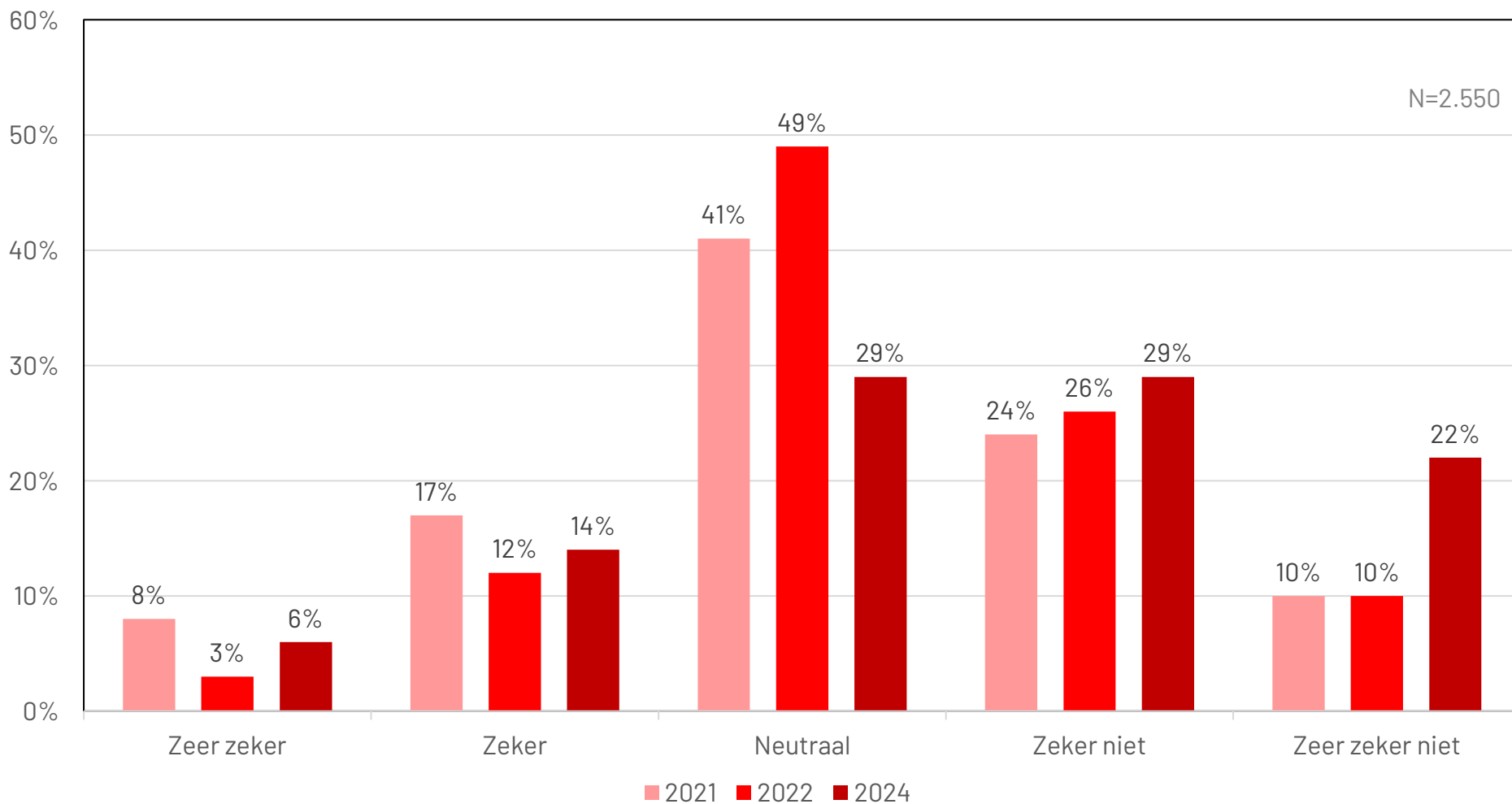
Gedrag

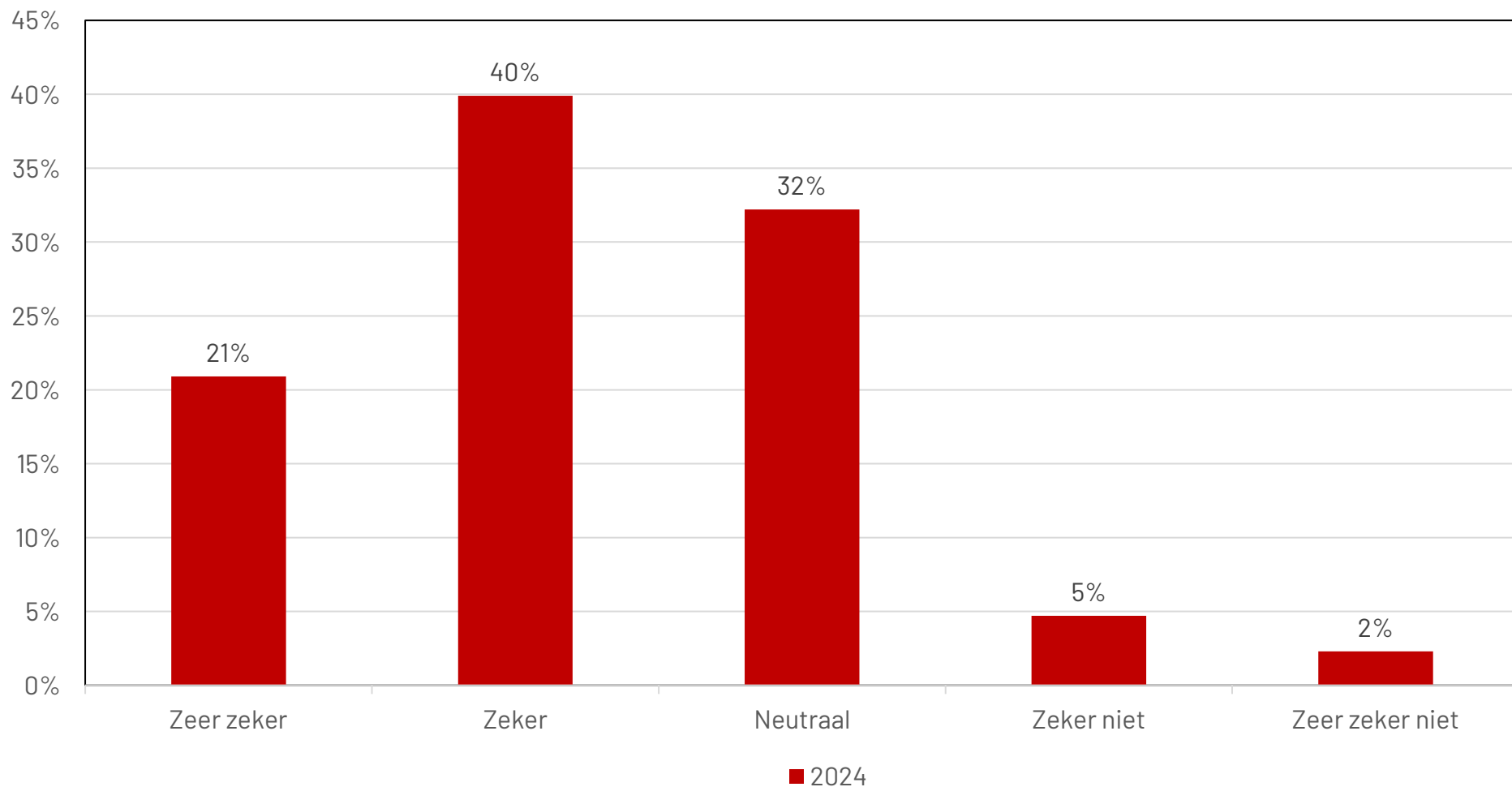
Schaamt u zich om vlees te eten?

Moeten we streven naar een samenleving waarin zo weinig mogelijk vlees wordt gegeten door de mens?

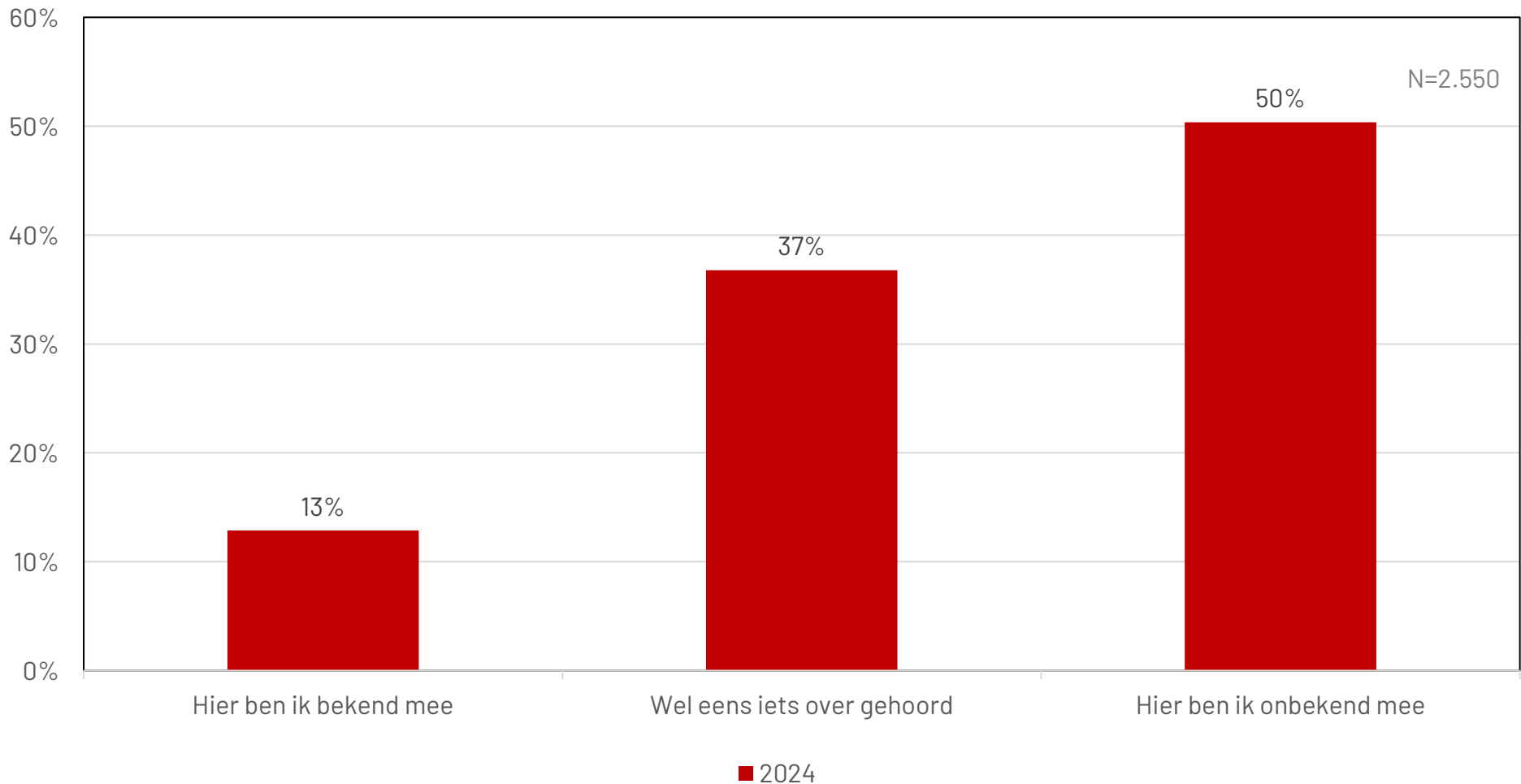
Heeft u een voorkeur voor Nederlands vlees?

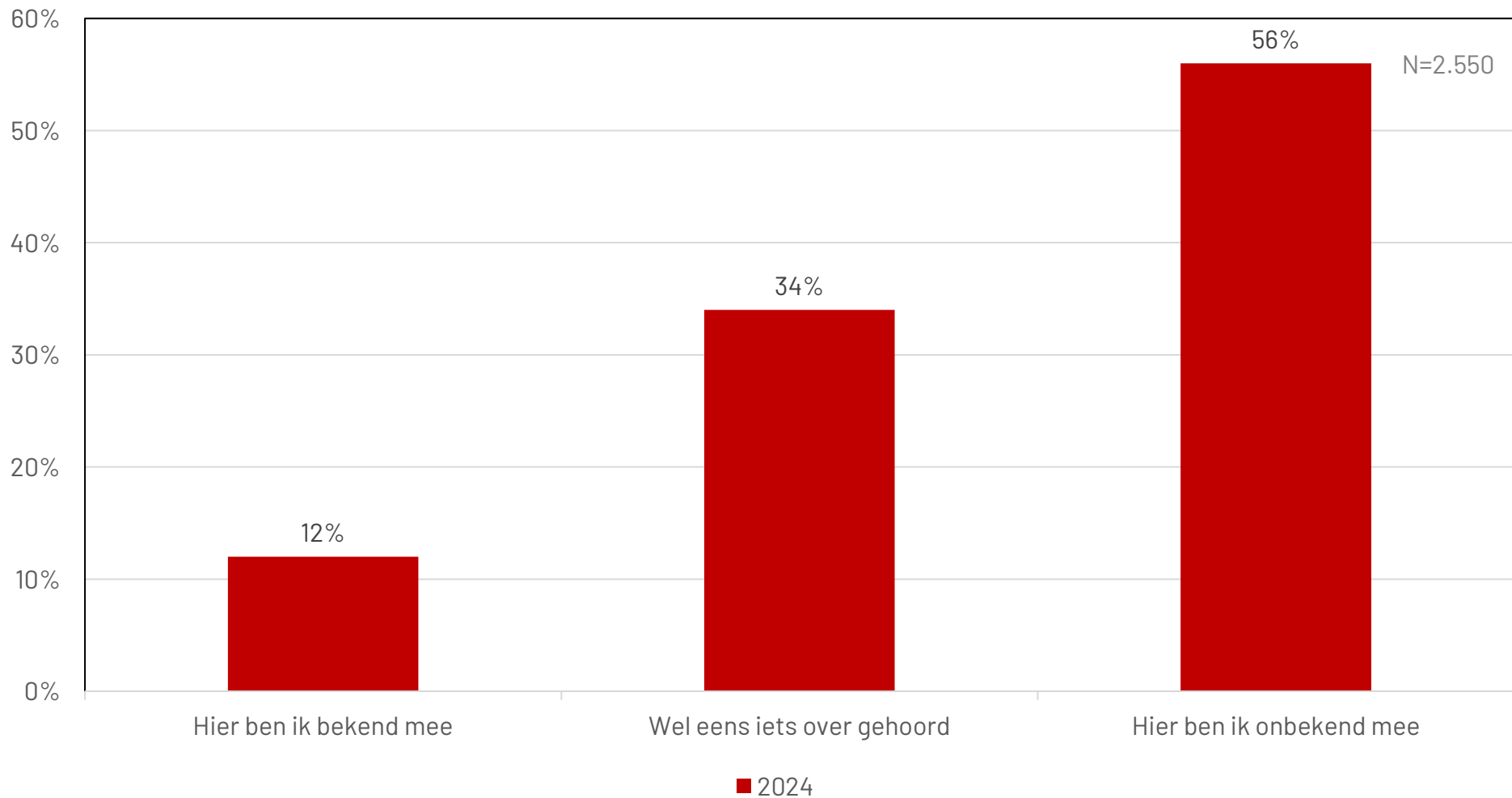

Megastallen

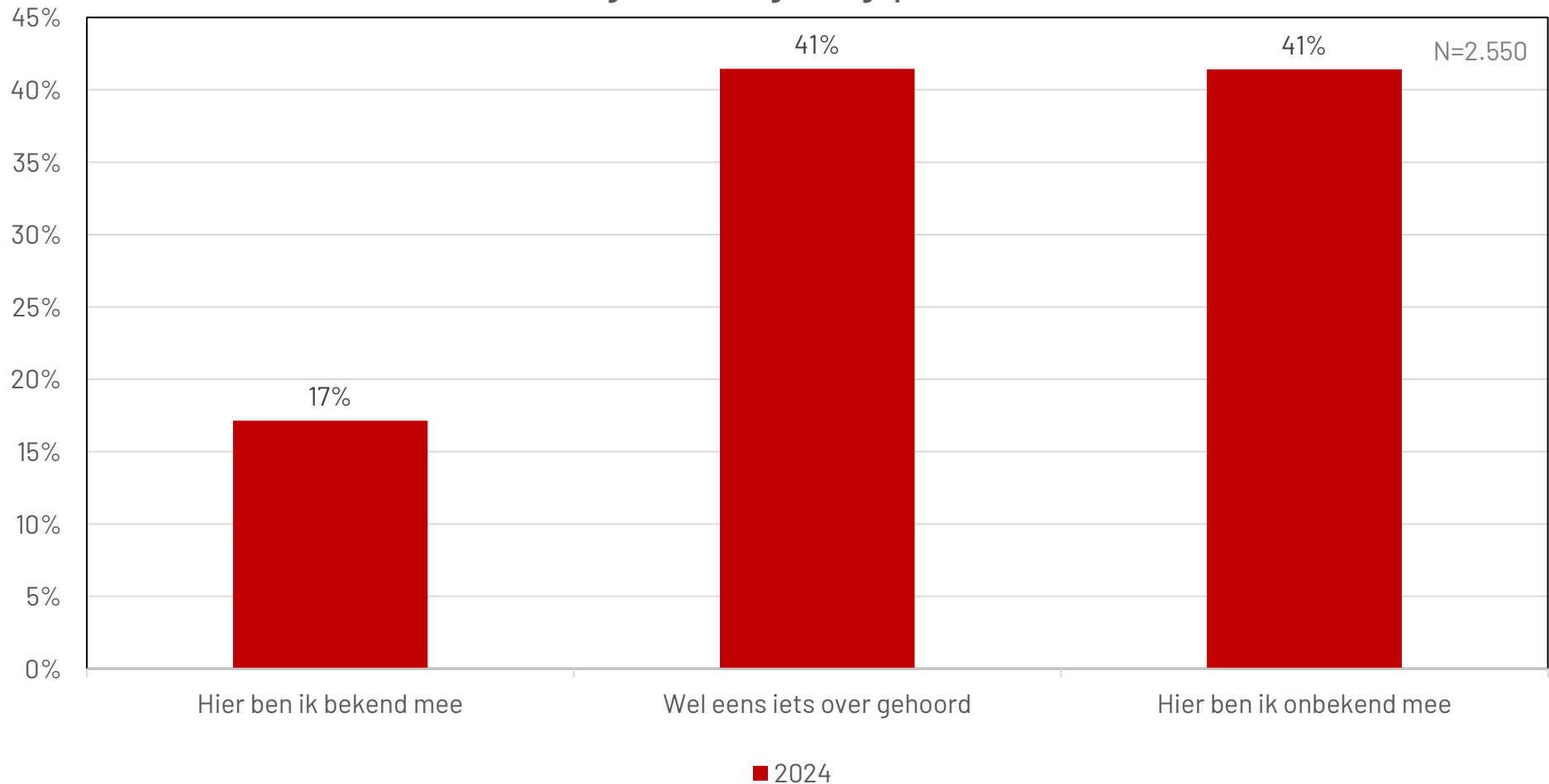
Men spreekt van een megastal vanaf 250 koeien of 7.500 vleesvarkens. Wist u dat?

Wist u dat er ook biologische megastallen zijn?

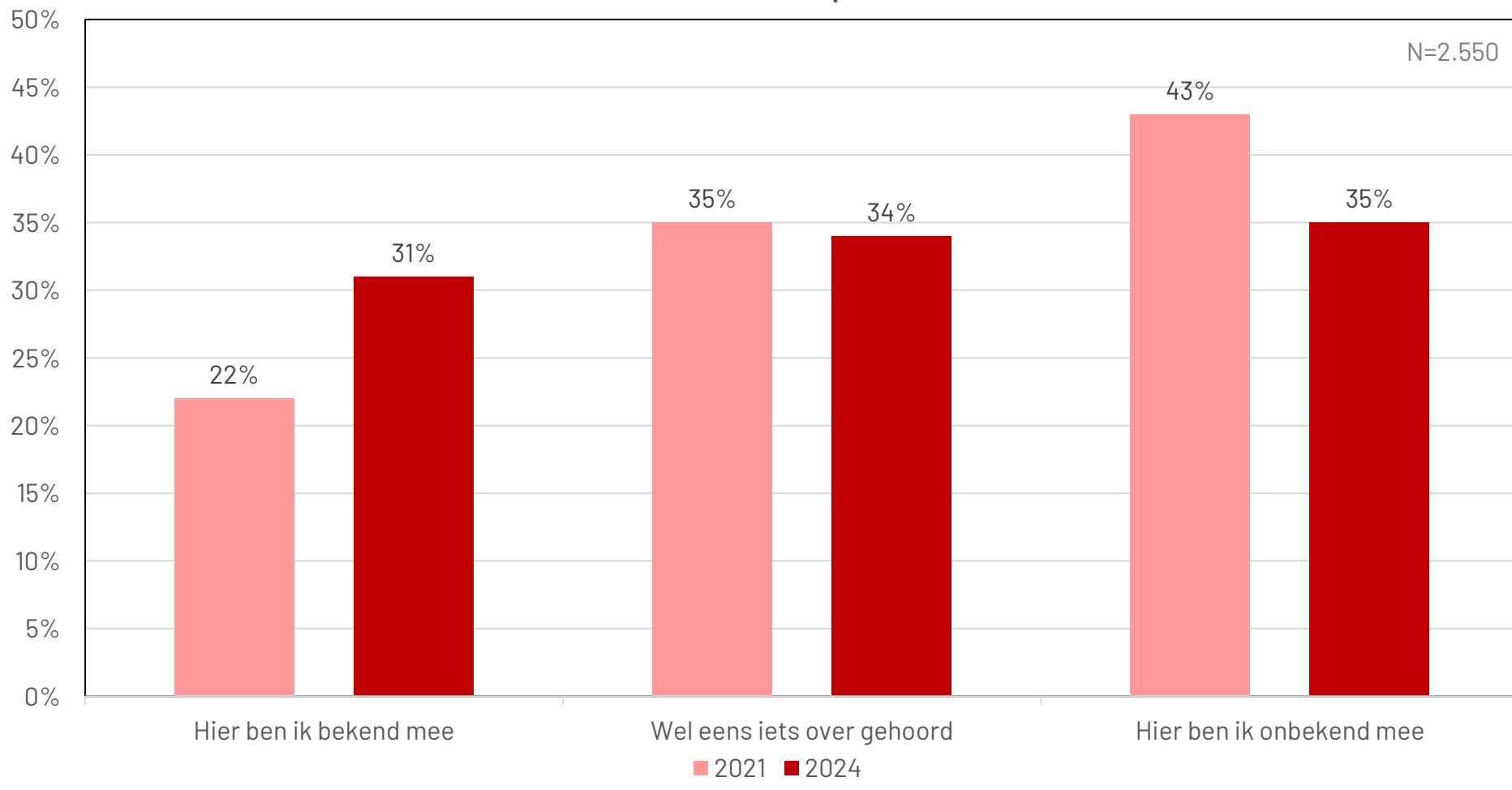

Megastallen kunnen zorgen voor dierenwelzijn, gezondheid en milieuvriendelijkheid, ongeacht de stalgrootte, zolang de zorg optimaal is

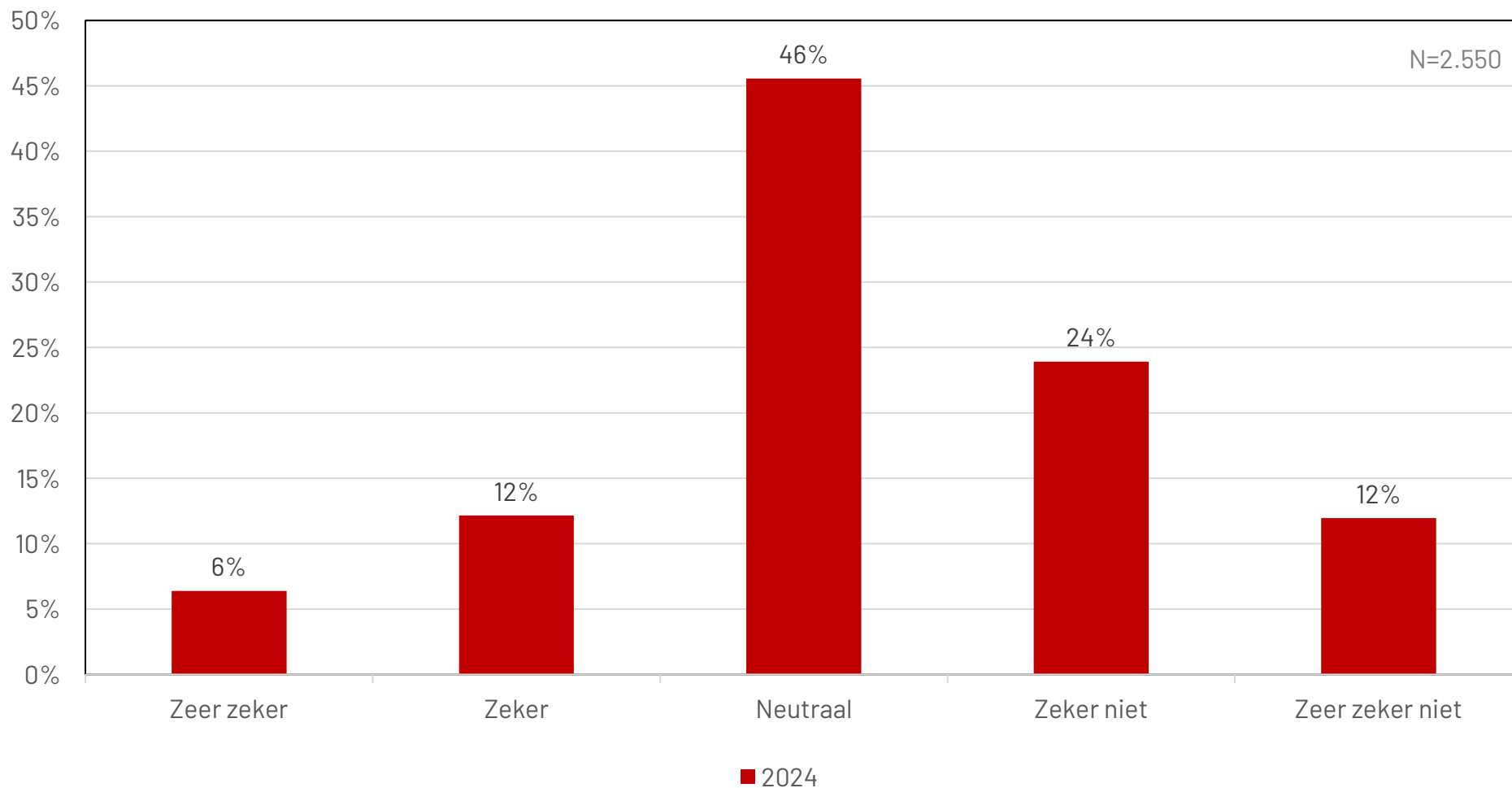

De grootste stallen in Nederland zijn klein vergeleken met bedrijven in Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Azië en Oost-Europa

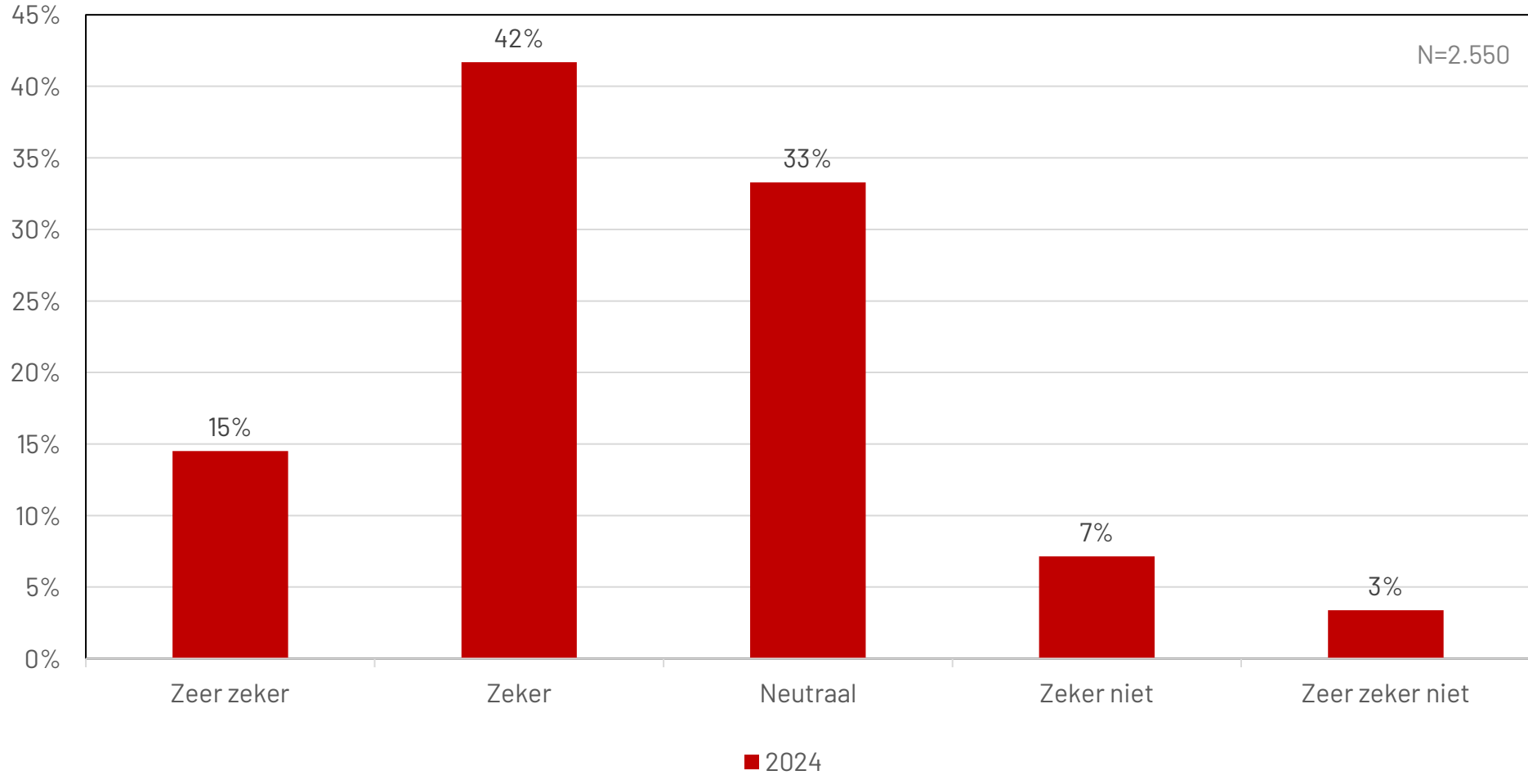
Moeten megastallen in Nederland verboden worden?

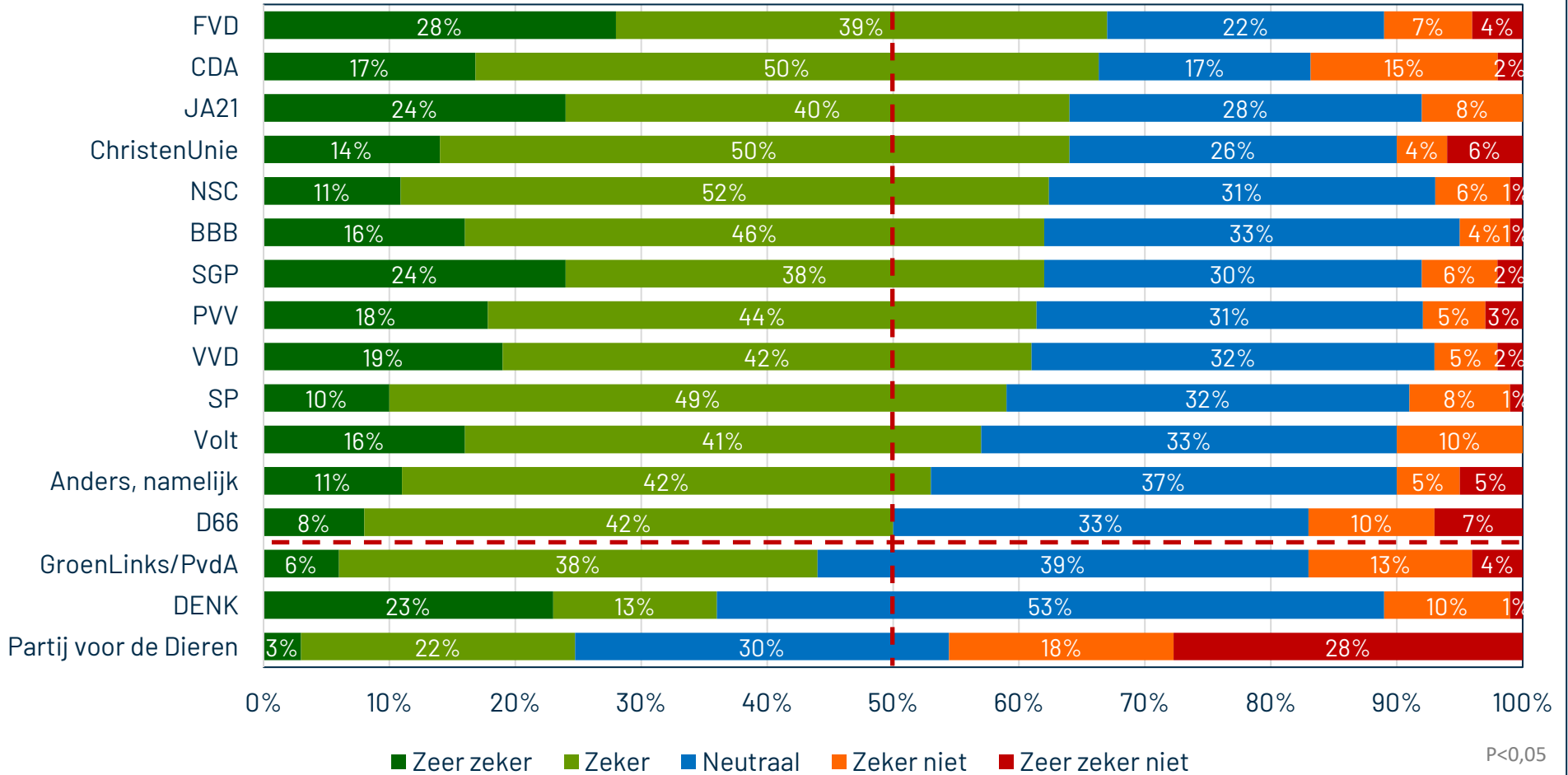

Slachterijen

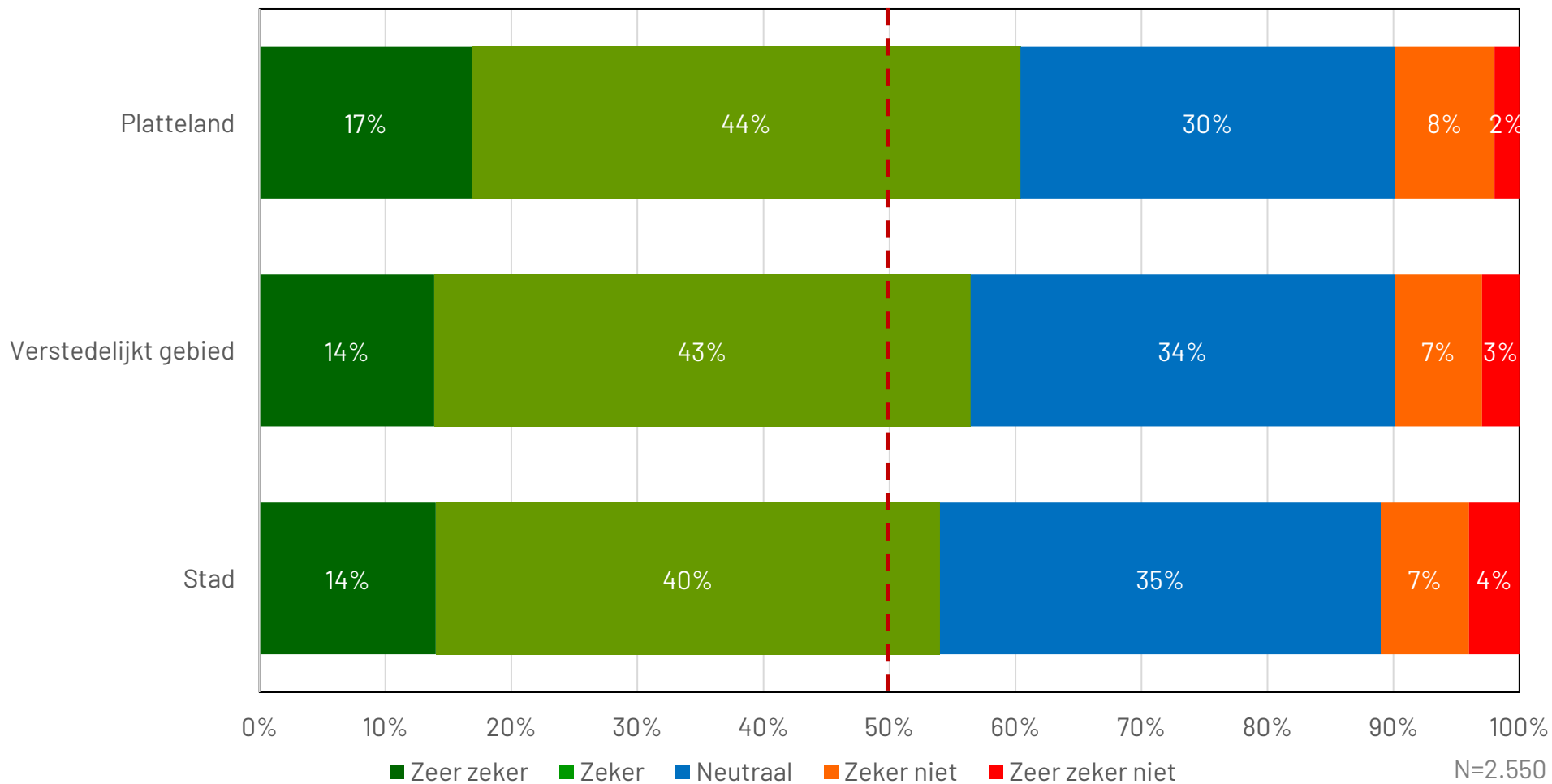
Vindt u dat slachterijen in Nederland een toekomst moeten hebben en kunnen blijven bijdragen aan de Nederlandse economie en het voeden van 100 miljoen mensen?

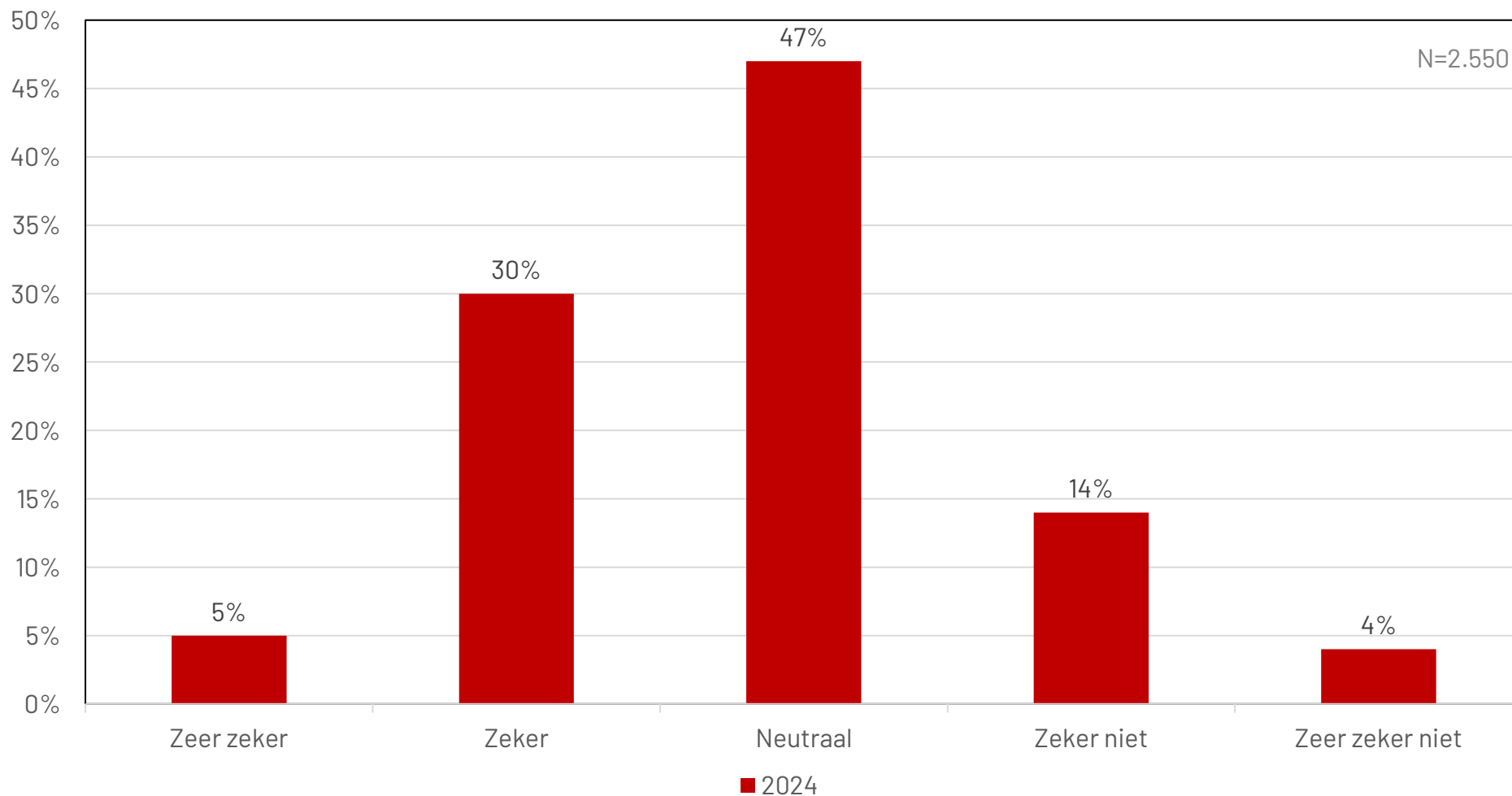
Vindt u dat slachterijen in Nederland een toekomst moeten hebben en kunnen blijven bijdragen aan de Nederlandse economie en het voeden van 100 miljoen mensen naar welke politieke partij de respondent aanhangt?

Vindt u dat slachterijen in Nederland een toekomst moeten hebben en kunnen blijven bijdragen aan de Nederlandse economie en het voeden van 100 miljoen mensen naar het gebied waar men woonachtig is

Denkt u dat slachterijen voldoende maatregelen nemen om voedselveilige producten te maken?

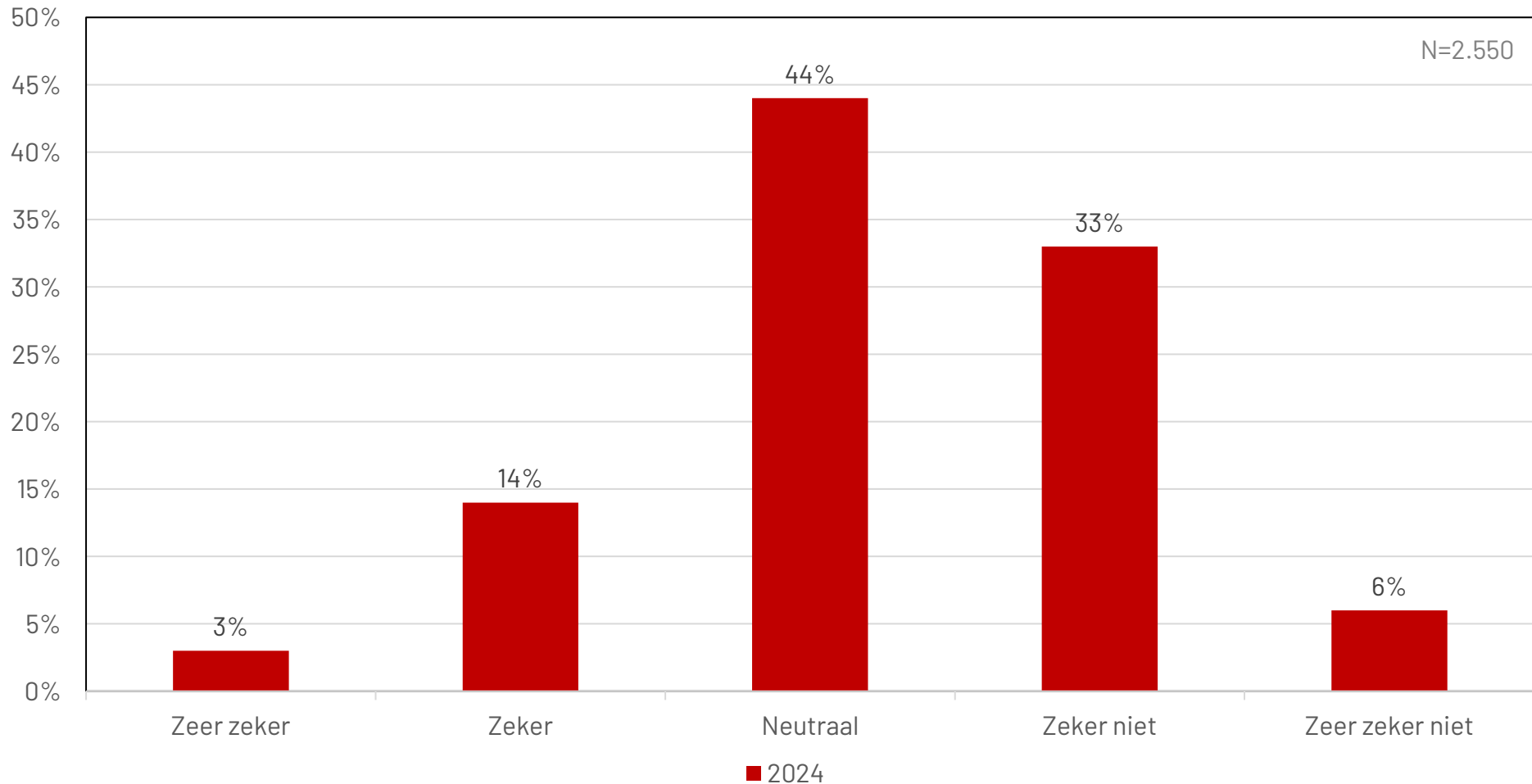

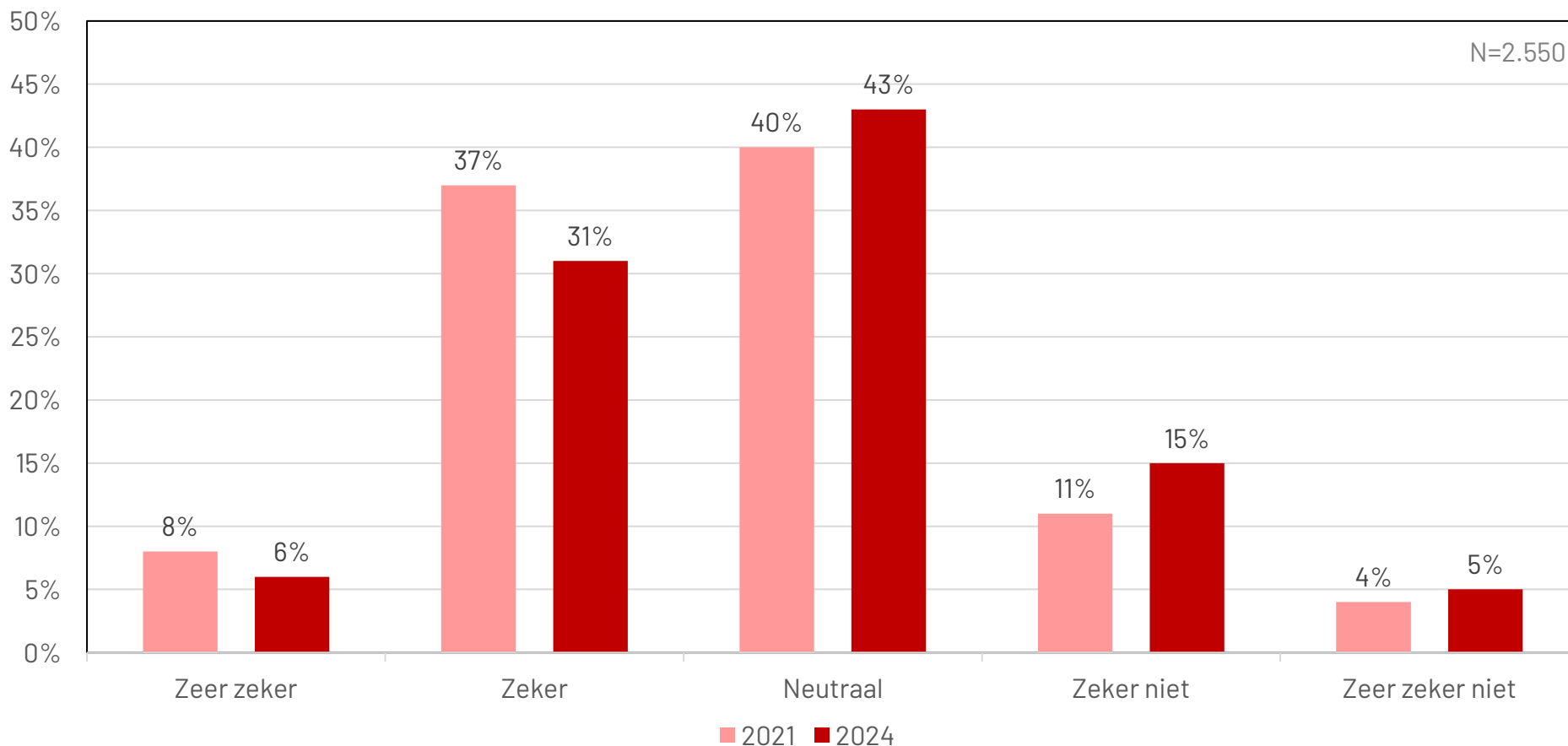
Opbrengsten vleessector

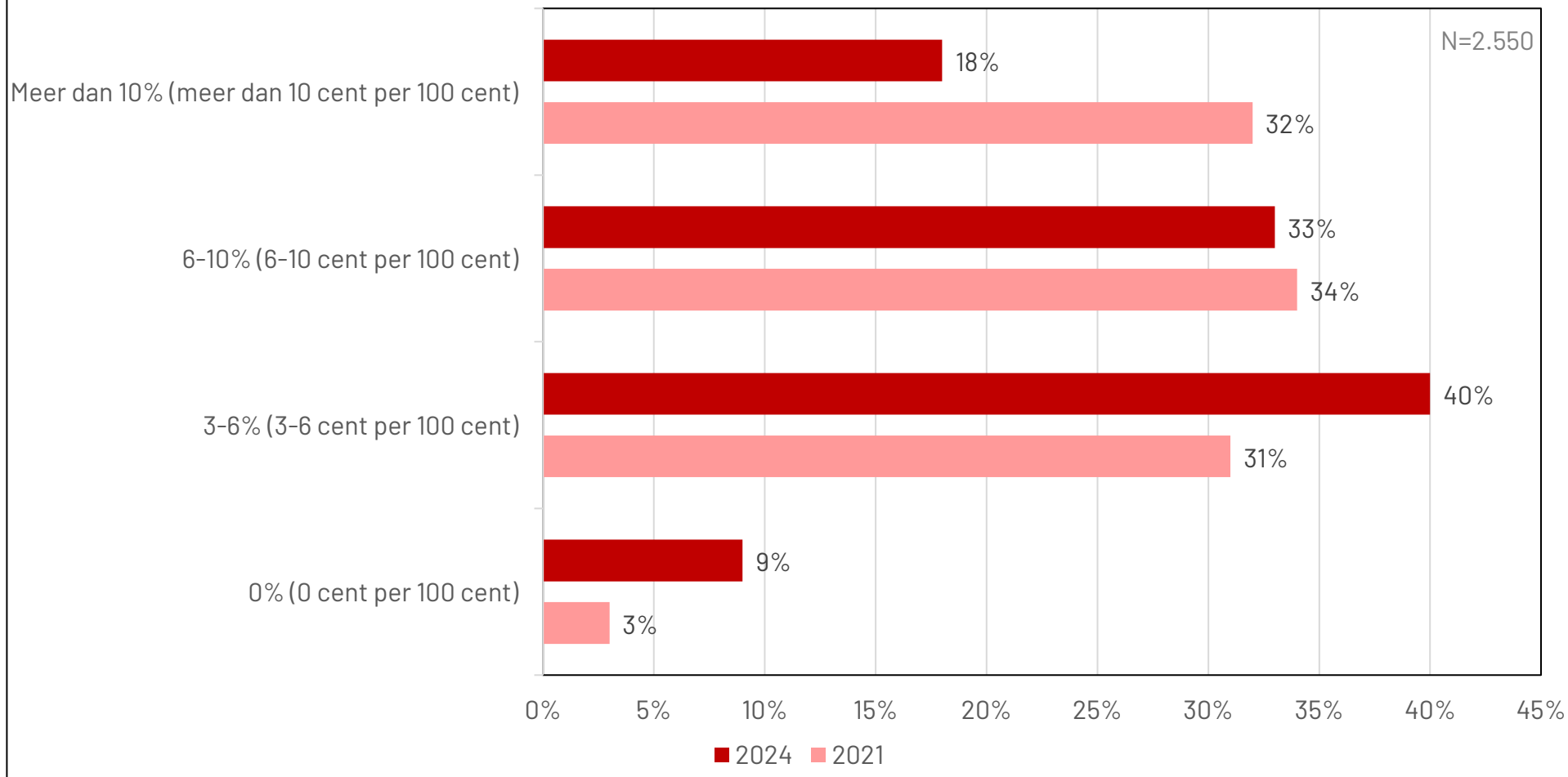
Heeft u het gevoel dat de Nederlandse veehouder voldoende betaald krijgt voor zijn producten?

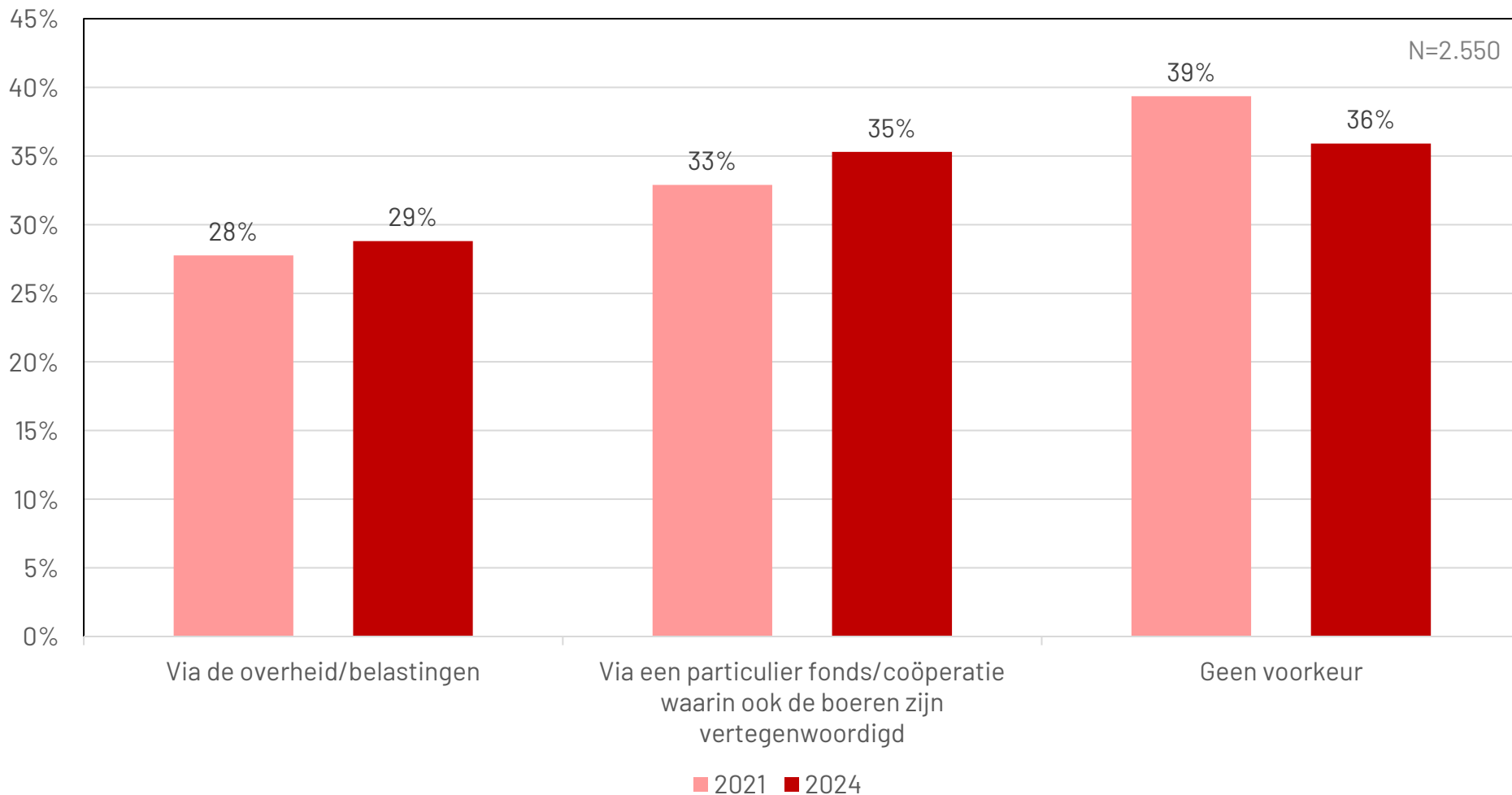
De Nederlandse vleessector wordt steeds vaker geconfronteerd met aanvullende (boven)wettelijke eisen onder druk van politieke partijen, beleidsmakers, afnemers, dierenbeschermings-, natuur- en milieuorganisaties. Deze eisen en wensen resulteren in kostprijsverhogingen voor de boer die niet aan hem/haar worden betaald. Bent u bereid deze meerkosten te betalen?

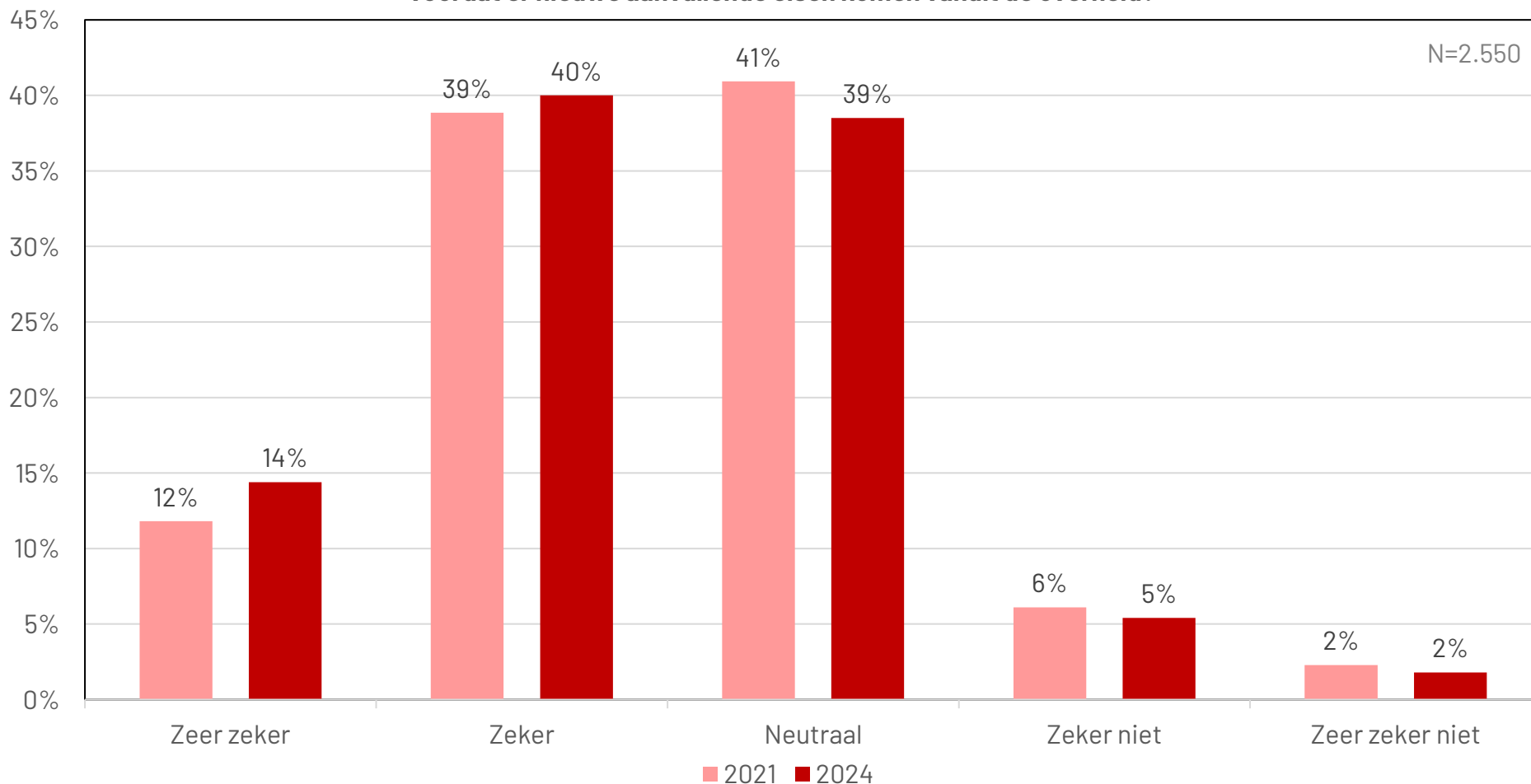
Hoe groot mag het aandeel van uw consumenteneuro zijn in de supermarkt dat rechtstreeks naar de boer gaat als compensatie voor extra (boven)wettelijke eisen en wensen?

Wat heeft uw voorkeur voor de directe compensatie van (boven)wettelijke eisen en wensen aan de boer?

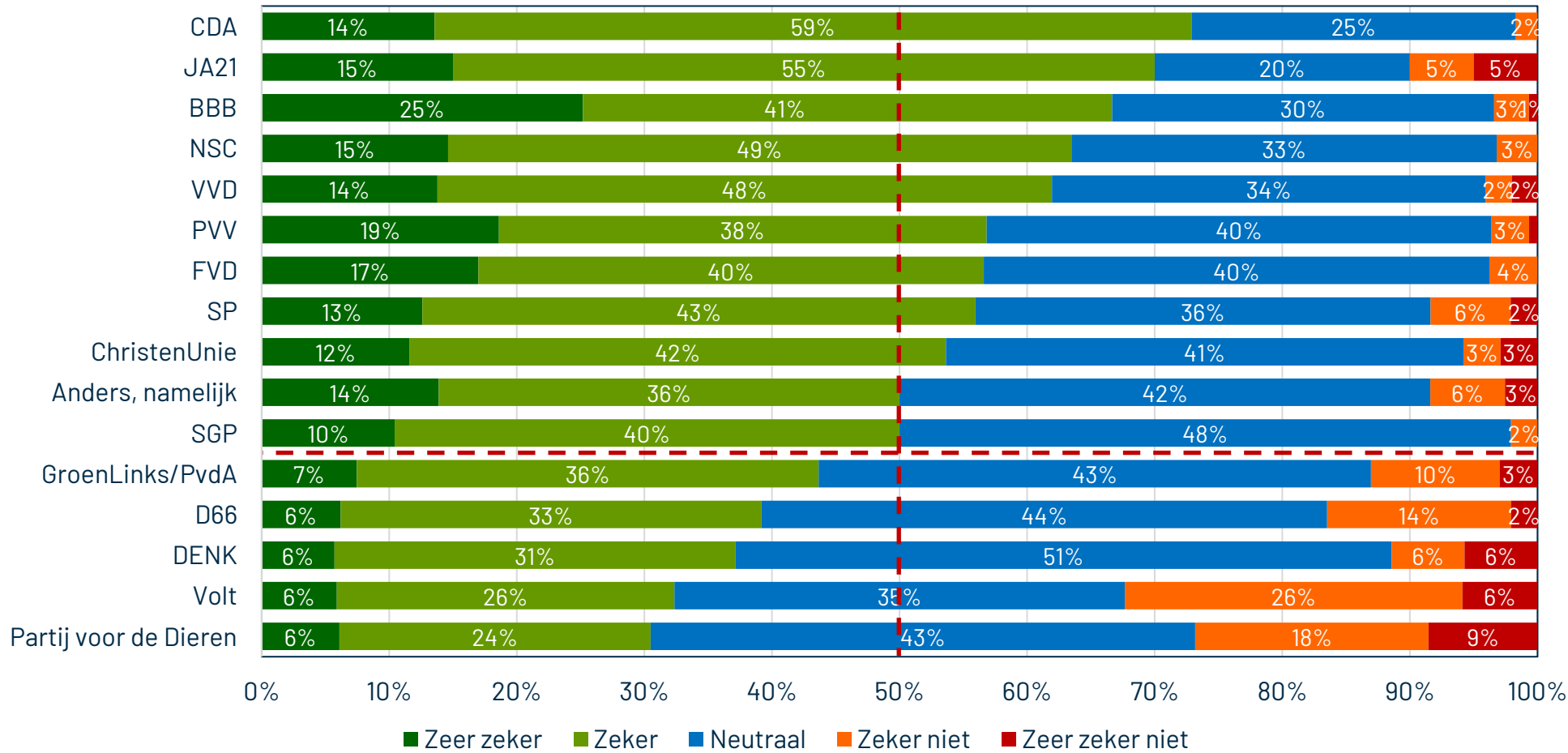

Moet de vleessector in staat gesteld worden om de investeringen die gedaan zijn eerst terug te verdienen voordat er nieuwe aanvullende eisen komen vanuit de overheid?

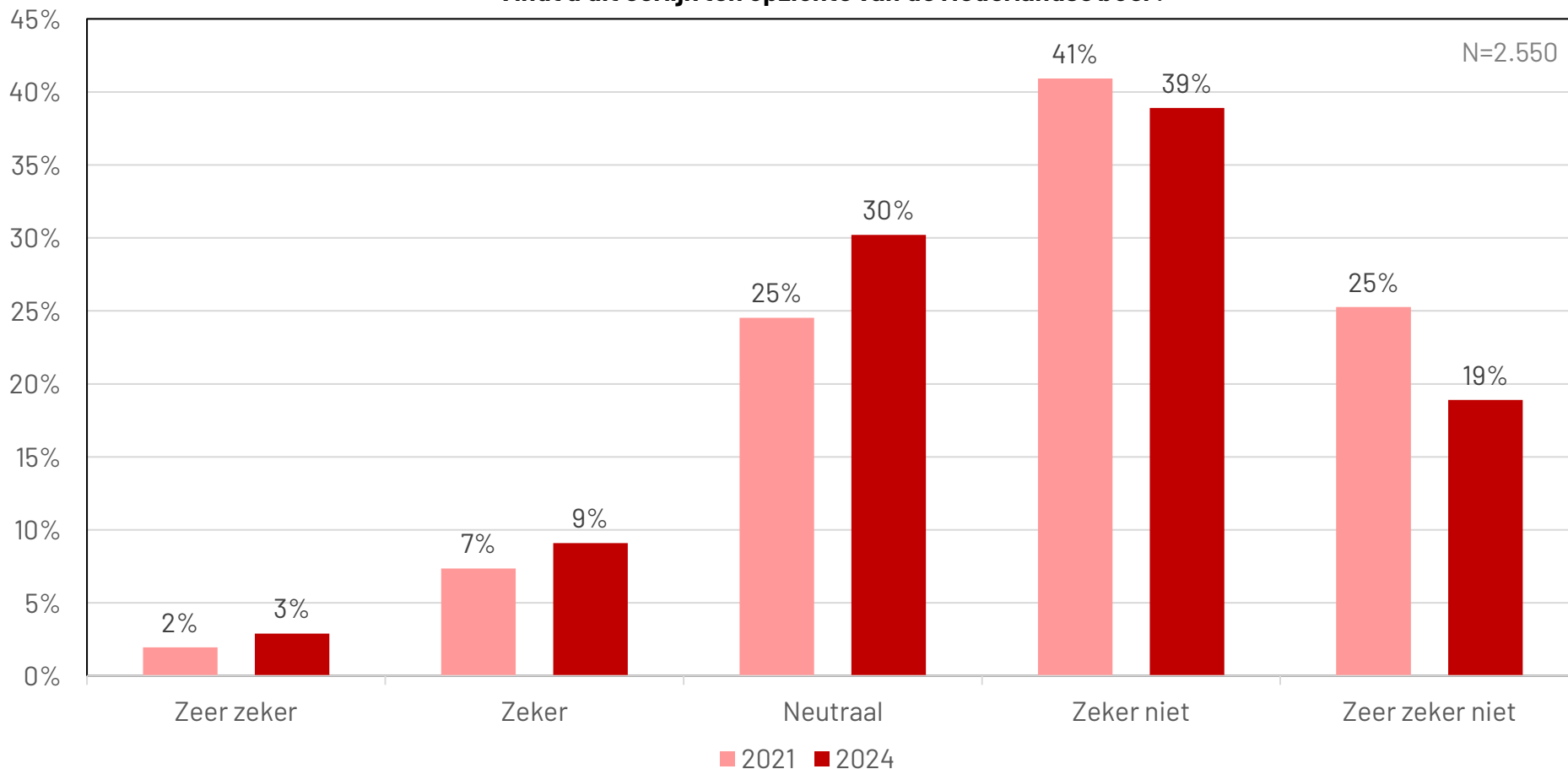

Moet de vleessector in staat gesteld worden om de investeringen die gedaan zijn eerst terug te verdienen voordat er nieuwe aanvullende eisen komen vanuit de overheid naar politieke partij die de respondenten aanhangen

N=2.550

**In veel landen zijn regels en handhaving op het terrein van voedselveiligheid, milieu, dierenwelzijn of arbeid minder streng. Hierdoor is vlees uit deze landen soms goedkoper dan Nederlands vlees en minder duurzaam geproduceerd.
Vindt u dit eerlijk ten opzichte van de Nederlandse boer?**

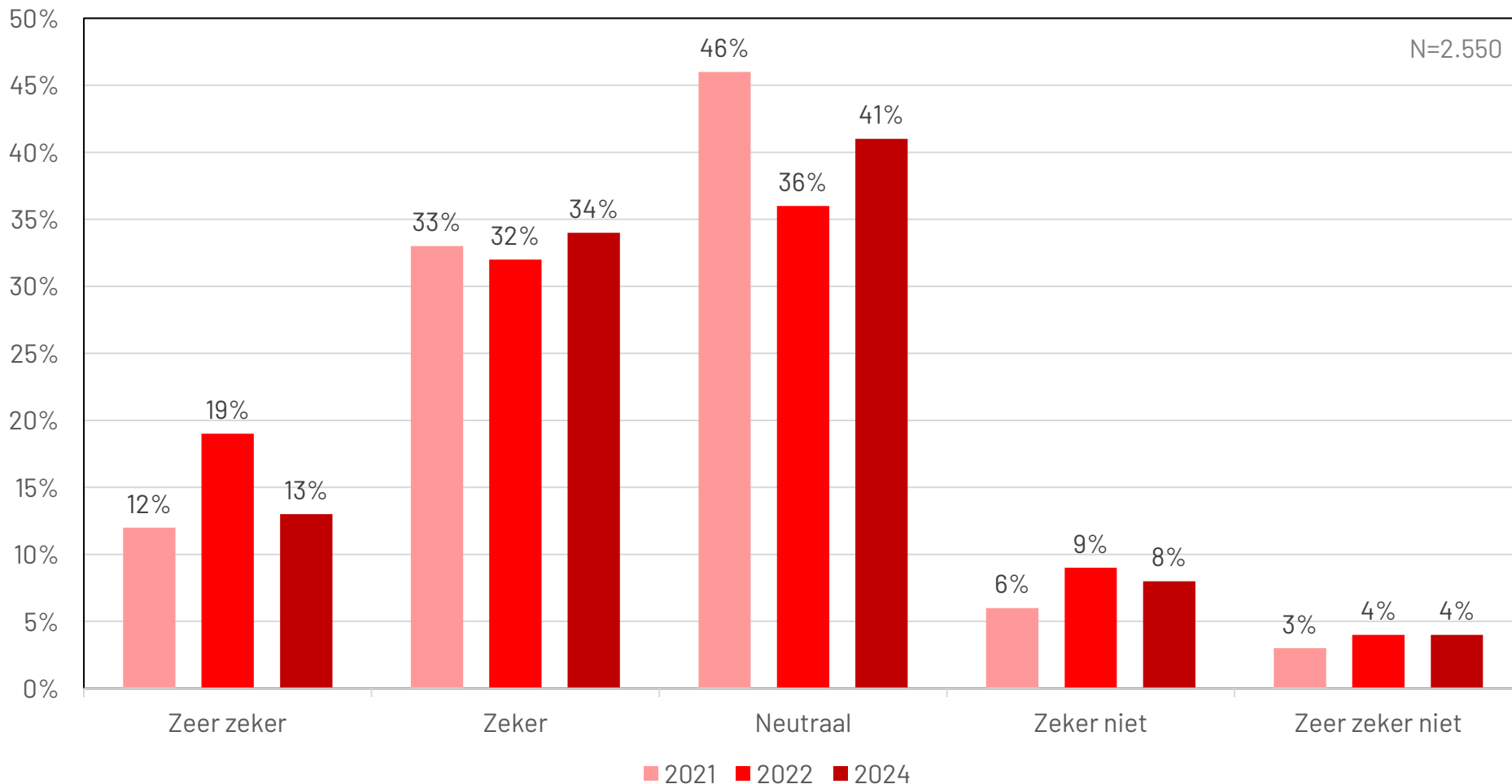

De maatschappelijke discussie

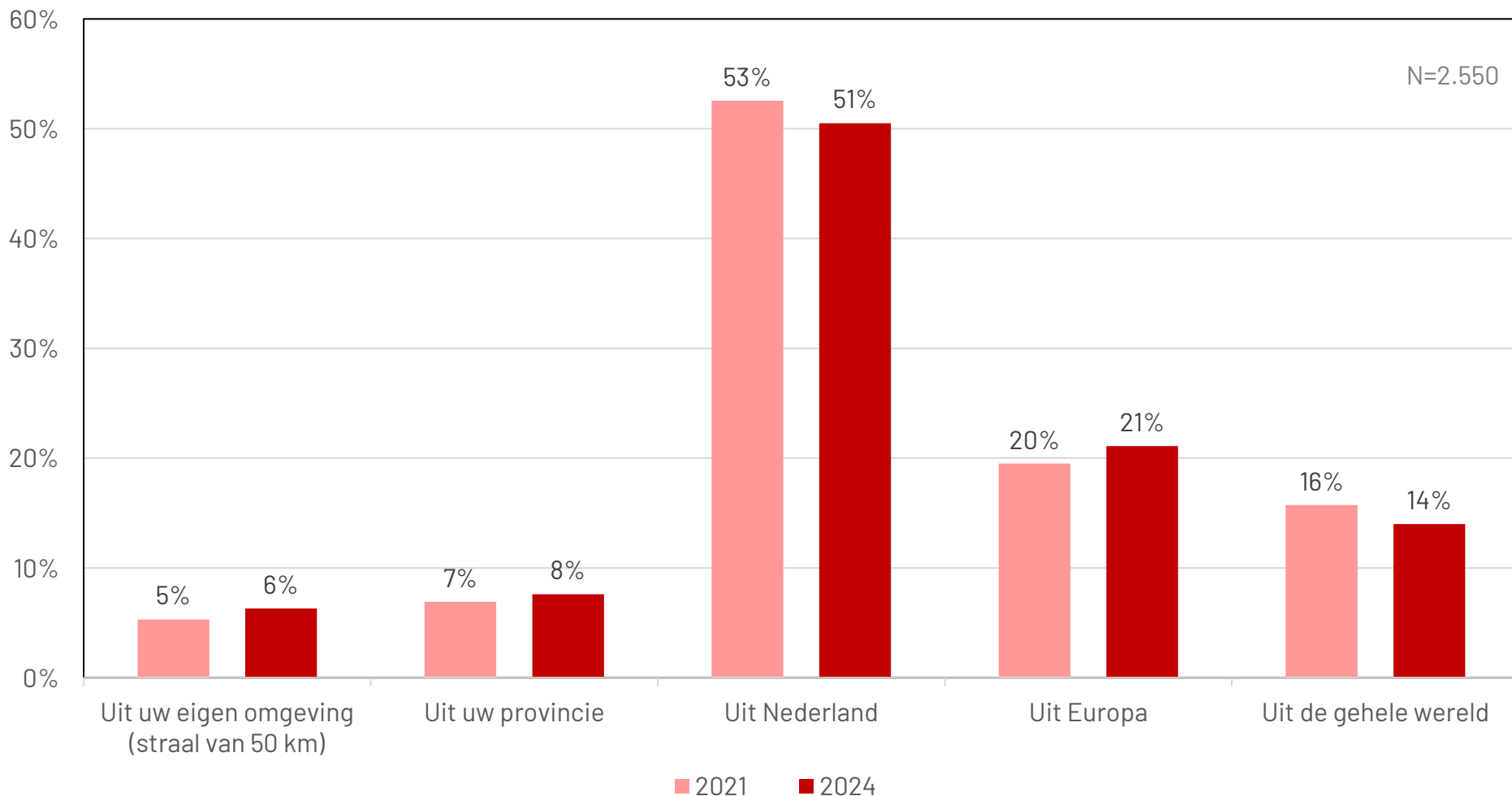
Veel boeren herkennen zich niet in berichtgeving en politieke standpunten. Denkt u dat ze gelijk hebben?

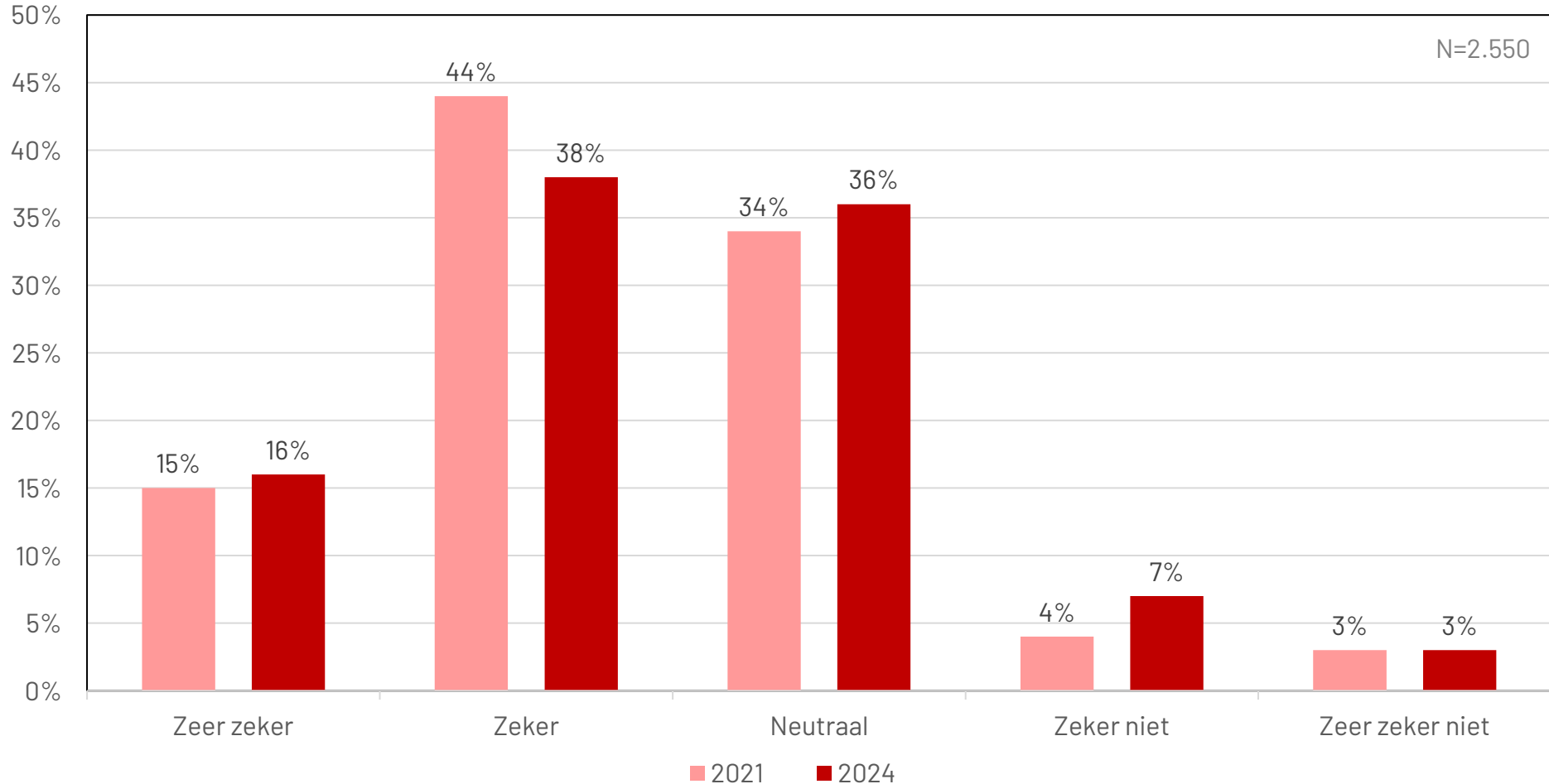

Import / export

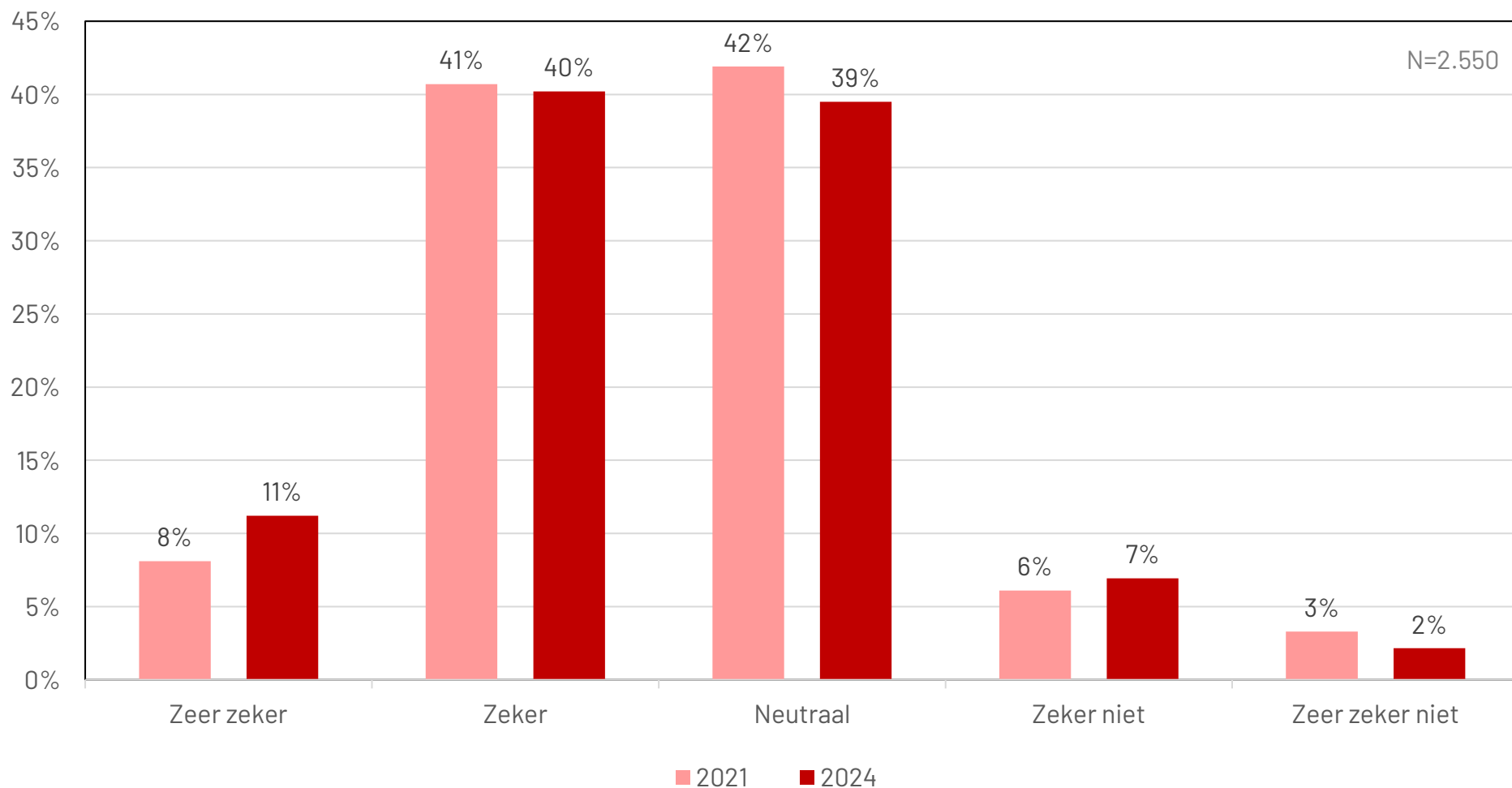
Waar mag uw voedsel vandaan komen?

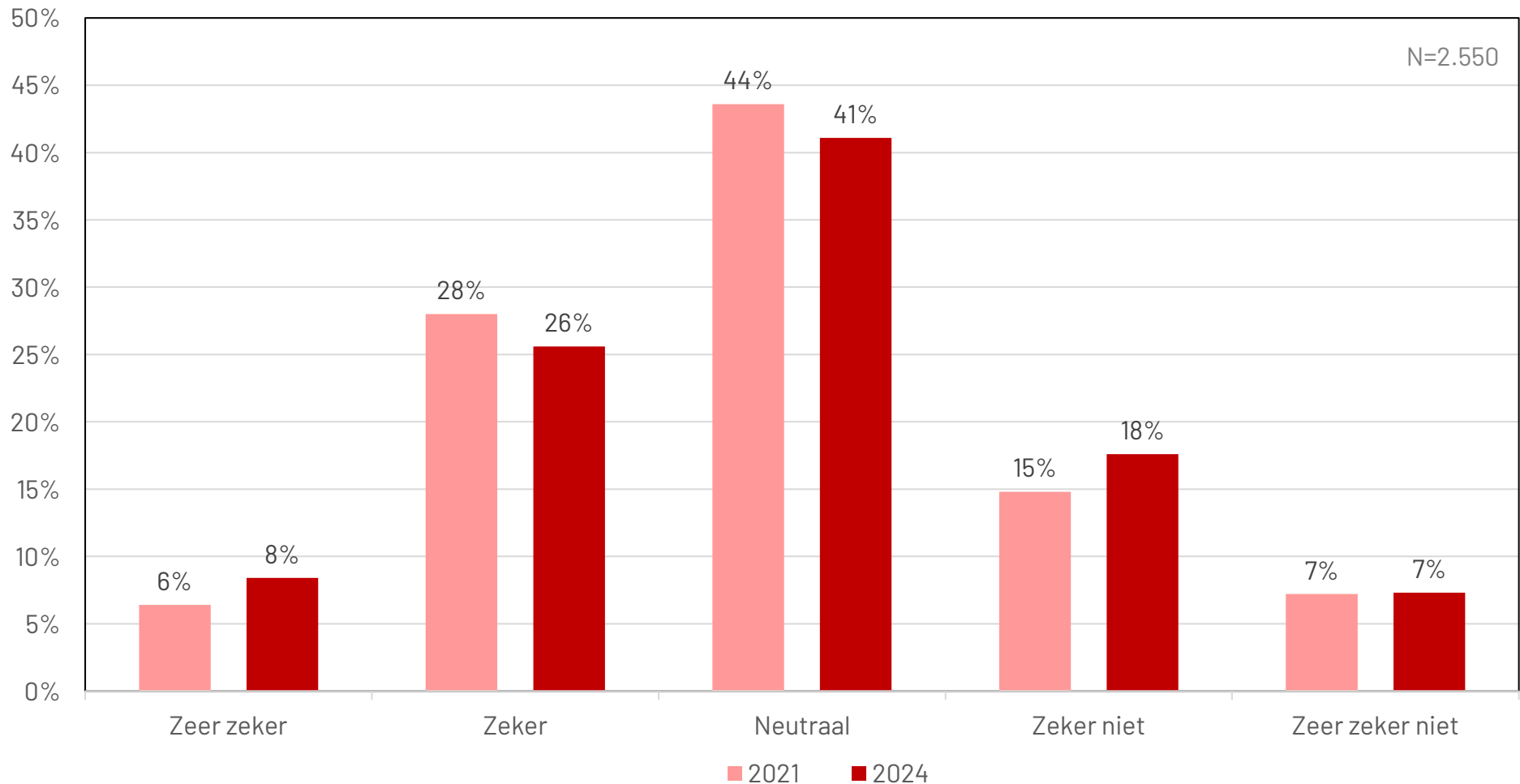
Veel Nederlandse boeren produceren voor de EU-markt in West-Europa (afzetmarkt binnen een straal van 800 km). Vindt u dat deze boeren bestaansrecht moeten houden?

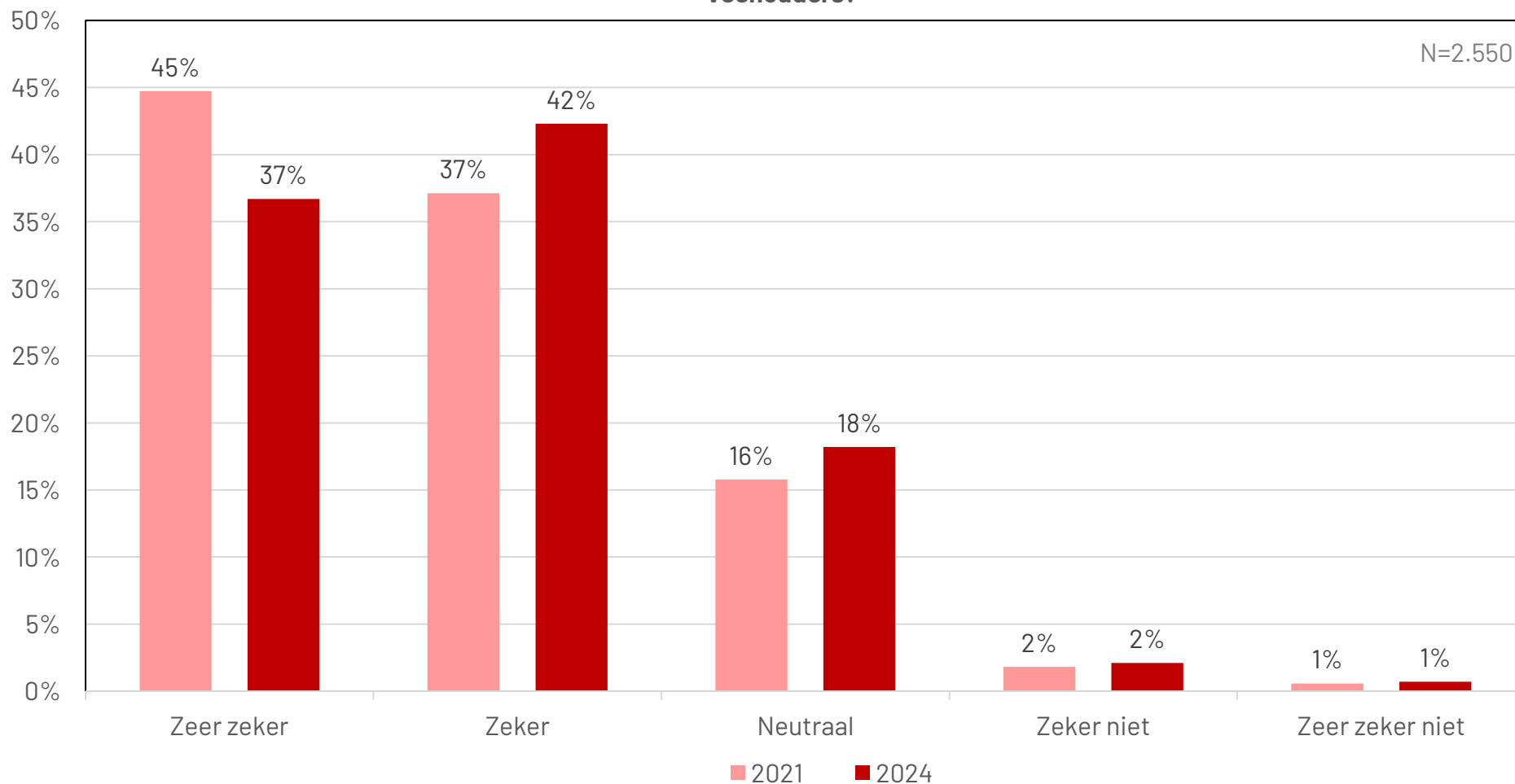
De Nederlandse vleessector moet kunnen produceren voor de vraag op de interne EU-markt naar vlees

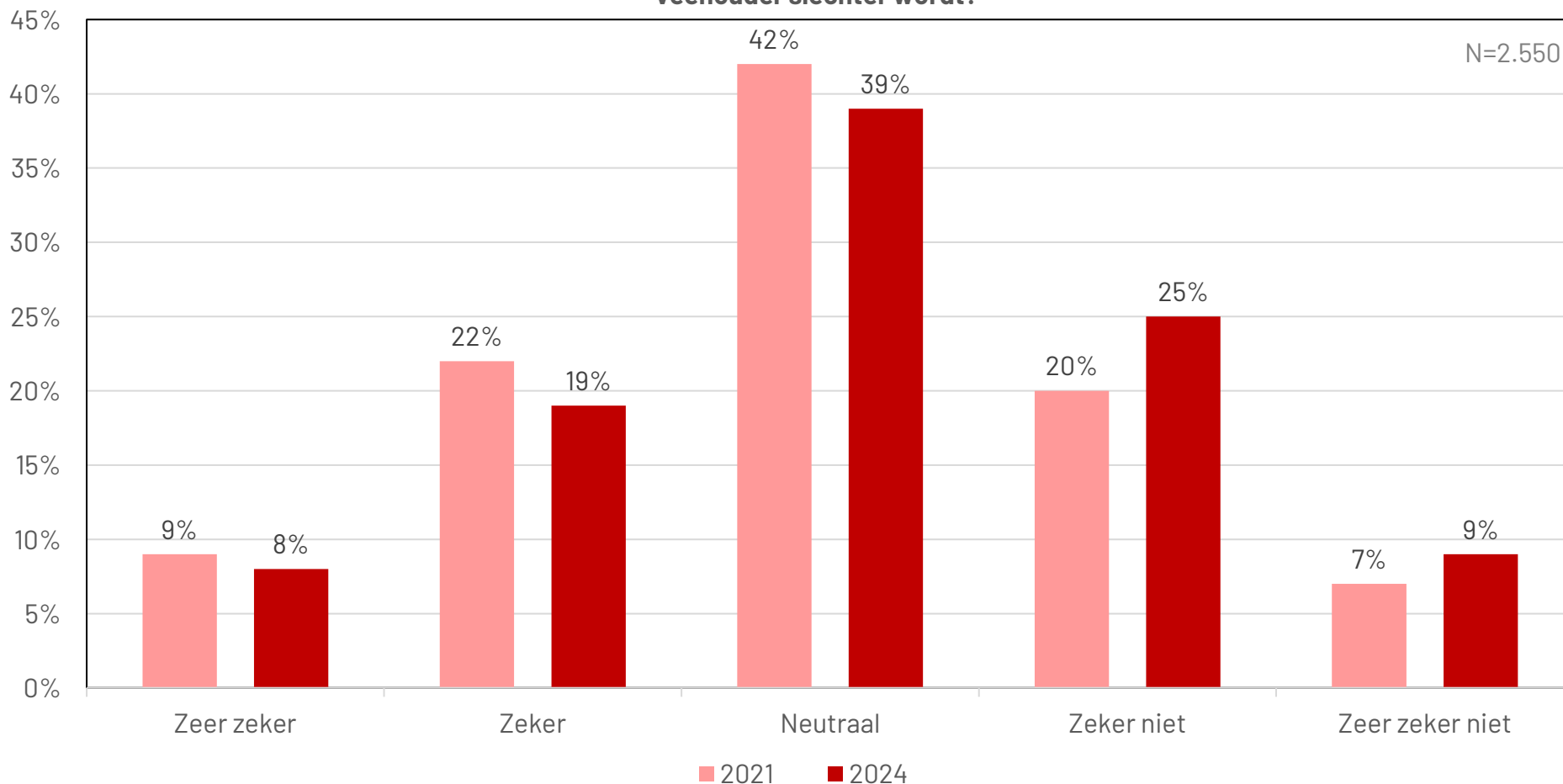
De Nederlandse vleessector moet kunnen produceren voor de vraag op de wereldmarkt naar vlees

Moet vlees uit het buitenland aan dezelfde standaarden voldoen zoals die gelden voor Nederlandse veehouders?

Vindt u dat Nederland extra eisen mag stellen aan haar eigen veehouders ten opzichte van wat nu al wettelijk verplicht is in de EU, als daardoor de concurrentie -en inkomenspositie van de Nederlandse veehouder slechter wordt?

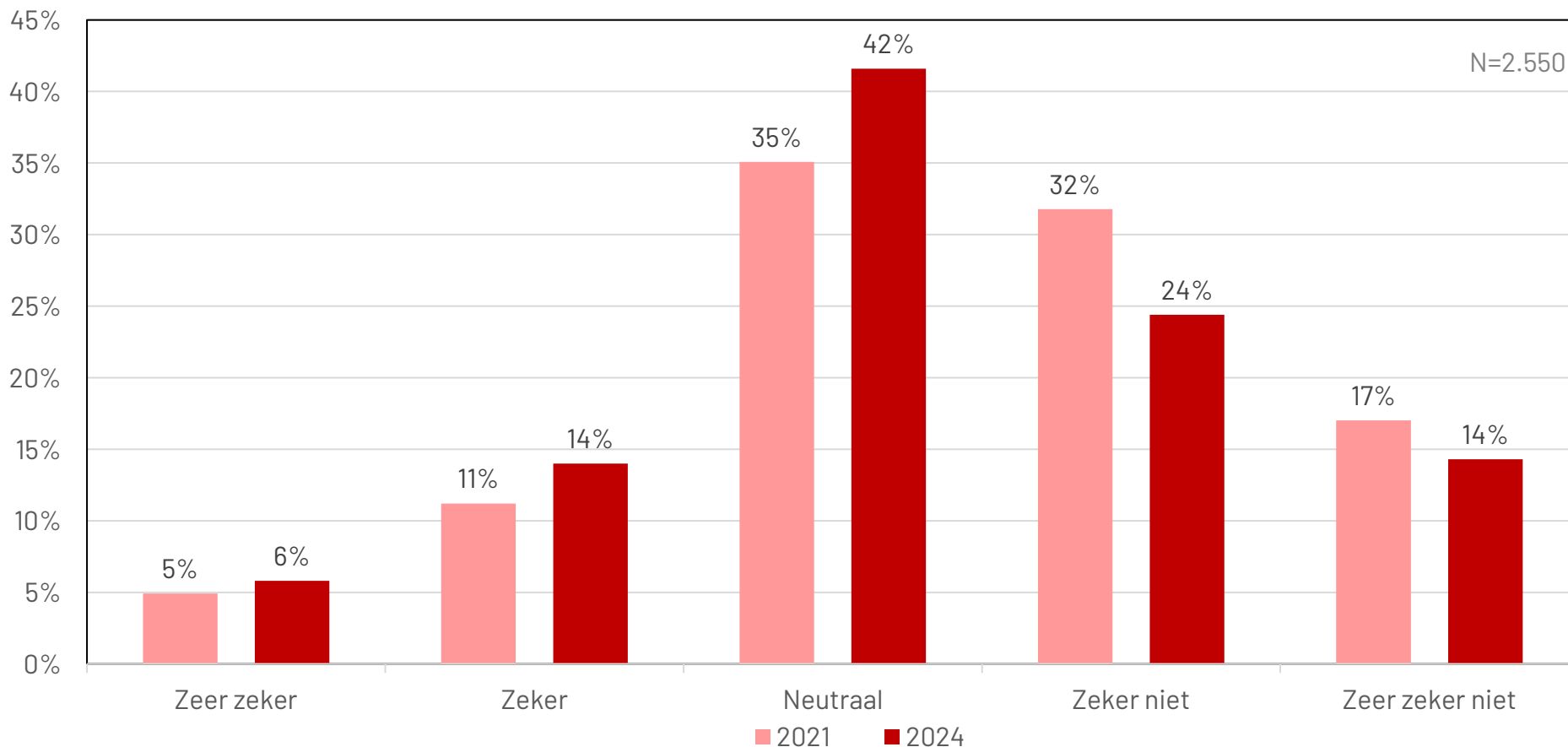

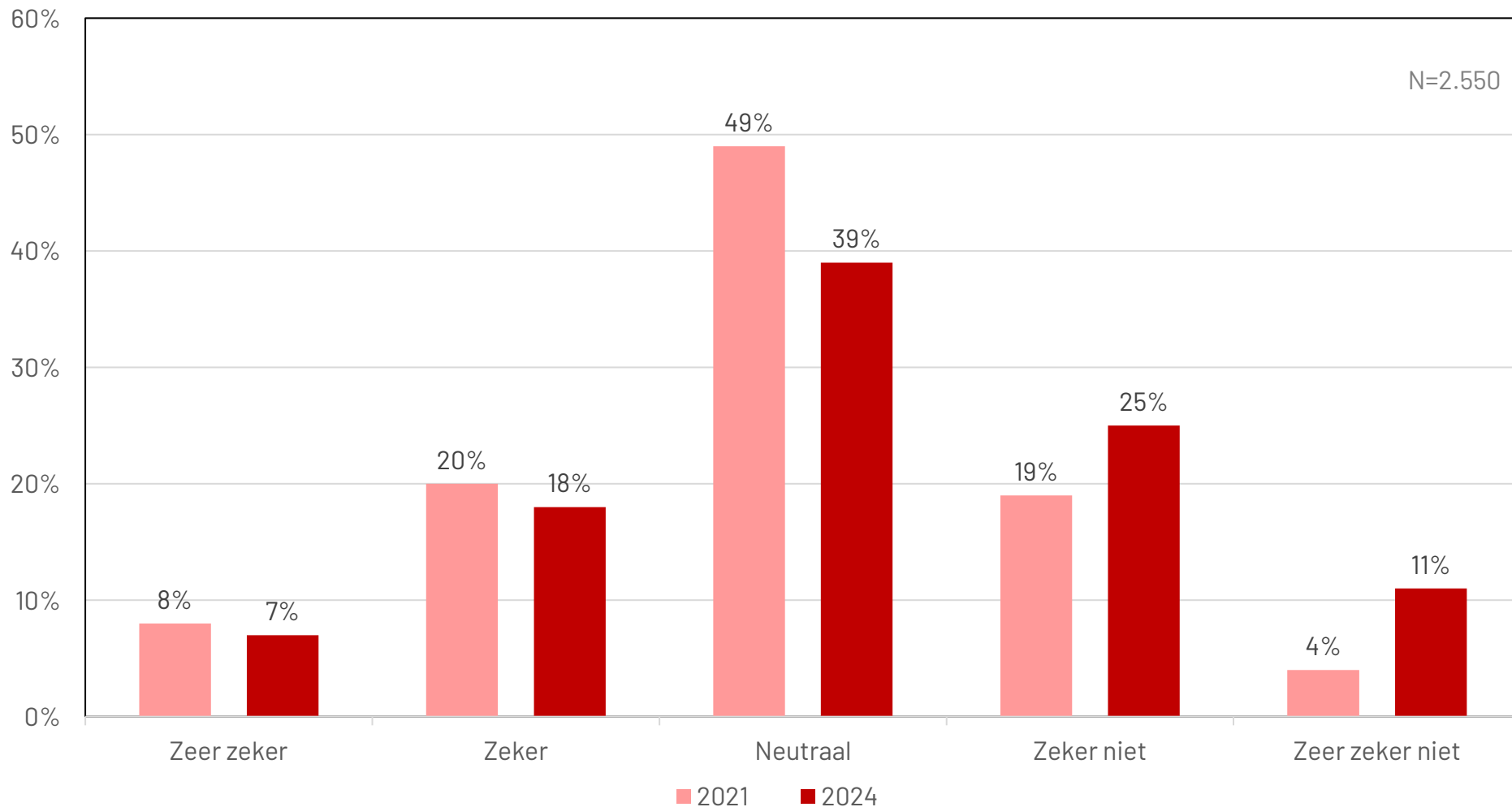
Saneren

De politiek en natuurbeschermingsorganisaties streven naar het uitbreiden van de oppervlakte natuur. Inmiddels zijn honderdduizenden hectares landbouwgrond omgezet naar natuur en ligt er een agenda om nog minimaal tienduizenden hectares natuur te ontwikkelen. Vindt u dat boerenbedrijven plaats moeten maken voor woningbouw, natuur, industrie, zonneparken, windparks en (lucht)verkeer?

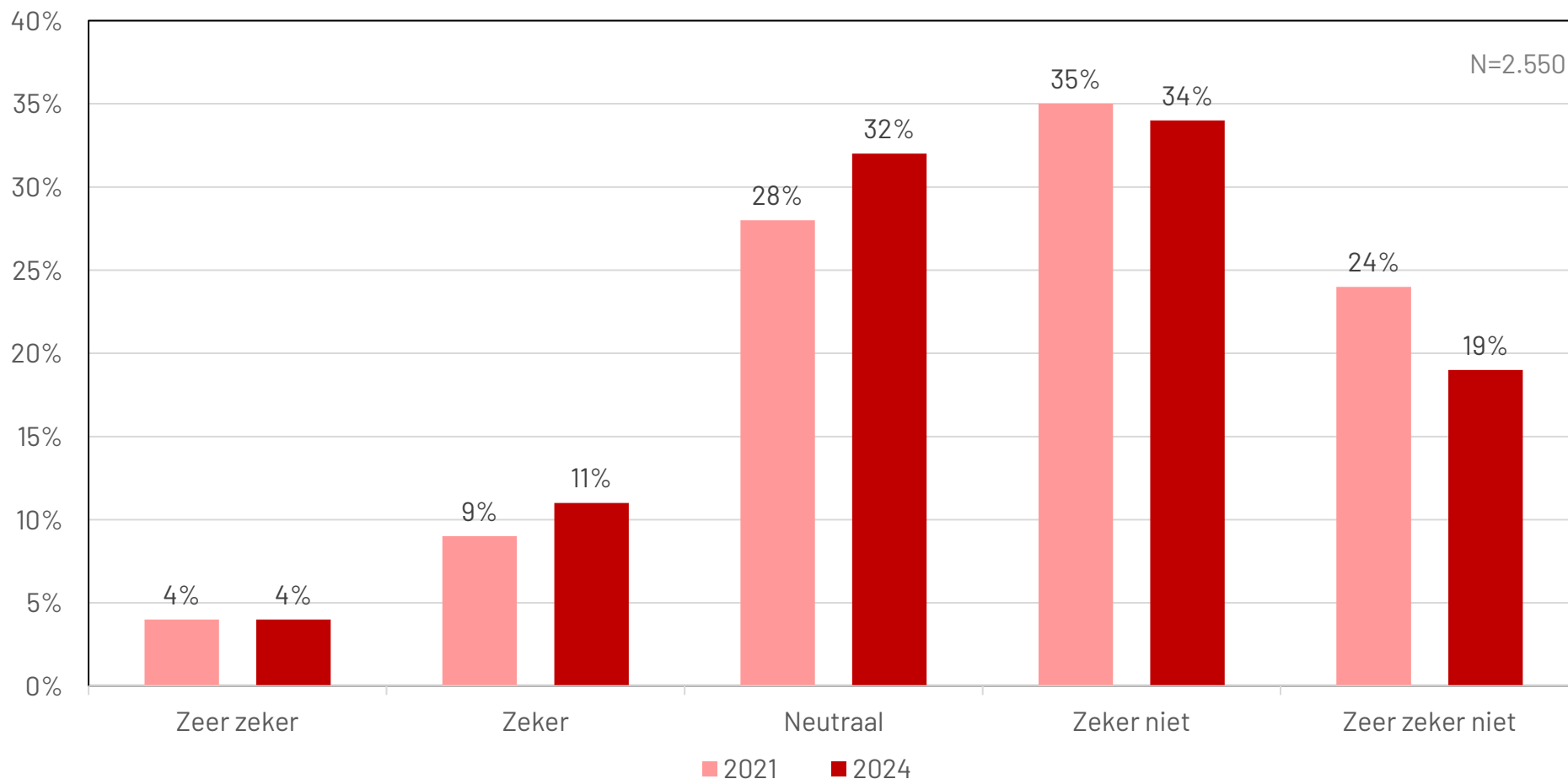

Vindt u het belangrijk dat de vleessector in Nederland krimpt?

N=2.550

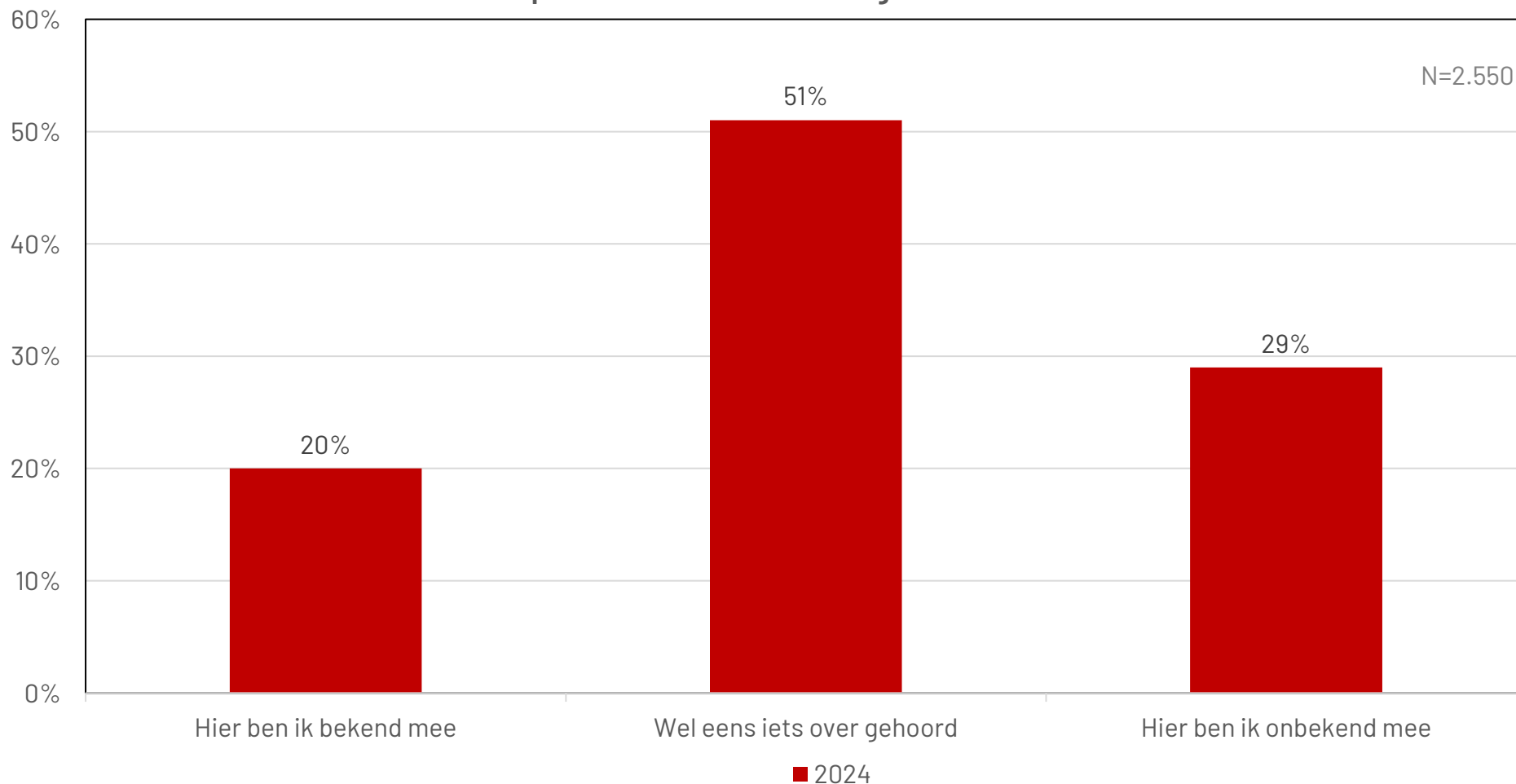
Indien de Nederlandse overheid de vleessector laat krimpen, mag de wegvallende productie dan worden opgevuld met importen van vlees vanuit het buitenland met lagere standaarden ten aanzien van milieu, dierenwelzijn en arbeidsvoorwaarden?

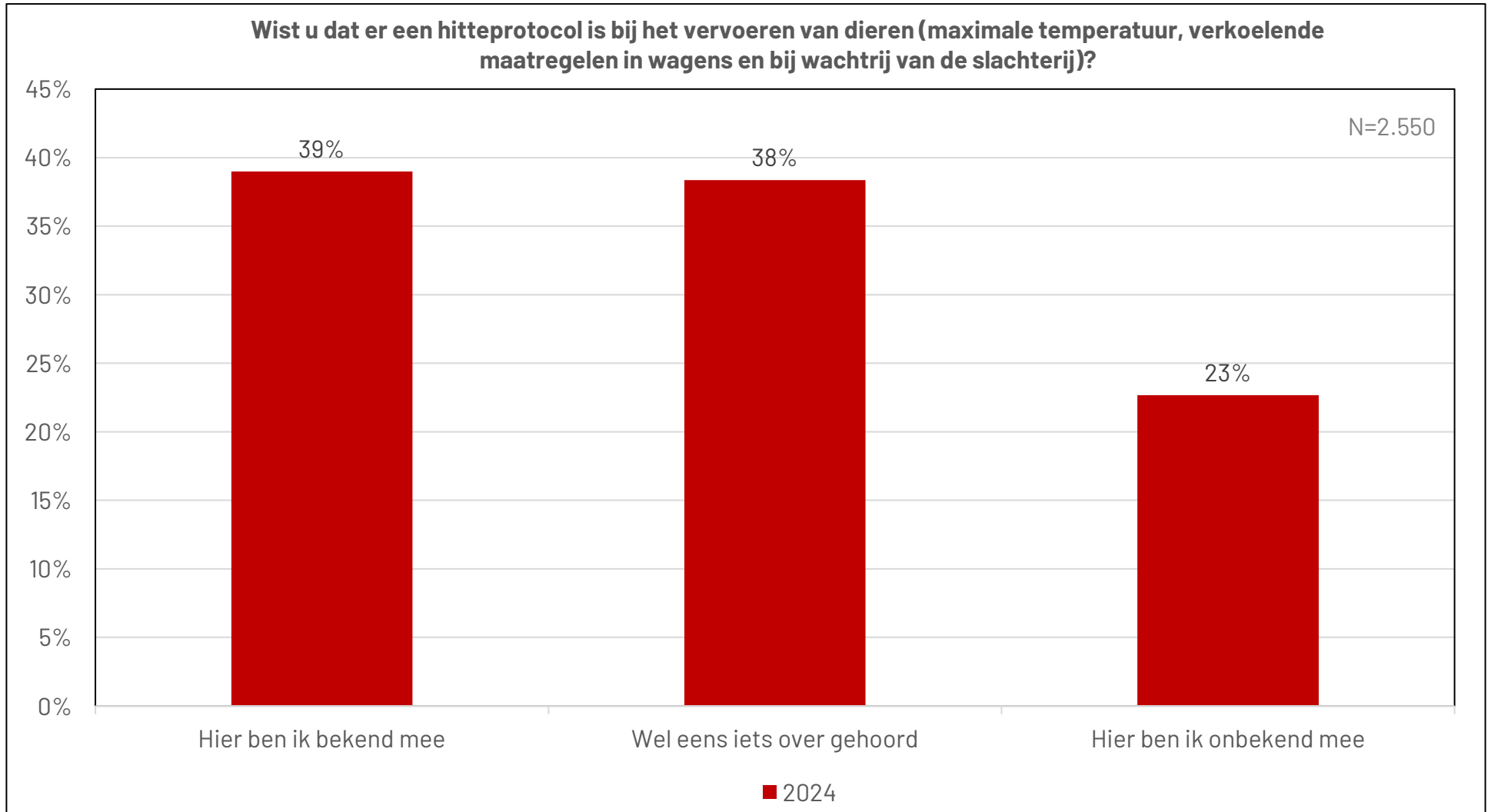

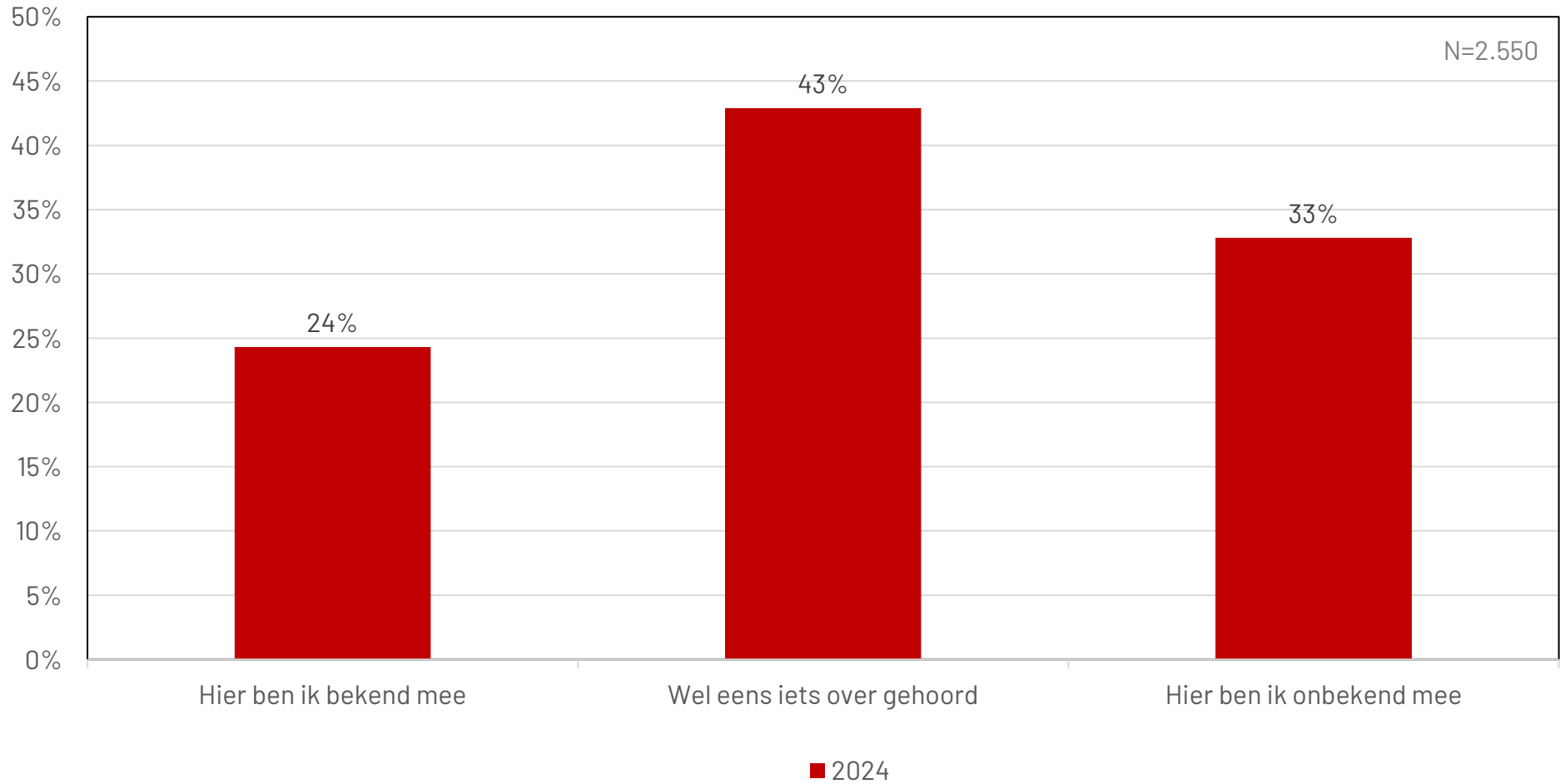
Welzijn

Dierenwelzijn en het milieu gaan niet altijd hand in hand. Betere omstandigheden voor de dieren, zoals meer ruimte en uitloop betekenen vaak een minder goede score voor het milieu.

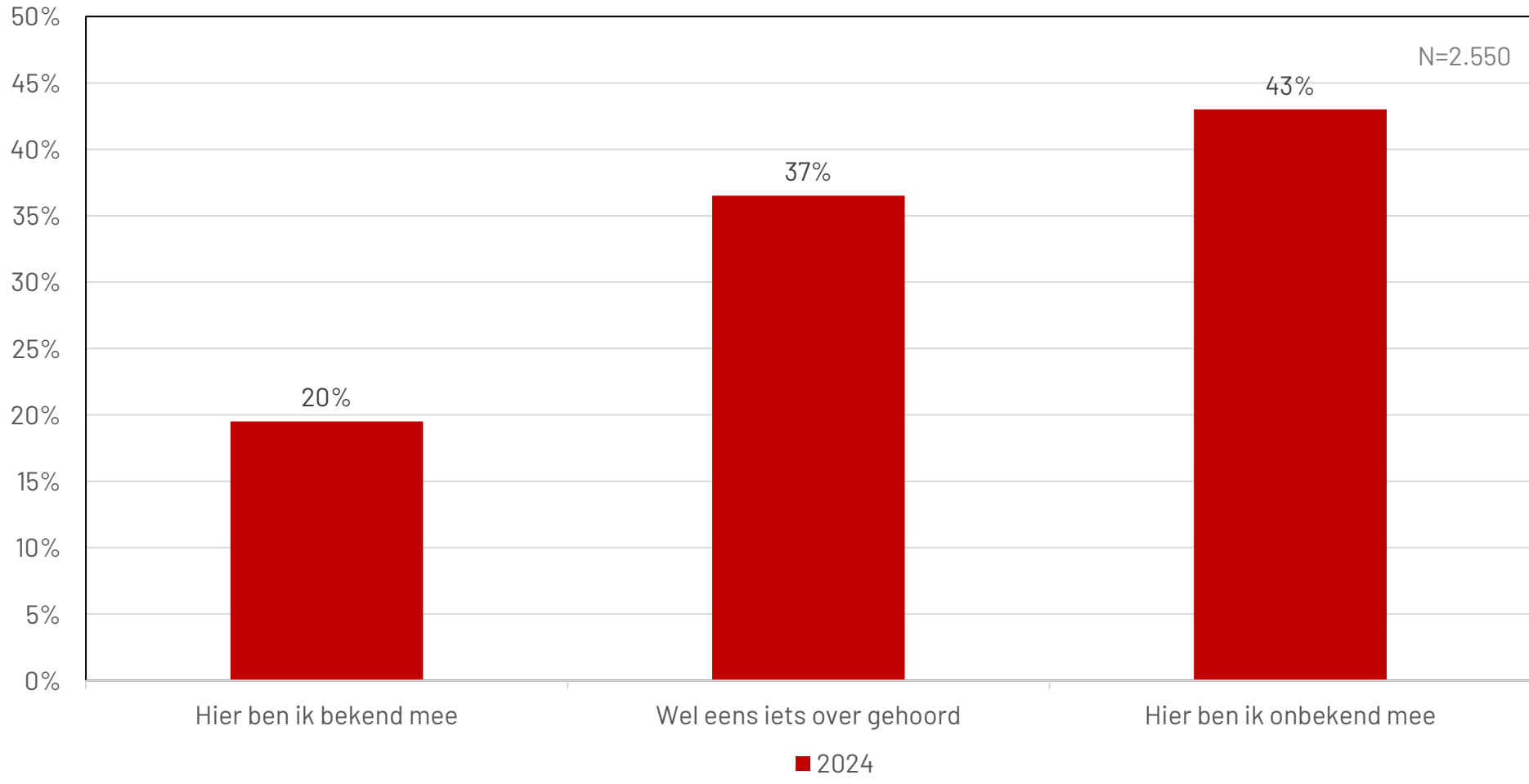

Wist u dat slachterijen maatregelen nemen voor het dierenwelzijn, zoals regels bij hoge temperaturen, controle via camera's etc.?

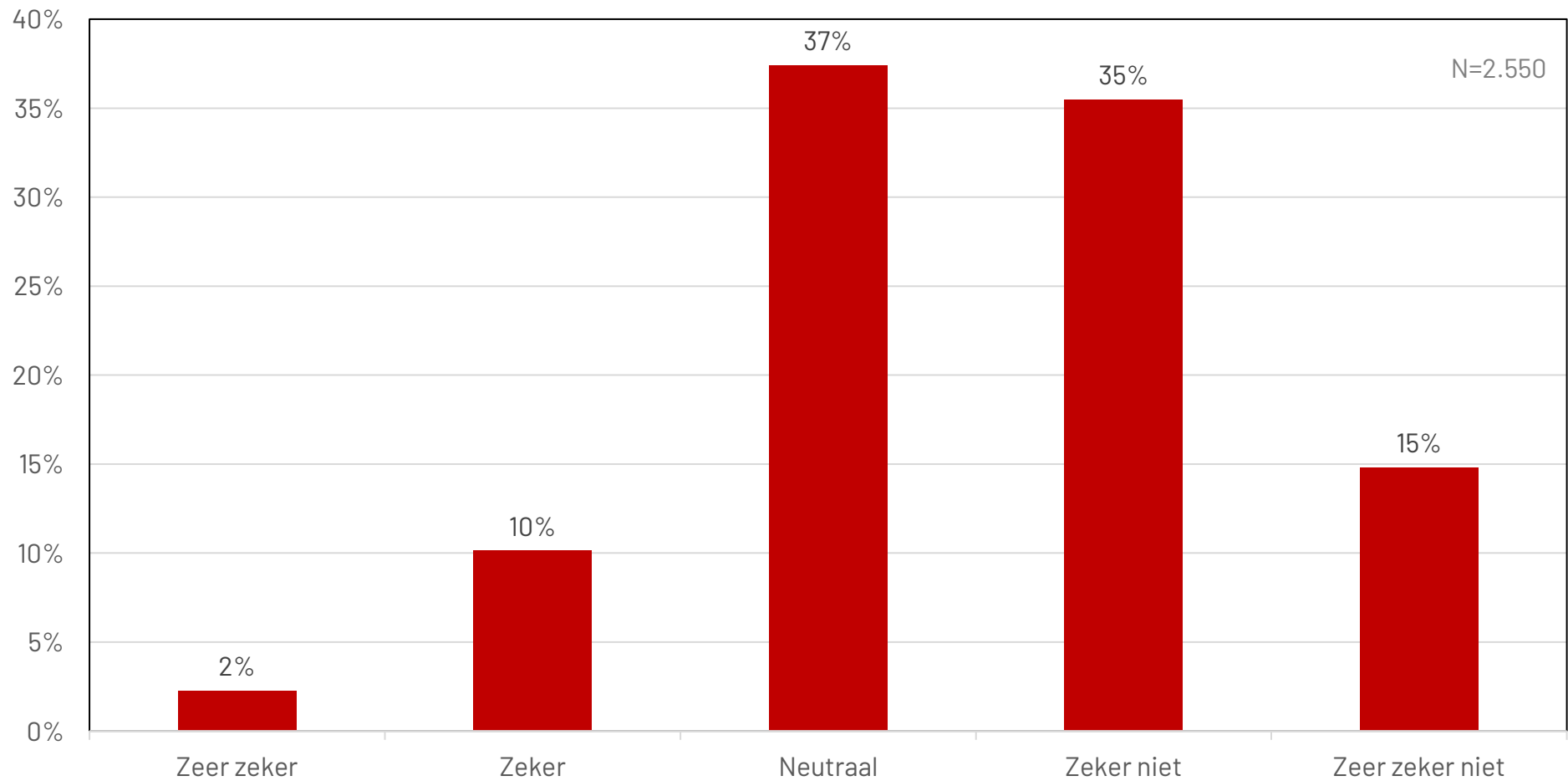
Wist u dat er permanent cameratoezicht is bij alle slachterijen in Nederland om zo omgang met levende dieren constant in de gaten te houden?

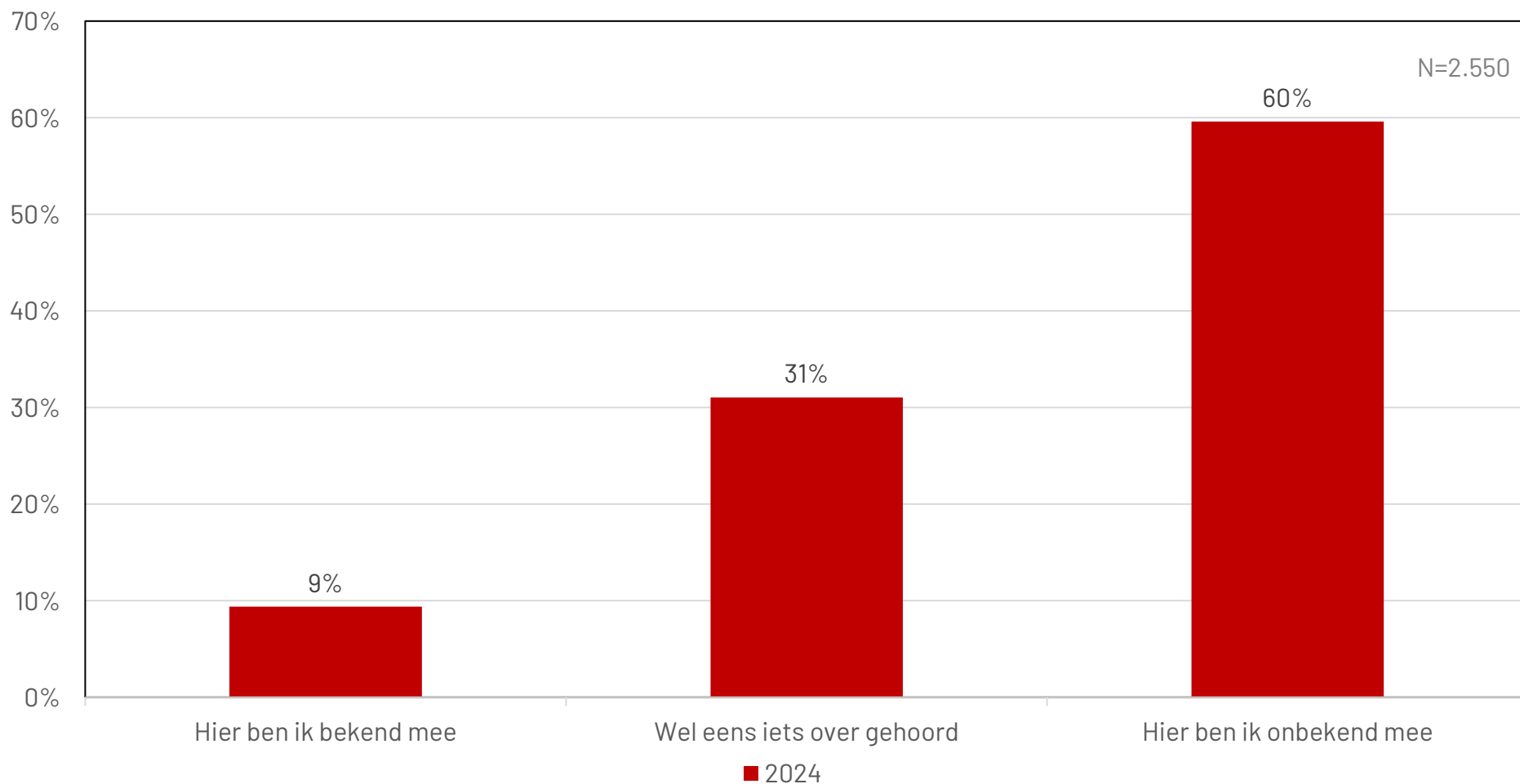

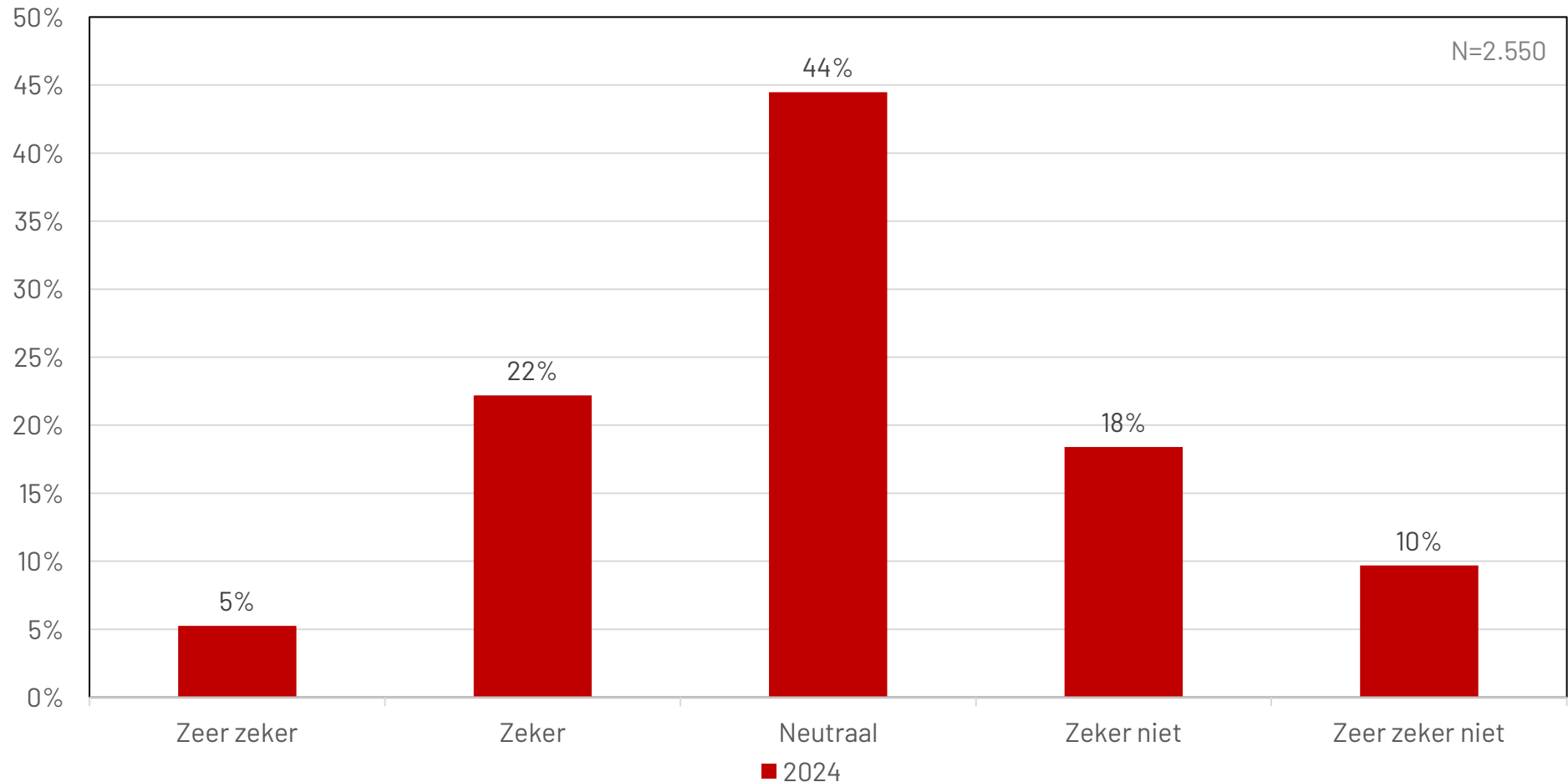
Transport

Vindt u het transport van dieren over lange afstanden aanvaardbaar?

Bent u bekend met welke reden dieren over lange afstanden (buiten Europa) vervoerd worden?

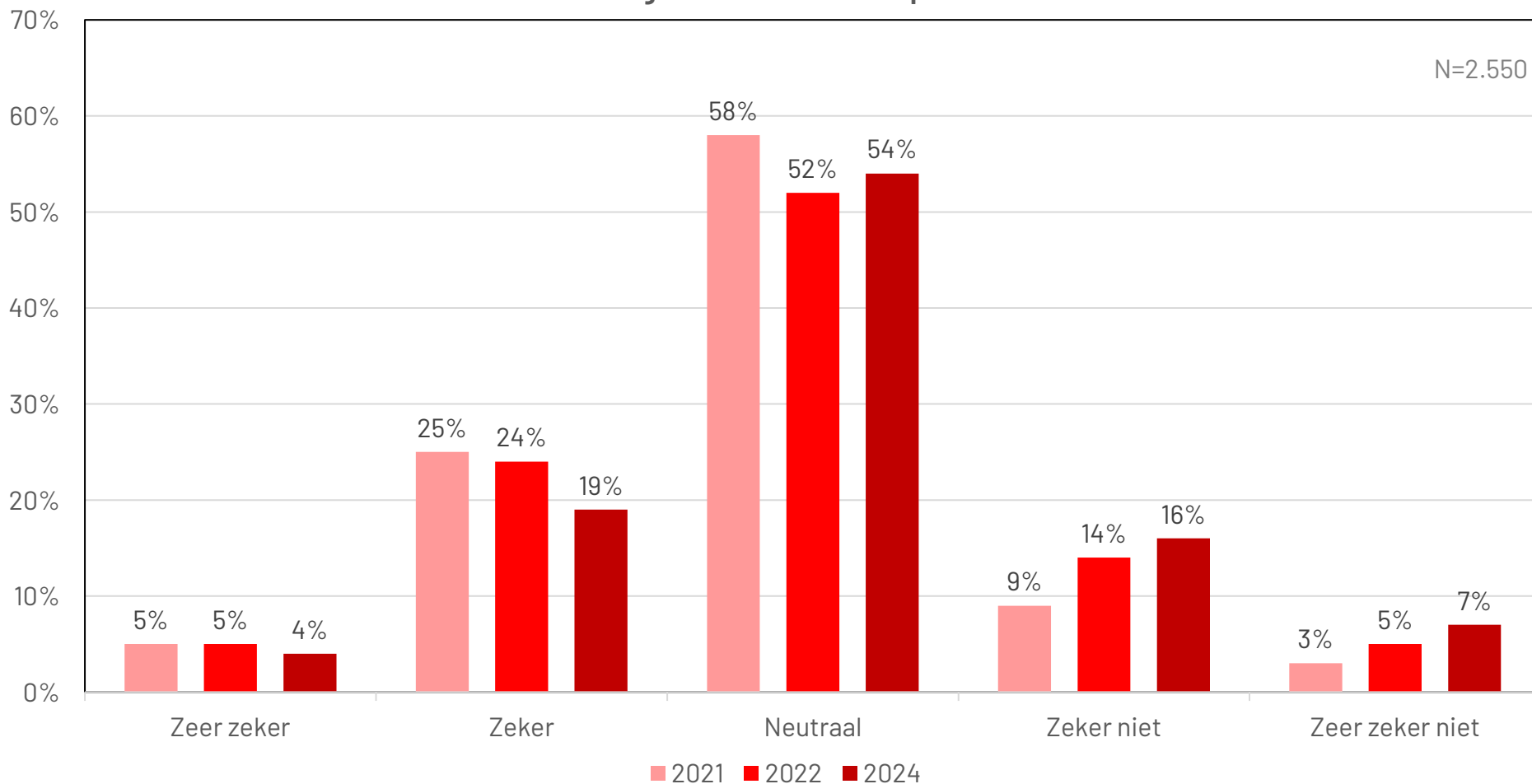
Vindt u het aanvaardbaar dat Nederlandse dieren geëxporteerd worden naar buiten Europa, zodat deze landen in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien?

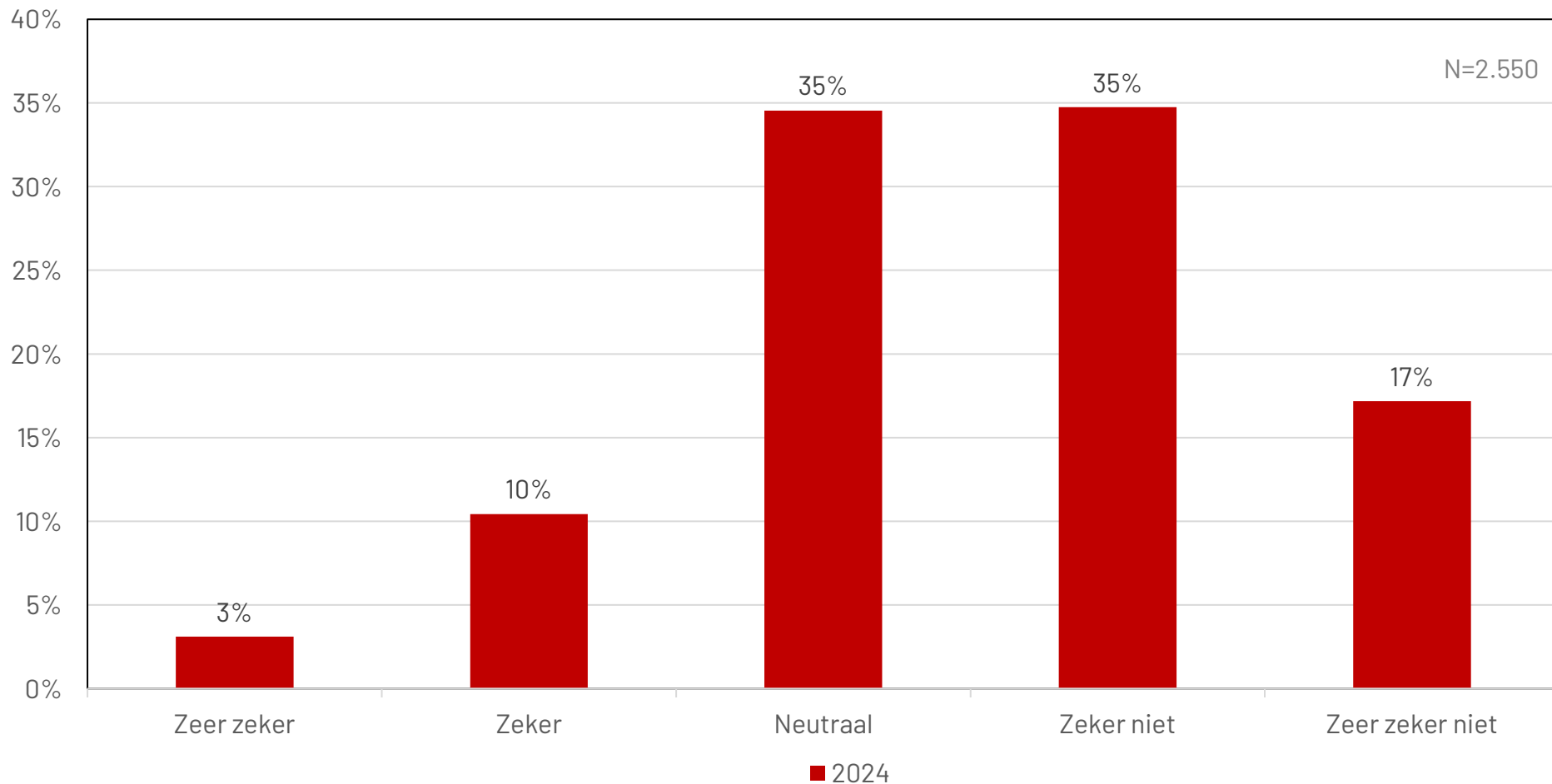

Milieu

Stikstof is een voedingsstof voor de groei van planten en bomen. Bent u overtuigd dat van alle factoren de hoeveelheid stikstof het grootste effect heeft op de kwaliteit van natuur?

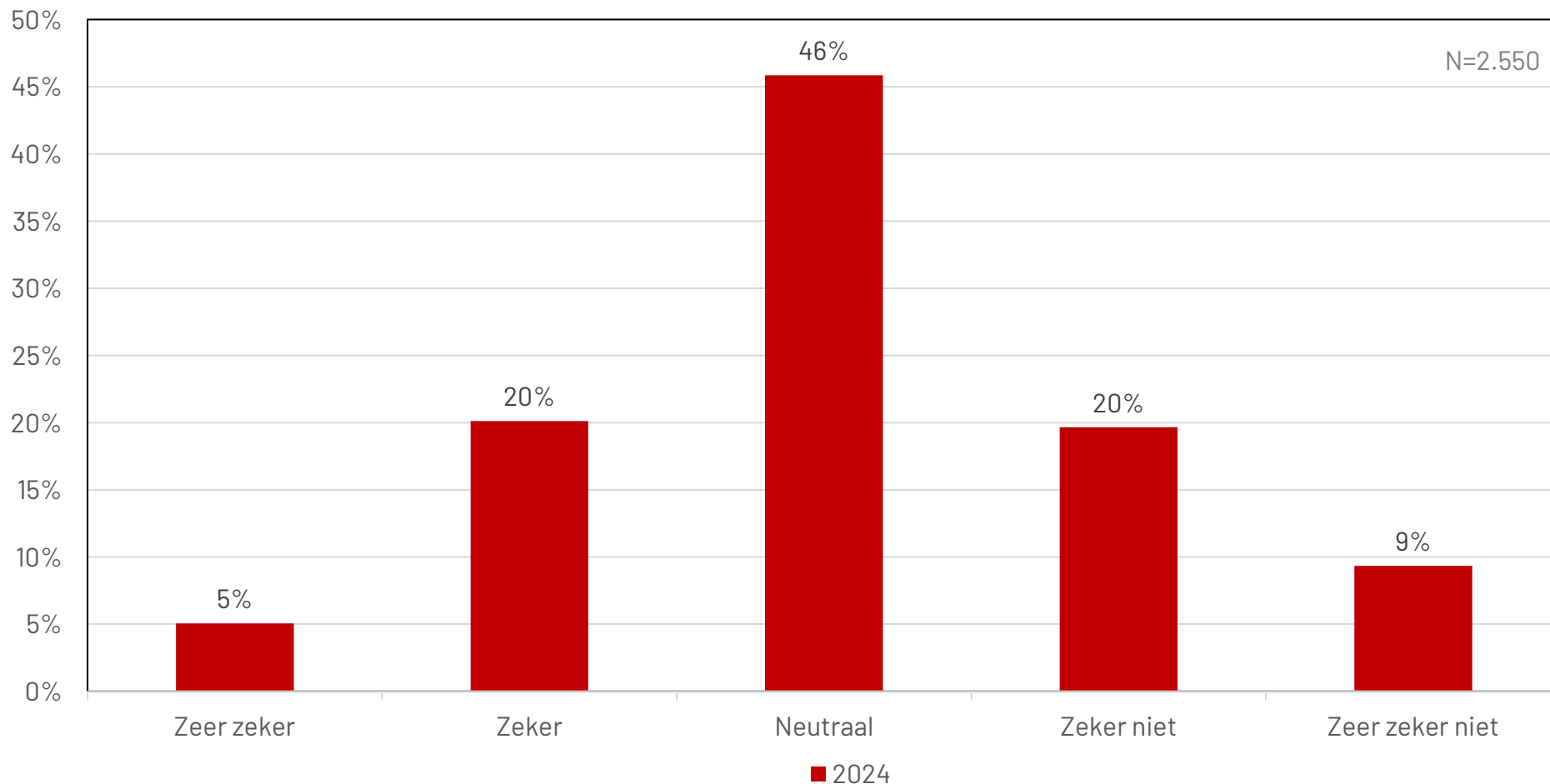

Vindt u dat landbouwdieren, zoals runderen, kalveren, geiten, schapen, kippen en varkens terecht worden beschouwd als de belangrijkste klimaatverstoorders?

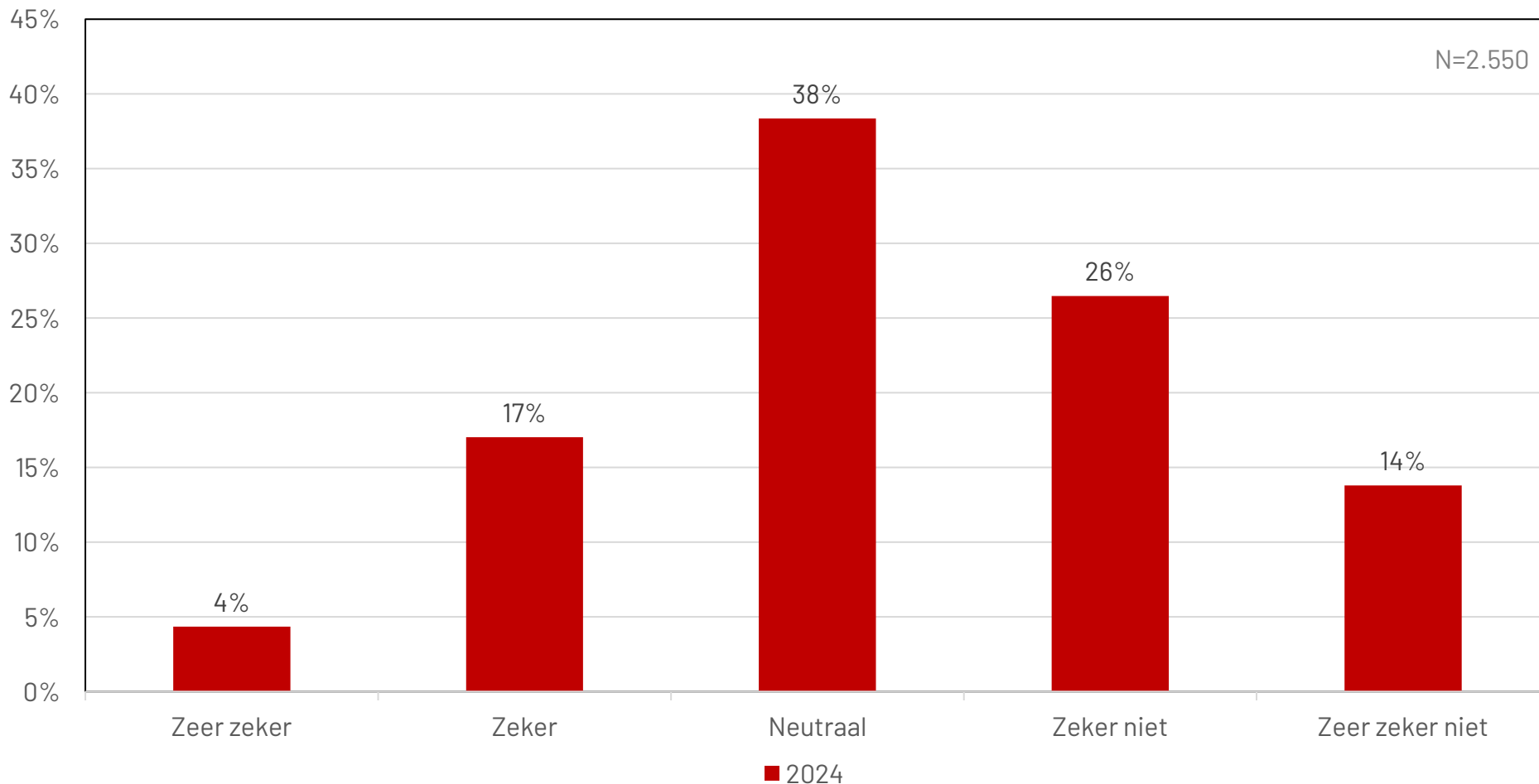

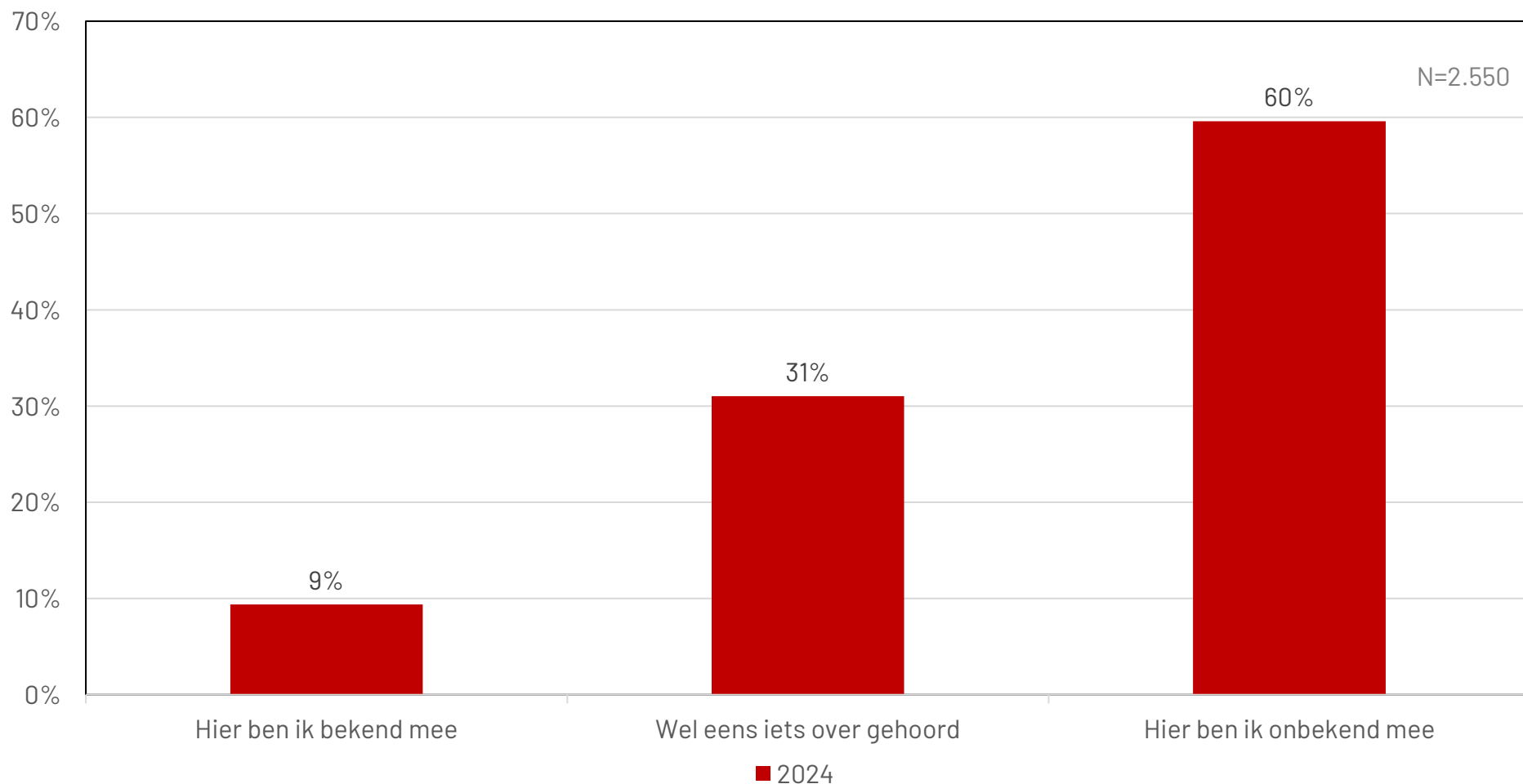
Denkt u dat de uitstoot van methaan (broeikasgas) door landbouwhuisdieren een betekenisvol effect heeft op klimaatverandering in vergelijking met andere bronnen, zoals fossiele brandstoffen?

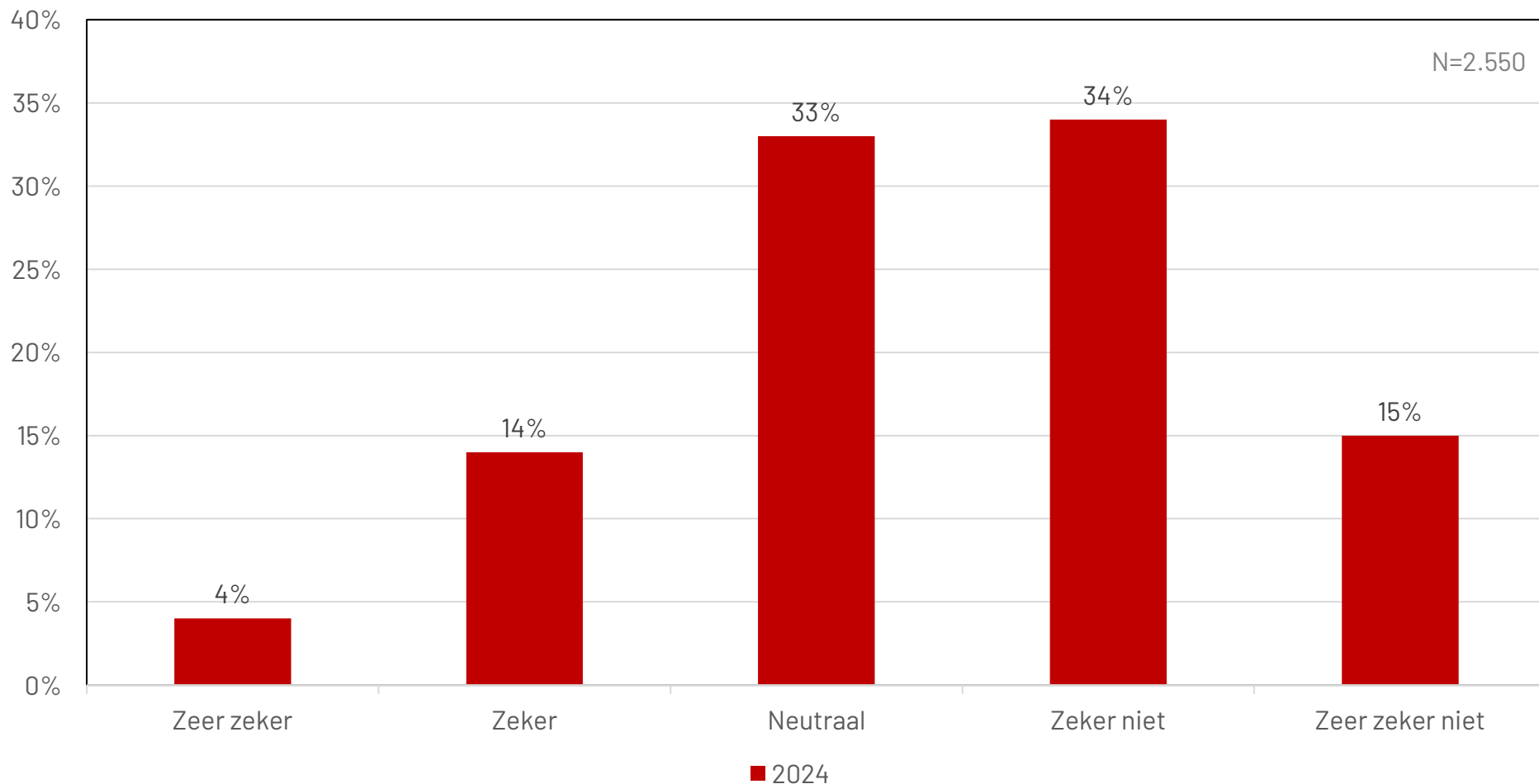
Zou het afschaffen van alle landbouwhuisdieren volgens u een merkbare positieve impact hebben op het milieu?

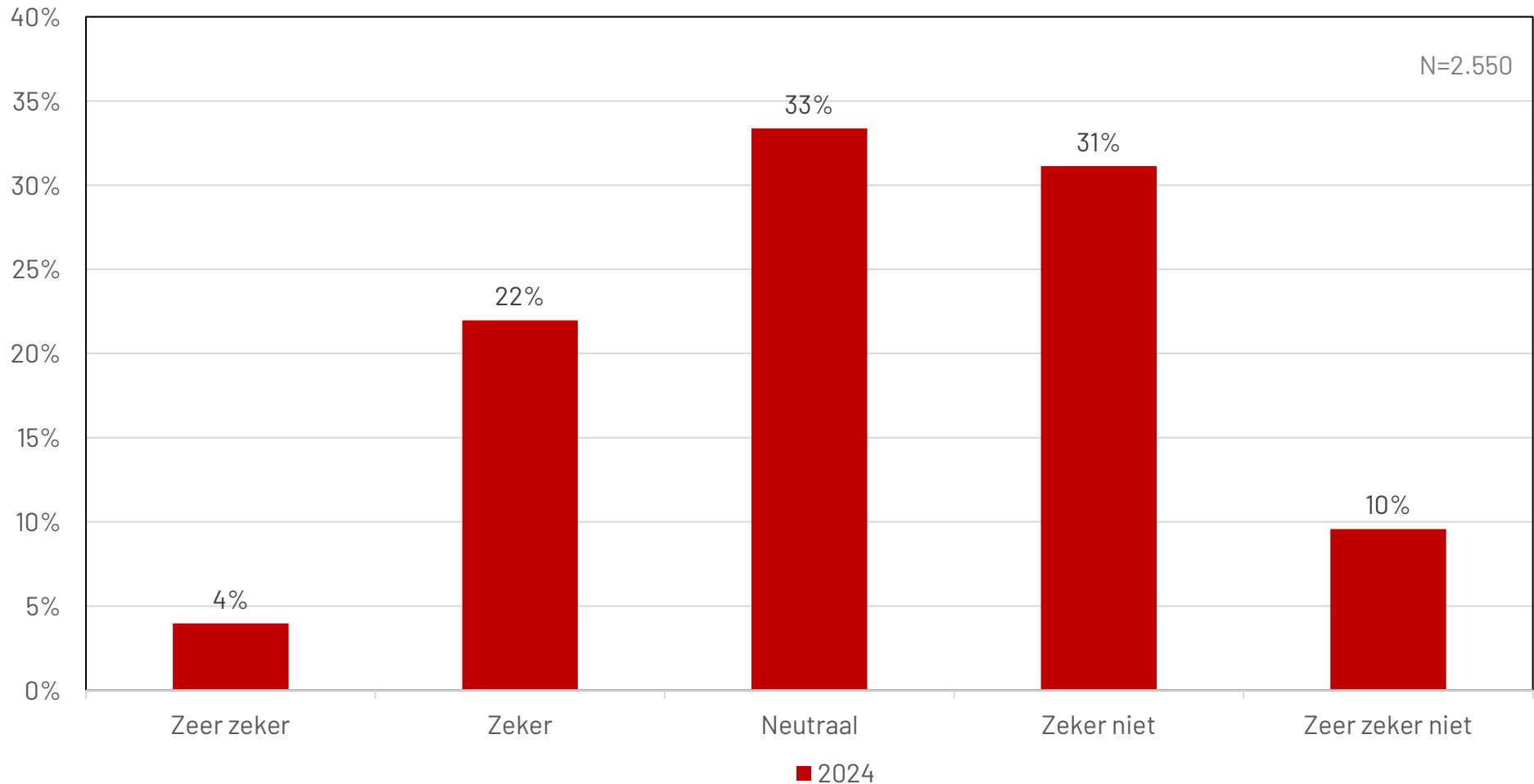
Om tot 1 kilo rundvlees te komen is mondiaal 15.000 liter water nodig. In Nederland 6.500 liter. Wist u dat?

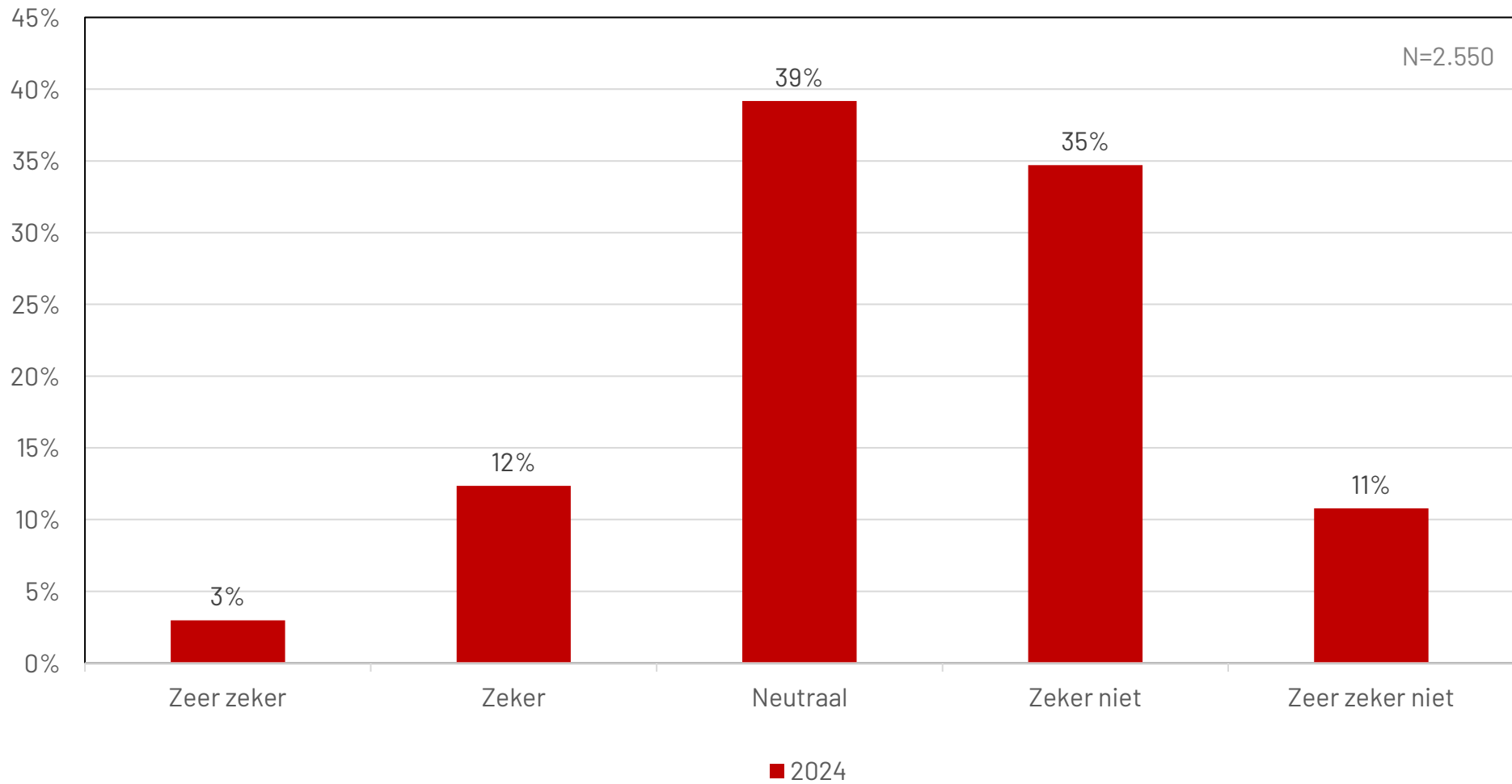
Wist u dat 85% van het water voor Nederland rundvlees zogenaamd groen water is (regenwater)? Dus geen drinkwater.

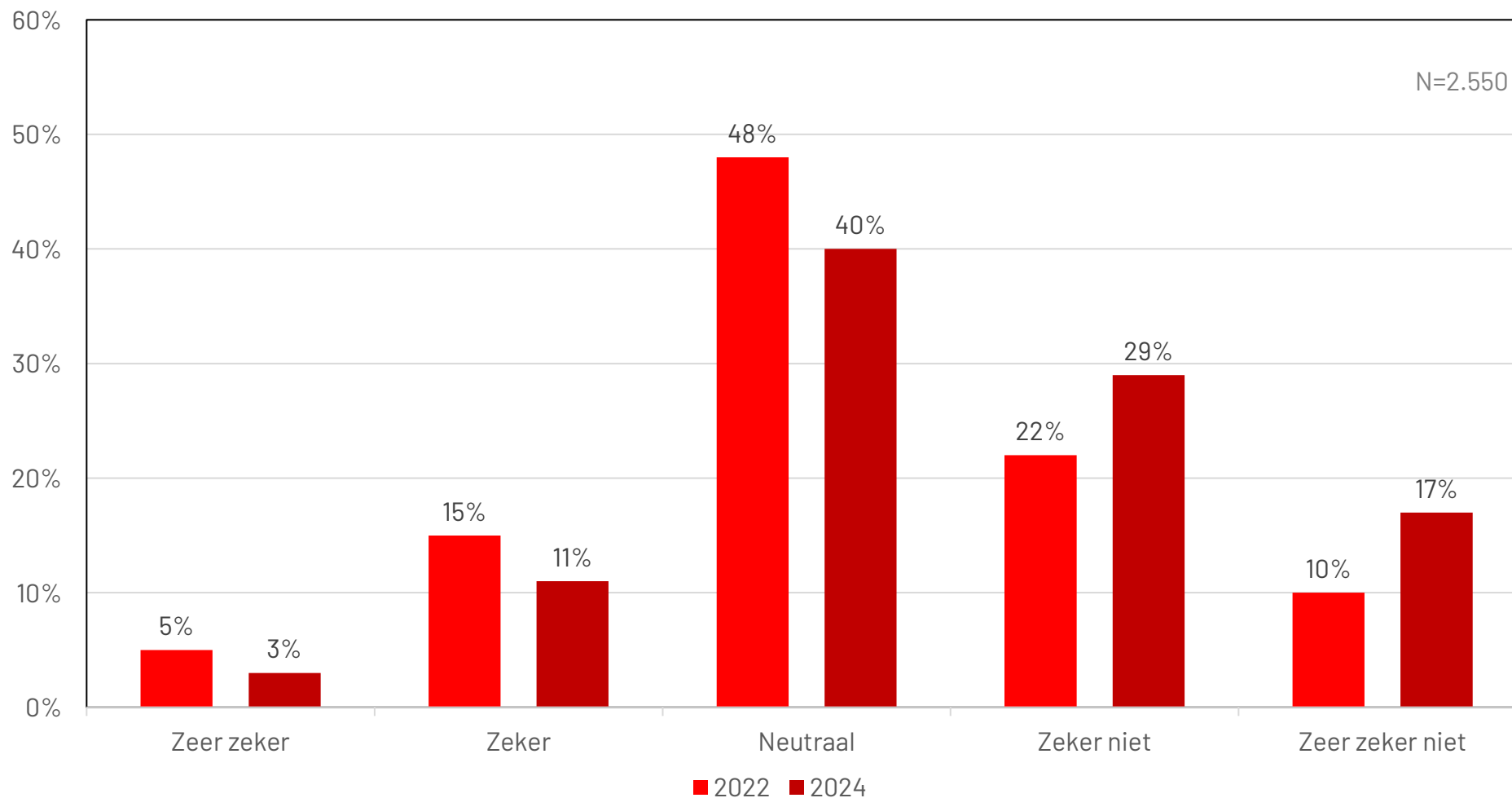
Wist u dat 95% van het Nederlandse rundvlees van melkkoeien afkomstig is?

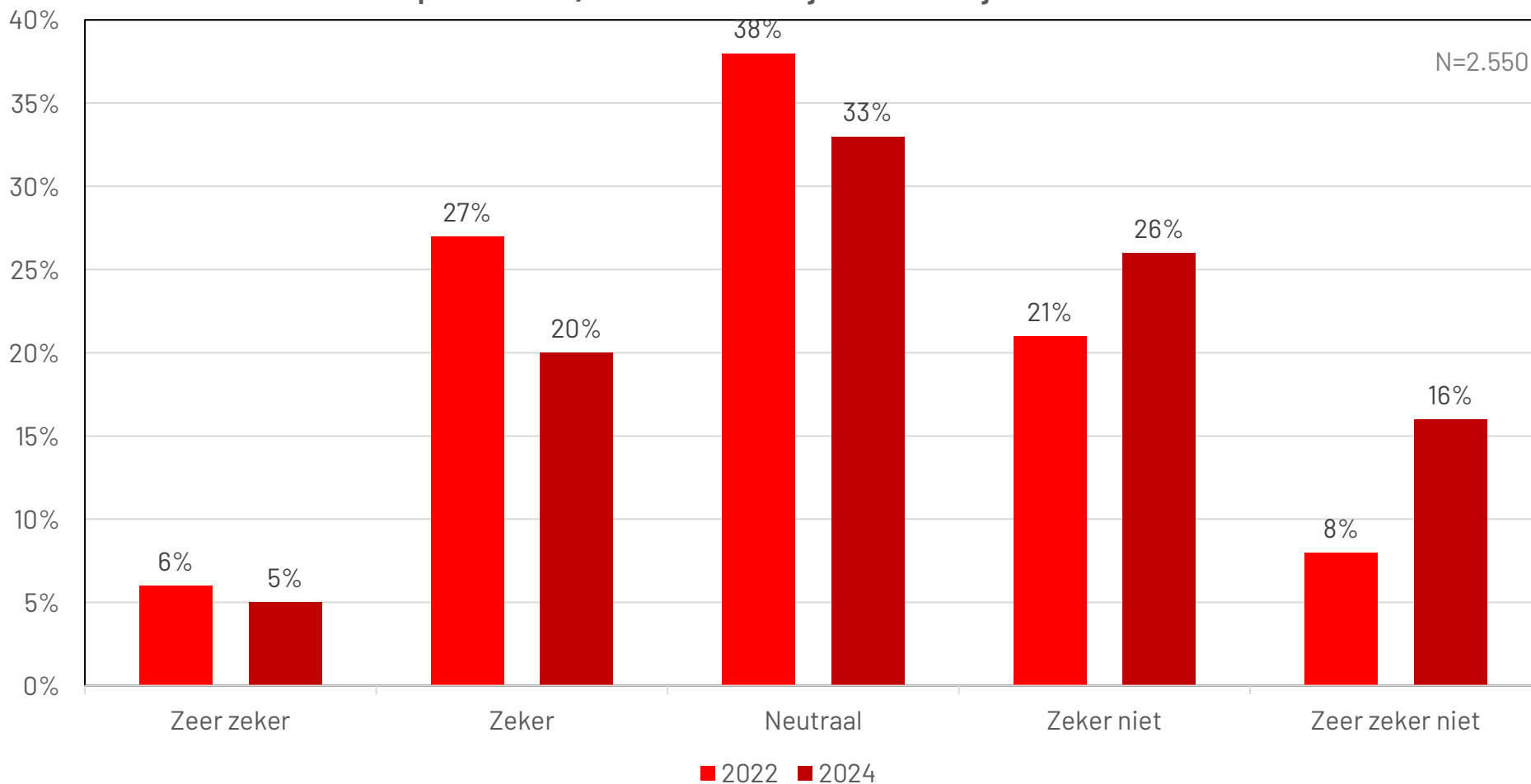
Wist u dat Nederlands rundvlees daarom een lage footprint heeft?

Is een vegetarisch kant-en-klaar product volgens u beter voor het milieu (CO2-uitstoot) dan varkensvlees?

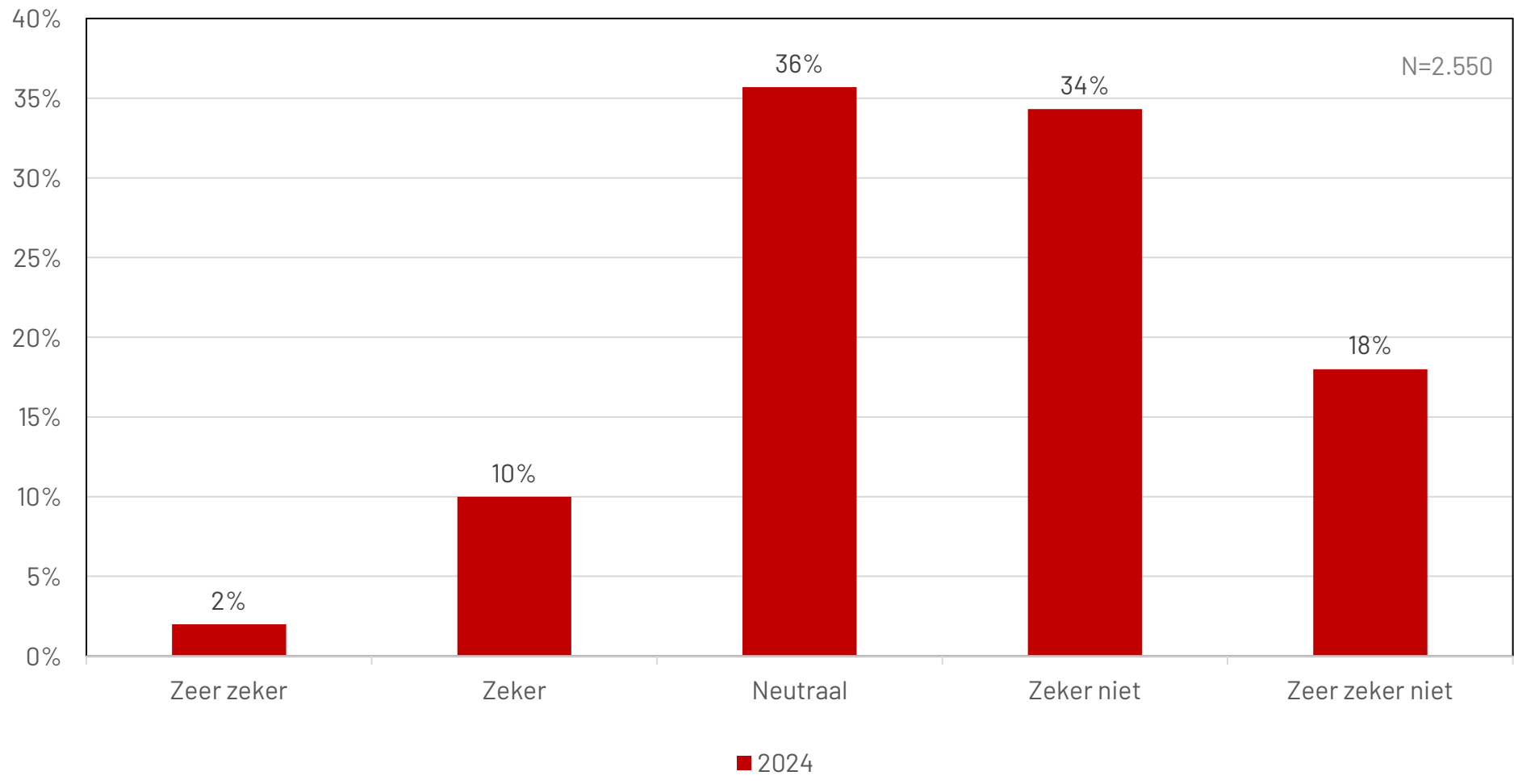

Heeft u het gevoel dat plantaardige vleesvervangers (granenburgers, noten, tempeh, tofu, tahoe en peulvruchten) een milieuvriendelijk alternatief zijn voor vlees?

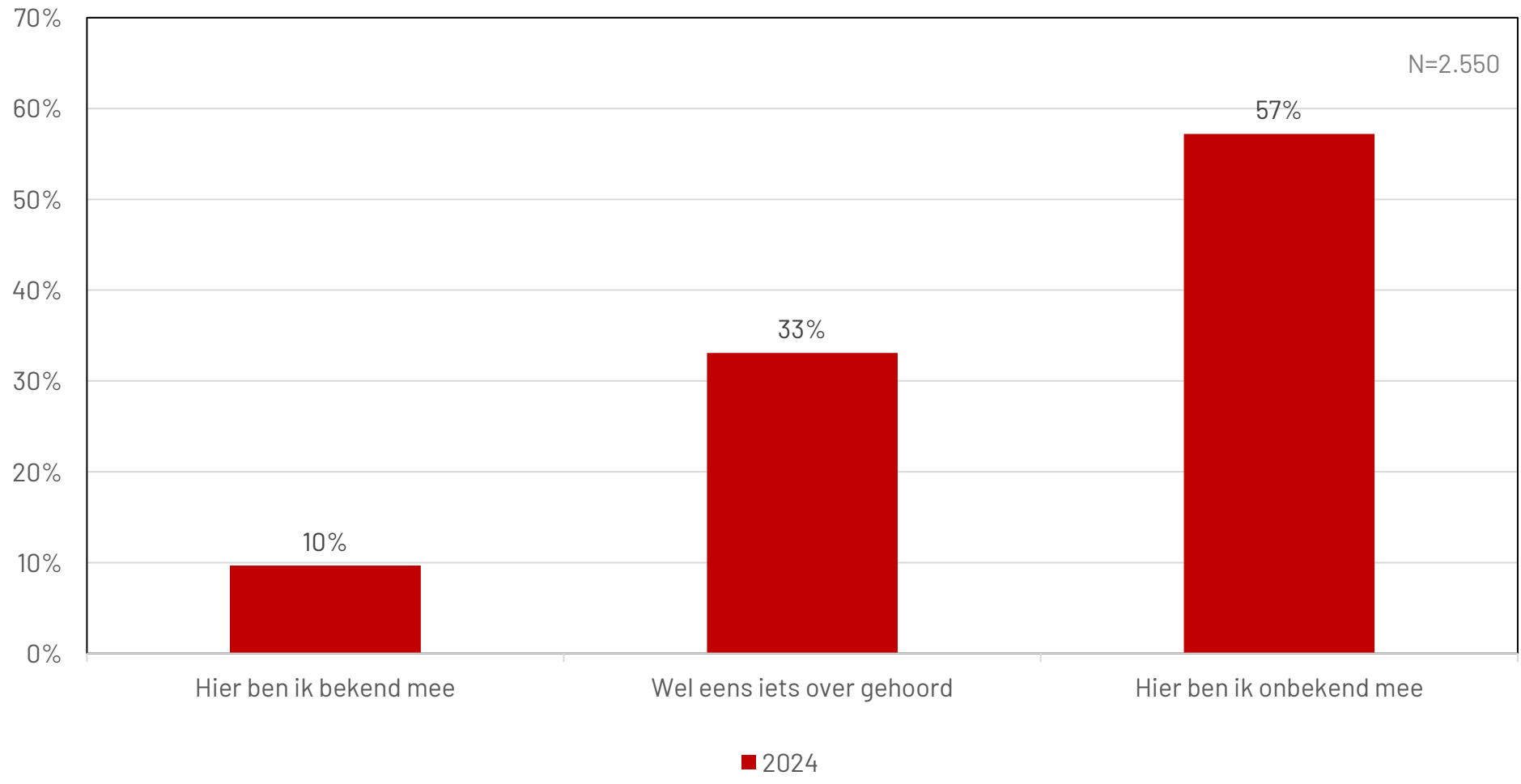

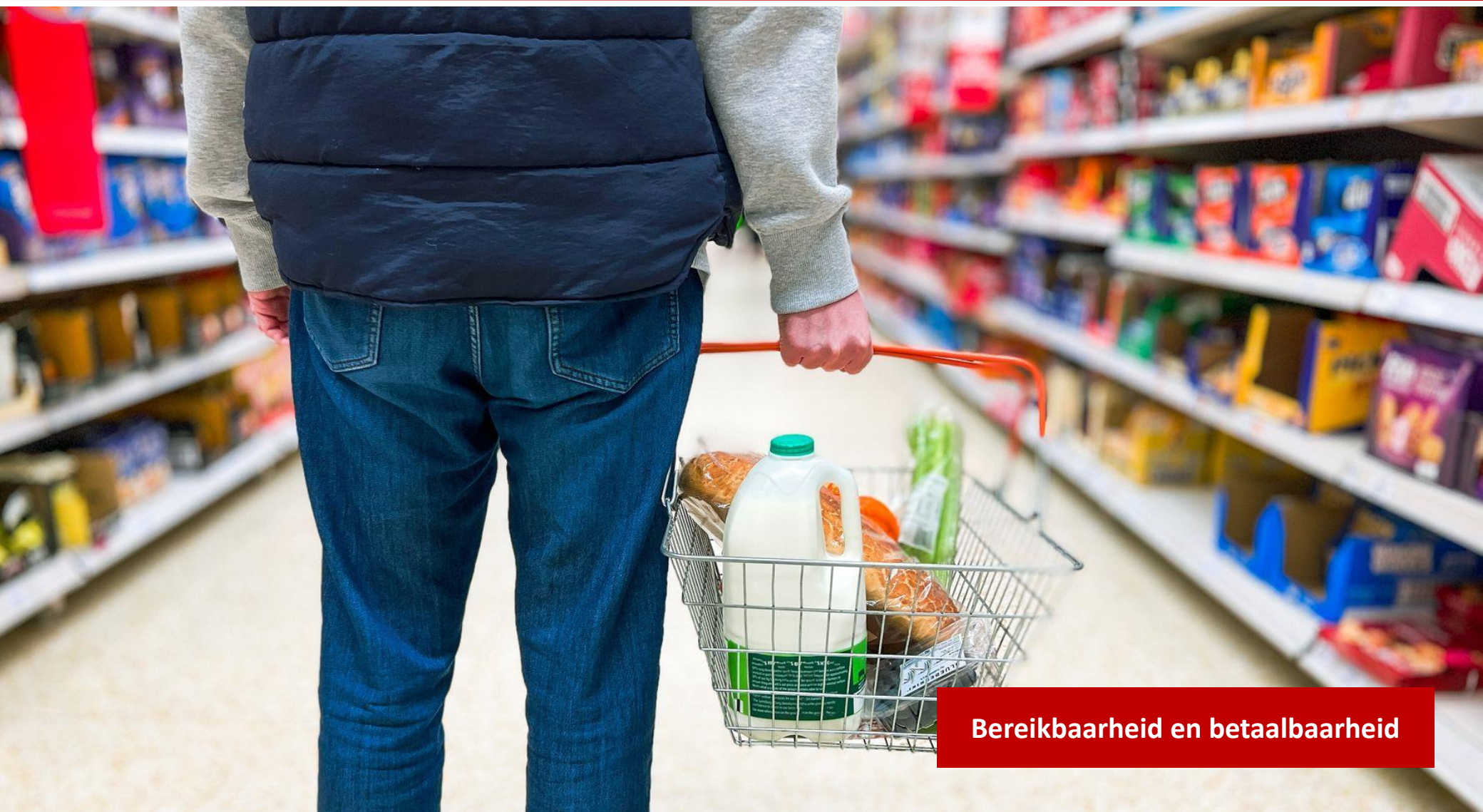

Denk u dat bij halvering van de veehouderij in Nederland de milieu doelen worden behaald?

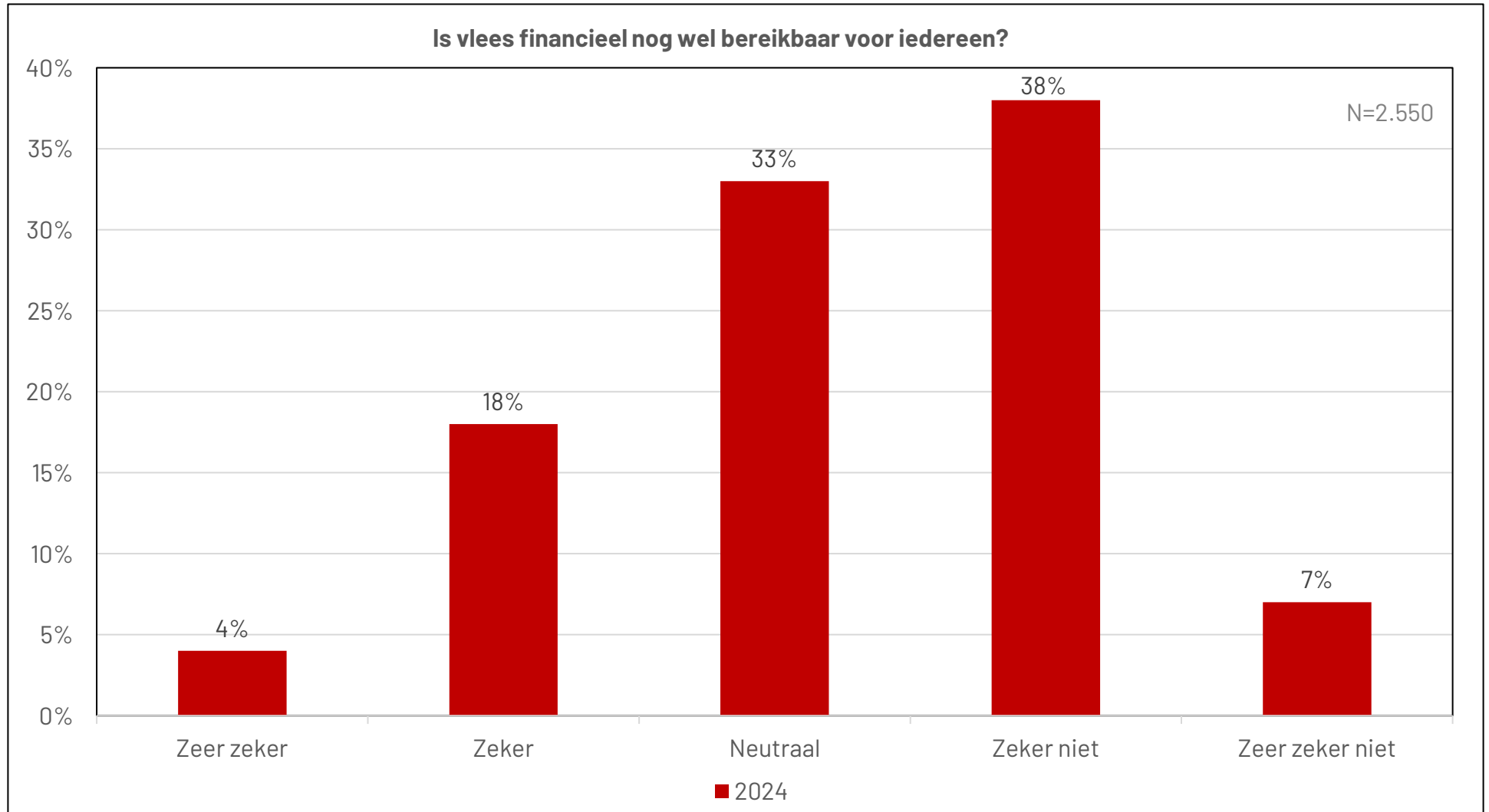

Het kappen van bos en regenwoud in het Amazonewoud is niet van toepassing voor veevoer geproduceerd in Nederland. De in Nederland veevoer gebruikte soja is gecertificeerd ontbossingsvrij

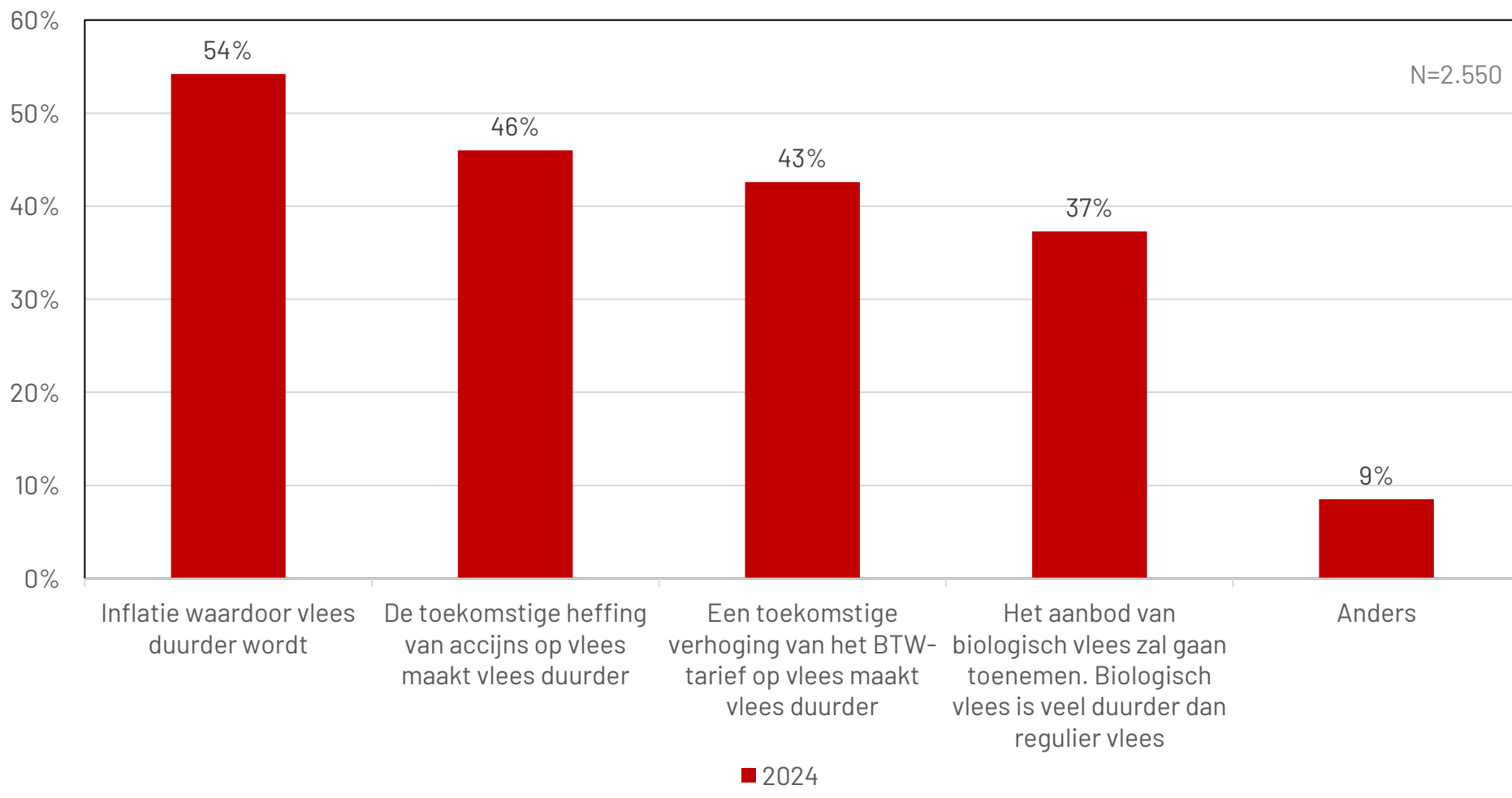

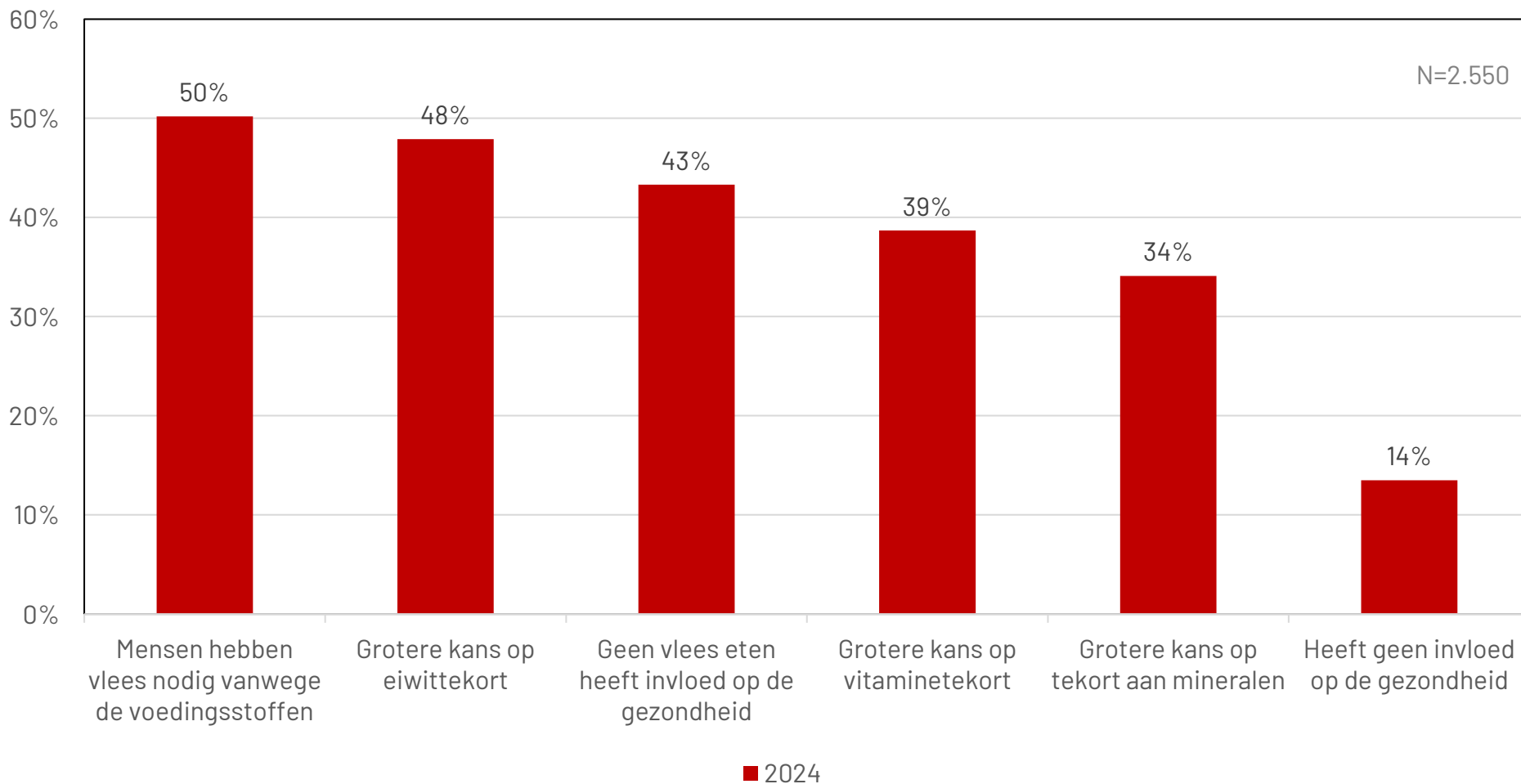
Bereikbaarheid en betaalbaarheid

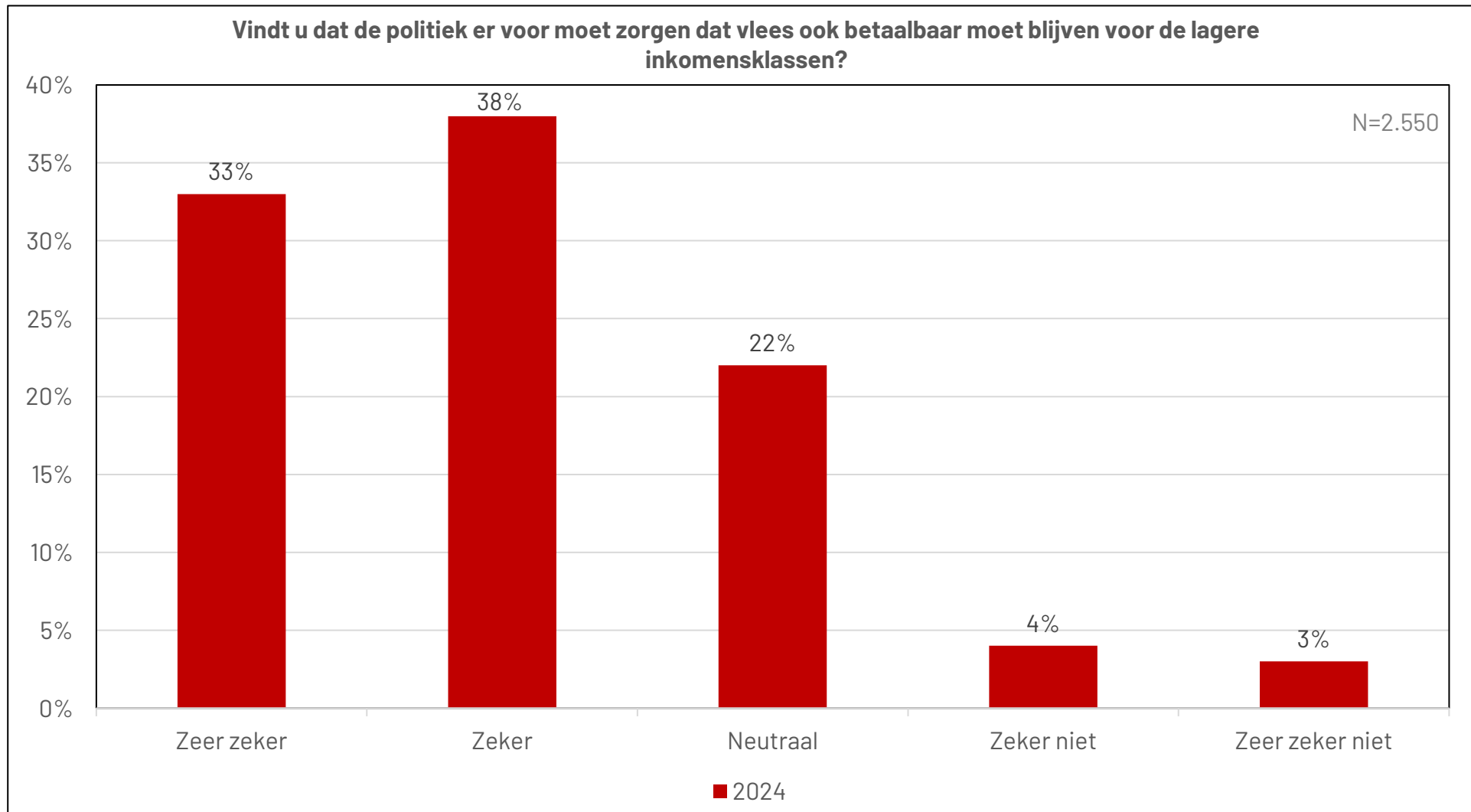

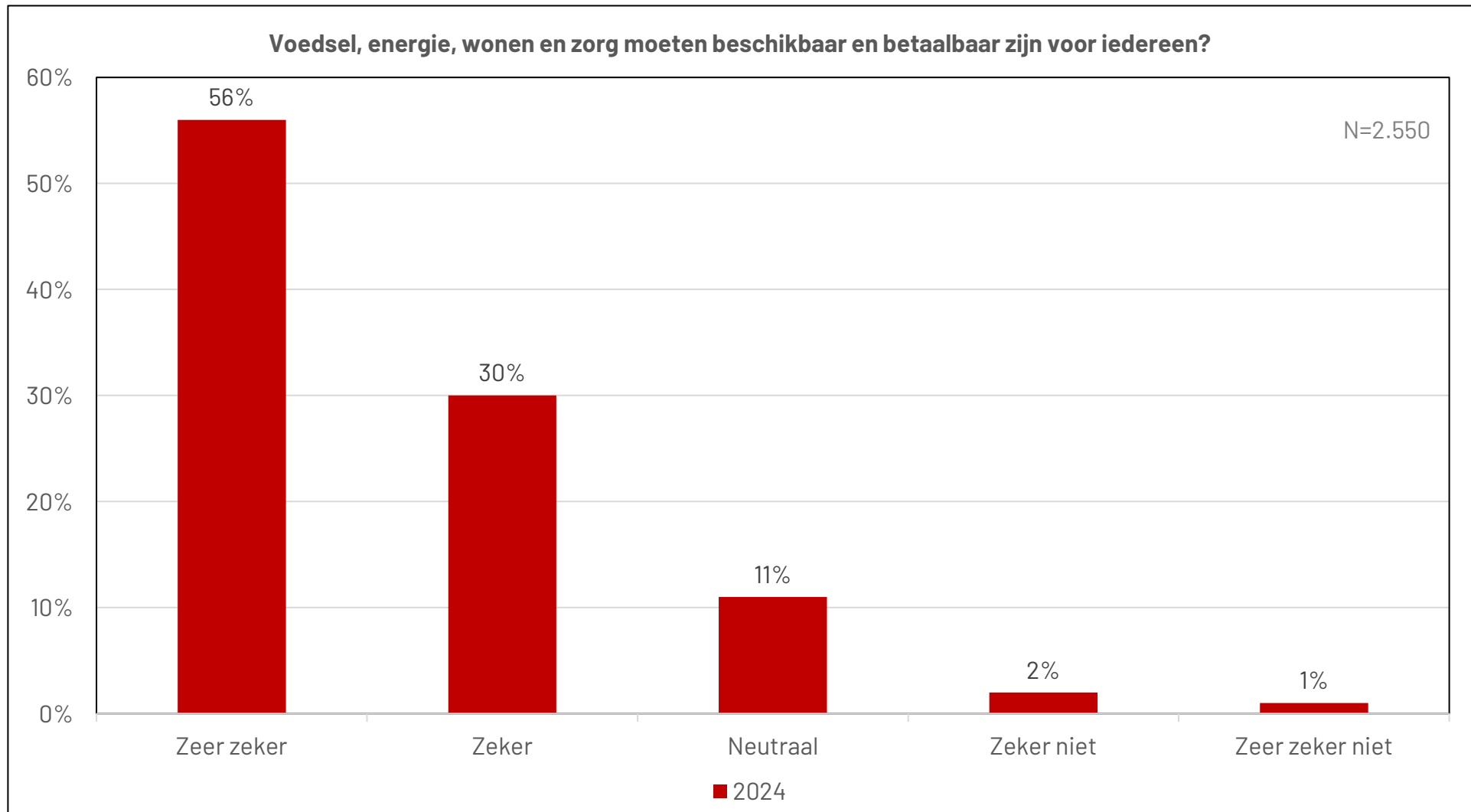
Waarin uiten deze zorgen zich ten aanzien van betaalbaarheid van vlees?

Wat zijn de consequenties als mensen minder vlees eten omdat ze het niet meer kunnen betalen?

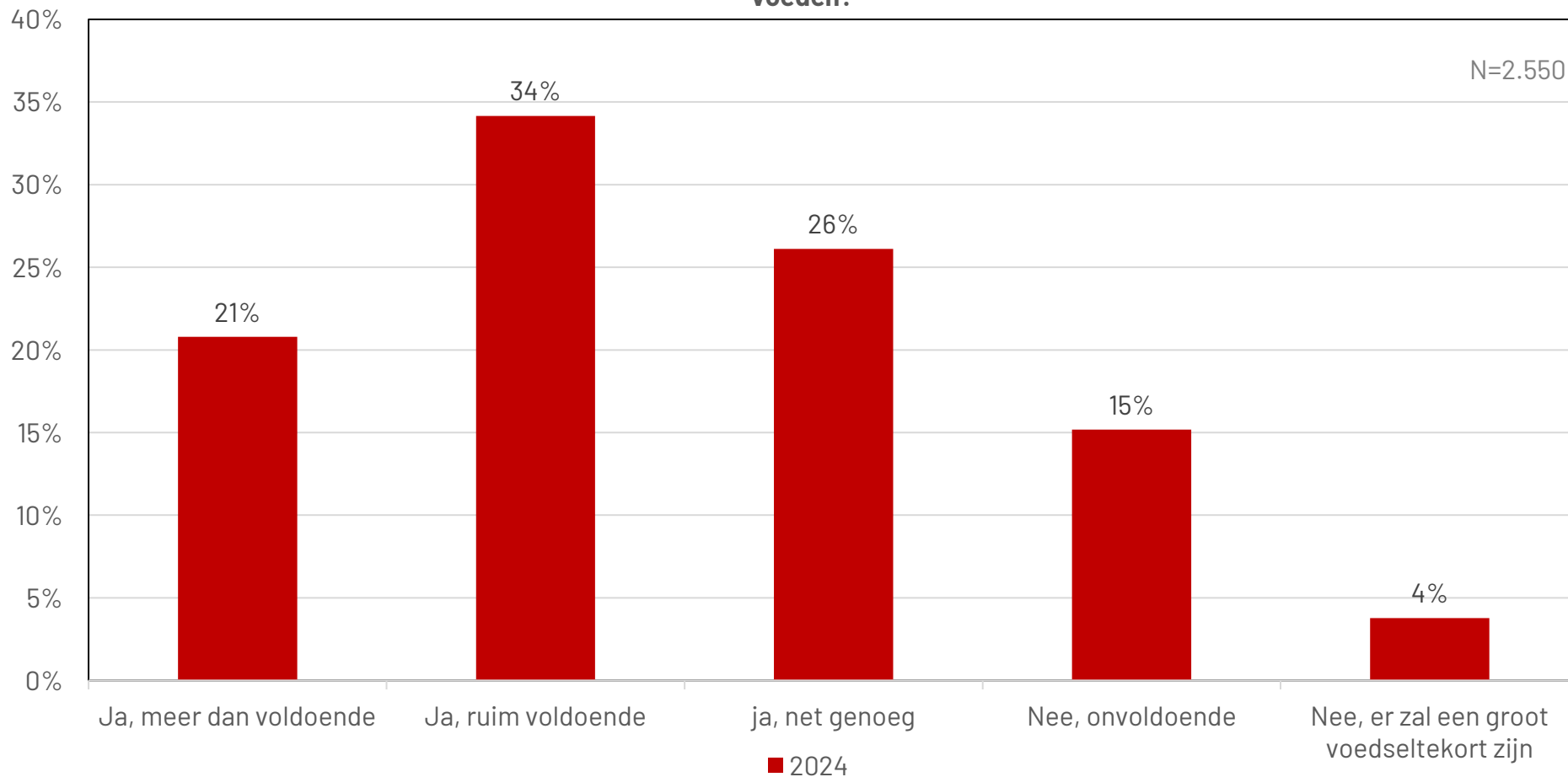

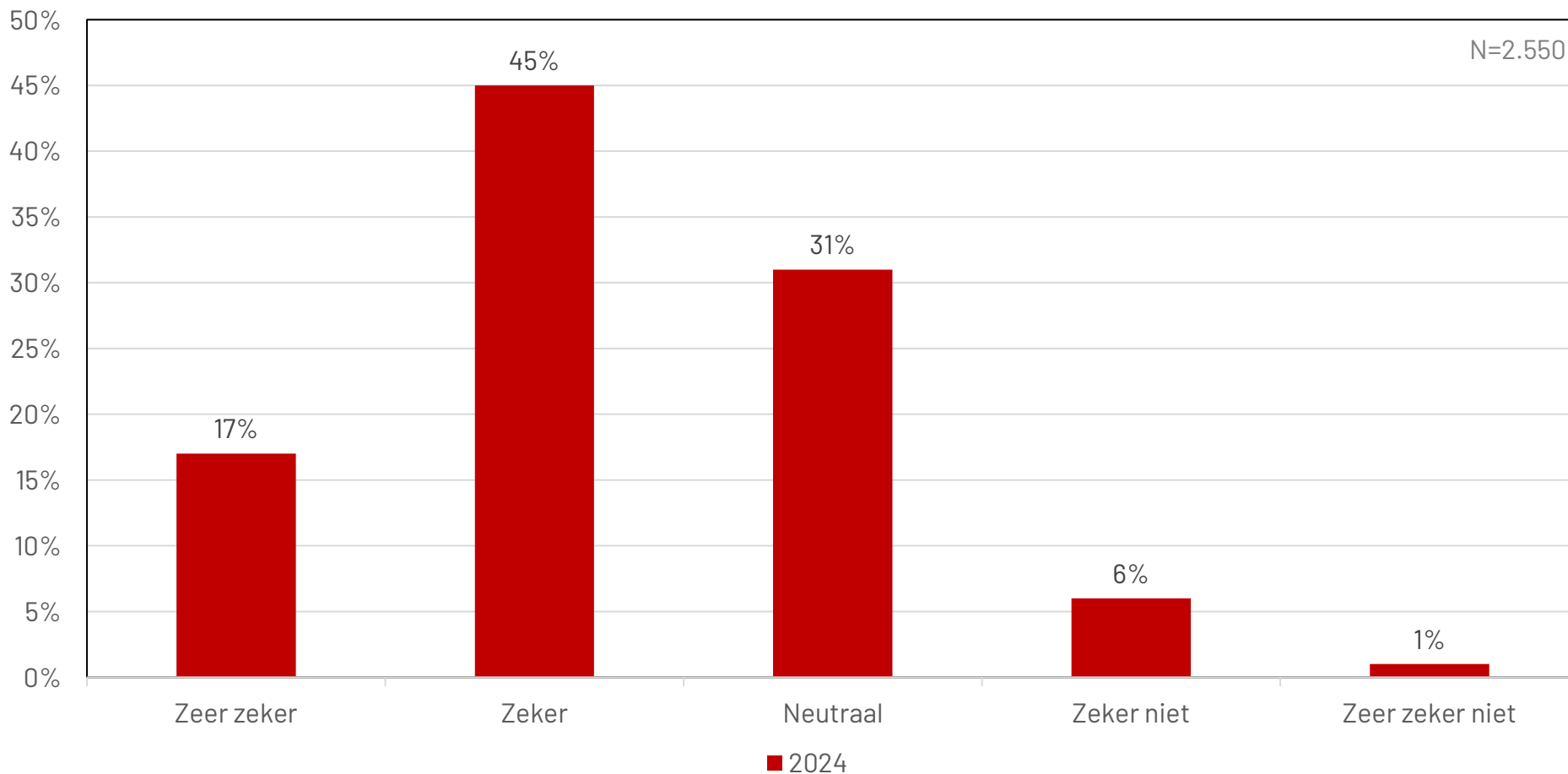

Voedselzekerheid

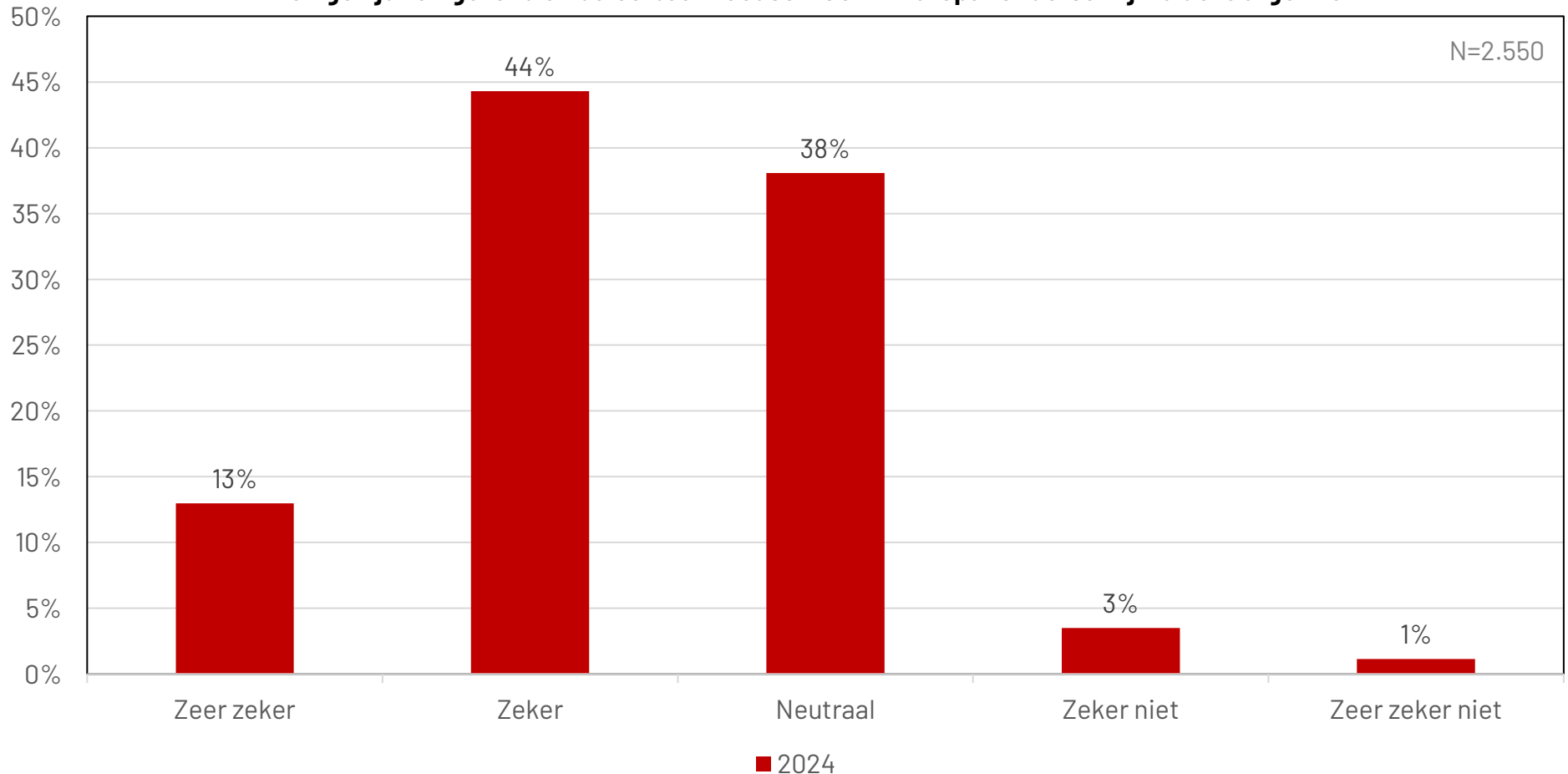
**Bij grote rampen, waarbij de grenzen op slot gaan, moet een land in staat zijn de eigen bevolking te voeden.
Denkt u dat Nederlandse boeren en tuinders voldoende produceren om de Nederlandse bevolking te kunnen voeden?**

Toen de zonnebloemolie, het veevoer en de graanvoorraden uit Oekraïne ineens niet meer beschikbaar waren door de oorlog en de prijzen van levensmiddelen snel stegen, werd duidelijk hoe kwetsbaar het systeem van voedselzekerheid in Nederland is. Vindt u dat ons voedselzekerheidssysteem kwetsbaar is?

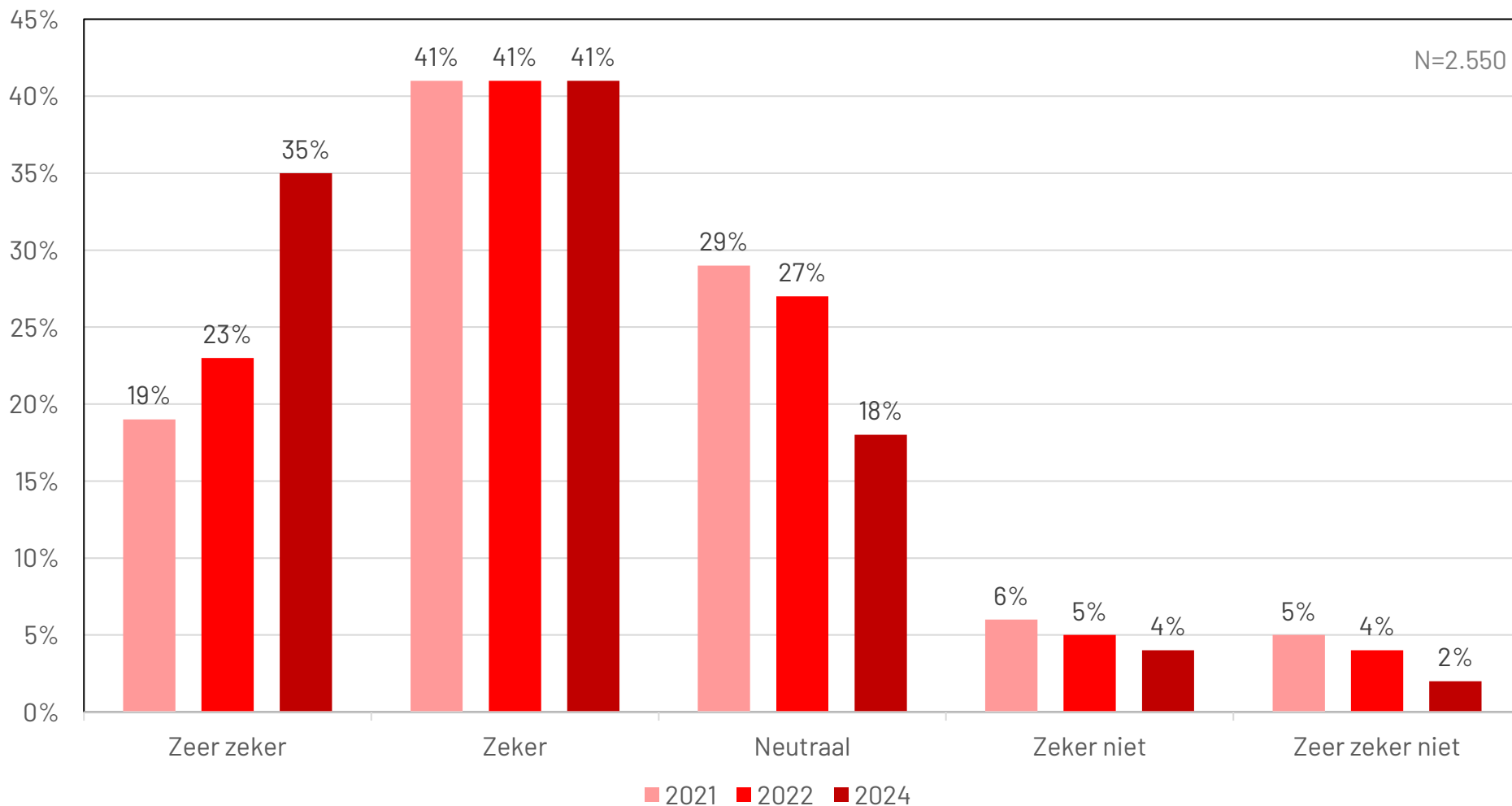
De urgentie van drie grote mondiale vraagstukken van deze tijd – een einde maken aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en duurzame landbouw – nemen met de dag toe. De grote vraag is: Hoe voorzien wij mensen over enige tijd van gezond en betaalbaar voedsel? Ook in Europa! Onderschrijft u deze urgentie?

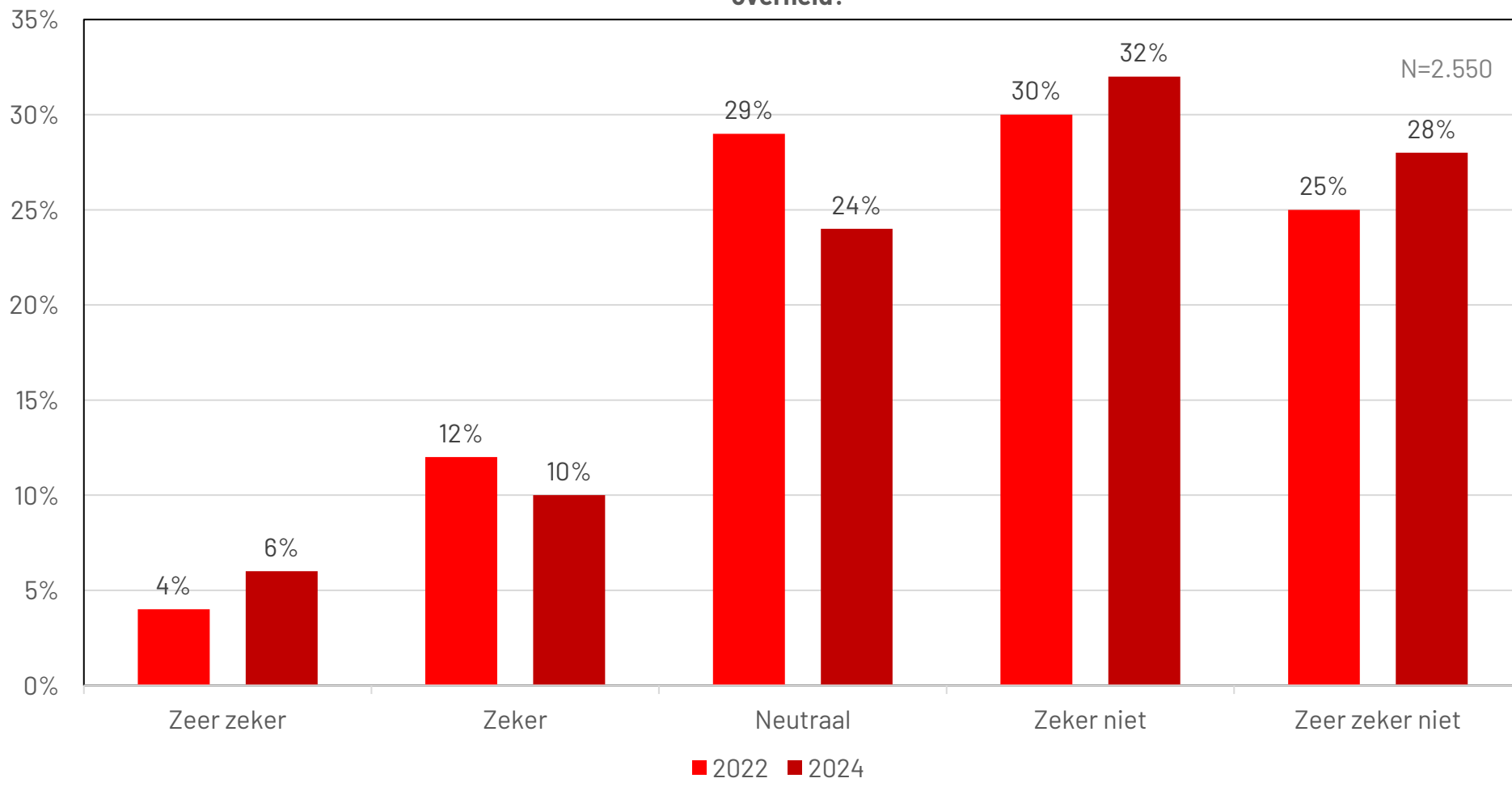

Toekomst

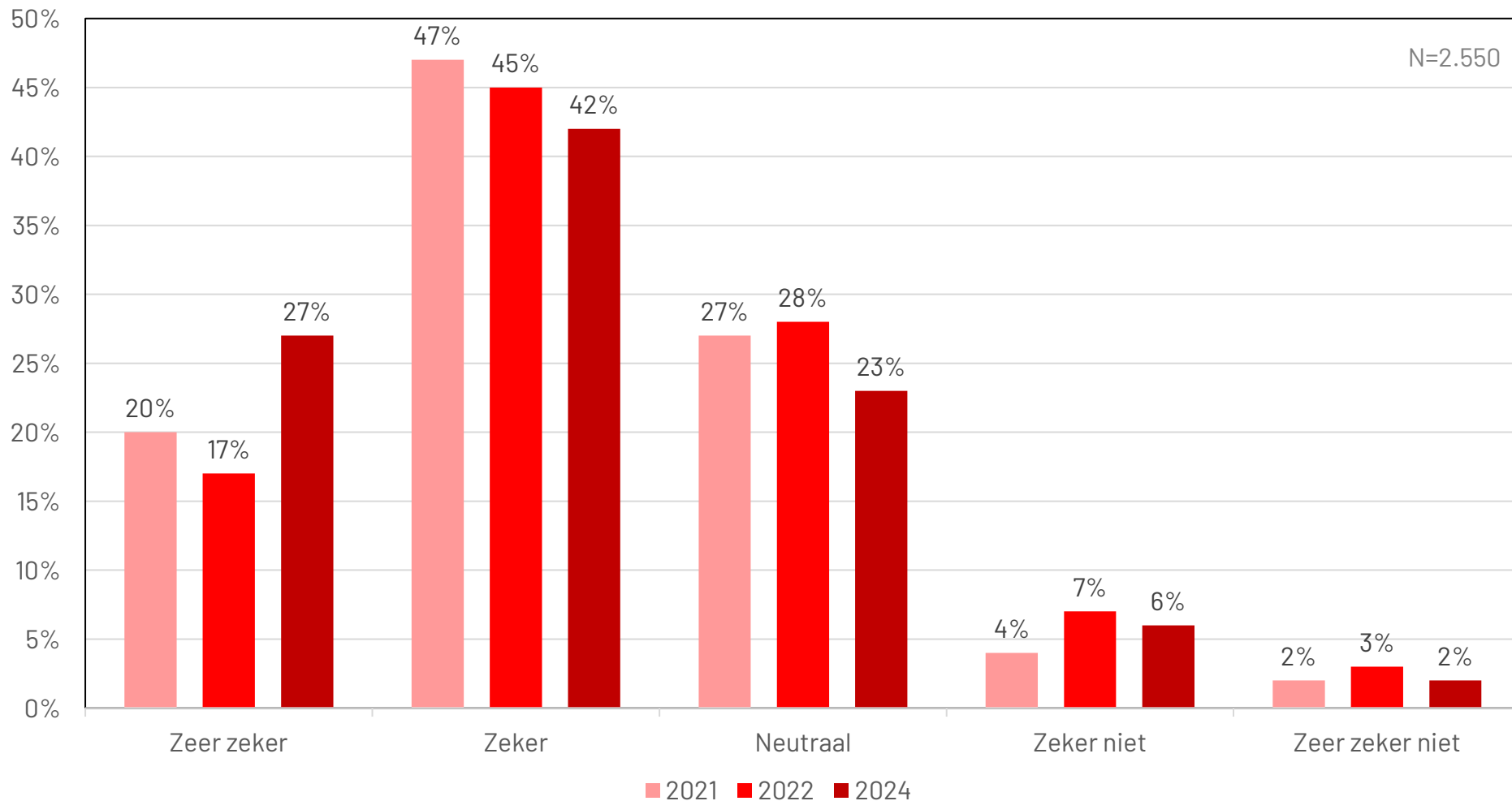
Hoort vlees ook in de toekomst bij Nederland en ons voedselmenu?

Vindt u het aanvaardbaar dat 50% van de boeren moet stoppen als gevolg van de stikstofplannen van de overheid?

Moet Nederland haar vleessector ook voor de toekomst sterk houden?

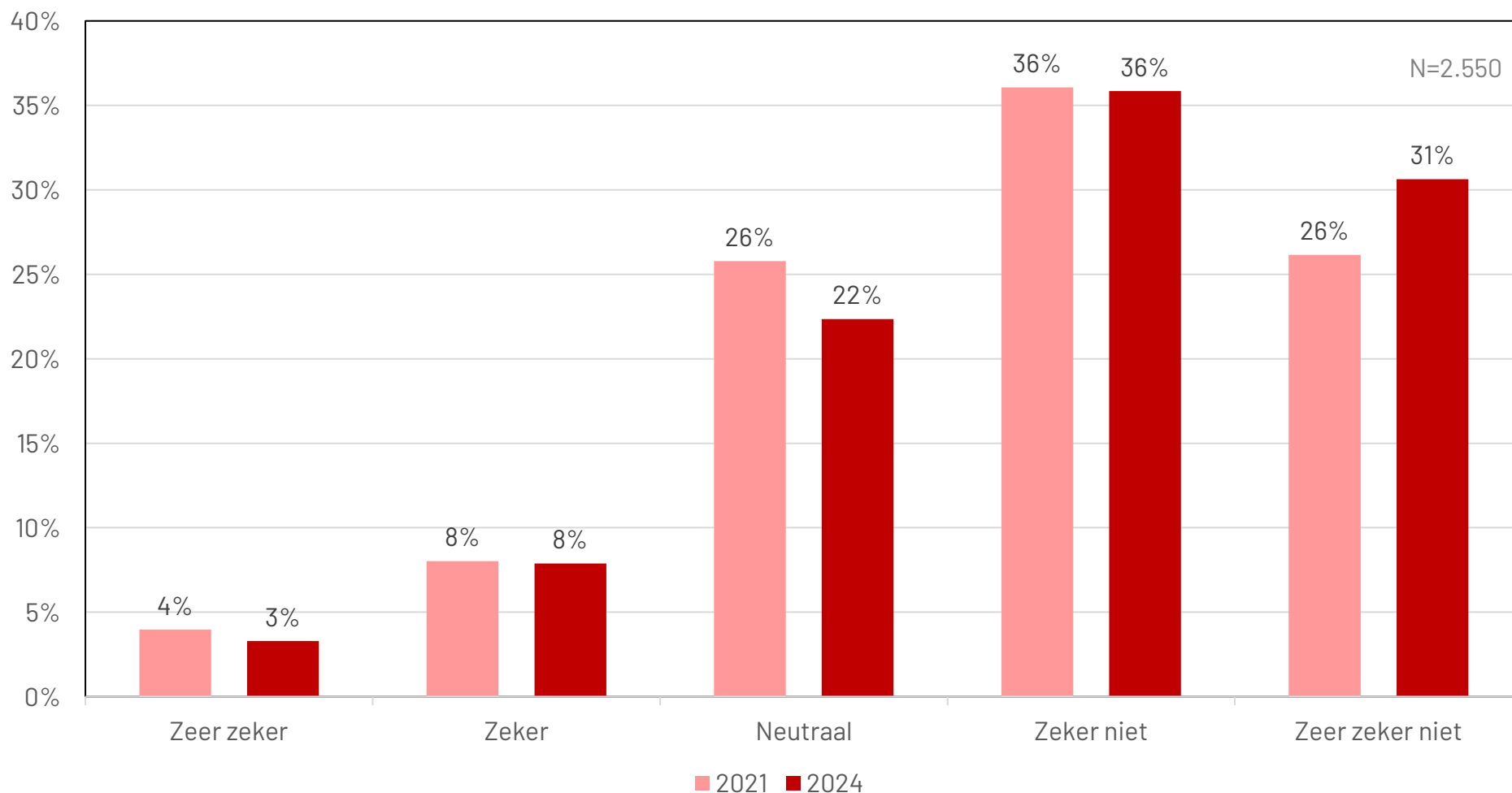

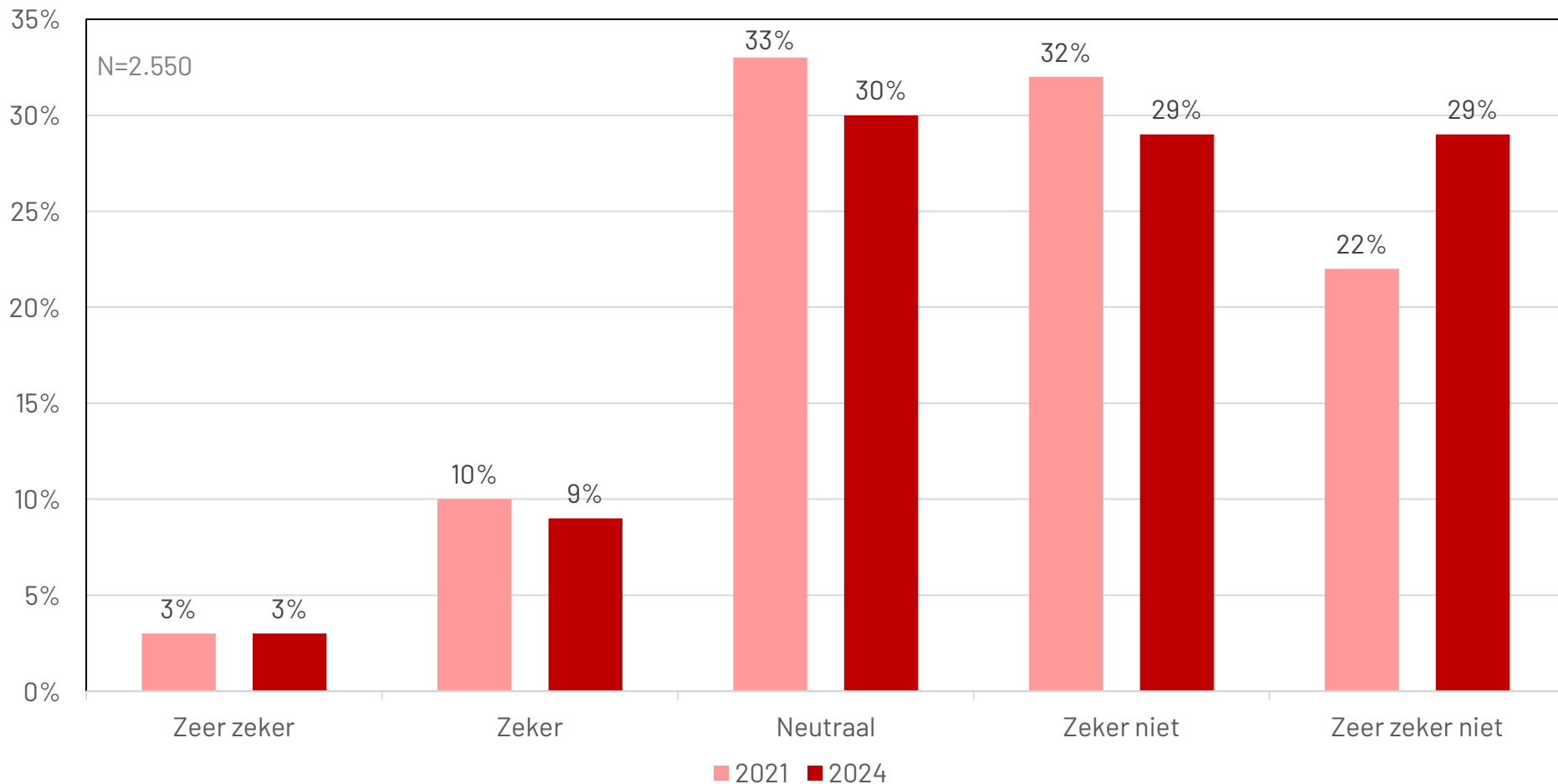

De overheid en politiek

Mag de politiek het eten van vlees in Nederland aan banden leggen?

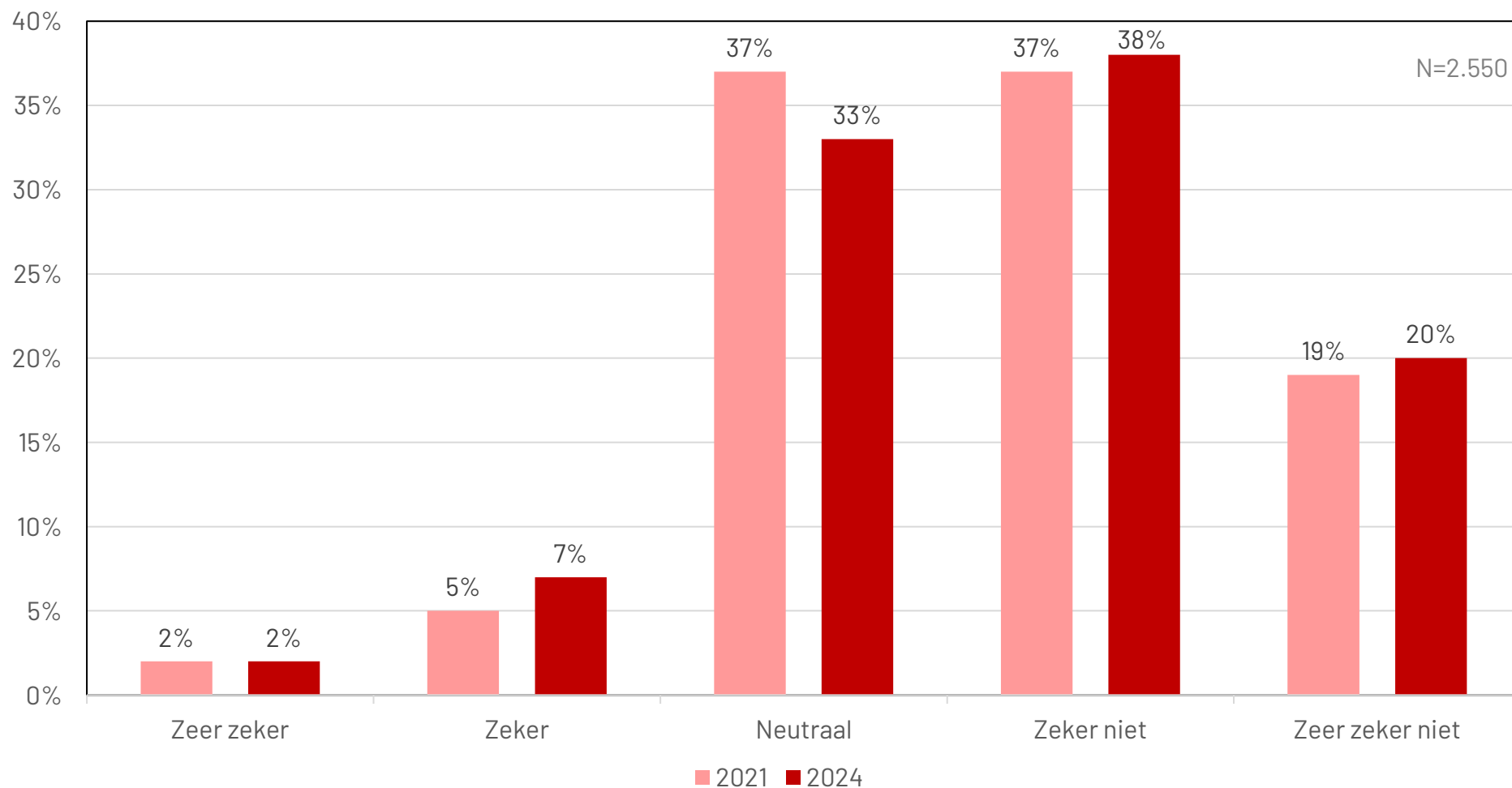
Is het de taak van de overheid om mensen te overtuigen om een bepaald voedingspatroon te volgen vanuit politieke of persoonlijke overtuiging, zonder algemeen aanvaarde wetenschappelijke onderbouwing?

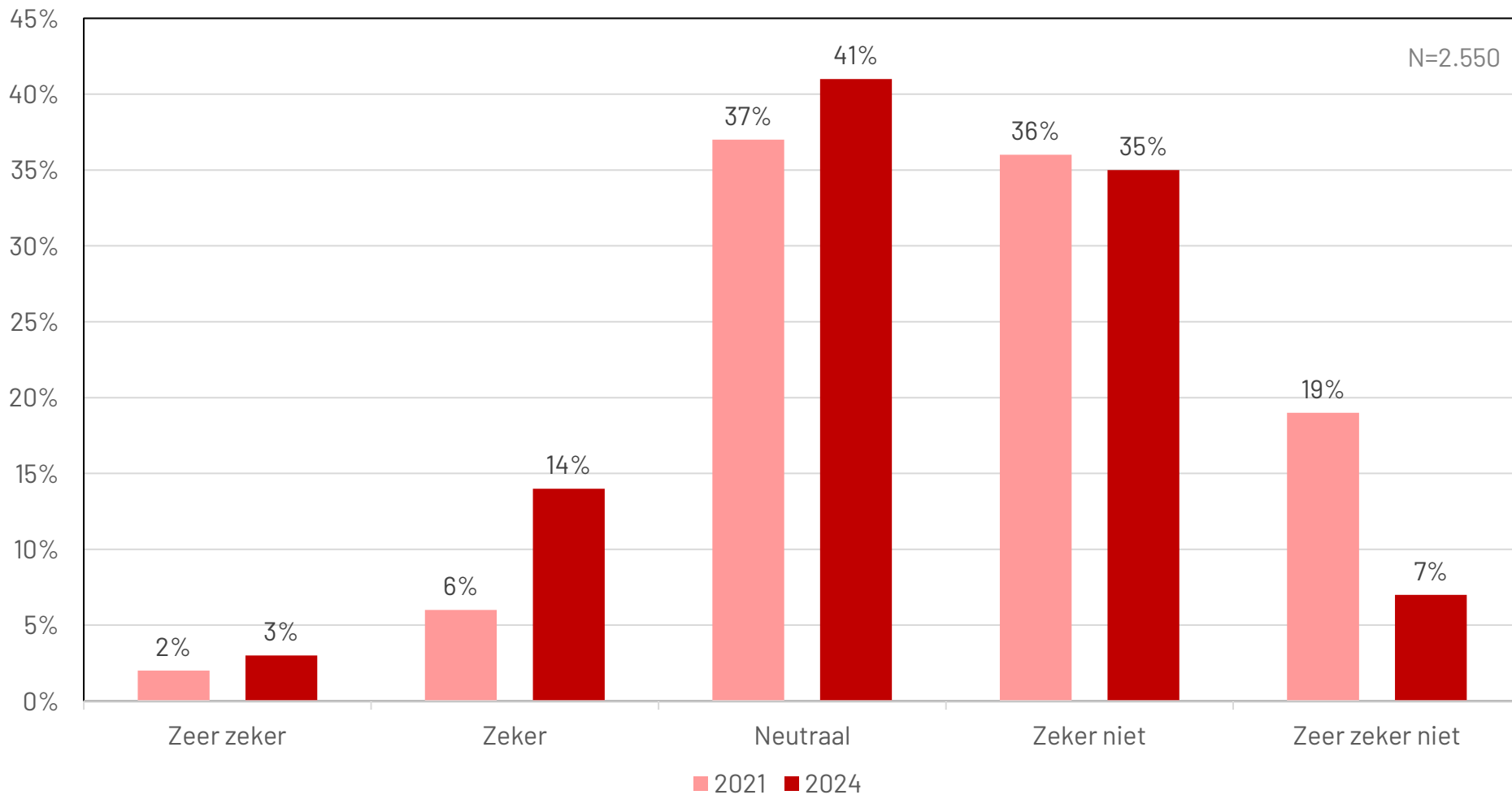

Waardering

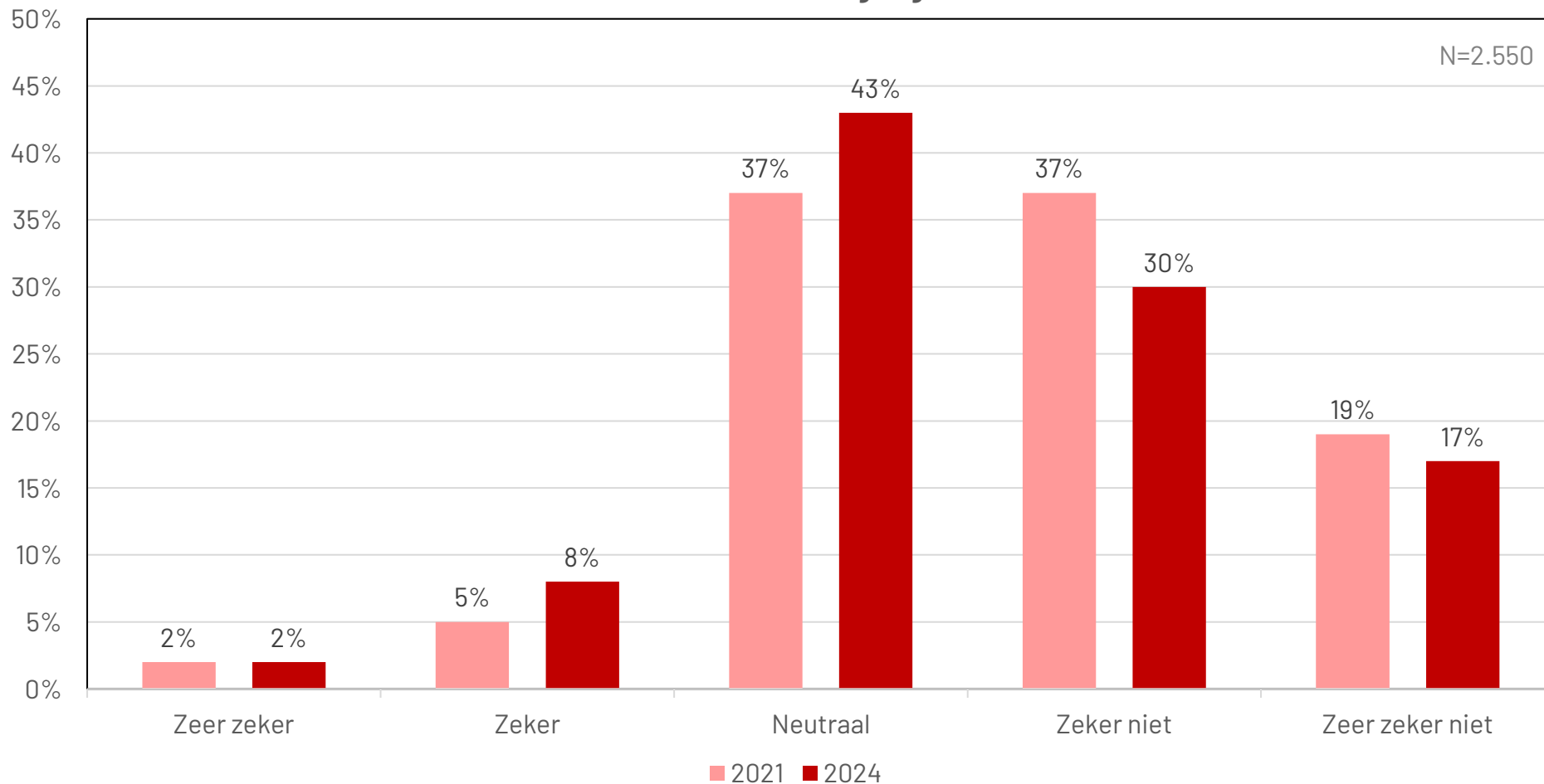
Krijgt de vleessector voldoende waardering vanuit de overheid/politiek?

Krijgt de sector voldoende waardering vanuit de samenleving?

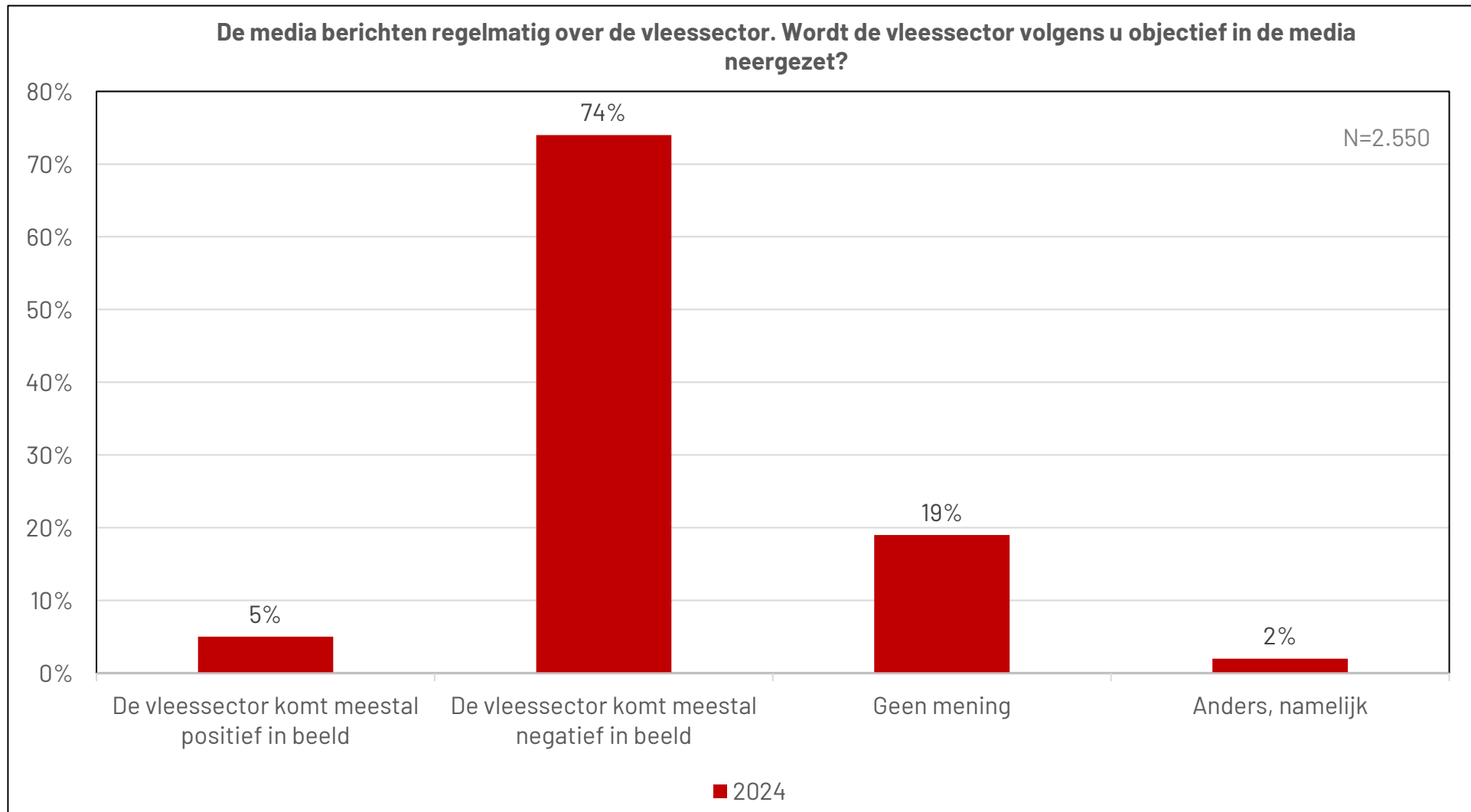
Krijgt de vleessector voldoende waardering vanuit natuur- en milieuorganisaties en dierenbeschermingsorganisaties?

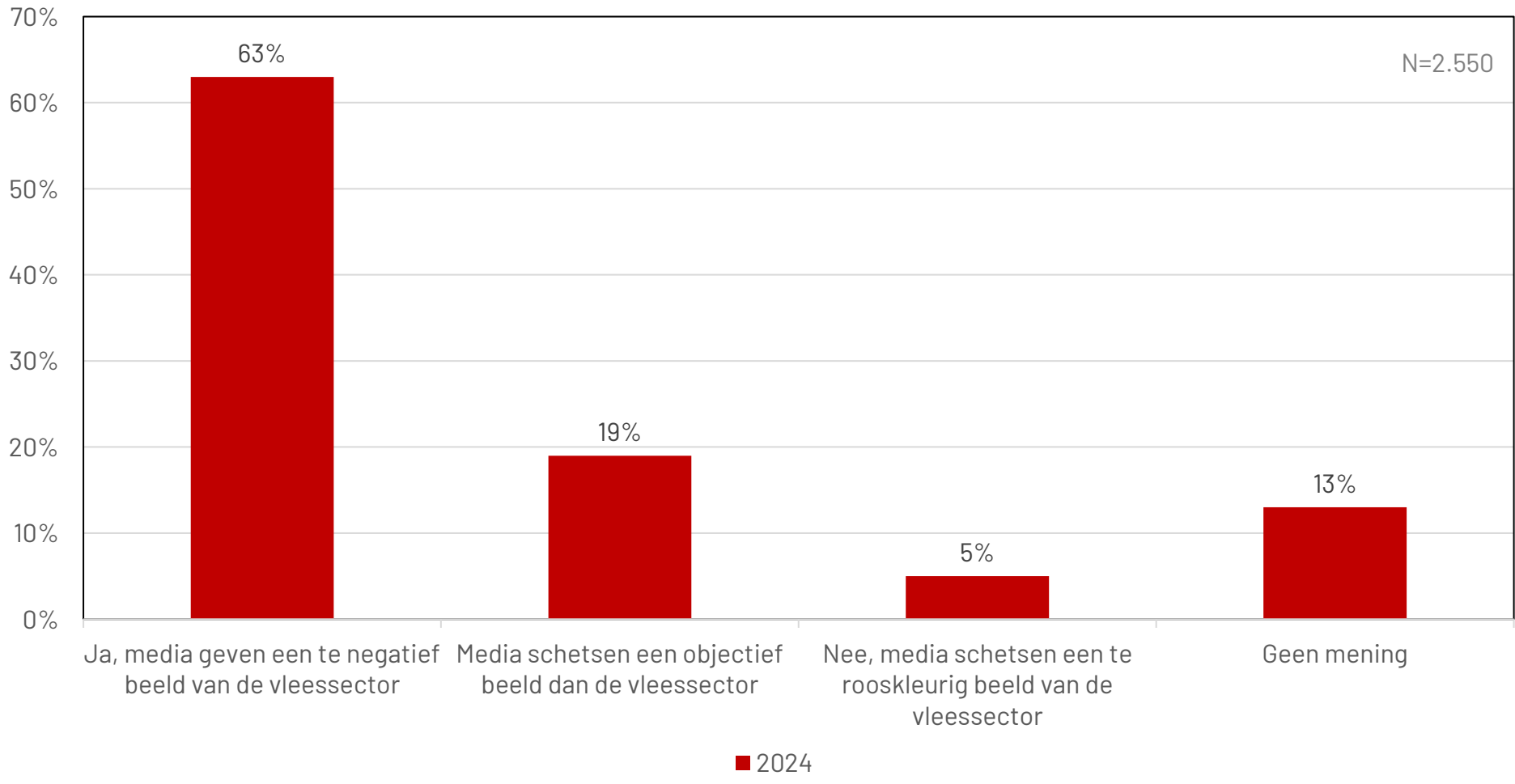

Media

Boeren vinden dat de media in het algemeen een te negatief beeld schetsen van de vleessector. Bent u het daarmee eens?

Conclusies

In 2022 konden de respondenten een inschatting geven van hoeveel procent van de Nederlandse bevolking nog vlees eet. Het gemiddelde percentage kwam uit op 72%. In de periode van 2022 tot 2024 zien we een kleine toename in het percentage mensen dat volgens de respondenten nog vlees eet naar 74%. Deze kleine toename suggereert dat de vleesconsumptie in Nederland over deze periode redelijk stabiel is gebleven. Opvallend is echter het grote verschil tussen perceptie en werkelijkheid: in 2024 gaf 95% van de respondenten aan vleeseter te zijn (werkelijkheid), terwijl men denkt dat nog maar 74% vlees eet (perceptie).

In 2022 at 94% van de Nederlanders vlees en in 2024 eet 95% van de Nederlanders vlees. De stijging van 94% in 2022 naar 95% in 2024 duidt op een bescheiden stijging in het aantal mensen dat vlees consumeert. De overgrote meerderheid van de Nederlandse bevolking consumeert dus vlees, wat aangeeft dat vlees nog steeds een centrale rol speelt in de voeding van veel Nederlanders.

Respondenten die aangeven geen vlees te eten (5% van het totaal), zijn over het algemeen vaker vrouw, wonen vaker in de stad en stedelijke gebieden en hebben doorgaans een hoger opleidingsniveau. Bovendien zijn ze vaak aanhanger van linkse georiënteerde politieke partijen. Er is een verband tussen het niet consumeren van vlees en bepaalde demografische en sociaal-politieke kenmerken, zoals voedingskeuzes, leefomgeving, opleidingsniveau en politieke overtuigingen.

Mensen schatten de prevalentie van vegetarisme, pescotarisme en veganisme in de samenleving vaak hoger in dan ze in werkelijkheid is. Hoewel slechts 5% van de respondenten aangeeft geen vlees te eten, verwacht 79% van de respondenten dat dit percentage aanzienlijk hoger ligt, wat wijst op een overschatting van de werkelijke hoeveelheid vegetariërs, pescotariërs en veganisten in Nederland.

Er is tussen 2022 en 2024 sprake van een kleine toename in het aantal dagen per week dat respondenten vlees consumeren. In 2022 aten de respondenten gemiddeld 4,8 dagen per week vlees, terwijl dit aantal in 2024 is gestegen naar 4,9 dagen. Hoewel deze stijging minimaal is, duidt het op een lichte verschuiving richting frequenter vleesgebruik binnen de onderzochte periode.

Er valt tussen 2021 en 2024 een afname te constateren in het percentage respondenten dat aangeeft evenveel vlees te eten ten opzichte van het eetpatroon van het jaar daarvoor. In 2022 gaf 71% van de respondenten aan evenveel vlees te eten als in het jaar daarvoor. Dit percentage is in 2024 gedaald naar 65%. 29% van de respondenten geeft aan minder of veel minder vlees te eten. In 2021 was dit percentage 31%. Geen enkele respondent gaf aan helemaal te zijn gestopt met vleeseten. Deze bevindingen wijzen op een verandering in voedingspatronen of -voorkeuren onder de respondenten, waarbij het aantal vleeseters licht stijgt, maar een groter aantal mensen aangeeft minder vlees te consumeren.

Het lekker vinden van vlees is voor de meerderheid van de respondenten (68%) de belangrijkste motivatie om vlees te eten. Op de tweede plaats komt de motivatie om een gevarieerde hoeveelheid bouwstoffen binnen te krijgen, met 45% van de respondenten die deze reden noemt. Deze bevindingen stellen dat de subjectieve genoegens van vleesconsumptie een belangrijke factor zijn in de voedingskeuzes van individuen, naast de motivatie om essentiële voedingsstoffen te verkrijgen voor een gezonde levensstijl.

Voor een aanzienlijk deel van de respondenten (64%) is het eten van vlees belangrijk tot zeer belangrijk. Dit geeft aan dat vleesconsumptie een aanzienlijke waarde heeft voor een groot deel van de respondenten. Slechts 7% van de respondenten geeft aan dat het eten van vlees voor hen onbelangrijk is, wat aangeeft dat een relatief klein percentage mensen deze voedingskeuze als minder relevant beschouwt. Deze conclusie onderstreept het blijvende belang van vlees binnen de voedingsgewoonten en -voorkeuren van de meerderheid van de respondenten, ondanks groeiende aandacht voor alternatieve diëten en duurzaamheidskwesties.

95% van de respondenten identificeert zichzelf als vleeseters. Dit geeft aan dat vleesconsumptie de dominante voedingskeuze is onder de onderzochte groep respondenten. Daarnaast geeft een klein percentage van 3% aan vegetariër te zijn, wat betekent dat ze geen vlees eten maar mogelijk nog wel andere dierlijke producten consumeren. Een nog kleiner percentage van 1% noemt zichzelf pescotariër, wat impliceert dat ze naast plantaardig voedsel ook vis consumeren. Slechts een zeer klein deel van 0,6% van de respondenten identificeert zich als veganist, wat betekent dat ze alle dierlijke producten vermijden in hun dieet. Deze conclusie onderstreept de diversiteit aan voedingskeuzes binnen de onderzochte groep respondenten, waarbij vleesconsumptie verreweg het meest voorkomend is, op grote afstand gevolgd door vegetarisme, pescotarisme en veganisme.

We kunnen concluderen dat een aanzienlijk deel van de respondenten die zichzelf als veganisten identificeren, helemaal geen dierlijk eiwit meer consumeren. Van de 16 respondenten die als veganisten worden beschouwd, geeft 63% aan nooit meer dierlijk eiwit te eten. Dit impliceert dat een meerderheid van de veganistische respondenten volledig plantaardig eet, wat in lijn is met de gebruikelijke voedingspraktijken van veganisten, die dierlijke producten vermijden. 37% van de veganisten geeft aan nog wel in meer of mindere mate dierlijk eiwit te consumeren. Hoewel dit een minderheid is, is het belangrijk op te merken dat sommige individuen binnen deze groep mogelijk niet strikt veganistisch zijn, maar eerder flexitarisch of een andere voedingsstijl volgen. Eenzelfde beeld komen we tegen bij pescotariërs (24% eet nog steeds vlees) en vegetariërs (44% eet nog steeds vlees en vis).

We kunnen concluderen dat een aanzienlijk deel van de respondenten bereid is om te investeren in vleesproducten met een hogere kwaliteit en welzijnsstandaard. 43% van de respondenten geeft aan vlees te kopen met het Beter Leven Keurmerk met 1, 2 of 3 sterren. Dit veronderstelt dat deze respondenten waarde hechten aan dierenwelzijn en bereid zijn om te betalen voor vlees dat afkomstig is van dieren die onder betere omstandigheden zijn gehouden. Daarnaast blijkt dat 31% van de respondenten vlees koopt dat wordt aangeboden als 'kiloknaller' ofwel vlees dat wordt verkocht tegen lagere prijzen in grotere hoeveelheden. Dit impliceert dat prijs een belangrijke factor is voor een aanzienlijk deel van de respondenten bij het kiezen van vleesproducten. Deze conclusie oppert een tweedeling in de marktvrage, waarbij een aanzienlijk deel van de respondenten bereid is om te betalen voor hogere kwaliteit en welzijnstandaarden, terwijl anderen de voorkeur geven aan meer betaalbare opties.

Er is sprake van een afname in het percentage respondenten dat vlees met het Beter Leven Keurmerk met 1, 2 of 3 sterren consumeert vanwege duurzaamheids- of milieuvriendelijke redenen. In 2021, 2022 en 2024 gaf respectievelijk 52%, 44% en 43% van de respondenten aan vlees met dit keurmerk te consumeren vanwege welzijnsvriendelijke aspecten. Dit veronderstelt een mogelijke afname van de nadruk die consumenten leggen op welzijnsaspecten bij de consumptie van vlees met het Beter Leven Keurmerk. Dit kan worden veroorzaakt door verschillende factoren, waaronder veranderingen in percepties, beschikbaarheid van alternatieven, betaalbaarheid van voedingsproducten of veranderende consumentenvoorkeuren.

Het percentage respondenten dat aangeeft vlees in de schappen altijd op basis van prijs te kiezen, is gestegen van 6% in 2021 naar 11% in 2024. Evenzo is er een toename te zien in het percentage respondenten dat bijna altijd op basis van prijs kiest, van 24% in 2021 naar 33% in 2024. Tegelijkertijd is er een afname in het percentage respondenten dat bijna nooit of nooit op basis van prijs kiest. Dit veronderstelt dat een groter deel van de respondenten meer nadruk legt op prijs bij het kiezen van vleesproducten in de schappen, mogelijk als gevolg van veranderende economische omstandigheden, de impact van inflatie de afgelopen jaren, prijsbewustzijn of andere factoren. Deze conclusie benadrukt het belang van prijs als een beslissende factor bij de aankoop van vleesproducten en illustreert mogelijke veranderingen in consumentengedrag en -voorkeuren in de loop van de tijd.

Er kan worden geconcludeerd dat er enkele verschuivingen zijn in de redenen waarom respondenten kiezen voor een keurmerk tussen 2021 en 2024. In 2021 gaf een overweldigende meerderheid van 59% van de respondenten aan dat ze voor een keurmerk kiezen vanwege het dierenwelzijn. In 2024 is dit percentage echter met 14 procentpunten gedaald naar 45%. Daarnaast is er een afname te zien in het percentage respondenten dat aangeeft voor een keurmerk te kiezen vanuit milieuoogpunt. In 2021 gaf 30% van de respondenten aan vanuit milieuoogpunt te kiezen voor een keurmerk, terwijl dit in 2024 is gedaald met 13 procentpunten naar 17%. Opvallend is ook de stijging in het percentage respondenten dat aangeeft voor een keurmerk te kiezen omdat het gewoon het best geprijsd is. Dit percentage is gestegen van 4% in 2021 naar 11% in 2024, wat wederom wijst op een grotere nadruk op prijs bij het maken van keuzes met betrekking tot voedselkeurmerken.

Er is een verschuiving in de perceptie van respondenten met betrekking tot de compensatie van veehouders die voldoen aan extra eisen van een keurmerk tussen 2021 en 2024. In 2021 gaf 18% van de respondenten 'zeer zeker' aan dat veehouders die aantoonbaar voldoen aan extra eisen van een keurmerk een betere prijs voor hun vlees moeten ontvangen die de meerkosten ruimschoots compenseert. Dit percentage is echter gedaald naar 12% in 2024. Tegelijkertijd is er een toename te zien in het percentage respondenten dat 'neutraal' is. In 2021 gaf 26% van de respondenten 'neutraal' te zijn, terwijl dit percentage is gestegen naar 32% in 2024. Evenzo is er een stijging van 1% naar 3% in het percentage respondenten dat 'Zeker niet' antwoordde. Dit veronderstelt dat er een groeiende weerstand kan zijn tegen het idee dat veehouders die extra eisen van een keurmerk naleven, een betere prijs moeten ontvangen die de meerkosten ruimschoots compenseert.

Op basis van de gegevens kunnen we concluderen dat de houding van respondenten ten opzichte van het vaker vervangen van vlees door vegetarische/vega producten in de loop van de tijd enigszins is veranderd:

- Het percentage respondenten dat aangeeft een 'groot voorstander' te zijn van het vaker vervangen van vlees door vegetarische/vega producten blijft relatief stabiel over de jaren, met 8% in 2021, 8% in 2022 en 8% in 2024.
- Het percentage respondenten dat aangeeft een 'voorstander' te zijn, is gedaald in 2021 van 21% naar 15% in 2022, maar is vervolgens gestegen naar 22% in 2024
- Het aantal respondenten dat neutraal is, is gedaald van 50% naar 47% in 2022, naar 39% in 2024. De daling in het aantal neutrale respondenten vertaald zich in een lichte stijging van het aantal voorstanders om vlees vaker te vervangen door vegetarische/vega producten

Op de vraag vervangt u vlees door vegetarische of veganistische producten kan worden geconstateerd dat er sprake is van een stijging van het aantal respondenten die in meer of minder mate vlees door vegetarische of veganistische producten vervangen van 57% in 2021 naar 66% in 2024. Het aantal respondenten dat vlees nooit vervangt door vegetarische of veganistische producten is van 2022 tot 2024 gedaald van 47% naar 34%.

In de reden waarom de respondenten plantaardige producten eten ter vervanging van vlees vallen belangrijke verschuivingen te constateren. Dierenwelzijn als motief blijft de belangrijkste reden, maar laat vanaf 2022 een daling van 36% naar 30% in 2024. Hetzelfde geldt voor ik doe het voor het klimaat. Ook hier valt een daling te constateren van 30% in 2022 naar 22% in 2024.

Over het algemeen kunnen we concluderen dat hoewel er variatie is in de houding van respondenten over de jaren, er nog steeds een groter wordend groep voorstander is van het vaker vervangen van vlees door vegetarische/vega producten (30%). Tegelijkertijd is er ook een aanzienlijk deel van de respondenten dat neutraal staat tegenover deze kwestie (39%), terwijl een kleinere groep respondenten tegenstander is van dit idee 31%. De groep die neutraal of tegenstander is wordt wellicht ook weerhouden door de prijs-kwaliteit verhouding van vleesvervangers. 28% van de respondenten geeft aan de prijs-kwaliteit verhouding van vleesvervanger ten opzichte van vlees slecht tot zeer slecht te vinden.

In 2024 beschouwt 14% van de respondenten vegetarische kant-en-klaar producten als gezonder dan vlees, wat een kleine toename is van 3% vergeleken met 2022. Aan de andere kant ziet 28% deze vegetarische opties als ongezonder, wat een aanzienlijke afname is van 23% ten opzichte van 2022. Deze trend lijkt te wijzen een dalende terughoudendheid, hetgeen zich vertaalt niet in een directe ontvankelijkheid, maar in een groeiende neutraliteit onder consumenten. Het aantal respondenten met een neutrale houding was in 2022 38%, maar is in 2024 gestegen naar 58%, een toename van 20 procentpunten sinds 2022.

36% van de respondenten denkt dat met het eten van vleesvervangers, eventueel aangevuld met voedingssupplementen, voldoende voedingsstoffen binnen te krijgen voor een gezonde levensstijl. In 2022 was dit percentage 44%. 31% denkt onvoldoende voedingsstoffen binnen te krijgen voor een gezonde levensstijl. Een stijging van 14 procentpunten.

64% van de respondenten is het eens met de stelling dat essentiële voedingsstoffen, zoals ijzer, zink, vitamine B12 en omega-3-vetzuren, voorkomen in dierlijke voedingsmiddelen:

- Ongeveer 64% van de respondenten (18% zeer zeker en 46% zeker) lijkt ervan overtuigd te zijn dat essentiële voedingsstoffen, zoals ijzer, zink, vitamine B12 en omega-3-vetzuren, overwegend aanwezig zijn in dierlijke voedingsmiddelen.
- Ongeveer 30% van de respondenten staat neutraal tegenover deze bewering.
- Slechts een klein percentage respondenten lijkt het oneens te zijn met de stelling. Ongeveer 6% (4% zeker niet' en 2% zeer zeker niet) van de respondenten geeft aan dat ze het er niet mee eens zijn dat dierlijke voedingsmiddelen essentiële voedingsstoffen bevatten.

Op basis van de verstrekte gegevens kunnen we concluderen dat er een misvatting lijkt te zijn over de aanwezigheid van bepaalde stoffen in Nederlands vlees dat wordt verkocht in supermarkten of bij slagers:

- Hormonen: 46% van de respondenten denkt dat hormonen aanwezig zijn in Nederlands vlees. Het is belangrijk op te merken dat het gebruik van groeihormonen bij de productie van rundvlees in de Europese Unie verboden is, wat betekent dat er geen kunstmatige hormonen worden toegevoegd aan Nederlands rundvlees.
- Antibiotica: 50% van de respondenten denkt dat antibiotica aanwezig zijn in Nederlands vlees. Hoewel antibiotica in sommige gevallen worden gebruikt in de veehouderij, worden er strikte regels gehanteerd voor het gebruik ervan, met inbegrip van de vereisten voor een wachttijd na behandeling voordat het dier geslacht kan worden. Dit zorgt ervoor dat er geen restanten van antibiotica in vlees aanwezig zijn dat voor consumptie wordt verkocht.
- Vaccins: 25% van de respondenten denkt dat vaccins aanwezig zijn in Nederlands vlees. Vaccins worden gebruikt om dieren te beschermen tegen ziekten, maar ze worden niet rechtstreeks overgedragen op het vlees dat wordt verkocht voor consumptie.

Al met al wijzen deze resultaten op het ontbreken van kennis over de productiepraktijken in de Nederlandse vleesindustrie. Terwijl sommige respondenten ten onrechte geloven dat hormonen, antibiotica en vaccins aanwezig zijn in Nederlands vlees, is het belangrijk te benadrukken dat de reguleringen in Nederland en de Europese Unie strenge normen hanteren voor de veiligheid en kwaliteit van vleesproducten, wat resulteert in vlees dat vrij is van deze toevoegingen.

We kunnen concluderen dat verschillende kenmerken volgens de respondenten in het jaar 2024 bijdragen aan het idee van 'beter vlees':

- **Beter dierenwelzijn:** Met een aanzienlijk hoog percentage van 53% benadrukken respondenten dat vlees als 'beter' wordt beschouwd als het afkomstig is van dieren die onder betere omstandigheden zijn gehouden
- **Vlees met een keurmerk:** Een aanzienlijk aantal respondenten (39%) geeft de voorkeur aan vlees met een keurmerk zoals biologisch of het Beter Leven keurmerk. Dit impliceert dat certificeringen die de kwaliteit en ethische productie van vlees bevestigen, bijdragen aan de perceptie van beter vlees
- **Afkomstig uit Nederland:** Ongeveer 35% van de respondenten geeft de voorkeur aan vlees dat afkomstig is uit Nederland. Dit kan worden toegeschreven aan het vertrouwen in de lokale vleesproductie en het verminderen van de ecologische voetafdruk door het beperken van transportafstanden
- **Onbewerkt:** Een significant percentage (33%) geeft de voorkeur aan onbewerkt vlees, wat impliceert dat minimale verwerking en toevoegingen de voorkeur hebben voor degenen die op zoek zijn naar 'beter' vlees
- **Duurzamer:** Een aanzienlijk deel van de respondenten (26%) benadrukt dat duurzaamheid een belangrijk kenmerk is van beter vlees, wat wijst op een groeiende bewustwording van milieu-impact en klimaatverandering
- **Gezonder:** Een kwart van de respondenten (25%) beschouwt vlees als 'beter' als het gezonder is, wat aangeeft dat voedingswaarde en gezondheidsvoordelen belangrijk zijn voor consumenten
- **Van de ambachtelijke slager:** Een aanzienlijk deel (25%) hecht waarde aan vlees van de ambachtelijke slager, wat kan wijzen op het belang van vakmanschap en kwaliteit in de perceptie van beter vlees
- **Lagere CO2-belasting:** Een significant percentage (15%) wijst op de wens voor vlees met een lagere CO2-belasting, wat impliceert dat milieuoverwegingen steeds belangrijker worden in de keuze voor vleesproducten

Over het algemeen zijn ethische en milieuoverwegingen, evenals gezondheids- en kwaliteitsaspecten, belangrijke kenmerken die bijdragen aan de perceptie van 'beter vlees'.

Tussen 2022 en 2024 is het percentage respondenten dat aangeeft zich te schamen voor vleesconsumptie constant gebleven op 6%. Dit duidt erop dat de schaamtegevoelens over vlees eten in deze periode stabiel zijn en niet significant hebben gefluctueerd.

In 2022 kocht 30% van de respondenten vlees uit landen met minder strenge dierwelzijns- en milieuvorschriften dan in Nederland. In 2024 daalde dit percentage naar 12%. Tegelijkertijd verdubbelde het aantal mensen dat zich tegen deze praktijk uitspreekt bijna, van 27% naar 51%.

Onder invloed van politieke partijen, beleidsmakers, en diverse organisaties wordt de Nederlandse vleessector geconfronteerd met toenemende extra regelgeving, wat de productiekosten verhoogt zonder dat deze kosten altijd worden doorberekend. De bereidheid van consumenten om bij te dragen aan deze kosten neemt af; het percentage respondenten dat bereid is om hiervoor te betalen, daalde van 44% in 2022 naar 37% in 2024.

In 2024 vindt 54% van de respondenten dat de vleessector de gelegenheid moet krijgen om eerdere investeringen terug te verdienen voordat de overheid nieuwe, aanvullende eisen stelt; dit is een lichte toename van 3% sinds 2022. De oppositie tegen dit idee is licht gedaald van 8% naar 7%.

In veel landen zijn regels en handhaving op het terrein van voedselveiligheid, milieu, dierenwelzijn of arbeid minder streng. Hierdoor is vlees uit deze landen soms goedkoper dan Nederlands vlees en minder duurzaam geproduceerd. 58% van de respondenten vindt dit niet eerlijk ten opzichte van de Nederlandse boer. In 2022 was dit 66%. 12% van de respondenten vindt dit wel eerlijk. Een stijging van 3 procentpunten ten opzichte van 2022.

Veel boeren voelen zich niet gerepresenteerd in berichtgeving en politieke standpunten door de media en politieke uitspraken. Van de respondenten is 47% het met de boeren eens, terwijl 12% het niet eens is met hun standpunt.

Een meerderheid van de respondenten, 54%, ondersteunt het bestaansrecht van Nederlandse boeren die binnen een straal van 800 km voor de EU-markt in West-Europa produceren. Slechts 10% staat hier niet achter.

Een meerderheid, 54%, van de respondenten is voorstander van productie door de Nederlandse vleessector om aan de vraag naar vlees binnen de EU-markt te voldoen, terwijl 10% zich hiertegen uitspreekt.

Een overgrote meerderheid van de respondenten, 79%, is van mening dat geïmporteerd vlees moet voldoen aan dezelfde normen als die gesteld zijn voor Nederlandse veehouders, terwijl slechts een kleine minderheid van 3% het niet eens is met deze stelling.

27% van de respondenten is van mening dat Nederland aanvullende eisen mag stellen aan haar veehouders, zelfs als dit negatieve gevolgen heeft voor hun concurrentie- en inkomenspositie binnen de EU. Daarentegen is 34% het niet eens met het stellen van zulke eisen die verder gaan dan de huidige EU-regelgeving.

Er is een beweging gaande waarbij politiek en natuurbeschermingsorganisaties landbouwgrond omvormen tot natuur met plannen voor uitbreiding. Van de respondenten staat 20% achter het idee dat boerenland wijkt voor andere doeleinden, zoals woningbouw en energieprojecten, een stijging van 4% sinds 2022. Het aantal tegenstanders hiervan is gedaald van 49% in 2022 naar 38%.

25% van de respondenten is voorstander van een krimp in de Nederlandse vleessector, wat een daling is ten opzichte van de 28% in 2022. Tegen deze krimp is 36%, een stijging ten opzichte van de 23% in 2022.

Een kleine meerderheid van de respondenten, 53%, is tegen het idee om Nederlandse vleesproductie die krimpt, te vervangen door importvlees dat niet voldoet aan de Nederlandse normen voor milieu, dierenwelzijn en arbeidsvoorwaarden. Dit percentage was iets hoger in 2022, namelijk 59%. Het percentage dat import onder deze omstandigheden wel acceptabel vindt, is gestegen van 13% in 2022 naar 15% in 2024.

Er is erkenning van de significante economische bijdrage van de vleessector aan de Nederlandse economie, inclusief export en werkgelegenheid. Er bestaan zorgen over het behouden van het concurrentievermogen van de Nederlandse vleessector, met nadruk op innovatie en duurzaamheid als sleutelfactoren.

Stikstof is belangrijk voor planten en bomen, maar de meningen over de impact ervan op de natuur zijn verdeeld. 23% van de respondenten meent dat stikstof de grootste invloed heeft op de natuur, een daling ten opzichte van 30% in 2021. Daarnaast is er een stijging in het aantal respondenten dat het hier niet mee eens is: van 13% in 2020 naar 23% in 2024. De meerderheid van de respondenten, 54% in 2024 en 58% in 2021, heeft hier geen uitgesproken mening over en blijft neutraal.

21% van de respondenten gelooft dat het afschaffen van landbouwhuisdieren duidelijk positief voor het milieu zou zijn. Daartegenover staat dat 40% het niet eens is met deze stelling.

In 2024 gelooft 14% van de respondenten dat vegetarische kant-en-klaar producten minder CO₂-uitstoot hebben dan vlees, een afname van 6% ten opzichte van de 20% in 2022. Daarentegen is er een toename in het aantal respondenten dat het hier niet mee eens is: van 32% in 2022 naar 46% in 2024.

Slechts 12% van de respondenten denkt dat een halvering van de veehouderij in Nederland voldoende zal zijn om de gestelde milieudoelstellingen te halen. De meerderheid van 52% is hier echter sceptisch over en gelooft niet dat dit de gewenste milieuresultaten zal opleveren.

45% van de ondervraagden is van mening dat vlees voor sommige mensen financieel onbereikbaar aan het worden is, terwijl 22% gelooft dat vlees betaalbaar en toegankelijk blijft voor iedereen.

50% van de respondenten neemt aan dat het consumeren van vlees essentieel is vanwege de voedingsstoffen die het bevat. Op de voet gevolgd, met 48%, zijn de zorgen over een mogelijke eiwittekort als vleesconsumptie afneemt vanwege de kosten. Vervolgens geeft 43% aan dat het niet eten van vlees de gezondheid beïnvloedt, terwijl 39% zich zorgen maakt over een potentieel vitaminetekort en 34% over een tekort aan mineralen als mensen minder vlees gaan eten vanwege financiële redenen. Niettemin, vindt 14% dat het niet eten van vlees geen impact heeft op de gezondheid, wat wijst op een bestaand vertrouwen in alternatieve bronnen voor voedingsstoffen of de aanpasbaarheid van het menselijk dieet

70% van de respondenten vindt dat de politiek er voor moet zorgen dat vlees ook betaalbaar moet blijven voor de lagere inkomensklassen. Slechts 8% is het hier niet mee eens.

Een meerderheid van 71% van de respondenten is van mening dat het een politieke verantwoordelijkheid is om ervoor te zorgen dat vlees betaalbaar blijft voor mensen met een lager inkomen. Dit illustreert een sterke publieke steun voor het toegankelijk houden van vlees voor alle inkomensniveaus. Aan de andere kant staat slechts een klein deel, 7%, die deze zienswijze niet deelt. Dit kan duiden op een variëteit aan perspectieven over de rol van de overheid in het reguleren van voedselprijzen en -toegankelijkheid.

Een overweldigende meerderheid van 86% van de respondenten is van mening dat basisbehoeften zoals voedsel, energie, huisvesting en gezondheidszorg toegankelijk en betaalbaar moeten zijn voor iedereen. Dit benadrukt een sterk maatschappelijk draagvlak voor de beschikbaarheid van voedsel en basisvoorzieningen. Slechts 3% van de respondenten onderschrijven dit standpunt niet, wat kan wijzen op een kleine groep met afwijkende meningen over sociale ondersteuning en de rol van de overheid bij het waarborgen van levensbehoeften.

Het niet beschikbaar zijn van zonnebloemolie, veevoer en graanvoorraden uit Oekraïne, veroorzaakte door de oorlog, gekoppeld aan de daaropvolgende snelle prijsstijgingen van levensmiddelen, heeft de kwetsbaarheid van het Nederlandse voedselzekerheidssysteem blootgelegd. Een meerderheid van 62% van de respondenten deelt de bezorgdheid over deze kwetsbaarheid, terwijl slechts een klein deel van 7% het Nederlandse voedselsysteem als robuust beschouwt. Dit benadrukt de afhankelijkheid van Nederland van internationale handel voor voedselvoorziening en de behoefte aan strategieën om deze afhankelijkheid te verminderen.

76% van de respondenten gelooft dat vlees ook in de toekomst een vast onderdeel van het Nederlandse voedselmenu moet blijven. Dit percentage is gestegen ten opzichte van 2021 (60%) en 2022 (64%), wat duidt op een toenemende steun voor vleesconsumptie. Slechts 6% is van mening dat vlees in de toekomst geen plaats meer heeft in ons voedselmenu, een daling ten opzichte van 11% in 2021 en 9% in 2022.

76% van de respondenten is van mening dat vlees een blijvende plaats moet hebben in de Nederlandse eetcultuur en voedselkeuze, een toename ten opzichte van 60% in 2021 en 64% in 2022. Daarentegen gelooft 6% dat vlees geen deel uitmaakt van de toekomstige Nederlandse voedselcultuur, wat een daling is vergeleken met 11% in 2021 en 9% in 2022.

69% van de respondenten vindt dat Nederland de vleessector ook voor de toekomst sterk moet houden. Dit is een stijging ten opzichte van de 61% in 2022 en een toename sinds de 67% in 2021. Aan de andere kant vindt 8% van de respondenten dat Nederland haar vleessector in de toekomst niet sterk moet houden, wat een daling is van 10% in 2022 en een stijging ten opzichte van 6% in 2021.

De meerderheid van de respondenten, 67% is van mening dat de Nederlandse overheid geen restricties zou moeten opleggen aan de consumptie van vlees, wat een lichte toename toont van 5 procentpunten sinds 2022. Tegenover deze meerderheid staat een kleine minderheid van 11%, die gelooft dat er wel politieke maatregelen nodig zijn om de vleesconsumptie te beperken, wat een lichte daling van 1 procentpunt betekent ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze bevindingen suggereren dat er onder de bevolking een groeiende weerstand is tegen regulerende interventies in persoonlijke voedingskeuzes, wat de noodzaak voor overheden benadrukt om rekening te houden met publieke opinie bij het vormgeven van beleid op het gebied van voeding en duurzaamheid.

57% van de respondenten is van mening dat het niet de verantwoordelijkheid van de overheid is om mensen aan te moedigen een specifiek dieet te volgen op basis van politieke of persoonlijke overtuigingen, zonder dat dit wordt ondersteund door algemeen erkende wetenschappelijke bewijzen. In 2022 was dit percentage 54%. Slechts 13% staat achter deze benadering van de overheid, wat overeenkomt met het percentage van 2022.

Een significante meerderheid van 58% van de respondenten vindt dat de vleessector onvoldoende erkenning en waardering krijgt vanuit de overheid en politieke kringen. Slechts 9% is het hiermee oneens.

De media berichten regelmatig over de vleessector, waarbij 74% van de respondenten van mening is dat deze sector niet objectief wordt weergegeven in de berichtgeving. Daartegenover staat dat 5% het niet eens is met deze visie.

Hoewel de media regelmatig aandacht besteden aan de vleessector, vindt 74% van de respondenten dat de sector in de berichtgeving niet op een objectieve manier wordt weergegeven. Slechts 5% van de respondenten is het hier niet mee eens.

De hedendaagse mondiale uitdagingen – het uitroeien van honger, het garanderen van voedselzekerheid, en de promotie van duurzame landbouw – worden met elke dag die voorbijgaat steeds dringender. Deze cruciale kwesties stellen ons voor een fundamentele vraag: op welke wijze kunnen we ervoor zorgen dat mensen op termijn toegang hebben tot gezond en betaalbaar voedsel, niet alleen wereldwijd, maar ook dichterbij huis in Europa? Een meerderheid van 57% van de respondenten erkent het belang van deze vraagstukken, terwijl een kleine minderheid van 4% de urgentie ervan niet voelt.

Auteursrecht

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Zest Marketing in publicaties op basis van deze rapportage – anders dan integrale publicatie – is echter schriftelijke toestemming vereist van Zest Marketing Consultancy.

Beeldmateriaal

Zest Marketing heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Zest Marketing.

Zest Marketing

Website: www.zestresearch.nl

Zest Marketing is onder andere gespecialiseerd in het in kaart brengen van verwachtingen, opinies en percepties.

Met de bekende Wat Wilt U?© methode worden verwachtingen, opinies en percepties gemeten van burgers, leden en donateurs.

Dit leidt tot nieuwe inzichten. Inzichten die direct vertaald kunnen worden naar nieuwe strategieën, beleid, programma's, producten en diensten en campagnes.

Zest ondersteunt organisaties vraaggestuurd met het inbedden van deze nieuwe strategieën.

Oftewel: eerst vragen, daarna maken en ...

vervolgens succesvol vermarkten!